

דברי הכנסת

הישיבה האחת-עשרה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, ו' באב התשנ"ב (5 באוגוסט 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

תוכן העניינים

שאלות בעל-פה

מחנות המוות המוקמים על-ידי הסרבים

קרטל ביטוח ברשויות המקומיות

הוראות בטיחות לשוטרים בתחנת העיר העתיקה

עבירה על הפקודה למניעת טרור

הפושע הנאצי יוזף מנגלה

שחיתויות במשרדי "אל על" בניו-יורק

היערכות למניעת שיטפונות באזור הקריות

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

הודעת הממשלה על החלת דין רציפות על הצעות חוק

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

שאלות בעל-פה

סירוב להחזיר תעודת זהות לערבים ישראלים מ"שיקול דמוגרפי"

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב–1992

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום

(אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב–1992

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב–1992; תיקוני טעויות

בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 3), התשנ"ב–1992

הצעה לסדר-היום

אישורי יהדות במוסקבה

הצעה לסדר-היום עלייה מברית-המועצות של לא-יהודים המתחזים כיהודים

הצעה לסדר-היום

סכנת פינוי תושבי הכפר רמיה וכפרים במצב דומה

והצורך בפתרון בעיית כפרי ה-40

חילופי גברי בוועדות הכנסת

הצעה לסדר-היום

אשראי בנקאי לחקלאים

הצעה לסדר-היום

השבתת השירותים החיוניים בערי הפיתוח

שאלות ותשובות

מבצע להפחתת מדד של בנקים למשכנתאות

הצעה לסדר-היום

הכנת העורף וארגונו לקראת מלחמה

הצעה לסדר-היום

עיכוב תעודת נישואין על-ידי הרבנות

הצעה לסדר-היום

גידול במספר החולים נשאי האיידס בישראל

הצעה לסדר-היום פרסום מחקר שעל-פיו ילדים ערבים חשופים למחלות ב-40% יותר מיהודים

הצעה לסדר-היום שינוי מערכת הבריאות בהסתדרות והקמת קופת-חולים חדשה

הצעה לסדר-היום ביצוע תוכניות משרד האוצר ומשרד הבריאות לסיוע לקופת-חולים הכללית

הצעה לסדר-היום

המשך אספקה סדירה של תרופות לקופת-חולים

הצעות לסדר-היום התחייבות מפלגת העבודה לסיעת מד"ע להשוואת קצבאות הילדים

של המגזר הערבי לקצבאות יוצאי צבא

הצעה לסדר-היום

יהדות אתיופיה

הצעה לסדר-היום

ביטוח רפואי לעולי אתיופיה

הצעה לסדר-היום

עיסוקן של ילדות עולות

הצעה לסדר-היום

נתונים קשים בדוח על ילדי עולים

הצעה לסדר-היום

סכנה של הידרדרות ילדי העולים

הצעה לסדר-היום פעילות הממשלה וחברי הקואליציה בניגוד לקווי היסוד של הממשלה

הצעה לסדר-היום

הקניית ערכי ישראל והיהדות לעולים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

דברי יושב-ראש הכנסת בסיום המושב הראשון של הכנסת השלוש-עשרה

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

אני פותח בזה את ישיבת הכנסת, יום רביעי, ו' מנחם אב התשנ"ב, 5 באוגוסט 1992.

אנחנו עוברים לסדר-היום. הנושא הראשון, או סדרת הנושאים הראשונה מתמקדת בשאלות בעל-פה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת רפאל אלול להציג בפנינו שאלתא בעל-פה בנושא: מחנות המוות המוקמים על-ידי הסרבים. בבקשה, חבר הכנסת אלול.

מחנות המוות המוקמים על-ידי הסרבים

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, רכבות משא דחוסות באלפי בני אדם דוהרות למחנות ריכוז ומוות. בקרונות אין מים, אין אוכל ואין אוויר.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אתה צריך לקרוא בדיוק מה שכתוב בשאלתא.

רפאל אלול (העבודה):

אני חושב שהנושא חשוב מאוד, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

כל נושא חשוב. אתה צריך לקרוא מה שכתוב בשאלתא מלה במלה. מפאת חשיבותו, חשוב שיישמר הסגנון המקורי, שהוא טוב מאוד.

רפאל אלול (העבודה):

בסדר.

בעקבות הנתונים המזעזעים על הקמתם של מחנות-מוות והטרנספר של האוכלוסייה המוסלמית מצפון-בוסניה, ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יצאה ישראל עד כה בהודעת גינוי על מעשים מחרידים אלו, אשר מזכירים את זוועות השואה?

2. מדוע אין ממשלת ישראל שולחת סיוע הומניטרי לפליטים הרבים, ובמיוחד לילדים, שנשארו ללא קורת-גג וללא פת לחם?

3. האם ידרוש משרדך ממדינות אירופה להפסיק את קציר הדמים ביוגוסלביה?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני שר החוץ, תשובתך.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הידיעות על רצח ועינויי עצורים בבוסניה אינן יכולות שלא לקומם עד עומק הנפש כל אדם בעולם, ובמיוחד את בני העם היהודי. ישראל היא מדינה של ערכים, לא רק של אינטרסים, והשאילתא מובנת לי בהחלט.

ישראל גם מצטרפת לקהילת העמים ולצדדים המעורבים במאמצייהם לשים קץ לשפיכות הדמים הנוראה הזו.

ממשלת ישראל החליטה לשגר בהקדם תרופות ומזון כדי להקל את סבל האזרחים. כן גם הסוכנות היהודית וה"ג'וינט" העולמי, בעידוד הממשלה, עושים ככל אשר ביכולתם להעברת סיוע במזון ובתרופות לאוכלוסייה היהודית והלא-יהודית בסרייבו, כאשר הפסקות האש הנדירות באזור מאפשרות זאת, עם המשלוחים הרבים האחרים המוזרמים לשם על-ידי ארצות אירופה.

ממשלת ישראל תומכת במאמצים של הקהילה הבין-לאומית, בראש ובראשונה ארצות-הברית ומדינות הקהילייה האירופית באו"ם, להביא לפתרון, שיחזיר את השלום והביטחון ליוגוסלביה השסועה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלול, עכשיו יש לך שתי דקות להביע את עמדתך באופן ספונטני יותר.

קריאה:

ולשים סימן שאלה בסוף.

היו"ר ש' וייס:

לא, סליחה. בקטע הזה לא חייבים לשים סימן שאלה. שני האנשים הנוספים צריכים לשים סימן שאלה, כי זו תגובה.

רפאל אלול (העבודה):

לדברי כתבים מהמערב, מעבירה סרביה כפרים מוסלמיים שלמים ברכבות המוות מצפון-בוסניה, כדי לטהר את האזור ממוסלמים, מסעות הנמשכים שלושה ימים ושלושה לילות בתוך קרונות המיועדים בדרך כלל להובלת בהמות. הם דוחסים מאות אנשים, בדיוק כפי שעשו הנאצים ליהודים, והעולם שותק.

רן כהן (מרצ):

העולם לא שותק.

היו"ר ש' וייס:

סגן השר רן כהן, לא מתערבים בזמן שאילתות.

רפאל אלול (העבודה):

כתב ה"ניוז דיי" הניו-יורקי מדווח על מחנות-מוות שהקימו הסרבים ואליהם נשלחים פעילים מוסלמים, שביטאו את ההתנגדות לסרביה. הגברים מעונים ומוצאים להורג באמצעות חיבור גופם לכבלי מתח גבוה. הכתב מדווח על פשיטות של אונס ורצח במחנות שבהם מרכזים הסרבים את המועמדים

לטרנספר – הכול בשיטות הנוראיות של הנאצים בתקופת השואה, והעולם שותק. ישראל אסור לה לשתוק.

אני רוצה לציין, שלפני כשבוע וחצי פניתי ליושב-ראש הכנסת וביקשתי, שהנושא יעלה לדיון כאן. בקשתי נדחתה משום-מה על-ידי נשיאות הכנסת וערערתי; לכן הדיון עולה כאן היום. אציין שהצעתי בנושא זה היתה ההצעה היחידה שהוגשה לבית הזה, וזה מפתיע אותי.

ברשותך, אדוני שר החוץ, שאלה נוספת: לפני כשנתיים הועלתה הצעה לציין בלוח המועדים הרשמי של ארצות-הברית יום זיכרון לרצח הארמנים. נודע כי ישראל והלובי היהודי מכשילים ניסיון זה בשל לחץ טורקי.

מעל במה זו אני מבקש מכבוד שר החוץ שלא לחזור על שגיאות העבר ולהמשיך ולהעמיד בראש סדר העדיפויות שיקולים מוסריים ולא שיקולים תועלתיים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני לא הפסקתי אותך גם בגלל רגישות הנושא וגם מפני שזו ההופעה הראשונה שלך, אבל עמדו לרשותך שתי דקות בלבד.

אני רק רוצה לומר שהשבוע – מכיוון שהזכרת את הנושא של אושרה או לא אושרה – אתה יודע בדיוק מי טלפן אליך והציע לך להעלות את השאלתא בעל-פה, והוא מדבר אליך עכשיו.

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, מידת האימה וגודל הזוועה של מה שמתרחש ביוגוסלביה אינם מאפשרים לישראל לבחור בזכות השתיקה. אני חושש שישראל, במשך זמן ארוך מדי, בחרה בזכות השתיקה. שמחתי לשמוע את מה שהודעת עכשיו, אבל אינני מבין מדוע יש מדינות באירופה – אולי מרבית הקהילייה האירופית החליטה על ניתוק עם סרביה ששלחה אותן חיות-אדם לעשות את מה שהן עושות עכשיו, ורק ישראל לא בחרה בצעד כזה, שיש בו, כפי שאמרת, מעין מחויבות מוסרית. לא רק השיקול הפרגמטי צריך תמיד לעמוד לנגד עינינו, גם לשיקול המוסרי יש די הרבה כוח.

אני רוצה לומר ליושב-ראש הבית: צר לי שמה שקרה לחבר הכנסת אלול קרה גם לי השבוע, אלא שהסירוב היה ממזכירות הממשלה, שביקשה שלא לדון בנושא הזה. אין ליושבים בבית הזה, במדינה הזאת שהיא ממשיכתם של האוידים מאירופה, הזכות שלא לדון בנושא הזה. אין זכות כזו. אינני מבין את תשובתה של מזכירות הממשלה. יותר מזה, אינני מבין את הבית, שקיבל את תשובת מזכירות הממשלה.

אני רוצה לשאול דבר שלישי, אחרון, ולסיים. אדוני השר, האם תהיה ישראל מוכנה לקחת חלק פעיל עוד יותר ממשלוח חשוב אבל פסיבי של תרופות? יש גם רעיונות אחרים, אקטיביים יותר, שחלק ממדינות אירופה מוכן לבצעם. האם תהיה ישראל מוכנה להיות שותפה גם למאמצים אקטיביים יותר להצלתם של אנשים, אבל בעיקר להפסקת הלוחמה המחרידה הזאת שם?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה. חברי הכנסת, תקפידו על הזמן. אני לא מתערב בנושא הזה מסיבות מובנות, אבל עשו זאת על דעתכם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר החוץ, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לפנות ליושב-ראש הכנסת ולחברי הכנסת על-מנת שתהיה היום החלטה של הכנסת לגנות את מעשי הטבח האכזריים, שלצערי הרב אנחנו עדים להם היום, בשנה הזאת, בימים הללו ובאזור הזה. אני חושב שיש צורך שדווקא הכנסת, המייצגת את כל העם בישראל ואת העם היהודי, שדווקא כאן ייאמרו הדברים בצורה ישירה, כנה, ואמיצה. אני חושב שהדברים שנאמרו כאן על-ידי שר החוץ הם דברים טובים, אבל לא מספיקים, כי מה שקורה הוא טבח עם אכזרי ביותר, וצריכים לגנות את הדברים הללו גם מתוך הבית הזה.

נוסף על כך, ברצוני לשאול את כבוד שר החוץ: 1. האם ממשלת ישראל מוכנה לנתק את היחסים הדיפלומטיים עם סרביה, שהצבא שלה והמיליציות שלה הם שמבצעים את הטבח האכזרי במחנות ריכוז, אלה הדומים למחנות של הנאצים, שבזמנם פגעו בעמים רבים ובמיוחד בעם היהודי?

2. האם מוכנה ממשלת ישראל להביא את הנושא ביוזמתה למועצת הביטחון, כדי להביא לדיון מעמיק ולנקיטת צעדים מעשיים נגד סרביה?

3. האם יהיו מסע תרומות, גיוס כספים, מזון, בגדים ודברים אחרים בקרב יהודים וערבים במדינת ישראל? האם משרד החוץ מוכן לסייע בהעברת התרומות הללו לאנשים הזקוקים להם בסרביה – מוסלמים, קרואטים ואחרים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת רפי אלול, שאין לי שום התנגדות שיהיה דיון בכנסת בנושא הזה. זה בהחלט נושא מוסרי וראוי לדיון פומבי של הכנסת בהזדמנות המתאימה. אני מאמין שיהיה כנס בתקופת הפגרה, ואני לא מתנגד שבכנס הזה יעלה גם הנושא הזה.

שנית, אני חוזר ואומר: ממשלת ישראל מגנה בכל התוקף ובלשון שאינה משתמעת לשני פנים את מחנות הריכוז, את הרצח, את הפגיעה המזעזעת בנשים ובילדים חפים מפשע. אני מניח שאני אומר זאת לא רק בשם הממשלה; נדמה לי שזה הסנטימנט של הכנסת כולה. בעניין זה אי-אפשר שאנחנו נתחלק ולא צריך להתחלק למפלגות או לסיעות, זה סנטימנט כולל של הכנסת.

שלישית, אני רוצה להגיד לחבר הכנסת רפי אלול, אני לא רואה שיש לנו אינטרסים פרקטיים כלשהם בסרביה. האינטרס שלנו ביסודו של דבר הוא אינטרס מוסרי באמת, במקרה זה פר-אקסלנס, ובהחלט נהיה מוכנים להשתתף במערכת אמצעים שהעולם ינקוט כדי לשים קץ לטבח הנורא הזה, אף-על-פי שאני חושב שאנחנו לא המועמדים למה שחבר הכנסת דדי צוקר קורא "אמצעים אקטיביים". אני מניח שכוונתך לפעולה צבאית. אני חושב שמבחינה גיאוגרפית ואחרת, מי שיכול לעשות – – –

יוסי שריד (מרצ):

זה לא זה.

שר החוץ ש' פרס:

אם זה לא זה, בסדר. פשוט, המושג "אקטיבי" מבלבל אותי קצת ורציתי להבהיר, להבדיל ולהבחין עד איזה מקום אנחנו הולכים.

כפי שאמרתי, בתשובה על שאלתו של חבר הכנסת דדי צוקר, בהחלט נהיה מוכנים להיות שותפים פעילים, באמצעים שאנחנו יכולים להשתמש בהם – אנחנו מדינה קטנה ובעלת כושר מוגבל – כדי להביא קץ מהיר ומוחלט לתמונות הזוועה שכל אחד מאתנו רואה יום-יום, ואני בטוח שהן לא נותנות מנוח לאיש מאתנו.

לשאלתו של חבר הכנסת דראושה, אנחנו לא חברים במועצת הביטחון, על כן אנחנו לא יכולים להעלות זאת, מה גם שהנושא עומד על סדר-יומה של מועצת הביטחון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

השאלה עומדת בלאו הכי על סדר-יומה של מועצת הביטחון. לפי דעתי, בדרך הטבע, מי שיכול וצריך לטפל בכך זה באמת ארצות אירופה. זו טרגדיה שמתרחשת בלב אירופה, ולאירופים יש אמצעים לטפל בזה יותר מלכל קבוצת עמים אחרת.

האם נהיה מוכנים לסייע בהעברת מזון, תרופות ואמצעים אחרים? – התשובה חיובית, במידת היכולת שלנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. ברשותכם, אחרוג קצת – – –

דוד צוקר (מרצ):

אין תשובה לגבי היחסים הדיפלומטיים.

היו"ר ש' וייס:

רגע. אני רוצה לחרוג קצת מן המנהג המקובל בנושא של שאילתות בעל-פה. מכיוון שאין לנו דיונים סדירים בכנסת בשבוע הבא, מכיוון שלא נוכל להעלות את הנושא לדיון מקיף, פשוט מן הסיבה הזו, ואני מקווה שאני מביע כאן את דעתו של הבית כולו, על כל חבריו, סיעותיו ואגפיו – אני מבקש משר החוץ אכן לעשות את מה שהבטיח כאן, ובמהירות רבה מאוד לעסוק בשאלת הסיוע. זה עניין אופרטיבי שהממשלה צריכה לעסוק בו. אולי אפשר אפילו לקרוא לגופים ציבוריים וליזום עזרה מקפת יותר. זה בצד של הסיוע המעשי.

אשר להשמעת הקול המוסרי של הבית הזה, אני מבקש מאוד ממשרד החוץ – הוא יקבל מאתנו את הטקסטים, נאמרו כאן דברים חשובים מאוד, אומנם בתמצית – שיפיץ זאת בין הפרלמנטים ומשרדי החוץ הנוגעים בדבר ויעביר זאת גם לסרבים, או לכל גורם אחר, למה שהיה בעבר יוגוסלביה, שמבצע את הזוועות האלה. מזכירות הכנסת תגיש, כמובן, את כל הסיוע. אם משרד החוץ יהיה סבור שכדאי שהכנסת תעשה זאת – אנחנו נעשה זאת.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אולי חרגת מן הנוהל, ובצדק, כדי שהכנסת תפנה לממשלת ישראל לפנות למדינות דמוקרטיות נוספות לנתק את היחסים עם סרביה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, הרי זה מה שתבעו חבר הכנסת רפי אלול, חבר הכנסת דדי צוקר וחבר הכנסת דראושה. שר החוץ נתן תשובה מוסרית מובהקת ובלתי מתחמקת לחלוטין, לא דיפלומטית אלא מדינית. את הדבר הזה נעביר עכשיו למי שצריך להעביר. יש פה גינוי חריף וקריאה מוסרית להפסיק את הזוועות. זה קולו של הבית הזה וזה מה שנעשה, בצורה הנחרצת ביותר.

מכיוון שהושמעו הערות כאילו היתה התחמקות בשבוע שעבר, לא כדאי להיכנס לעניין הזה כי הוא לא מדויק. ברור שהדיון היום כאן הוא פרי יוזמה של הבית הזה ושל יושב-ראש הבית הזה.

אני מודה לשר החוץ על תשובתו הנחרצת והמוסרית בעניין הזה. אנחנו מצפים לפעילות בשני ערוצים, המעשי וההצהרתי הנחרץ והנוקב והחד-משמעי. תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לשאלתא בעל-פה המופנית לשר האוצר. השאלתא היא של חבר הכנסת פנחס בדש, בנושא: קרטל ביטוח ברשויות המקומיות. בבקשה.

קרטל ביטוח ברשויות המקומיות

פנחס בדש (צומת):

אדוני השר, מנתונים שהגיעו אלי עולה, כי חברות הביטוח יצרו ביניהן קרטל, ולפיו חולקו הרשויות המקומיות באופן כזה, שלכל מכרז ביטוח של רשות מקומית, או לפחות לחלק מהם, ניגשת רק חברת ביטוח אחת. כתוצאה מכך נאלצות הרשויות המקומיות לשלם תעריפי ביטוח הגבוהים בשיעור ניכר מהתעריף המוערך כתעריף הוגן, בשל העדר התחרות.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על כך?

2. האם נשקלת חקיקה או חקיקת משנה אשר תחמיר את הסנקציה כנגד יצירת קרטל מסוג זה, באופן שתהפוך אותו לבלתי כדאי לחלוטין לחברות הביטוח?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת ושואל השאלה, על השאלה, האם ידוע למשרד האוצר על קרטל כזה, התשובה היא: לא. המשרד אינו יודע איזו חברת ביטוח ניגשת לאיזה מכרז ועל-פי אילו שיקולים. אין לנו כל ידיעה על קרטל, ולפיכך לא עשינו בעניין דבר.

לשאלה, האם נשקלת חקיקה אשר תחמיר סנקציות כנגד יצירת קרטל – חוק ההגבלים העסקיים מכיל סנקציות כנדרש למניעת קרטלים מסוג זה. כמו-כן יש לזכור, שייתכנו שיקולים לגיטימיים של חברת ביטוח עסקית לאי-השתתפות במכרז, לרבות חשש מהפסד בענף ובלקוח שהפסיד בעבר, חוסר התמחות בתחום הביטוח המסוים, העדר מערכת שיווק ושירותים באזור מסוים.

אם חבר הכנסת פני בדש יואיל להעביר לאגף שוק ההון, ביטוח וחסכון שבמשרד האוצר את הפרטים אשר בידו, לא נהסס לבדוק את הדבר ונביא גם את התשובה המתאימה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת בדש, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת בדש, לך יש שתי דקות, ולבאים אחריו – לכל אחד דקה.

פנחס בדש (צומת):

שאלה נוספת לשר. חברות הביטוח משוות ביניהן מחירים גם בנושא הביטוח המקיף. עד לפני שנה היתה כל חברה רשאית לקבוע מחירים בהתאם לחישוביה האקטואריים. החל מהשנה כל תעריפי הביטוח המקיף לרכב זהים לכל חברות הביטוח. הם מתרצים זאת בהפסדים שיש להם.

השאלה שלי היא: האם אין בכך משום קרטל אסור, הבא להטיל על כתפי ציבור המבוטחים את הנטל הרובץ על אותן חברות ביטוח שהגיעו להפסדים עקב חישובים בלתי נכונים, ולמעשה יש בכך משום עידוד לחוסר התייעלות של חברות הביטוח?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני שר האוצר, לאחרונה מגיע מידע לא רק על חברות הביטוח אלא גם על הבנקים, על קבלני מע"צ, על קבלני אשפה, כאילו יש חלוקה של אזורים ותחומים. הדבר הזה מסכל כליל את כל מהותו של המכרז הציבורי, שבא לאפשר תחרות וקבלת ההצעה הזולה ביותר. הדברים האלה גורמים, כמובן, נזקים כספיים ניכרים לאוצר המדינה, לרשויות המקומיות ולרשויות הציבוריות. האם לא ראוי להקים ועדה, שתבדוק מי הם המקבלים את המכרזים בשנים האחרונות, והאם קיימת בכלל תחרות חופשית במשק?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

לית מאן דפליג שהמכרזים באו כדי לאפשר תחרות חופשית, וגם כדי שתוצענה ההצעות הזולות ביותר, וכך ייחסכו סכומים די ניכרים לרשויות המדינה השונות.

לאחרונה אנחנו עדים לתופעות שונות, לא רק בתחום הביטוח אלא גם בתחומים אחרים, שנוצרים קרטלים ויש חלוקה של העוגה בין הנוגעים בדבר. התופעה שהצביע עליה חבר הכנסת בדש היא כנראה די נפוצה ומוכרת ברשויות המקומיות.

אני מבין את שר האוצר, שאמר שעד היום הוא לא ידע על קיומה של התופעה. עכשיו אתה יודע על קיומה של התופעה, לפחות ממה שהוצג כאן על-ידי חבר הכנסת פניני בדש.

אני מבקש לדעת, האם תואיל לבדוק את הסוגיה הזאת, למרות המגבלות והקשיים שאנחנו מודעים להם, ואתה הצבעת רק על חלקם? האם תטיל על הממונה על ההגבלים העסקיים – בהתאם לחוק, זה בתחום תפקודו ותפעולו – או תביא לתשומת לבו שיש מקום לבדוק את הסוגיה שהצביע עליה חבר הכנסת בדש, כדי למנוע את הקרטל ואת כל התוצאות המתלוות לו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר האוצר, שתי דקות.

שר האוצר א' שוחט:

לחבר הכנסת אלי דיין – יש חוק ההגבלים העסקיים ויש ממונה על ההגבלים העסקיים במשרד התעשייה והמסחר. אני, כמובן, בהתאם למה שנאמר פה, אעיר את תשומת לבו ואבקש ממנו לפעול כמיטב יכולתו.

עם זאת, אין לי ספק, שבלי שתועבר אליו אינפורמציה חדה, ברורה ומשמעותית, יהיה לו קשה מאוד לטפל בעניין, שכן הוא מטפל בעניין לפי דברים שמגיעים אליו ופיקוח מסוים בקטע כזה או אחר של המשק הישראלי. לפיכך, לכל חברי הכנסת שהעירו כאן את הערותיהם אני מציע שלא להסס, ואם הדברים בידם, אני מציע להעביר לו את האינפורמציה הרלבנטית, ואילו אני מצדי אשוחח אתו בקשר לנושאים שהועלו כאן.

אני רוצה להוסיף ולומר אותו דבר בעניין הביטוח המקיף של כלי רכב. אינני מצוי בסוגיה. אני אבדוק את הנושא עם האחראי לביטוח במשרד האוצר ואנסה להשיב לך תשובה.

אדוני היושב-ראש, מלה נוספת. הוכן חוק מכרזים, שצריך לכלול גם את המדינה וגם את החברות הממשלתיות, דבר שלא היה קיים עד היום. החוק קבע, שהרשויות המקומיות פעלו לפי דיני מכרזים אחרים מאלה שלפיהם פעלו המדינה והחברות הממשלתיות. רק בימים אלה, היום ומחר, מתקיים פה דיון בבקשה של דחייה, שכן יש לפרסם את התקנות. אי-פרסום התקנות איננו נובע מאי-הסכמה על החוק, אלא מעובדה שנוצרו בעיות עם מכרזים ועם תוצרת חוץ ותוצרת הארץ ובעניין ערי פיתוח, דברים שלא באו על פתרונם.

עקרונית, הממשלה הולכת בכיוון של הגברת המכרזים ויצירה של תחרות שוויונית יותר בין גורמי המשק על המכרזים שהיא מוציאה. עם זאת, אני אדבר גם עם שר התעשייה והמסחר, שבסמכותו נמצא הממונה על ההגבלים העסקיים, ואם יגיע חומר כלשהו, מובן שנטפל בו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר האוצר. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת רפאל איתן בנושא: הוראות בטיחות לשוטרים בתחנת העיר העתיקה. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

הוראות בטיחות לשוטרים בתחנת העיר העתיקה

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, שר המשטרה, נוכח דקירתם של שני השוטרים מתחנת העיר העתיקה ומותו של אחד מהם בסוף השבוע שעבר, אבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם יש הנחיה לשוטרים בתחנת העיר העתיקה לנוע לבושים אפודי מגן בעת מילוי תפקידם?

2. האם בוצעה הנחיה זו במקרה שלהלן?

3. אם לא – האם תוקם ועדת חקירה בנושא ויוסקו מסקנות? תודה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת רפאל איתן.

1. התשובה חיובית.

2. ההנחיה לא בוצעה על-ידי השוטרים במקרה הנדון.

3. א. בעקבות האירוע נעשו תחקירים על-ידי מחוז ירושלים ועל-ידי המפכ"ל; ב. הוצאו הנחיות חוזרות וברורות לגבי החובה ללבוש אפודי מגן בכל מזרח העיר ירושלים בכל שעות היממה; ג. בעקבות התחקיר וממצאיו ייבחנו המשמעויות המשמעותיות, לרבות רענון הוראות והנחיות שיינתנו על-ידי שר המשטרה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. זאת תשובה "רפולית" על שאלה "רפולית".

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

שאלה נוספת, למרות הכול, ושר המשטרה יקבל זאת כשאלה ישירה. מהי המרות שלך כשר על המשטרה בנושא משמעת, ואיך אתה מתכוון לכפות את המרות הזאת על המשטרה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת צחי הנגבי, על-פי הדוגמה של חבר הכנסת איתן, תמציתי וממוקד. אחריו – חבר הכנסת אלי דיין.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני השר, בעקבות הידיעה באותו בוקר על הפיגוע החבלי בעיר העתיקה, הופיעו בשעות שלאחר הפיגוע בכלי התקשורת ידיעות מספר, שלפיהן נבחנת פעולתם של האזרחים שפעלו במקום וחסלו את המחבל, כיוון שהיו שמועות שלכאורה הפעולה, בעיקר של שוטר משמר הגבול, שבסופו של דבר הוא שהרג את המחבל, נעשתה כשהוא שכב על הארץ ולא סיכן את חייו וכו'. שמחתי לשמוע, אדוני השר, את הצהרתך עוד באותו יום, כמדומני, או למחרת – שקבעת שהפעולה של שוטר משמר הגבול נעשתה על-פי הוראות הפתיחה באש, כיאות, ושיבחת אותה.

אני שואל את אדוני: מלבד הדיפת הביקורת בזמן, כפי שאכן פעלת, האם אין, לדעתך, צורך להחליט על הענקת ציון לשבח גם לאזרח שהיה הראשון שפעל, הוציא אקדח מנרתיקו של השוטר וירה במחבל, וגם לשוטר שפעל, ובכך לחזק את מודעות הציבור לכך שהממשלה ורשויות החוק נותנות הגנה למי שפועל כדי לפגוע במחבלים רצחניים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני השר, נושא הביטחון בעיר העתיקה נדון פעמים מספר, גם במליאת הכנסת וגם בוועדת הפנים של הכנסת, ושם נטענה טענה, שמחוסר אמצעים אין די ביטחון ובטיחות בעיר העתיקה. זה מקום רגיש מאוד, גם מבחינה לאומית וגם מבחינה בין-לאומית.

האם בדעת השר לבדוק את הטענה הזו כדי להגביר ולנקוט את כל האמצעים שיאפשרו ביטחון מלא בעיר העתיקה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני רוצה להשיב על השאלה הנוספת של חבר הכנסת רפאל איתן. לשרים במדינת ישראל אין כוח משמעותי של העמדה לדין, למשל. זאת הזרוע האזרחית שמפקחת על הזרוע הצבאית או המשטרתית. לשר המשטרה יש הכוח לדרוש שימולאו ההוראות, ואכן כך אעשה. מי שלא ימלא הוראה או הנחיה שניתנו באישור השר יהיה חייב להסיק מסקנות.

יש בדעתי, כאמור, לסכם עם מפכ"ל המשטרה הטלת אחריות על המפקד הישיר של אותו גורם שלא ביצע הוראות. כלומר, לא להסתפק בהענשת החייל, אלא גם להטיל אחריות על הקצין הממונה. את זה סיכמתי עם מפכ"ל המשטרה, וההנחיות בנדון תצאנה בימים הקרובים.

לחבר הכנסת צחי הנגבי – הנושא הזה נתון למשטרת ישראל. אני יכול לומר מתוך דוח המפכ"ל, שלאזרח מר שפירא, אשר סייע באירוע ובפגיעה במחבל, ניתן ציון מיוחד על-ידי המשטרה, ולשני אנשי משמר הגבול נאמר שהם ראויים לציון.

לחבר הכנסת אלי דיין – אין שאלה של חוסר אמצעים כדי להבטיח את ביטחון הפנים, גם לא במקרה הזה. יש שאלה כללית של תקציב המשטרה, אבל לא לעניין הזה. אני רוצה לציין במפורש, שהמשטרה עושה את כל הדרוש כדי להבטיח את ביטחונם של תושבי העיר ירושלים, כפי שהיא מבטיחה את ביטחונם של אזרחים בכל רחבי המדינה. במקרה הנוכחי היה צירוף של מקרים. מאחר שאינני חושב שיש מקום להיכנס לפרטי פרטים – אנחנו עדיין בימי השבעה – אנחנו מצטערים מאוד שבמקרה הספציפי חלק מן ההוראות, שהיו קיימות וסבירות, לא התמלאו באירוע הזה. אנחנו מפיקים מהמקרה הזה את כל הלקחים הדרושים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר המשטרה. שר המשטרה ישיב על שאילתא בעל-פה, של חבר הכנסת מיכאל איתן, בנושא: עבירה על הפקודה למניעת טרור. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

עבירה על הפקודה למניעת טרור

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, באמצעי התקשורת התפרסמו הודאות של חבר הכנסת האשם מחאמיד ושל חבר הכנסת לשעבר אורי אבנרי, ולפיהן נפגשו השניים עם ראשי ארגון הטרור אש"ף, מעשה המהווה עבירה על הפקודה למניעת טרור.

ברצוני לשאול:

1. האם נודע למשטרה על דבר קיומן של העבירות הללו?

2. האם פתחה המשטרה בחקירה, ואם לאו – מה היא הסיבה לכך?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת מיכאל איתן.

1. תלונות על עבירה לפי הפקודה למניעת טרור, התש"ח-1948, נבדקות בשלב ראשון על-ידי אגף החקירות במטה הארצי של המשטרה. למרות הפרסומים השונים בתקשורת, טרם הגיעו לידי אגף החקירות תלונות כמפורט בשאילתא. אולם המשטרה מתייחסת לקבלת השאילתא שבנדון כתלונה. המשמעות היא, חבר הכנסת איתן, שהשאילתא שלך תשמש כתלונה.

נמסר בתקשורת כי הוגשה תלונה גם על-ידי מר אבי פרחן, אך היא טרם הגיעה, כאמור, לידי המשטרה.

2. המשטרה טרם פתחה בחקירה. לפני למעלה משלוש שנים, בעקבות סיכום עם היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה, סוכם כי כל תלונה בנושא עבירה על החוק האוסר מפגשים עם ארגון טרור תועבר תחילה, עוד בטרם נפתחה חקירה, לעיונו של היועץ המשפטי לממשלה, אשר שוקל את ההיבטים השונים של העניין, לרבות ההיבט הציבורי-המדיני. אם יורה היועץ המשפטי לממשלה למשטרה לפתוח בחקירה, היא תעשה כן, ועם סיום החקירה יועבר שוב התיק להכרעה ליועץ המשפטי לממשלה, האם להגיש כתב אישום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים וחברי הכנסת, בעת האחרונה נוצר רושם מוטעה לחלוטין, כאילו בעקבות חילופי השלטון עלולה להשתנות גם המדיניות ביחס למאבק בטרור. דומני שיש חילוקי דעות בבית הזה בקשר לדרכים המדיניות שעל ממשלת ישראל לנקוט, אולם אין חילוקי דעות, שנגד הטרור יש להילחם בצורה נחושה – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

על איזה טרור אתה מדבר?

צחי הנגבי (הליכוד):

זה טרור.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אין קריאות ביניים עכשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

נדמה לי שמה שאתה עושה עכשיו זה טרור מילולי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, רגע אחד, תרשה לי, זה תפקיד שלי. חבר הכנסת דראושה, אין כמעט שאילתא בעל-פה שאני לא צריך להעיר לך, בצער, שאין קריאות ביניים בזמן שאילתות בעל-פה.

יעקב שמאי (הליכוד):

הוא מתנהג בצורה של טרור תמיד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי, באמת. יש תהליכים – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו לא המועצה הלאומית הפלשתינית פה, חבר הכנסת דראושה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אל תענה לו. חבר הכנסת דראושה, זה לא ילך כך. יש בבית הזה סדרים המחייבים את הכול; אין שום אפליה, אפילו לא כלפי תלמידים שלי לשעבר. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובכן, אני רוצה לשאול: האם חלה, לדעת השר, תמורה כלשהי באותה מדיניות, שהיתה מקובלת על כל ממשלות ישראל? אם אכן חלה תמורה כזאת, מדוע לא תמצא את ביטויה על-ידי השמטת אש"ף מרשימת ארגוני הטרור, כאמור בפקודה למניעת טרור? אבל אם אש"ף – כפי שקבעו כל ממשלות ישראל, לרבות הממשלה הנוכחית – מוחזק כארגון טרור, יש להתנהג ולפעול בהתאם. אני מבקש שהדברים האלה, אם אכן כך הם משקפים את עמדת הממשלה הנוכחית, יבואו לידי ביטוי, במיוחד נוכח ההצהרות האחרונות של שרת החינוך, שבמקום לעסוק בחינוך החליטה להיפגש עם גורמי ביטחון ולפעול על-מנת לפרק את היחידות המובחרות של צה"ל, שעוסקות בלוחמה בטרור; במקום לפרוק את הטרור ממשקו מציעה שרה בממשלת ישראל לפרוק את צה"ל ממשקו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום, דקה, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חגי מירום (העבודה):

נדמה לי ששתי דקות, לא?

היו"ר ש' וייס:

לא. לשואלים הנוספים – דקה, וזאת קבעה ועדת הכנסת בראשותך, אתמול.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו היחיד בין חברי הכנסת שנפגש בעבר עם אנשי אש"ף. אני מכיר עוד כמה חברים, אפילו מבין אלה שיושבים באולם הזה, שנפגשו עם ראשי אש"ף, ואפילו עם יאסר ערפאת. לפי מיטב ידיעתי, גם ממשלת הליכוד, עם שר משטרה מהליכוד, לא הקדישה תשומת לב רבה יותר ולא עסקה בחקירת יתר, ובוודאי לא הגישה בקשה לנטילת חסינות מחברי כנסת שנפגשו עם ראשי אש"ף.

אני חושב שהבעיה נעוצה בפקודה למניעת טרור, שהוראותיה צריכות לעבור מן העולם בכל הקשור למי שהולך להיפגש עם אויב מתוך כוונה לחולל שלום.

שאלתי אליך, אדוני שר המשטרה, היא: האם תיאות, עם כבוד שר המשפטים היושב לידך, למהר ולהגיש הצעת חוק ממשלתית, אשר משנה את הפקודה למניעת טרור, ובכך תמנע מהמשטרה לעסוק בחקירות סרק ולהיות במצב בלתי אפשרי, שבו אנשים עוברים על החוק והמשטרה אינה מגישה כתבי אישום על-פיו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני השר, רציתי לשמוע את דעתך בהקשר זה, מאחר שלפי עניות דעתי השאילתא שהגיש חבר הכנסת איתן, כמו גם הצעתו להסרת החסינות ושאר הצעדים שהוא נקט, אינם אלא צעדים קנטרניים בניסיון נואש לעצור את התקדמות הרכבת בכיוון מסוים. ומאחר שאנחנו למדנו גם שאיננו פועלים לפי כללים ישנים, כי אפילו אנשים דתיים מפרשים היום בצורה אחרת את המושג של "עין תחת עין", משום שהדברים השתנו והמציאות השתנתה. האם אדוני השר אינו סבור שהדבר הנחוץ כדי למנוע שאלות כאלה ופניות קנטרניות כאלה הוא פשוט לבטל, אחת ולתמיד, את החוק המביש הזה ולמחוק אותו מספר החוקים?

היו"ר ש' וייס:

שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני משיב על השאלה הנוספת של חבר הכנסת איתן: הממשלה הנוכחית לא רק שאינה משנה את יחסה לטרור אלא היא תיאבק בטרור, אני מקווה שבצורה יעילה יותר מהממשלה הקודמת.

השאלה המכשילה – מדוע לא תשמיט הממשלה הזאת את השם "אש"ף", לא רק שהיא איננה במקומה אלא אין כוונה לממשלה הזאת לעסוק בנושא הזה. האמת היא שלא זאת הבעיה. חבר הכנסת איתן, כמשפטן, יודע שהוויכוח המתנהל הוא, שיש עבירה פלילית ללא כוונה פלילית, וזאת השאלה העומדת על סדר-היום.

אני יכול גם להשיב לחבר הכנסת חגי מירום על דעת שר המשפטים ועל דעתי, שהנושא הזה נמצא בטיפול ובבירור, וללא ספק, דעתי האישית היא, שאין להעמיד אדם לדין כאשר לא היתה לו כוונה פלילית.

אני חייב לציין גם לגבי שאלות שנשאלו על-ידי שלושת חברי הכנסת, כי במרבית המקרים בעבר היו מעורבים במפגשים חברי הכנסת, או כמו במקרה של המשלחת הפלשתינית לשיחות השלום, ששם ללא ספק היו מפגשים, אבל הממשלה הקודמת, על-פי המלצת היועץ המשפטי לממשלה, גם לאחר שהיתה חקירה, החליטה שלא להעמיד לדין. אני מפנה זאת גם לידיעת השואלים. אני מודה ליושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר המשטרה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לשאילתא המופנית לשר המשפטים. השאילתא היא של חבר הכנסת אברהם הירשזון, בנושא: הפושע הנאצי יוזף מנגלה. בבקשה.

הפושע הנאצי יוזף מנגלה

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, בעקבות תוצאות הבדיקות שערך ד"ר ג'פריס מבריטניה על עצמות הגופה שנתגלתה בברזיל בתחילת חודש יוני 1985 ובדגימות דם שהתקבלו ממשפחתו של יוזף מנגלה נסגר "תיק מנגלה".

ברצוני לשאול:

מה הן ההוכחות לכך שאכן יוזף מנגלה מת?

מדוע לא מאפשרים ל"ארגון תאומי מנגלה" להשתמש בתיק המצוי בידי משטרת ישראל?

האם מנסים להשתיק את הנושא?

אם כן – מדוע?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. חבר הכנסת אברהם הירשזון הנכבד, לשאלתך הראשונה: ביוני 1985 התגלה בבית-קברות באמבו שבברזיל שלד, שלגביו היה מידע שהוא השלד של הפושע יוזף מנגלה, שטבע ומת ביום 7 בפברואר 1979 ונקבר למחרת באמבו. רשויות החקירה של ארצות-הברית, גרמניה, ברזיל וישראל שיתפו פעולה בעריכת בדיקות שונות כדי לברר את זהותו של האדם ששלדו התגלה בברזיל. הבדיקה התנהלה בשני מישורים: תחילה – במישור החקירתי הרגיל על-ידי גביית עדויות ואיסוף מסמכים, וכן במישור הזיהוי הפלילי.

במישור החקירה נחקרו אנשים שהכירו אישית את מנגלה לפני היעלמו וכן נחקרו אנשים שהכירו אותו כאשר חי בזהות שאולה כפדרו הוכביכלר וכגרהרד וולפגנג. נחקרו גם בני זוג מברזיל שהיו נוכחים בעת טביעתו, ונחקרו האנשים שעסקו בקבורתו. במסגרת חקירה זו נבדקו מסמכים רבים, בכלל זה יומניו של מנגלה בתקופת שהותו בברזיל וכן מסמכים רפואיים רבים. במקביל נבדקו מסמכים גרמניים על אודות מנגלה שנופקו עד לשנת 1945.

במישור הזיהוי הפלילי נערכו בדיקות פתולוגיות של השלד, בדיקות לזיהוי על-פי שיניים, בדיקות לבחינת אמיתותם של מסמכים, ולאחרונה בדיקת הפרופיל הגנטי – בדיקת ה-DNA.

צירוף המסקנות של המומחים השונים, אדוני היושב-ראש, בתחום הזיהוי הפלילי ובתחום החקירה, הביא למסקנה חד-משמעית, מעבר לספק סביר, כי אכן מדובר בשלד של מנגלה.

יש לציין, כי כבר בשנת 1989 הסכימו החוקרים מגרמניה, מארצות-הברית, מברזיל ומישראל, כי אכן מדובר בשלד של מנגלה, אך לבקשת ישראל, על-מנת להסיר ספק ולו הקל שבקלים, עוכבה ההודעה על כך עד שתתאפשר הבדיקה הנוספת של הפרופיל הגנטי. לאחרונה נסתיימה בדיקת הפרופיל הגנטי. הבדיקה נערכה על-ידי מומחה בעל שם עולמי, פרופסור אלק ג'פריס מאנגליה, שהוא אבי השיטה המדעית של הפרופיל הגנטי לזיהוי בני אדם. הפרופיל הגנטי של השלד הושווה לפרופיל

הגנטי של בנו ושל אשתו של מנגלה החיים בגרמניה. לאחר הבדיקה הוסר, לדעת החוקרים, כל ספק סביר, וניתן לקבוע כי אכן יוזף מנגלה, הרופא הפושע הנאצי ממחנה ההשמדה באושוויץ, מת בשנת 1979.

לשאלה השנייה, באשר לגישה אל תיק החקירה במשטרת ישראל, אני מפנה את השואל הנכבד למשטרת ישראל, או לחברי שר המשטרה, כי בזמן הקצר שחלף מאז הועברה השאילתא הדחופה לתגובתי לא הספקתי לברר את הנושא עד תום עם משטרת ישראל.

לשאלתך השלישית: אין שום ניסיון להשתיק את הנושא. אדרבה, מדינת ישראל השקיעה מאמצים רבים בניסיון ללכוד את הפושע מנגלה, לגלות את עקבותיו ולוודא שאכן נפטר בשנת 1979.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת הירשזון, בבקשה, שאלה נוספת. אחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, בעקבות מידע שהגיע אלי מ"תאומי מנגלה" הייתי אומר בלשון המעטה, שהחקירה שהיתה, עומדת בסימן שאלה. בין הממצאים, למשל – היה הפרש של סנטימטר וחצי בין שתי רגלי האיש, וידוע שמנגלה מעולם לא צלע. נמצא הפרש משמעותי בהיקף הגולגולת לעומת היקף גולגולתו של מנגלה, ועוד פרטים מספר שהובאו בפני.

הרי ממשלת ישראל, מדינת ישראל חבה חוב של כבוד לאלה שנפלו בשואה ולאלה שניצלו מהשואה וגם ל"תאומי מנגלה". אני מבקש מאדוני להיפגש עם נציגי "תאומי מנגלה", ואולי בעקבות כך להחליט על פתיחת התיק מחדש. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה שאלה נוספת.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, על סמך חקירה, דרישה וביקור אישי בבית-הקברות ליד סן-פאולו, המקום שבו הוצאה הגופה, ושיחה עם אנשים הממונים על בית-הקברות, ועל סמך שיחה עם ברזילאים לא-מעטים שהיו קשורים בנושא בצורה זו או אחרת – ולא אפרט פה הכול – אני שוכנעת מעל לכל ספק, שהגופה שהוצאה מבית-קברות זה איננה הגופה של מנגלה.

"תאומי מנגלה" סבלו רבות, אולי גם יותר מאחרים – בכלל, למי יש קנה-מידה לסבל – אבל גם אחרים שהיו באושוויץ סבלו קשות ממנגלה. כל הארגונים, גם "תאומי מנגלה" וגם הארגונים האחרים וכל ניצולי השואה, לא יהיו שקטים ורגועים כל עוד יהיה להם ספק קל שבקלים, שמנגלה עדיין חי. עלינו לרדוף את כל אלה שלקחו חלק בשואה האיומה, בהשמדת עמנו, כל עוד הם חיים, עד לנשמת אפם האחרונה, ועלינו לעשות זאת עד נשמת אפנו האחרונה.

כבוד השר, אני רוצה לציין, שנוסף על רגישותך הלאומית כשר בישראל לנושא השואה ידועה לי רגישותך האישית. היא קיימת אצל כל אחד; אצלך היא עולה על הממוצע, הרבה למעלה מהממוצע. על סמך העבר ועל סמך שיתוף הפעולה אני רוצה לציין זאת. לכן אני שואל, נוסף על ההצעה שהעלה חבר הכנסת הירשזון: למה לא לאפשר לכל אותם אנשים, או לפחות ארגונים, "תאומי מנגלה" וארגונים אחרים של ניצולי שואה, לבדוק עם מומחים משלהם את התיק? אני יודע שיש שם חלקים סודיים, שיש כאלה שמותר להראות להם, וכאלה שאולי ספק אם יש להראות להם, אבל בעיקרון – לפתוח אותם. ולא רק זאת, אלא לתת להם את האמצעים, כדי שלא ימצא יהודי אחד – זו רגישות של הכול, אבל בייחוד של מי שנפגש ישירות עם מנגלה והוא סימן לילדים שלו או לאשתו ללכת לצד המוות – שיהיה לו ספק שמנגלה חי ומדינת ישראל לא עושה הכול.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, קודם כול, אני רוצה להודות לך על התשובה.

כעם היהודי, שידע זוועות, חובתנו לפעול בכל דרך, אדוני השר, כדי לחסל אותם פושעים נאצים רוצחים.

שאלתי היא: האם תופעת מנגלה היא מקרה אחד? כמה תיקי חקירה פעילים, מאותם סוגים, נותרו פתוחים? אילו משאבים משקיעה הממשלה כדי להתמודד עם התופעה? העם היהודי רוצה לשמוע מהי עמדת הממשלה וכיצד היא פועלת בסוגיה הזאת, מה היא משקיעה בסוגיה הזאת כדי לחסל את הפושעים הנאצים בכל מקום שבו הם נמצאים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, לשאלה הנוספת של חבר הכנסת הירשזון: אני מוכן להיפגש, כבקשתך, עם "תאומי מנגלה". המידע שאתה הזכרת, אדוני, לא הובא לתשומת ליבי. אני התרשמתי, מהדיווח שקיבלתי, שנעשו בדיקות רבות ורציניות ובהתאם לכך מסרתי כך את הודעתי. בשל הספקות שלך ושל מכובדי חבר הכנסת שילנסקי אני אזמין לעיוני חומר חקירה גם כדי להתרשם ממנו אישית.

אשר לשאלה הנוספת של חבר הכנסת שילנסקי: אני אברר עם חברי שר המשטרה את האפשרות להראות את חומר החקירה לנציגים מוסמכים של המעוניינים בכך.

דב שילנסקי (הליכוד):

תודה רבה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לשאלתנו הנוספת של חבר הכנסת רענן כהן: נושא החקירה לגבי נאצים ועוזריהם, כדי לאסוף ראיות באשר להם, אם הם חיים או כבר אבדו מהעולם הזה, נושא זה, למיטב הבנתי, הוא בתחום אחריותה, פעילותה של משטרת ישראל ואחריותו של חברי שר המשטרה. לכן, כיוון ששאלתך הובאה כאן ללא הכנה והתראה מוקדמת, אקח דברים עם שר המשטרה כדי שתקבל את התשובה הראויה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, אני מבקש שתוסיף כאן את בקשתי, כי אני שייך פחות או יותר לחבורה שעסקה בנושא הזה כל הזמן. היתה גם משלחת של הכנסת שהצטרפה ל"תאומי מנגלה" בינואר 1985 – חברי דב שילנסקי ואני – ואחר כך היתה משלחת נוספת, שהיו בה, נדמה לי, חבר הכנסת יוסי שריד ועוד שלושה-ארבעה חברי כנסת. אימצנו את "תאומי מנגלה" מסיבות ברורות מאוד. יש לנו איזה ספק נורא, אנושי, ואני חושב שזה יהיה מעשה מצוין אם בפגישה כזאת תשבו שניכם, שר המשטרה ושר המשפטים, תפתחו את התיק, גם של מנחם רוסק, עד כמה שאפשר. האנשים האלה זכאים לניסיון הנמרץ ביותר שלנו להעניק להם תשובה. אני מצטרף לבקשה, ואני מודה מאוד.

חברי הכנסת, מכיוון שאני עומד להעביר את ניהול הישיבה לסגני, אני רוצה להודיע: לדין על מינוי סגני שרים נרשמו עד כה 23 חברי כנסת. אני סוגר את הרשימה, כדי שנוכל בכל זאת לתת לאנשים להתבטא קצת יותר זמן. אני חשבתי שדי בשלוש דקות, אבל אני רואה שאנשים רוצים להתבטא עוד, ואני לא רוצה לעמוד עם סטופר, מה עוד שיש כאן דוברים גם מהאופוזיציה, גם מהקואליציה. בואו נעשה כך: אני קובע תקרה של חמש דקות; זה המון.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה יותר מדי.

היו"ר ש' וייס:

זה נושא שנמצא בתחום הסמכות שלי.

יהושע מצא (הליכוד):

על כל סגן – שבע דקות. אתם מתביישים?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, מדוע אתה מתפרץ? חבר הכנסת מצא, הרי גם אתה רשום.

יהושע מצא (הליכוד):

אני יודע.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חמש דקות תקרה. אני קורא לכם באופן אישי: מכיוון שיש לנו סדר-יום, שאני מעריך שיסתיים בסביבות 01:00-24:00 – וזה בסדר, זה מותר – כל מי שסבור שאפשר לומר בשלוש דקות מה שאפשר לומר בחמש דקות, ירסן את עצמו. למועצת אירופה באים נציגים של פרלמנטים רבים מאוד, ורשות הדיבור שם היא שלוש דקות בעניינים של חיים ומוות. חמש דקות תקרה; מי שמסוגל לתמצת את דבריו, להתמקד, אני ממליץ ומבקש שיתמצת את דבריו. זו פשוט הוראה שאני משאיר למי שיבוא במקומי. הרשימה חתומה, היא ארוכה דיה.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו. אני מבקש עכשיו משר התחבורה להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אליעזר זנדברג בנושא: שחיתויות במשרדי "אל על" בניו-יורק.

שחיתויות במשרדי "אל על" בניו-יורק

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני השר, נודע לי, כי הוגשה תביעה נגד מנהל תחנת "אל על" בשדה התעופה קנדי בניו-יורק ונגד סגנו. השניים מואשמים כי ניצלו את מעמדם לצורך קידום עסקיהם הפרטיים, והטרידו מינית עובדות, תוך איומים כי תפוטנה מעבודתן ב"אל על". צירפתי לעיון השר חומר משפטי וקטעי עיתונות בעניין.

רצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על כך?

2. האם נערכה בדיקה במשרדך בעניין, ומה היו תוצאותיה?

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה י' קיסר:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בתשובה על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אליעזר זנדברג – הטענה כי מנהל התחנה וסגנו ניצלו את מעמדם לצורך קידום עסקיהם הפרטיים, והטרידו מינית עובדות, תוך איום כי יפוטרו מעבודתן ב"אל על", ברצוני להשיב:

מדובר בשלוש עובדות מקומיות, אמריקניות, שהגישו במשותף, לאחר פיטוריה של עובדת אשר פוטרה במרס 1992 על רקע משמעת, תביעה לבית-המשפט בניו-יורק על הטרדה מינית על-ידי שניים ממנהלי חברת "אל על", ונגד החברה בניו-יורק. הנושא נדון עתה בבית-המשפט והוא בבחינת סוב-יודיצה.

אשר לטענה השנייה, שאיננה מופיעה בתביעה המשפטית שהוגשה על-ידי שלוש העובדות, ששניים אלו מנצלים את מעמדם ואת מקום העבודה לקידום עסקיהם הפרטיים, הנהלת "אל על" שלחה לניו-יורק אחד מעובדיה הבכירים לחקור את הנושא הזה – לא את נושא ההטרדה המינית – והבדוק המיוחד שנשלח על-ידי ההנהלה, יחד עם עורך-הדין המקומי של "אל על" בניו-יורק, בדקו את הטענה הזאת, ומסקנותיהם הן כי אין כל אחיזה ובסיס לטענה כלפי מנהל תחנה וסגנו, כאילו יש להם עסקים פרטיים בניו-יורק, וממילא הם לא היו יכולים לנצל את מקום עבודתם לקידום עסקיהם שאינם קיימים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אליעזר זנדברג, במסגרת שתי דקות. אחריו – חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל, כל אחד במסגרת דקה. בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

על-פי הפרסומים, מדובר בפרשה שהתמשכה פרק זמן ארוך וחשפה עובדות ללחצים ולאיזמים אינטנסיביים. חלק מהעובדות פוטרו מעבודתן בטרם נחשפה הפרשה. הפרשה הכתה גלים שקטים בתוך החברה זמן רב לפני פרסומה הפומבי.

בהתחשב באמור לעיל, רצוני להוסיף ולשאול את כבוד השר, האם מממנת חברת "אל על" את הוצאות ההגנה המשפטית של מנהל התחנה וסגנו בתביעה שהוגשה נגדם, ואם כן – מדוע?

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברת "אל על" מופעלת על-ידי בית-המשפט באמצעות כונס נכסים מפעיל מאז 1982. זה מצב לא-בריא, שצריך לסיים אותו, ובמהרה. כמו-כן, חברת "אל על", שמטיסה כ-1.5 מיליון נוסעים בשנה ויש לה מחזור עסקי של כ-150 מיליון דולר, אין לה מועצת מנהלים. זאת אומרת, שהכול הפקר, הכול יכול לקרות ב"אל על", שכן אין פיקוח ציבורי. עד מתי? זו שאלתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בהמשך לשאלות בנושא "אל על", האם אדוני יודע והגיעו אליו העובדות באשר לנושא של הטסת מטוסי חברת "אל על" בשבת – האם יש בזה נזק כלכלי, מה הוא, בכלל זה מספר הנוסעים? תודה רבה לך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, האם תוך כדי שאלה על נושא אחד אפשר לשאול שאלות אחרות?

היו"ר ש' וייס:

לא מקובל.

שר התחבורה י' קיסר:

כאן כללו נושא אחר.

היו"ר ש' וייס:

אתה תענה כך שיבינו שלא כדאי, תענה להם רק על השאלות המקוריות.

שר התחבורה י' קיסר:

מה עניין הטרדה מינית לפירוק "אל על"? אבל לא חשוב, אני אענה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה מעשה מגונה.

היו"ר ש' וייס:

רבתי, לא להתערב. שר התחבורה ניהל בחייו כ-17,000 ישיבות, ואני בטוח שהוא יסתדר גם עם הערוצים הטורמפיסטיים האלה.

שר התחבורה י' קיסר:

אשר לשאלתנו הנוספת של חבר הכנסת זנדברג – לצערי, אינני יודע להשיב לך במעמד זה אם החברה מכסה את ההגנה המשפטית. אבדוק את הנושא ואשיב לך בכתב על כך. אני מניח שזה מקובל, שאם עובד של חברה מואשם בתוקף תפקידו, הוא מקבל הגנה משפטית. אבל, כאמור, אבדוק את הנושא ואשיב לך, כי לא הייתי מוכן לשאלה מסוג זה.

אשר לשאלה של חבר הכנסת דן תיכון – נכון שהחברה מנוהלת על-ידי המפרק. שני השרים, שר האוצר הקודם ושר התחבורה הקודם, מינו בינתיים צוות היגוי מטעמם, שאומנם אין לו מעמד חוקי, אבל הוא מלווה את ההנהלה הזאת עד לפירוק המפרק. החילותי בתהליך של הליכה בשני כיוונים: הפרטת "אל על", ובמקביל – פירוק המפרק. אנחנו נעשה את זה במקביל, כשפירוק המפרק יקדים את ההפרטה כשנהיה ערוכים לכך.

אשר לשאלה השלישית, של חבר הכנסת אבי יחזקאל – השאלה האם יש או אין הפסדים בהטסות ב"אל על" אינה רלבנטית. בקווי היסוד קיבלה עליה הממשלה שלא לערוך שינויים, ואני אמשיך לקיים כהלכתם את קווי היסוד של הממשלה, שחברת "אל על" לא טסה בשבת.

היו"ר ע' עלי:

תודה לשר התחבורה. אני מבקש משר החקלאות להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 18: היערכות למניעת שיטפונות באזור הקריות – מאת חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה.

היערכות למניעת שיטפונות באזור הקריות

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מאורעות החורף האחרון, שבהם הוצפו מאות דירות בקריית-אתא ובקריית-ביאליק, עדיין ניכרים בשטח. מלבד הנזק החמור לתשתיות ולרכוש התושבים, חיות מאות משפחות בחרדה גדולה מפני החורף הקרב ובא. לדברי רשות הניקוז זבולון וראשי הרשויות בקריות, לא נעשה עד כה דבר כדי למנוע את הישנות ההצפות, שמקורן בעליית נחל קישון על גדותיו. דרוש סכום של כמיליון שקלים לביצוע עבודות דחופות, שימנעו הצפת מאות בתי אב וגרימת נזקים במיליוני שקלים לתשתיות ולרכוש.

אודה לשר אם ישיבני:

1. מה מתכוון השר לעשות כדי למנוע את סכנת ההצפות באזור הקריות בחורף הקרוב?

2. אילו לקחים הופקו וכיצד יושמו לקחי החורף האחרון במפרץ חיפה?

3. האם מוכן השר להורות על העברת כמיליון שקלים לרשות הניקוז זבולון לצורך ביצוע עבודות מניעה דחופות?

4. מתי, להערכת השר, יימצא פתרון סופי להעמקת אגן ההיקוות בנחל קישון ותעלות הניקוז במפרץ חיפה ובקריות?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת סילבן שלום, לא רציתי להפריע לך באמצע, אבל התקנן קובע שבשאלתא בעל-פה יש לקרוא את הנוסח המודפס ככתבו וכלשונו.

סילבן שלום (הליכוד):

קראתי אותו מלה במלה.

היו"ר ע' עלי:

אין להוסיף ואין לגרוע. בכל אופן, זה לא מה שמופיע כאן בשאלתא המודפסת.

סילבן שלום (הליכוד):

קראתי מלה במלה.

היו"ר ע' עלי:

אדוני שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת סילבן שלום, אכן החורף האחרון גרם נזקים גדולים וקשים מאוד לתשתיות וחשף בעיות ניקוז קשות ביותר הן באזור הכפרי והן באזור העירוני.

לצערי, אולי היום השתנה המצב, אני צריך להגיד כי עוד לא אושרו בממשלה הקודמת הסכומים שנדרשים כדי לתקן את המפגעים, או כדי להתכונן לפחות לקראת החורף הקרוב.

אתה מתייחס לאזור הקריות, אזור שסבל קשה מאוד בחורף האחרון. ההשקעה הנדרשת לפתרון מלא של הוצאת הבוצה, של העמקת אגן ההיקוות וכו' לטווח ארוך מתבטאת בסכום שנע בין 30 מיליון שקל ל-40 מיליון שקל. אשר לאזור הכפרי, מתקנים שנזקקו ופרצו וכו' – שם מדובר בהשקעות של 50-60 מיליון שקל. לצערנו, אפילו יינתן הכסף היום לא יהיה די זמן כדי לעשות בו את כל הנדרש עד לחורף הקרוב.

אשר לאזור הקריות, לפי מה שנמסר לי, אכן יועבר בקרוב סכום של מיליון שקל לרשות הניקוז זבולון, כדי לעשות בסכום הזה את המינימום הנדרש כדי למנוע בחורף הבא את אשר קרה בחורף שעבר.

אני רוצה לומר פה לכנסת, שגם אם לא תהיה השנה הזאת גשומה ביותר ברור לכול, שאם לא ייעשו התיקונים הדרושים, אנחנו נימצא בסכנה. אני מקווה, שעד לחורף נשקיע סכומים גדולים יותר גם באזור הקריות, ואני מקווה שגם באזור הכפרי נוכל להשקיע בתחום הניקוז כ-20 מיליון שקל, שחלק ממנו צריך היה לקבל היום אישור בוועדת הכספים.

היו"ר ע' עלי:

אדוני שר החקלאות, התקנון קובע שהשר משיב שתי דקות. זמנך תם אפוא.

שר החקלאות י' צור:

סיימתי. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת סילבן שלום, האם אתה מבקש לשאול שאלה נוספת?

סילבן שלום (הליכוד):

לא, תודה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. דקה אחת לרשותך.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, באזור הקריות סבלו רבים מהצפות בחורף האחרון. עד היום יש בעיות בתשלום הפיצויים לחלק גדול מהמשפחות שם. חלק מהן לא קיבלו כלל פיצויים, וחלק קיבלו פיצויים נמוכים מדי לטעמן. את הנושא הזה חייבים לפתור, כי הוא כבר סובל מסחבת גדולה מאוד.

באותה הזדמנות אני רוצה לומר, שגם במקרה האסון שאירע בתע"ש היתה פגיעה גדולה מאוד ברכוש, גם ברכוש חקלאי. השמאים, כך נאמר לי, גבו הרבה כספים, ולא הגיעו בזמן. חייבים לתת את הדעת לנושאים האלה, כי מדובר באזרחים שחייבים לתת להם את השירות המינימלי של הערכת נזקי רכוש והפיצויים המגיעים להם, אם בגלל הצפות ואם בשל פגיעה ברכוש חקלאי בגלל האסון בתע"ש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקש להסביר לחברי הכנסת, השואלים, מדוע מסרתי את הרשות לשאלה נוספת לשני חברי כנסת אלה דווקא. חבר הכנסת בדש, המבקשים לשאול שאלה נוספת מרימים את ידם בהצבעה. מזכיר הכנסת רושם את שמותיהם לפי סדר ההצבעה. אני מקבל את רשימת המצביעים לפי סדר ההצבעה, ומוסר את רשות הדיבור לשניים שהצביעו ראשונים. לפי הרשימה שבידי מסרתי גם הפעם את רשות הדיבור. אתה, חבר הכנסת בדש, מופיע ברשימה כמצביע רביעי, ולכן אינני יכול למסור לך את רשות הדיבור. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

כתוצאה מהחורף הקשה, כאשר פקד את הארץ לאחרונה, היו שיטפונות ביישובים ערביים בגליל, בכלל זה בפרדיס, קלנסווה וג'ת. כמו כן נפגעו יישובים בדואיים בנגב – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

קלנסווה – זה לא בגליל, אלא במשולש.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — — כולל משקים בדואיים בנגב.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, לא נהוג להפריע לשאילתות בעל-פה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

כתוצאה מהשיטפונות שהיו נפגעו תשתיות של כבישים ומערכות ביוב. שאלתי היא, האם אכן הוקצו תקציבים לתיקון הפגיעות והנזקים שנגרמו ליישובים הנ"ל, והאם אכן פוצו הבדואים שעדרי הצאן שלהם נפגעו? תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. שר החקלאות, בבקשה. שתי דקות לרשותך.

שר החקלאות י' צור:

לשאלה של חבר הכנסת דוד מנע – אני מסתכן לומר, שאינני חושב שפיצויים לאנשים שניזוקו הם בתחום אחריותו של משרד החקלאות.

נשאלתי בעניין התשתיות ביישוב הערבי. הפיצוי שניתן בנושא התשתיות ניתן על-פי חוק אסונות טבע. חוק אסונות טבע תופס לגבי כל האזרחים. בחוק אסונות טבע נאמר בעניין התשתיות, שאם 15% מהמתקן, מהוואדי, מהכביש, מהדרך נהרסו, הרי שהם זכאים לפיצויים אם הם נמצאים באזור שהוכרז כאזור אסון טבע. כידוע, לא כל הארץ הוכרזה אזור אסון טבע. הדברים האלה צריכים להיות מתוקנים מתקציב המדינה, במסגרת חוק אסונות טבע, אם הם נמצאים באזור שהוכרז כאזור אסון טבע.

אמרתי קודם שהדברים עדיין לא הושלמו. מזמן שנכנסתי לתפקידי אני עושה כל מאמץ כדי לקדם את מתן הפיצויים על נזקים, ואני מקווה שהיום אושר בוועדת הכספים סכום כסף שיאפשר העברת כספים כדי להתחיל לתקן את המתקנים שניזוקו בחורף האחרון.

אנשים שרואים עצמם נפגעים צריכים לבחון על-פי החוק, האם הם נמצאים באזור שהוגדר כאזור אסון טבע, והאם הם יכולים להציג תביעה בתחום התשתית. במשרד החקלאות יש גורמים שיושבים עם שמאים ומקבלים את התביעות האלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר החקלאות. אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הודעת הממשלה על החלת דין רציפות על הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 86). ימסור את ההודעה שר המשפטים. שר המשפטים, בבקשה. רבותי, היות ששר המשפטים לא נמצא, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים אפוא לסעיף הבא: הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים; דיון אישי. אני קורא לראשון הדוברים, חבר הכנסת חגי מירום. לרשות כל דובר יעמדו חמש דקות, ואני מבקש מכם לעמוד בלוח הזמנים.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון הזה על מינוי סגנים נעשה ביוזמת סיעת הליכוד. אני רוצה להגיד בפתח דברי כאן, כי סיעת הליכוד לא תלמד, לא את מפלגת העבודה ולא את הקואליציה הנוכחית, מוסר בקשר למינויים פוליטיים, על שימת היד בתוך הקופה הלאומית ועל מינוי סגני שרים שהיו עריקים פוליטיים, כתשלום פוליטי להקמת ממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם משתמע מדברייך – – –

חגי מירום (העבודה):

אתם יושבים היום באופוזיציה, ואפשר להבין מדוע אתם מעלים את הנושא הזה, אבל הציבור בישראל לא יכול לשכוח, ולא ליום-יומיים, אלא לשנים, את החטאים שאתם חטאתם במינוי סגני שרים ובהקמת לשכות מפה עד הודעה חדשה ובהשחתת ציבורית דרך מינויים בשירות הציבורי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

נהדר. הציבור העניש אותנו. זה בסדר. אז תגיד לי, אתם מצדיקים את מה שאנחנו עשינו במה שאתם עושים?

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אולי תקשיב לי, ובהמשך דברי תבין – – –

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, הדיון הוא אישי. כל מי שרוצה להירשם לרשות דיבור יכול לעשות זאת. מי שיש לו מה לומר, חבר הכנסת עוזי לנדאו וחבר הכנסת מיכאל איתן, יירשם וידבר. הבמה תעמוד לרשותו במשך חמש דקות.

משה קצב (הליכוד):

אני מבקש לשאול שאלה, כי נאמרו דברים מוזרים. סיעת הליכוד ביקשה את הדיון, ואת הדיון פותח מי שצריך למעשה להשיב. במקום לבוא ולבקש סליחה על מינוי שבעה סגני שרים ממפלגת העבודה – –

אלי דיין (העבודה):

שישה. אני מבקש לדייק.

משה קצב (הליכוד):

– – יש לו החוצפה לבוא ולתקוף את הליכוד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

– – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מירום, התאזר בסבלנות. חבר הכנסת משה קצב, שאלת שאלה. רבותי, זה דיון די סוער, ואני מבקש את סבלנותם של חברי הכנסת.

חבר הכנסת משה קצב, היות שכאן מדובר בדיון אישי, סדר הדוברים נקבע בהתאם לפנייתם להירשם.

משה קצב (הליכוד):

אנחנו ביקשנו את הדיון. ראשון הדוברים היה צריך להיות חבר הכנסת יהושע מצא בשם הליכוד.

מרדכי גור (העבודה):

אני מבקש לאפשר לשר לשעבר משה קצב ללמד אותנו בשלוש דקות איך עושים מינויים פוליטיים. הוא עשה "מאסטר" בנושא הזה.

חגי מירום (העבודה):

למה צריך את זה? הרי מבקרת המדינה אמרה את דברה בקשר לשר קצב, וזה מדבר כאלף עדים על האופן שבו הוא נהג כשר.

משה קצב (הליכוד):

אני הצלחתי כשר התחבורה במקום שאתה נכשלת כשר הבריאות למנות קצינים בכירים יותר מכל שר אחר. למה אתה מתכוון?

חגי מירום (העבודה):

דוח מבקרת המדינה, חבר הכנסת קצב. דוח מבקרת המדינה אומר הכול. חבר הכנסת דן תיכון יעסוק עוד מעט בדוח הזה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שכחת לצעוק "נמאסתם".

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מבקש לשבת.

משה קצב (הליכוד):

כמה קצינים מינית בממשלה? אני מינתי יותר ממך קצינים בכירים.

אברהם בורג (העבודה):

כמה חברי מרכז הליכוד מינית?

היו"ר ע' עלי:

סגן שר הביטחון מוטה גור, אני מבקש. אני מבקש מחברי הכנסת להירגע ולאפשר קיום דיון בצורה מסודרת. אל תאלצו אותי להעיר לסדר או לקרוא לסדר. חבר הכנסת מירום, אני לא מחשב את זמן ההפרעות שהפריעו לך. יש לך ארבע דקות.

חגי מירום (העבודה):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פתחתי כאן במה שפתחתי לגבי סיעת הליכוד, כדי להעמיד את הדיון הזה בפרופורציות הנכונות שלו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אלה נורמות חדשות.

חגי מירום (העבודה):

אתם בהחלט צריכים להוות אופוזיציה לוחמת, אבל אתם לא תשכחו ליטול קורה מבין עיניכם כאשר אתם מבקרים את עבודת הממשלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה צודק במאה אחוז.

חגי מירום (העבודה):

ואתם לא תשכיחו מן הציבור את העוולות שאתם עשיתם כאשר מיניתם סט אדיר של סגני שרים, ועל כולנה עלייתם כאשר מיניתם עריקים שבעריקים פוליטיים לתפקידים הללו.

עכשיו אני רוצה לומר, ברשותך, חבר הכנסת עוזי לנדאו; אתה תהיה קצת יותר מרוצה ממה שאומר עכשיו. חברי הכנסת, אין כל ספק שהיה זה שבוע קשה ולא מחמיא לממשלת העבודה. זה היה שבוע קשה, מפני שממשלת העבודה נכנעה בעצם לתהליכים פוליטיים וללחצים – גם בתוך מפלגת העבודה פנימה וגם לחצים קואליציוניים. זה הישג עצום שראש הממשלה השיג אשר הציג ממשלה בת 17 שרים. מי זוכר שהיתה ממשלה בת 17 שרים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אל תגזים.

משה קצב (הליכוד):

איפה שר העבודה? איפה שר הדתות?

חגי מירום (העבודה):

הוצגה ממשלה בת 17 שרים. תנו רגע לדבר. אדוני היושב-ראש, אני לא מצליח לומר פה משפט.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת משה קצב, אתה רשום. חבר הכנסת עוזי לנדאו.

חגי מירום (העבודה):

הוצגה ממשלה טובה בת 17 שנים, ונראה היה לעין שמוצג כאן הישג ציבורי ממדרגה ראשונה. ואז באה ההחלטה להציג כאן את 11 סגני השרים. וזה לא הסוף, לצערי ולחששי. בכך טרפנו אותם קלפים שיכולים היו לעמוד לזכותה של הממשלה שלנו והלכנו בדרך-לא-דרך, שאבותיה הייתם אתם, והיא דרך-לא-דרך.

חברי הכנסת, היום מינוי סגן שר הוא תוצאה של אילוצים ושל פיצויים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ושל חולשה.

חגי מירום (העבודה):

לצערי, מעט מאוד בשל צורך וכישורים. ככל שאנחנו פועלים כך לא תהיה לנו הגנה מפני ביקורת הציבור, והיא תהיה ביקורת מוצדקת.

לצערי, תפקיד סגן השר הפך תפקיד של סטטוס, תפקיד לא אמיתי בחלק מן המשרדים, תפקיד מזויף. סגני השרים הופכים סגני שרים לענייני טפטים בתוך משרדי הממשלה, ולא סגני שרים אשר יש להם תפוקה של ממש במשרדיהם. יש כניעה לצורך או לרצון של אנשים לקדם או לשפר את מעמדם הפוליטי באמצעות ה"וולבו", באמצעות ה"מיצובישי", באמצעות הפלאפון ובאמצעות מאפיינים חיצוניים ואחרים, כאשר באופן מהותי ספק אם יש לזה הצדקה. ומכך לא יכולה גם הממשלה שלנו להינקות.

חברי הכנסת, אחת הבעיות הקונסטיטוציונית החמורות העומדות לפתחנו היא, שלמעשה תפקיד סגן השר אינו מוגדר דיו בחוק. לוקח שר וממנה במשרדו סגן, ואינך יודע מה יהיו תפקידיו, במה הוא יעסוק, מה יהיו סמכויותיו. ברצותו ייתן לו השר שטחי פעולה רחבים וגדולים, ברצותו יהפוך אותו לאחרון הפקידים במשרדו, נטול סמכויות ונטול יכולת להביא לידי ביטוי את כוחו, את עוצמתו ואת כישוריו, אם הם קיימים בכלל.

חברי הכנסת, הדבר מחייב אותנו ללכת למהלך חקיקה. לפי דעתי, מעבר לוויכוח הפוליטי באשר לצורך למנות סגני שרים, יש מקום לכך שהכנסת, באמצעות ועדת החוקה, חוק ומשפט, תיכבד ותלך לשינוי חוק-יסוד: הממשלה, כך שהחוק יקבע את הסמכויות, את גדר הסמכויות, את מקור הסמכות ואת יכולתו של חבר הכנסת שמונה להיות סגן שר לתפקד.

ובאין הדבר כך, נראה אלף אפשרויות של תפקודים של סגני שרים, וביניהם גם תפקודי אפס, שאין מקום להתגאות בהם.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. רשימת הדוברים: חבר הכנסת יהושע מצא, אחריו – חבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו – חבר הכנסת משה קצב.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראש הממשלה, שהביא עלינו את הדיון הזה, איננו כאן אתנו. היה ראוי שהוא ישב וישמע את דברי ה"הידד" וה"יישר כוח". הידד ויישר-כוח לראש הממשלה על מינוי מקבץ כזה של סגני שרים.

אכן, רבותי, לנגד עינינו מתחולל היום פלא, פלא סדר העדיפויות הלאומי החדש. איזו תבונה, איזו עמקות מחשבה, איזה ניתוח אנליטי של ראש הממשלה רבין, ניתוח מבריק – 11 סגנים בבת אחת, כמעט 12; שבעה מתוכם, ויתקנו אותי מייד לשישה, מתוך שורות מפלגת העבודה, ועוד המלאכה לא תמה.

הנה ממשלה, ממשלת רבין-העבודה, שחרטה על דגלה סדר עדיפות לאומי חדש, מבצעת אותו כאן לנגד עינינו הלכה למעשה. נכון יפה? איזו עבודה, פשוט נפלא. לא מינוי סגני שרים בשל לחצים קואליציוניים, לא עוד הרחבת שורות הממשלה בשל משברים או תרגילים שמפלגת העבודה היתה רגילה להם, לא עוד, יש סדר חדש בבית הזה. הידד לראש הממשלה שנבחר, כטענתו, בבחירות ישירות והכול בידי, הכול בסמכותו, ולכן הידד. הנה אותו ראש ממשלה שנבחר ישירות ממנה לראשונה סגני שרים בשל צרכים פוליטיים מפלגתיים פנים-תנועתיים, פנים-מפלגתיים שלו. הידד לראש ממשלה כזה. לא עוד צרכים קואליציוניים.

יורם לס (העבודה):

מי מינה עריק? מה זה "לראשונה"?

אברהם בורג (העבודה):

מי מינה את אריק לשר?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת לס, אני מבקש ממך להפסיק להפריע.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי רצה למנות עריק כשר?

יורם לס (העבודה):

אתם מיניתם.

מיכאל איתן (הליכוד):

יורם לס (העבודה):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך להפסיק. חבר הכנסת יורם לס, אני מבקש ממך להפסיק. אם תמשיך להפריע, אני אקרא אותך לסדר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ראש הממשלה אמר שעשיתם תרגיל מסריח.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר. אני מבקש להפסיק.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת עוזי לנדאו, מה אתה רוצה מראש הממשלה? הלוא הוא דיבר על כישורים, ואני מודיע לך, שבסדר העדיפויות החדש הכול כשר. לכן אנא, לא לבוא בטענות. קומפקטיות? עיקר הדברים – הרכב יהיה קומפקטי, לא הממשלה קומפקטית.

שימו לב, רבותי, ללא היסוס, כדרכו, בנחישות ובנחרצות, לא עוד סגן שר אחד, שני סגנים לכל שר. איזה חידוש. העיקר שהמחנות במפלגת העבודה יגיעו לשובע.

אמר, רבותי, ראש הממשלה רבין, בנאום הכתר שלו רק לפני שבועיים-שלושה שבועות כאן בבית הזה, ואני אצטט את ראש הממשלה: "זו שעת רצון, שעה של אפשרויות והזדמנויות גדולות, אשר נעשה הכול כדי שלא להחמיץ אותן". ואומנם, כל הכבוד לך, ראש הממשלה, היום פתחת בכנסת את שוק ההזדמנויות לחברי מפלגתך, כדברך. זהו שוק המציאות.

אכן, לא רק משב רוח רענן יש במינוי 11 סגנים, אלא אף אחריות גדולה יש במינוי. יש תקציב לסגנים. לא כמו בליכוד כשחיפשו תקציב; יש תקציב לסגנים. אותם מיליוני שקלים שייחסכו משיתוק הבנייה ביהודה ובשומרון, בגליל ובנגב; אותם כספים שתחסכו מפינוי יהודים – אותם תוכלו להעביר לאותם סגני שרים, אותם תוכלו לייעד ללשכות, אותם תוכלו לייעד למזכירות ולמזכירים. ופלא פלאי פלאים, אפילו תקציב לפלאפונים יש לכם, יוצא מן הכלל. זה לא ראוי לעידוד, לקריאת "הידד" לראש הממשלה?

אברהם בורג (העבודה):

מה רע?

יהושע מצא (הליכוד):

אני אומר שרע? אני אומר, שמכאן ואילך יהיה סדר חדש בעבודה, הסדר החדש שעליו הכרזתם, סדר עדיפויות חדש למפלגת העבודה ולצרכיה.

לא אלמן התקציב. סדר העדיפויות החדש בעבודה מאפשר לכם, בתבונה רבה, לביים את ההצגה הגדולה הנקראת "כאילו": כאילו אתם מתנגדים להעביר כספים לקופת-חולים, לקופת ההסתדרות, רק כאילו. מיליוני דולרים לכיסוי החובות – אתם מתנגדים כאילו, ובו בזמן – לשריין תקציבים לאותם כספים הנדרשים להם.

אני מניח שזוג סגנים יעסקו בזריית החול בעיני הציבור, יתפרו תוכניות כאילו של הבראה, ובאמצעות יוזרמו מיליארדי הדולרים החסרים לקופתה. כל הכבוד. אחרי הכול, ניסיונכם עשיר בהכנת תוכניות-כאילו, המשמשות כסות להעברת תקציבים. מדוע לא? הרי בעבר הלא-רחוק הכנתם שלוש פעמים תוכניות הבראה עבור קופת-חולים והגשתם אותן. הוצאתם באותן תוכניות-כאילו מיליוני דולרים והזרמתם אותם לקופת ההסתדרות.

אברהם בורג (העבודה):

מה עם הקיבוצים?

יהושע מצא (הליכוד):

אני אדבר גם על הקיבוצים.

עצתי לכם, אל תבזבזו זמן יקר, חבר הכנסת בורג. כל שעליכם לעשות הוא לקחת אותן תוכניות-כאילו, רק לשנות את התאריך בהן, ונא להגיש אותן לוועדת הכספים. משם תוכלו להעביר את הכספים החסרים-כאילו, הלוא אתם מומחים.

גם להסתדרות יש חלק ונחלה בניצחון שלכם. רבותי, הם העמידו את כל המשאבים עליכם, אל תעזבו אותם. עדיין נותרו בשורותיכם, רבותי, חברי כנסת בודדים שטרם מיצו את שוק המציאות, שטרם קיבלו את חלקם באותו שלל.

אני מציע לכם, אני מציע לראש הממשלה: מלאו אחר תביעת העם. והעם הזה פונה ואומר לכם: הבו לנו סגנים נוספים, אנחנו זקוקים להם. תיענו לתביעת העם מכיוון שאז הוא לא רק יראה את הקריאה שלכם על סדר עדיפויות לאומי חדש, אלא הוא גם יוכל לחוש אותו. תנו לעם הזה סגנים נוספים.

חבל שראש הממשלה איננו פה. אני רוצה לומר לו, באמצעות הפרוטוקול: היום ראש הממשלה, מר יצחק רבין, הביא בפני הבית הזה בדיחה עצובה; גרועה ממנה אין. על כן ההודעה על מינוי סגנים, כפי שהובאה פה בבת-אחת, לגבי 11, 12, וכבר שמענו את הבשורה הנפלאה שעוד יבואו סגנים, היא ראויה רק לסרקזם ולעוקצנות.

מלה אחת אחרונה, אדוני, אולי לשבחו של חבר הכנסת מוטה גור, ולא בעוקצנות. אתמול מונו הסגנים. היום הם כבר מלאי עבודה, ורק לסגן שר הביטחון אין מה לעשות. הם כבר מתרוצצים החוצה. אני אומר לך, אדוני: כל הכבוד לך, שבדיון הזה אתה יושב אתנו פה, והאחרים מתרוצצים בתוך ה"וולבו".

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מצא. חבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו – חבר הכנסת משה קצב.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, חבר הכנסת מצא, דומני שכישורִיך פשוט הוחמצו. לו הייתם בשלטון, הייתי מציע לראש הממשלה למנות אותך לסגן שר לענייני דרמה יוצרת, לענייני פעולות ווקליים. הנאום שלך היה פשוט מלאכת מחשבת. אפילו נטיתי להסכים עם רוב רובם של הדברים, אף שבחלק מן הארגומנטים יכולת להוריד את הקול.

לגופו של דיון, ראשית אני רוצה לשלוח ברכות לידידי חבר הכנסת נסים זוילי, שלא מתמנה היום לסגן שר. דומני שהצעד שעשית אתמול היה צעד נכון, ובזמנו, עם הבעת עמדה ציבורית ראויה מאוד, מדויקת מאוד, אחראית מאוד גם מבחינה תנועתית.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

האם הנאום ירשה גם לחברים מסיעת הליכוד להצטרף לברכתו?

אברהם בורג (העבודה):

בוודאי, הדוכן פנוי. זאת מדינה דמוקרטית.

חיים אורון (מרצ):

גם ממר"צ.

אברהם בורג (העבודה):

אני רוצה גם לשלוח ברכות הצלחה לכל עמיתי ורעי, סגני השרים החדשים, שתרומתם למעשי המדינה או למלאכת השלטון תהיה גדולה, והם יוכיחו לנו בתום ארבע שנים, שכל דברי הביקורת היו דברי ביקורת שאינם במקום, ולמעשה כל המינויים היו מינויים נחוצים, ראויים וחיוניים לתפקודה הראוי של מדינת ישראל. ברכות הצלחה.

אני מבקש מחברי הכנסת – – –

אלי דיין (העבודה):

הוא שיבח עכשיו גם את אלה וגם את אלה.

יורם לס (העבודה):

הוא טוב עם כולם. זה נהדר.

קריאות:

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש מחברי הכנסת להפסיק.

אברהם בורג (העבודה):

אני מבקש מחברי הכנסת, הדיון הזה הוא מן הדיונים הצפויים. דומני שעוד בטרם נאמרה המלה הראשונה, כל הטיעונים ידועים. יבוא הצד האחד ויגיד: הרי הבטחתם את זה ואת זה ואת זה ואת זה ואת זה, וראו מה אתם מקיימים. ויבוא הצד השני ויטיח בחבר הכנסת מצא ובחבריו: הרי אתם טובלים ושרץ בידכם. וכך יתמשך הדיון לאורך דבריהם של עוד כ-20 וכמה דוברים, וכל אחד יגיד את הדברים הראויים, וטוב שייאמרו. טוב שתישמע ביקורת מצד זה, וטוב שתישמע ביקורת מן הצד האחר.

אני רוצה להגיד שלושה משפטים. משפט אחד הוא משפט מפלגתי. דומני שנעשתה כאן טעות מבחינת המסר של מפלגת העבודה לציבור בוחריה. הוקמה ממשלה עם מותניים צרים, אבל העכוזים גדולים מדי. נעשתה כאן גם טעות משטרית. מדינת ישראל – – –

קריאה:

אברהם בורג (העבודה):

אני לא עולה מעל החגורה.

מדינת ישראל צריכה ממשלה קטנה, פונקציונלית ויעילה, משום שהמדינה שלנו איננה גדולה ומספר האוכלוסין איננו גדול.

יהושע מצא (הליכוד):

לפי רבין, קומפקטית.

אברהם בורג (העבודה):

אני מדבר בדרך כלל בעברית.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא אמר "קומפקטית".

אברהם בורג (העבודה):

ממשלה כזאת צריך לשאול, מה הם התפקידים הנוספים, מעבר לתפקידי השרים, שצריכים להיות בממשלה הזאת מבחינה קונסטיטוציונית ומבחינה חקיקתית.

עם כניסתה של הכנסת לקראת העידן של בחירה ישירה של ראש הממשלה – ואני מקווה שבכנסת הנוכחית יחוקק גם חוק של בחירה ישירה של חברי הכנסת – הכנסת צריכה לתת את הדעת מבחינת החקיקה גם מהו תפקידו של סגן שר בממשלה של המדינה שלנו, אם בכלל.

יש שלושה משרדים שבהם אני יכול להבין שיהיה סגן שר. אני חושב שצריך שיהיה סגן שר במערכת הביטחון; אני חושב שיכול וצריך שיהיה סגן שר במשרד החוץ; שיכול וצריך שיהיה סגן שר במשרד האוצר. מעבר לכך, אני לא רואה הרבה משרדים ממשרדי הממשלה שצריכים סגני שרים.

סגני השרים הממונים בממשלה צריכים שתפקידם וסמכויותיהם והכלים המסורים בידיהם יהיו מוגדרים, שלא ייווצרו אילוצים פוליטיים, שסגן שר מבלה את עתותיו במריבות עם השר על סמכות ועל פינות ועל גומחות שלא מאפשרות לו במשך ארבע שנים לעבוד, ובעצם מסיטות ומסיחות את דעתו של השר מן הנושא שעליו הוא מופקד.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל בתיבת נוח מדובר על שניים-שניים.

אברהם בורג (העבודה):

זה לא נכון. הבהמות הטהורות היו שבע-שבע.

אתה רוצה לשאול אותי, חבר הכנסת בגין?

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מאוד מאוד מבקש ממך, אתה, המכהן כיושב-ראש ועדת החינוך של הכנסת, לכבוד הממשלה, אולי תואיל להסכים למחוק מן הפרוטוקול את התיאורים הגופניים – – –

אברהם בורג (העבודה):

אני מקבל את הערתך, ואני מבקש למחוק את המשפט הזה. קיבלתי. תודה רבה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בגין על ההערה. בבקשה.

אברהם בורג (העבודה):

משפט שלישי. אם המשפט הראשון היה מפלגתי, ואם המשפט השני היה משטרי, המשפט השלישי הוא פרלמנטרי. חובה היתה מוטלת על חברי האופוזיציה להעלות את הנושא הזה, אחרת זאת היתה פשוט החמצת הזדמנות. זה נושא שהוא בבחינת "מצווה הבאה לידיך אל תחמיצנה". נכון היה להעלות את הנושא.

אבל, זה כבר היום השני של ישיבות הכנסת שאנחנו עוסקים בנושא של מינויים פוליטיים, אם מינויים בתוך המערכת השלטונית עצמה ואם בתוך המערכת הפוליטית-השלטונית, קרי בממשלה.

דומני שפרספקטיבה למדיניות ממשלה, למינויים פוליטיים, מתקבלת כאשר עובר פרק זמן מסוים. דומני שטוב יעשו חברי האופוזיציה אם הם ייקחו לעצמם פסק זמן וישפטו את הממשלה הזאת לא על סמך ימיה הראשונים אלא על סמך תקופתה הראשונה, זה נכון. לא הייתי עושה דבר שונה מכם לו הייתי במצבכם. לא הייתי עושה דבר שונה לגמרי מכם, אלא שכל אחד מאתנו יודע, כפרלמנטר, כל אחד מאתנו יודע שדברים נמשכים קצת יותר זמן ודברים נבדקים בפרק זמן ובמשך זמן קצת יותר ממושך.

יש לי תקווה, יש לי הרבה ציפיות מן הממשלה של חברי ושל מפלגתי, שבעבור הזמן – הטעות הזאת תהיה הטעות הראשונה, ותהיה גם הטעות האחרונה. תודה רבה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הבעיה הפוכה. זו כנראה הממשלה הראשונה שמסרבת לתת לציבור תקופת חסד של מאה ימים.

אברהם בורג (העבודה):

אנו פשוט ממשלת מעבר ואנחנו ממשיכים את הממשלה הקודמת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בורג. חבר הכנסת משה קצב, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת שאול יהלום.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביקשתי לקבל את רשות הדיבור כדי להגיב אחת ולתמיד על הטענה שהפכה להיות מיתוס בעניין המינויים הפוליטיים בתקופה שבה אני כיהנתי כשר בממשלה.

מזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה הגיש תביעה לבית-הדין לעבודה על מינויים פוליטיים שנעשו בתקופת כהונתי. אני לא זוכר נזיפה חמורה יותר מהנזיפה שבית-הדין נזף במזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה, איש מפלגת העבודה, משום שהוא האשים אותי בהאשמת שווא. כך כתב בית-הדין לעבודה.

בכל המינויים שנעשו בתקופת כהונתי כשר בממשלה, במשך שמונה שנים, לא היה שום מינוי שנפסל. כל המינויים נעשו על-פי כל הוראות החוק והתקשי"ר – תקנון שירות – תוך הקפדה יתירה בכל מינוי ומינוי, גם על בסיס של התאמה אישית ומקצועית.

אני רוצה להוסיף ולומר, שמינוי פוליטי הוא אסור כמו שאסורים גם פיטורים פוליטיים, כמו שאסור גם להימנע ממינוי מסיבות פוליטיות. אנשי הליכוד לא פסולים לשום תפקיד ממלכתי, אם הם עונים על כל דרישות החוק ואם המינוי נעשה על-פי הוראות הנוהל.

תחת שלטון הליכוד לא פוטר מעולם איש מסיבות פוליטיות. מעולם לא היתה טענה שלכם, אנשי מפלגת העבודה, שמישהו פוטר כפי שנעשה בשבועיים האחרונים, שמפטרים אנשים מסיבות פוליטיות. זה לא קרה במשך 15 שנים תחת שלטון הליכוד.

אני רוצה לומר לכם, שאני מינתי, בשנים שכהנתי כשר בממשלה, קצינים בכירים משוחררי צה"ל יותר מכל שר ממפלגת העבודה שכיהן אי-פעם, מאז קום המדינה ועד היום; קצינים בכירים משוחררי צה"ל שאינם חברים במרכז, וגם אם הם חברים במרכז, הם אינם פסולים. מותר לנו להצדיע לקצינים בכירים מצה"ל, גם אם הם חברים במרכז הליכוד.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מוטה גור, אינני הולך לפשפש במה שנעשה בעבר, אבל ב-1977, לאחר שהיה ברור שמפלגת העבודה הפסידה בבחירות, לאחר שהנשיא הטיל על מנחם בגין להרכיב ממשלה – שר העבודה אז מיהר ומינה מנכ"ל לשירות התעסוקה, לאחר שנציג הליכוד כבר התחיל בתהליך הרכבת הממשלה. המינוי הזה נשאר בתוקפו עשר שנים לאחר שעלה הליכוד לשלטון.

לפני ארבעה חודשים התקיימו בחירות להסתדרות עובדי המדינה, חבר הכנסת מוטה גור. 15 שנה לאחר שלטון הליכוד, היה סביר שהפרופורציות תישמרנה. אך למעלה מ-55% מעובדי המדינה הצביעו עבור מפלגת העבודה; 15 שנה אחרי שלטון הליכוד. האם יש הוכחה ניצחת מזו לכך שלא היו מינויים פוליטיים, כפי שאתם מנסים להציג ולהסית כבר שנים אחדות?

מרדכי גור (העבודה):

זו לא הוכחה.

קריאה:

היו בחירות כלליות.

משה קצב (הליכוד):

עובדה היא, חבר הכנסת מוטה גור, שלא זה הכוח שלכם בציבור, גם לא אחרי ההצלחה הזו. הכוח שלכם קטן הרבה יותר.

ועכשיו – למינויים שהיו. ראש הממשלה אומר: איש לא ילמד אותי. שר האוצר אומר: איש לא ילמד אותי מה זה הנגב – והוא מפסיק את הבנייה בנגב. שר השיכון אומר: איש לא ילמד אותי מה זה יש"ע. ראש הממשלה מבטיח סטנדרדים חדשים. לטעמכם אתם, לשיטתכם, הליכוד טעה, הליכוד לא היה בסדר, תבואו אתם עם בשורה חדשה, תבואו אתם עם סטנדרדים חדשים. אתם מתחילים עם משהו "רענן", "חדשני", לאחר 15 שנים של שלטון הליכוד: שני סגני שרים למשרד החינוך והתרבות, זה הסטנדרד החדש? שני סגני שרים למשרד הבינוי והשיכון, זה הסטנדרד החדש? למה לקפח את השר משה שחל, שצריך להיות אחראי גם לתיק המשטרה וגם לתיק התקשורת? וראש הממשלה צריך להיות שר העבודה והרווחה ושר הדתות ושר הביטחון; זה הסטנדרד החדש? זו הבשורה החדשה שאתם באים אתה לעם?

משה נסים (הליכוד):

לליכוד היו רק שני סגני שרים.

משה קצב (הליכוד):

לליכוד היו רק שני סגני שרים, והשאר היו מתוך אילוצים קואליציוניים, וזה היה פחות ממספר המינויים שלכם.

משה נסים (הליכוד):

לליכוד היו שני סגני שרים בקואליציה של 66.

משה קצב (הליכוד):

אתם "מחלקים" לחברי הסיעה שלכם סגני שרים בסיטונות. את זה לא עשה הליכוד 15 שנה. היו לחצים גם בתוך הליכוד.

מה אמר ראש הממשלה בערב, כשהיה ברור שהוא הולך להיות ראש הממשלה? – אני אחליט לפי שיקולים של התאמה אישית, לא אכנע לשום לחץ.

קריאה:

לפי כישורים.

משה קצב (הליכוד):

ראש הממשלה נכנע ללחצים מאז נבחר לתפקיד שלו. ומותר היה לראש הממשלה לבוא ולומר לחברי סיעתו: אתם הראשונים שאני עומד בלחץ שלכם. הוא לא עמד בלחץ של חברי הסיעה שלו, ואנחנו חוששים שהוא גם לא מסוגל לעמוד בלחץ, לא של הערבים ולא של "הבית הלבן". בשבוע הבא הוא עומד לצאת לארצות-הברית, ונאחל לו הצלחה בביקור החשוב הזה. אבל יש לנו חששות וחרדות נוכח הביקור הזה.

אני לא בטוח, אדוני היושב-ראש, שהכנסת כולה לא מגנה את המספר הגדול של סגני שרים ממפלגה אחת. לו יכול היה כל חבר הכנסת להצביע בצורה מצפונית, משוחררת מכל לחץ, ואילו יכולתי לקרוא את הרהורי הלב של חברי הכנסת מסיעת מפלגת העבודה, אין לי שום ספק, שכל אחד ואחד מהם היה קם ומגנה את ההיקף הגדול הזה. כופים על שר סגן שר שהוא לא חפץ בו, ושר שרוצה סגן שר, לא מאפשרים לו. רבותי, זה סטנדרד חדש.

קריאה:

זה לא סטנדרד חדש, זה סדר עדיפויות חדש.

משה קצב (הליכוד):

ראש הממשלה מבטיח סדרי עדיפויות חדשים, סטנדרדים חדשים, בשורה חדשה. את כל זה הוא לא עשה. ואני מקווה, אדוני היושב-ראש, שראש הממשלה, לפחות לגבי המינויים הבאים – אנחנו יודעים שעוד צפויים מינויים נוספים, בזה לא נגמרה המכסה, יש לו כוונה – – –

קריאה:

אילו מינויים?

משה קצב (הליכוד):

אתה יודע זאת בדיוק טוב כמוני מה התוכניות ומה הכוונות. הרי אתם מדי שעה מחזרים אחרי צומת, אחרי המפד"ל, אחרי יהדות התורה, ואתם מוכנים לחלק גם להם טובות הנאה ואתנן, ואתם רוצים להרחיב את מסגרת מינויי השרים וסגני השרים.

אני מקווה שראש הממשלה, חודש לאחר שהחל בתפקידו, שלושה שבועות לאחר שהחל בתפקידו, יאמר לעם בישראל ולחברי הכנסת הנבחרים: מרגע זה, לפחות, אני מתחיל את הסדר החדש שהבטחתי, ויפסיק לבזות את עצמו ואת המפלגה ששלחה אותו.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת משה קצב. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – לחבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – לחבר הכנסת אלי דיין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תהה כאן חבר הכנסת בורג, מדוע עוסקת הכנסת בשאלות של מינויים שעה שעל סדר-היום עומדות שאלות כבדות וחשובות. ואני מסכימה, שהפרופורציות צריכות להיות באמת – קודם כול השאלות המהותיות, והשאלות של מינויים – שאלות משניות. אבל יש רגע בדינמיקה הציבורית, שבו גם שאלות משניות מקבלות משמעות מרכזית.

המשימות העיקריות של הממשלה החדשה הן, לפי עניות דעתי, קודם כול עניין השלום, והקפאת ההתנחלויות היתה צעד אחד. אבל המשא-ומתן צריך להיות עם משלחת פלשתינית ייצוגית, כוללת, שתציג גם את תושבי השטחים וגם את הפלשתינים שמחוץ לשטחים. נחוץ לצאת עם בשורות חדשות, שיקלו את המשא-ומתן הזה. משימתה של הממשלה היא לחלץ מיליון מאזרחיה מתחת לקו העוני ולנקוט מדיניות שתצמצם את הפערים החברתיים, ובכך תשים קץ למדיניות שניהלה ממשלת הליכוד במשך 15 שנות שלטונה, מדיניות שהפכה את העשירים עשירים יותר, ואת העניים עניים יותר, לפי כל הנתונים. הממשלה צריכה לנקוט מדיניות שתצמצם בצורה משמעותית את האבטלה, מדיניות שתיישם את העיקרון של השוויון, לא במלים אלא במעשים.

אבל, לאחר שצינו את הנושאים העיקריים האלה, אי-אפשר להתעלם מכך, שיש משמעות סמלית וגם תוכנית, ויש משמעות מבחינת התפיסה השלטונית, כאשר בא ראש הממשלה ומציע את הדבר המנופח הזה של סגני השרים. התפיסה העומדת מאחורי המינויים האלה – וכבודו של כל אחד מסגני השרים במקומו מונח, ואיני מטילה ספק בכישוריהם להיות לא רק סגני שרים, אלא אפילו שרים – התפיסה השלטונית העומדת מאחורי המינויים האלה אומרת, שבעיות פנימיות של מפלגות פותרים על חשבון הקופה הציבורית, שנוקטים מדיניות של "חטוף ככל יכולתך".

ואני תוהה – ואני אומרת זאת כידידה של רבים מאותם סגני שרים – למה לכם זאת? למה לכם כל הבושה הזאת? לשם מה אתם מתבזים בציבור? כישורים, מיומנויות? להיות חבר הכנסת – האם זאת לא משימה שדורשת מיומנויות וכישורים רבים? האם חבר הכנסת, שהוא חבר פעיל בוועדה אחת או בשתיים, איננו יכול לתרום לעבודת החקיקה, לקשר עם הציבור, יותר מסגן שר, המוגבל בתחומים רבים מאוד וחייב לייצג את הממשלה בכל רגע של הווייתו? האם זה לא נחוץ, שבתוך סיעת העבודה יהיו חברי כנסת פעילים רבים יותר ופחות סגני שרים עם תארים?

ואם כבר מדברים על דברים נחוצים, לא שמעתי, למשל, מדוע לא מינו סגן שר למעמד האשה, נושא כל כך חשוב. אין שרות למעמד האשה. לפחות היתה מתמנה סגנית שר למעמד האשה.

מאשה לובלסקי (העבודה):

— — — מהמשבצת הסטריאוטיפית — — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא, זה לא שייך לסטריאוטיפים. כמו שאנחנו בירכנו על מינוין של שרות לתפקידים, כמו שאת אומרת: לא סטריאוטיפים, למה? חינוך ותרבות נחשבים תמיד לענייני נשים, האם זו סטריאוטיפיות?

היה לנו גם ניסיון, כשעלה סגן שר לבימה ואמר: אני קורא מהנייר, אני לא מסכים למה שנאמר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו בעיה של שר האוצר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה לומר בסיום דברי, שהיה טוב אילו עשו נציגי סיעת הליכוד שעלו על הבמה ביקורת עצמית ואמרו: חטאנו, פשענו, עווינו – כי הם היו מפתחי השיטה הזאת של מינויים פוליטיים.

אני קוראת לראש הממשלה למנות שר עבודה במשרה מלאה בהקדם האפשרי.

אני חוזרת ואומרת: כל הכבוד למינויים של סגני שרים ערבים, אבל העובדה שבממשלה הזאת אין שר ערבי היא לגנותה של הממשלה הזאת. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – חבר הכנסת צחי הנגבי.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כולנו מודעים לבעיית האבטלה, אך אני מתפלא על כך שעד היום לא מצאנו את הפתרון לבעיה, והרי הוא מונח כאן לנגד עינינו. הפתרון, רבותי, הוא סגנות. אנחנו ניקח את 300,000 המובטלים ונהפוך אותם לסגנים. הרי סגני שרים כבר יש לנו, וכך נפתרה בעיית התעסוקה של 11 אנשים. אבל, הבה נעשה את זה בגדול: לכל חבר כנסת – סגן; לכל מנכ"ל – סגן; לכל נהג אוטובוס – סגן; לכל פקיד – סגן. אין צורך בניסיון קודם, אין צורך בהכשרה מקצועית. למעשה אין צורך בכישורים כלשהם. כמובן, כפי שנאמר, אין גם צורך בשטח פעולה או במטלות. כל אחד יכול להיות סגן. עולה יורד מן המטוס ומקבל ישר ג'וב של סגן.

בעצם, למה רק סגן? יש עוד כמה רעיונות. מה רע בממלא-מקום או במשנה, ואפשר גם סגן למשנה וממלא-מקום לסגן, וסגן לממלא-מקום של המשנה וכו' וכו'.

במשך הזמן ייווצר, כמובן, מחסור בסגנים, וזה מה שיקרה כנראה לממשלה הנוכחית. דיה לצרה בשעתה. סגנים, רבותי, סגנים – הפתרון לאבטלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. חבר הכנסת שאול יהלום נתן לנו דוגמה לקיצור. הוא נאם שתי דקות וחסך לנו זמן. אולי גם האחרים ילמדו מהדוגמה של חבר הכנסת שאול יהלום.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נכון שהליכוד לא היה בסדר, אבל גם נכון שהביקורת שלכם מוצדקת. צריך לומר זאת. הביקורת מוצדקת. יש ממשלה צרה, אך מספר סגני השרים גדול. צריך לומר את האמת.

מרדכי גור (העבודה):

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מודאג שלא יהיו לך חברי כנסת.

אלי דיין (העבודה):

אני שמח שראש הממשלה יצחק רבין אמר את הדבר הזה באופן ברור.

דן תיכון (הליכוד):

מה הוא עשה?

אלי דיין (העבודה):

הוא אמר כבר בתחילת הרכבת הקואליציה – – –

דן תיכון (הליכוד):

כל העם ראה מה שהוא עשה, אף אחד לא שומע מה הוא אומר.

אלי דיין (העבודה):

הוא אמר: יש בעיה, יש דברים בלתי נעימים בהרכבת הקואליציה, משום שהשיטה היא שיטה, שצריך לשנות אותה מן היסוד. אני מבטיחכם דבר אחד: אם תתמכו בתיקונים של חוק הבחירה הישירה שאנחנו מתכוונים להביא, ובכנסת הארבע-עשרה נפעל לפי אותם תיקונים שרצינו אותם בכנסת השתיים-עשרה, ואתם עשיתם את כל התרגילים להתנגד להם – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — —

אלי דיין (העבודה):

— תהיה ממשלה לפי אותו חוק של 18 שרים ושישה סגני שרים. היא לא תוכל למנות יותר. ואז כל הנושא ונותן במשא-ומתן הקואליציוני ידע שזה המקסימום, כי זה יהיה על-פי חוק.

דן תיכון (הליכוד):

איזה משא-ומתן קואליציוני? סגני השרים הם מהמפלגה שלך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — —

אלי דיין (העבודה):

רבותי, כל המבנה של סגני השרים והשרים מתחיל בהסכם הקואליציוני.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לא, אצלכם זה מתחיל בקואליציה של המפלגה שלכם.

אלי דיין (העבודה):

אם מפלגה כמו ש"ס יש לה שלושה סגני שרים — — —

דן תיכון (הליכוד):

עזוב את ש"ס. קח את המפלגה — — —

אלי דיין (העבודה):

יש פרופורציות. צריך לומר פה את האמת.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

צריך לומר את האמת ולזכור מה שנאמר. בממשלה הקודמת היו סגני שרים ממפלגות קואליציוניות, והליכוד גזר עליו איפוק רב; במשך תקופה ארוכה היה סגן שר אחד, ואחר כך שניים ותו לא.

אלי דיין (העבודה):

מכיוון שהליכוד הגיע למצב שהיו לו 33 בעלי תפקידים, 20 שרים ו-13 סגני שרים בקואליציה של 66; דהיינו, על כל שני חברי כנסת היה בעל תפקיד. הוא לא יכול היה להיענות ללחצים הפנימיים שלו, והחברים שלו הבינו את העניין, מכיוון שהוא הגיע לגודש כזה, שלא היה אפשר כלל לעמוד בו, לא משום שהליכוד לא רצה למנות סגני שרים מקרבו, אלא הוא מינה די שרים מקרבו. במפלגת העבודה יש פחות שרים. צריך לומר גם זאת. לדידי צריך היה למנות יותר שרים ממפלגת העבודה ופחות סגני שרים. חבל שלא נעשה כך.

אני רוצה לראות יותר שרים ממפלגת העבודה – מאשר עוד סגני שרים. אולי בהמשך צריך לחשוב גם על תיקון העניין הזה, שחלק מסגני השרים יהיו שרים, ואז לא יהיו במפלגת העבודה שישה סגני שרים.

צר לי מאוד על דבר נוסף, שדווקא באוצר – סגני שרים במשרדי הביטחון, החוץ והאוצר הם שלושת סגני השרים המוצדקים ביותר והענייניים ביותר – חברנו, חבר הכנסת זוילי, כן היה צריך להתמנות, כי זה תפקיד חיוני ביותר; ולפי כל הדיונים שקיימנו בחוק הבחירה הישירה אמרנו שבמשרד האוצר, במשרד הביטחון, במשרד החוץ, במקומות שבהם היקפי העבודה גדולים מאוד, יש הצדקה עניינית, מהותית, שיהיו סגני שרים במשרד האוצר.

אני חייב לומר פה, שחבל שחברי השר שוחט לא גילה הבנה לצורך הזה, כדי שחבר מכובד מאוד כמו זוילי דווקא כן יהיה סגן שר האוצר, כי במשרד זה הבעיות מורכבות, המשרד גדול, יש צורך באדם שיכול לסייע.

שאול יהלום (מפד"ל):

כבר יש לשר האוצר סגן שר – הרב פנחס'.

אלי דיין (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, הביקורת שלכם מוצדקת ועניינית, אבל אני הייתי אומר אותה בקול ענות חלושה לאור ההתנהגות שלכם. מובן שאני לא אומר שאתם לא צודקים משום שלא הייתם בסדר. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נדמה לי שהדין הזה הוא דיון על הודעת הממשלה. איפה הממשלה? איפה ראש הממשלה?

שאל ילום (מפד"ל):

בהצלת סמכויות לסגנים.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה נושא שהציבור נרעש ממנו, שהתקשורת איננה חדלה מעסוק בו במשך עשרה ימים, לרבות התקשורת המזוהה עם מפלגת העבודה, ומגיע לה ציון לשבח על העמדה האמיצה והאובייקטיבית שהיא מפגינה.

אברהם פורז (מרצ):

חוץ מ"דבר".

צחי הנגבי (הליכוד):

קראנו את הדברים שכתבה עליזה וולך ב"דבר", שהיא מתנצלת על שנים שבהן היא התעמרה בממשלת הליכוד, מכיון שמפלגת העבודה הרחיקה לכת. כך נאמר בעיתון מפלגת פועלי ארץ-ישראל.

קראנו את כתבתו של נחום ברנע ב"ידיעות אחרונות" על רבין וממשלת הגמדים. אבל איפה הממשלה? הממשלה מנותקת מהעם. המערך מתנתק מהעם. רק שבועיים, 15 יום לקח לכם לעשות מה שהליכוד עשה ב-15 שנה. הם אפילו לא באים לשמוע, כי אין להם מה להשיב. אדם בא לשמוע כשיש לו האומץ להתייצב ולהדוף ביקורת. איזה נימוק ענייני יכול המערך להעלות? אני שומע פה את אלי דיין ושמעתי את חיים אורון – רק את הדבר הילדתי הזה, שאמרת אותו בפעם שעברה, כמו בגן-ילדים – "הם התחילו; הוא התחיל, הוא נתן לי ראשון אגרוף".

ואל תחשבו לרגע אחד, שהמרירות והתסכול שהיו בציבור והופנו בזעם כלפי הממשלה שלנו – במקרים רבים מתוך הסתה, ולא בצדק, אבל במקרים מסוימים בצדק – לא יופנו אליכם בתוך ימים ושבועות ספורים, עד כדי כך שלא תוכלו להסתובב, לא רק פה בכנסת, גם ברחוב, כי לא תוכלו להישיר מבט אל הציבור שבאוזניו זעקתם: "סדר עדיפויות לאומי חדש". והנה הגענו לסדר העדיפויות.

מפלגת מרצ, המפלגה שנשאה את רוממות טוהר השלטון: אין לכם היום יכולת להסתכל זה בעיני זה. אתם שמעתם את השר שלכם, את יאיר צבן יוצא משיבת הממשלה עם עיניים מושפלות ואומר:

"באמת לא נעים". תקומו ותדפקו על השולחן. מה זה "לא נעים"? תצביע נגד. מה זה "לא נעים"? מה, נהיית לפרשן? מרצ נהייתה פרשנית של מהלכים לא נעימים? איפה האומץ שגיליתם כל כך הרבה שנים? ידעתם להתייבב כאן ולזעוק חמס על כל תופעה פסולה ופגומה. היום אתם מחלקים כאן רק ציונים מהצד. אתם מהאו"ם, אתם לא קשורים לזה, טפלונים. מה אתם חושבים, שלא יאמרו לכם את זה, בכל כיכר, מול בתיכם שלכם: "מושחתים, נמאסתם?" כך יאמרו לכם יום ולילה.

חיים אורון (מרצ):

עד שאנחנו נצא לדרך, עד שאנחנו נתקרב לקרסולך – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אל תשלה את עצמך.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אורון, ביקשתי ממך שתודיעני אם אתה רוצה לדבר או לא.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

תסלח לי, אם אתה רוצה לדבר, נא להירשם בצורה מסודרת, ואתן לך חמש דקות תמימות. נא לא להפריע לנואם.

צחי הנגבי (הליכוד):

אל תשלה את עצמך, חבר הכנסת אורון. כגודל הציפיות כן האכזבה. אתם בניתם פה מגדל של ציפיות, וככל שהוא מתנשא גבוה בסיס התמיכה שלו מתכווץ, וככל שהוא ממריא אל על, ברגע שהוא מתמוטט, יהיה קל מאוד למוטט את כל השקרים, התרמיות וההסוואות, מלל על גבי מלל בשידורי התעמולה שלכם על "נורמות", ועל "סטנדרטים" ועל "דף חדש" – "טבולה רזה"; הכול מתחיל יש מאין.

במה התחלתם? מי שחשף את ערוותה של הממשלה הזאת היה דווקא איש הקואליציה ניסים זוילי, ומגיע לו ציון לשבח על כך שהוא אמר: "אני לא במשחק. מה נותנים לי פה? כמה אתננים של טובות הנאה ושלט על לשכה מפוארת? – לא רוצה". אבל בזאת הוא גם אמר מה רוצים אלה שרוצים. באותה מידה הם יודעים שהם לא מקבלים סמכויות, אין להם שום משמעות, והם רק חבורה של אנשים שזורקים להם שיריים של עצם מקופתה הדלה של המדינה כדי שיהיו בשקט, כדי שלא יתפסו את רבין יום-יום ויגידו לו: גם אנחנו רוצים להיות שותפים לחנגה. או.קיי. אתם שותפים לחנגה, לא בהחלטות, לא במדיניות, אתם שותפים לפלאפונים ול"וולבואים" ולכל יתר מתנות החדס.

אברהם פורז (מרצ):

פלאפונים יש גם לחברי הכנסת.

צחי הנגבי (הליכוד):

רבותי, זו רק ההתחלה. האופוזיציה לא תיתן לכם מנוח, והציבור לא ייתן בכם אמון.

חיים אורון (מרצ):

אתה תתעסק עם הסגנים ואנחנו עם השטחים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שבועיים-שלושה שבועות עמד על הדוכן הזה שר הבריאות החדש חיים רמון, ובנאום בנוי לתלפיות הפנה אצבע מוכיחה כלפי ספסלי הליכוד, ועם חיוך על השפתיים מנה לנו אחת לאחת את כל המגרעות שלנו במשך השנים האחרונות, על כך שלא למדנו ממה שעשה המערך כשהוא נפל, והסביר לנו מדוע אנחנו נישאר באופוזיציה 15 שנה לפחות.

איך הוא אמר בסיום? מה אתם מתנפלים על המפלגה הזאת? מה אתם מתנפלים על הממשלה? הרי זו ממשלה בתחילת דרכה. בקדנציות הקודמות הענקנו לכם יותר ממאה ימי חסד, אז תנו לפחות מאה ימי חסד. ומה קורה אם לא כל השרים התמנו? הרי אתם יודעים שיש שיקולים שונים, קואליציה, דברים אחרים, הדבר יסתדר. תנו לנו לפחות את מאה ימי החסד. אבל, שיהיה לכם ברור שזאת פוליטיקה מסוג אחר, זה לא מה שהיינו רגילים לו תחת שלטון הליכוד. זאת פוליטיקה נקייה, אנשים ייבחרו על-פי הכישורים, ובכלל, זה שונה לחלוטין.

אני, לתומי, כחבר כנסת חדש חשבתני: מעניין, אולי באמת המערך, ממשיכה של מפא"י ההיסטורית –

—

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רוצה לשאול אותך: למה אתם מתעקשים לקרוא כל הזמן "מערך"? יש לזה איזו סיבה אידיאולוגית?

אברהם הירשזון (הליכוד):

העבודה. פשעתי, חטאתי, הלוואי שזה יהיה חטאי הגדול ביותר; העבודה, ממשיכתה של מפא"י ההיסטורית.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כי מדובר בשם הרשמי – העבודה בראשות רבין. צריך להוסיף בסוגריים – שם זמני.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שם זמני. מה השם הקבוע? המערך? אולי זה יחזור למערך.

חשבתני, אולי באמת ישבו במשך 15 שנה באופוזיציה, הכינו שיעורי בית, ויציגו בפנינו סגנון חדש בניהול המדינה. אבל אתמול, רבותי, התברר לי סופית, שבמשך 15 שנה עסקתם בשימור החומר של המערך, של מפא"י ההיסטורית; סליחה, לא בשימור, בשימור החומר ובשיפורו. לא עברו 15 יום, לא 15 שנה, והממשלה הקומפקטית הזאת התחילה להזרים קלקולים בזרם של מאה צול. מפלגת העבודה, שם זמני, בראשות רבין, רימיתם והוניתם את הבוחר. באתם וסיפרתם לו על סגנון חדש. הבטחתם לו, פיתיתם אותו, התחייבתם בפניו, ועל סמך ההתחייבויות האלה הוא נתן לכם את השלטון.

אדוני ראש הממשלה, אשר אינו נוכח פה – גם-כן במסגרת הסדר החדש, יש בממשלה הזאת כל כך הרבה סגני שרים, שאולי באמת צריך למנות שר מיוחד עם משרד מיוחד לתיאום בין סגני השרים. זה יכול להיות יעיל יותר, ואז אפשר לאמץ את הצעתה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי ואולי להכניס שר ערבי שיתאם בין כל סגני השרים. זה יכול להיות סיפור מעניין. תמונה אידיאלית ממש – הנה מה טוב ומה נעים, סגן שר ש"סניק ושרה ממרצ, הרי אין דבר טבעי מזה. בכל פאב של מרצ ישבו תלמידי חכמים של ש"ס ובכל ישיבה של ש"ס ישבו תלמידי חכמים ממרצ.

אני רוצה לומר לכם: הדבר היה מצחיק, אבל אתם קבעתם היום דבר חמור ביותר בעניין הזה – מינוי סגן השר במשרד החינוך מטעם ש"ס והקמת המינהל החרדי. בזה קבעתם היום את המשכו של הפער העדתי. לא שימרתם אותו, אלא אתם היום עומדים להרחיב אותו.

אני מבין, סגן שר במשרד הבריאות הרי צריך. השר רמון צריך להיכנס לנעליו של השר הקודם, לכן הוא צריך סגן שר שיעסוק בענייני ההסתדרות ויניח לו לעבוד בשקט. אבל סגן שר במשרד אי-שיכון ואי-בינוי, שכנראה יכפיל את חוסר הבינוי? זה לא צחוק, זה אולי השר המסוכן מכולם, כי השר, לפי דבריו, מבין את מצוקת המתנחלים, אולם סגן השר, רן כהן מר"צ, הוא מקרב המייבשים מלאי השנאה הגדולים ביותר. סגן שר הייבוש הוא הדבר החמור ביותר בממשלה הזאת.

רבתי, אנחנו לא נעניק לא לו ולא לשר שלו את האפשרות לבצע את זממם, ואני בטוח שהעם יכניס אתכם לספסלי האופוזיציה בעקבות הקלקולים האלה בטרם תרגישו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. חבר הכנסת שמואל אביטל, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז, ואחרי חבר הכנסת אברהם פורז – חבר הכנסת מיכאל איתן. אם חברי הכנסת ינהגו כמו שנהגו עם הנואם הקודם, יהיה נאום שקט ותרבותי.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, יכול להיות, שכחבר כנסת חדש הייתי צריך להשאיר את המלאכה לוותיקים, למועמדים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אורח לרגע רואה כל פגע.

שמואל אביטל (העבודה):

אני, חבר הכנסת רביץ, ממתין לראות אם תבוא במסגרת המתוכננת או לא.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

בבקשה?

שמואל אביטל (העבודה):

בכוונה דיברתי בלחש, כך אני רגיל.

אני באתי לכאן כנציג של תנועת התיישבות, כמושבניק, ומצאתי לנכון בכל זאת, דווקא בנאום הראשון שלי מעל הדוכן הזה – – –

היו"ר ע' עלי:

זה הנאום הראשון?

שמואל אביטל (העבודה):

כן, זה הנאום הראשון.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש, אם כן, שלא להפריע.

שמואל אביטל (העבודה):

נו, מה חשבת, שבעקיפין אני לא אעשה את זה? עשיתי.

ובכל זאת מצאתי לנכון, כנציג של תנועת המושבים בארץ, לעלות לכאן ולהתייחס לנושא הזה, משום שקודם כול אני נציג של אותו ציבור שבעצם לראשונה אינו מיוצג בזרוע המבצעת, הממשלה. מה שלא קרה עשרות שנים, לצערי הרב קרה הפעם.

הבעיה בעיני היא קודם כול בעיה פונקציונלית, ושלא יחגגו אנשי הליכוד. היה פה חבר הכנסת קצב ונאם פה את נאומו על המינויים הפוליטיים. אני מכיר, בתור מושבניק, מה זה מינויים פוליטיים ומה היה חלקם של לא מעט בעלי תפקידים מקרב הליכוד, גם לא בתוקף תפקידם, לפחות במגזר שלנו.

אני רוצה להזכיר, ששר החקלאות יצחק שמיר טיפל בנו ממש "על הכיפאק", בלשוני שלי כמושבניק, בתקופה שהוא היה שר החקלאות, לרבות בכמה נושאים שאין מה להתפאר בהם. הבעיה היא פונקציונלית, וכשחבר כנסת גור מדבר, אני נזכר שהוא היה סגן שר, שלא לדבר על מי שלא נמצא

בבית – קל ונעים, מי שזוכר – חבר הכנסת מזרחי, שגם הוא היה סגן שר. אין לנו מה להתבייש בהרכב האנושי הזה.

מצד שני, אני מצטער מאוד שכך התגלגל הדבר. אולי מישהו יגיב בציניות, אולי מישהו – בגיחוך, אבל אני רוצה להביא לפה, לראש הממשלה, לשר החקלאות איש הקיבוץ ולווליד צאדק איש המגזר החקלאי, את ברכת תנועת המושבים. ובעזרת השם, הרב רביץ – ואני אומר את זה, כי זה מהבית – שאלוהים ינחה אותם, את איש הקיבוץ ואת איש המגזר הערבי, שיעסוק, בעזרת השם, בטיפול במגזר שלנו, במושבים, מגזר המהווה למעלה מ-60% מכלל התפוקה החקלאית במדינת ישראל; שאלוהים אכן ינחה אותם בדרך הטובה, שימצאו, גם במצוקותיהם שלהם, את הכוח לטפל במגזר הזה.

אנחנו לא חיפשנו ג'ובים, ואני קורא לראש הממשלה, שאכן במסגרת סדר העדיפויות הלאומי החדש, ההתיישבות הזאת שלנו – החלוצים של שנות ה-30 מנהלל ומכפר-ויתקין והחלוצים של העלייה של שנות ה-50 – אכן יזכו, לא לג'ובים ולתפקידים אלא לסדר העדיפויות שיוציא אותם מהבוץ.

אנחנו מוחים, גם בשם זוילי וגם בשם אחרים, על כל השיבוץ שיצא כפי שהוא, ואני מקווה מאוד מאוד שאכן בסדר העדיפויות, שאני מאמין שראש הממשלה אכן יעשה אותו, תימצא תרופה לבעיות האמיתיות שלנו, ולא דווקא לשיבוץ זה או אחר של אנשים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

אני מודה לחבר הכנסת שמואל אביטל. חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

עד שחבר הכנסת אברהם פורז יגיע, אני מבקש לנצל את ההזדמנות לברך את חבר הכנסת שמואל אביטל על נאומו הראשון. שמענו כאן נאום של חקלאי ממושב תדהר, ועם הדרך הישירה שלו, אני משוכנע ששמואל אביטל, שהוא גם מנהיג אותנטי מהמושבים, יתרום את חלקו לעבודת הבית. אני מאחל לו הצלחה.

חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לכבוד הוא לי לנאום כאן אחרי חבר הכנסת שמואל אביטל, שהוא חבר כנסת חדש ממפלגת העבודה. הוא מזכיר מחוז המושבים במפלגת העבודה. במקצועו, אמרו לי, הוא לולן, איש הנגב, איש מושב תדהר, בן למשפחה שעלתה בשנות ה-50 ויצרה את המעשה החלוצי של התיישבות בנגב. מבחינה זאת, ההתיישבות החלוצית בנגב איננה נופלת מההתיישבות של שנות הקמת המדינה והשנים שקדמו לה, של תחילת הציונות. לאלה שעשו את זה מגיעים כל הברכות והכבוד.

שמואל אביטל הוא מפקד גדוד, במילואים, בחיל השריון, סגן אלוף, ואכן גם בתחום הזה היתה לו תרומה רצינית.

מנאמו השקול והענייני התרשמתי, והתרשמנו כולנו, אני מניח, לטובה, שמדובר בחבר כנסת רציני, שמתכוון לעשות פה עבודה רצינית, ואני מברך אותו על הצטרפותו לכנסת.

עכשיו לעניין סגני השרים. גם אני יכולתי לעשות לעצמי מלאכה קלה ולומר, שגם בממשלה הקודמת, ממשלת הליכוד, לא חסכו סגני שרים ולא חסכו מינויים מיותרים. היו גם שרים שייצגו בסך הכול מפלגה של איש אחד, את עצמם. אבל אני מציע לכולנו, חברי הקואליציה, שבשום פנים ואופן לא נמצא בחטאי אחרים צידוק למעשינו. אוי לנו אם כאשר מותחים עלינו ביקורת נאמר: גם הם עשו. זה לא תירוץ כלל. האמת היא זאת: לי איש לא הציע להיות סגן שר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חכה, חכה. בקרוב אצלכם.

אברהם פורז (מרצ):

לא הציעו לי.

דן תיכון (הליכוד):

אחרי ההצבעות שלך נגד הקואליציה לשעבר בוועדת הכספים עוד יציעו לך להיות סגן שר.

אברהם פורז (מרצ):

לא, לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה חבר כנסת ייחודי.

אברהם פורז (מרצ):

איש לא הציע לי להיות סגן שר, אבל נדמה לי – ואני מקווה שאני אומר דברי אמת – שגם אילו הציע לי מישהו להיות סגן שר כפוי על שר במשרד, נטול סמכויות, כאבן ריחיים על צווארו של השר, אני חושב שהיו בי כוחות הנפש לסרב, בסופו של דבר, גם עם "מיצובישי גלנט", אפילו היא מהדגם היותר-גדול – GLS עם CC2,000; ואפילו אם יש לה נהג לפעמים. אגב, נהג לפעמים הוא מטרד, תאמינו לי. לפעמים זה כיף לנהוג לבד, אתה לא צריך לדאוג לאיש, אתה שם לך את הקסטה שאתה אוהב – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

תשאל, תשאל את סגני השרים.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא יודע, זה כיף גם לנהוג לפעמים לבד, אולי בגילי זה עדיין אפשרי.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, תגיד להם שאנחנו נגדיל גם את הזקיפה בגין תשלומי מס הכנסה.

אברהם פורז (מרצ):

כדי שלא יישאר להם דבר בנטו? בסדר. אגב, הגיע הזמן, חבר הכנסת תיכון, כי באמת הזקיפה איננה ריאלית. צריך בהחלט לזקוף זקיפה ריאלית.

אני רוצה לגלות אחד מהסודות הכי שמורים במדינה, שגם לחברי הכנסת שאינם סגני שרים, לחלקם יש פלאפון, או שהם יכולים להרשות לעצמם את הלוקסוס הזה. לכן את עניין הפלאפון צריך להוריד.

אני מוכן להבין שבתיק הביטחון, אם יש ראש ממשלה שהוא גם שר ביטחון – אגב, לדעתי זה לא-טוב שיש ראש ממשלה ושר ביטחון, אלא צריך היה שר ביטחון במשרה מלאה. אבל אם כבר נגזר כך, יש הצדקה שיהיה סגן שר הביטחון, כי תיק הביטחון הוא תיק אדיר, ואינני רואה איך אדם אחד, יהיה אפילו המוכשר ביותר כמו ראש הממשלה שלנו, שאין כמותו, יוכל להשתלט על תיק כזה בלי סגן שר.

אני גם יכול להבין, שכאשר נוצרת איזו כימיה יוצאת דופן בין אנשים, כמו בין שמעון פרס ליוסי ביילין, והשר מאוד מאוד רוצה את סגן השר, ממש מוכן להיאבק כמעט בכל מקום למען סגן השר, גם אז הייתי אומר, שאולי גם סגן שר במקום כזה יכול לתרום לתפקודו של המשרד. אבל בכל מקרה אחר העניין נראה מיותר לחלוטין ונראה רע מאוד.

האמת היא, שהליכוד צודק בזה שלהם היו אילוצים קואליציוניים עם שותפים קטנים ועריקים ממפלגות, שהיו חייבים לשלם להם את מלוא המחיר. אבל מפלגת העבודה לא היתה צריכה כלל ועיקר לצורך ביסוס הקואליציה את סגני השרים. אם ראש הממשלה מנסה לרמוז, שכל סיפור סגני השרים מקורו באילוץ קואליציוני כלשהו, אני כופר בזה לחלוטין.

צר לי על שהגוף הפרלמנטרי הנקרא מרצ ומורכב משלוש מפלגות נטל חלק בקרנבל הזה, ומינינו מטעמנו שני סגני שרים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אגב, הגוף הזה מקופח בסגני השרים, כי סיעה שלמה מתוכו היא בלי סגן שר.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא רוצה להצדיק את זה, אבל מבחינתנו היתה סמליות במינויו של סגן שר ערבי מעבר לתפקוד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יכולתם למנות אותו לשר. זה היה הרבה יותר סמלי ויותר – – –

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה צודק. יכולנו למנות אותו לשר, אבל אתה יודע שיש כל מיני אילוצים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אילו אילוצים?

אברהם פורז (מרצ):

אנחנו הצגנו בפני הציבור שלושה אנשים שעומדים בראש המחנה הזה של שלוש המפלגות ואמרנו: ממשלה עם מרצ. התכוונו ששלושת האנשים האלה יהיו בממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אני רוצה לשאול אותך שאלה; מותר לי?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, הנואם סיים את הזמן המוקצב לו.

אברהם פורז (מרצ):

אני מוכן להשיב. ממילא בתוך דקה אני אסיים.

דן תיכון (הליכוד):

נניח שיציעו אי-אמון בנושא כזה, איך תצביע?

מאיר שטרית (הליכוד):

הוא יצביע נגד, ודאי שהוא יצביע נגד.

דן תיכון (הליכוד):

הרי אתה איש עקרונות, איש אמת, איש מצפון.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך את האמת. אם תהיה אפשרות להצביע נגד סגני השרים בלי להפיל את הממשלה

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

היום.

אברהם פורז (מרצ):

לא, חבר הכנסת שטרית, אני רוצה לומר לך – – –

דן תיכון (הליכוד):

היית איש אופוזיציה למופת. תראה מה קרה לך. אתה מתקרנן.

אברהם פורז (מרצ):

העניין המשפטי של סגני השרים כבר גמור. היום מתקיים רק הדיון הציבורי. הרי הכנסת לא צריכה
לאשר את סגני השרים.

מאיר שטרית (הליכוד):

נכון.

אברהם פורז (מרצ):

אני מקווה מאוד – – –

דן תיכון (הליכוד):

אני שאלתי אותך שאלה.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, אתה התקרננת עוד לפני שהיית איש אופוזיציה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורז, אני מבקש שתסיים.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, נראה שאתה עברת תהליכים נפשיים דומים לשלי ואתה רוצה לראות איך אני מגיב במצבי לחץ. אני לא אומר שאני גיבור כל כך גדול. לא היה לי אומץ בעניין כזה להצביע אי-אמון לממשלה. אני אומר את האמת, אף שאולי – אגב, מה זה עוזר? הרי תקום שוב אותה ממשלה. הרי יש גוף חוסם בכל הסיפור הזה.

דן תיכון (הליכוד):

בכל זאת, סגנון חדש.

אברהם פורז (מרצ):

בסדר. אבל לו בא עניין סגני השרים להצבעה לבדו, אני מקווה שהיו לי הכוחות להצביע נגד, כי לדעתי העניין הזה הוא חמור מאין כמותו, הוא רע, הוא שלילי, וחבל שהממשלה החדשה בהרכבה של הקואליציה החדשה מתחילה את דרכה בצעד כל כך מיותר.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם פורז. חברי הכנסת, אנחנו נעשה הפסקה קצרה, ואני אאפשר ליושב-ראש ועדת הכנסת למסור הודעה. לאחר מכן נמשיך את הדיון, ויעלה ויבוא חבר הכנסת מיכאל איתן.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, צריך לשמור על הגבלת זמן.

היו"ר ע' עלי:

אני שומר על הגבלת הזמן, אבל מדי פעם יש חריגה של חצי דקה או דקה, ואנחנו קצת גמישים בעניין הזה, בעיקר כאשר אני רואה שנאם עומד לסיים את נאומו. לא צריך להיות יותר מדי נוקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

היושב-ראש הוא איש אופוזיציה והוא שמר על נציג הקואליציה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת, יביא את הודעת הוועדה. בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבותיה ביום ד' באב התשנ"ב, 3 באוגוסט 1992, וביום ו' באב התשנ"ב, 5 באוגוסט 1992, את הוועדות אשר תדונה בהצעות לסדר-היום כדלקמן.

ועדת העבודה והרווחה תדון בנושאים אלה: 1. תעסוקה לעולים ולמובטלים – הצעתו של חבר הכנסת יוסף ונונו; 2. עתיד המפעל "סולתם" – הצעתו של חבר הכנסת גדעון שגיא.

ועדת הכלכלה תדון בנושא: מצוקת האזרחים הבדואים בנגב – הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון בנושא: פשע, זנות וסמים בשכונות הקרוונים בקריית-חיים – הצעתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

כמו-כן אני מבקש להודיע על ביטול חברותו של חבר הכנסת אברהם בורג כחבר הוועדה לביקורת המדינה, שכן מספר חברי הוועדה מטעם סיעת העבודה, אשר הודענו עליהם כאן, עלה באחד על המספר המותר, ועל כן ביטול החברות. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – לחבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – לחבר הכנסת יעקב שמאי. חבר הכנסת איתן, יעלה ויבוא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המאטריה שבה אנו עוסקים קשורה במושג "איכות השלטון". דומני שמושג זה היה צריך להיות מעבר לוויכוח מפלגתי.

יש לי גם הרושם, לאחר ששמעתי את מרבית הדוברים, שיש תמימות דעים, לפחות בין אלה שדיברו, לגבי הפגמים שהממשלה החדשה עשתה בתחילת דרכה. דברי הביקורת שנשמעו כאן מספסלי הקואליציה היו חריפים לא פחות מאלה שהושמעו מספסלי האופוזיציה.

אולי עדיף היה שהדיון ישקף לא רק אמירות, אלא גם כוח פוליטי כלשהו שיוכל להשפיע על הממשלה, כוח פוליטי של הכנסת, שמעבר לחילוקי דעות מדיניים יוכל להשפיע על הממשלה באמצעות חברי הכנסת ודעת הקהל, שלא לעשות מעשים שיש בהם רגרסיה מבחינת איכות השלטון במדינת ישראל.

את הוויכוח אנחנו מקיימים. הנה, מחר, יום חמישי, בשעה 18:00, יתכנסו כל תומכי חזית ארץ-ישראל, בירושלים, ליד בניין הכנסת הישן, בית-פרומין, בגן-מנורה, ויקיימו שם עצרת מחאה נגד המדיניות של ממשלת רבין והווייתורים שהוא עומד לקיים בעת ביקורו בווינגטון.

אני בטוח שרבים יבואו. אני בטוח גם, שאיש מבין חברי הקואליציה לא יגיע לשם. אבל הסכמה לגבי הדרך שבה יש לקיים את איכות השלטון בישראל ניתן להשיג כאן. לכן דברי אינם מביעים כרגע שמחה לאיד או אופוזיציה לשמה, אלא אכזבה.

האכזבה שלי נובעת מכך שאנחנו צריכים, כמי שאחראים מבחינה כוללת לדמוקרטיה הישראלית, להבין שהמשבר בציפיות עלול להוביל לאכזבה מהשיטה. כי מה אומרים היום אנשים: היו קלקולים בממשלת הליכוד. אנחנו כולנו מצפים שהקלקולים האלה יתוקנו, ובמקום לתקן את הקלקולים, באים עם קלקולים חמורים פי כמה וכמה. לכן מה תהיה תקוותנו? המשטר הדמוקרטי לא יכול לספק ארוכה ומרפא לאותם קלקולים?

מה שחמור יותר מעצם המעשה הוא הנימוקים שהושמעו כאן על-ידי חלק מהדוברים ונימוקים אחרים שהושמעו מחוץ לבניין הזה. מה אמרו לנו אנשי מפלגת העבודה בחלקם? הם אמרו: היו לנו אילוצים. ושר הבינוי והשיכון אמר: יש לנו התחייבויות גם לאנשים שלנו. וכך הוא הצדיק מינוי של שבעה סגני שרים משורות מפלגת העבודה, מספר שהצטמצם אחר כך לשישה. יושב-ראש סיעת העבודה, חבר הכנסת אלי דיין, אמר: צריך לתת גם לחברים שלנו להתקדם.

רבתי, הדאגה לחברים חשובה מאוד, אבל זה נשמע איום ונורא, זה פשוט נשמע לא-טוב, אפילו בצליל. אילו טיעונים, אילו אילוצים יש? אילו אילוצים היו למפלגת העבודה למנות שבעה סגני שרים? לחלק שלל – זה אילוץ? לקדם אנשים – זו הסיבה? מילא, הייתם אומרים: זה עוזר לעבודת הממשלה, אנחנו רוצים לעשות יותר. אפילו למראית עין, בנימוקים, אבל אתם אומרים בלשון בוטה: יש לנו התחייבויות, אנחנו רוצים למלא אחר ההתחייבויות לאנשים, ואנחנו נתחיל למנות בעלי תפקידים. כתוצאה מכך שאנחנו רעבים למינויים, אנחנו צריכים לתת.

אם זו השיטה, מה יהיה ההמשך? הרי העניין לא נגמר בסגני שרים. אתם מתחילים היום. יש לי לומר לכם: בעניינים האלה התיאבון גדל. עם האוכל בא התיאבון. אתם מתחילים גבוה מדי. לו התחלתם נמוך יותר, בהמשך – כך אני מקווה – זה לא היה מתרומם לגובה רב יותר. אבל אם אתם מתחילים בזה, לאן תגיעו? אלה צעדי הבתולין שלכם, ואתם אומרים: אין לנו ברירה, אנחנו צריכים לספק את התביעות של האנשים שלנו.

זה מזכיר את שנות ה-70, כאילו יש המשך ישיר לאותה שיטה מאז ממשלת רבין של שנות ה-70 עד לממשלת רבין של שנות ה-90. אנחנו כולנו התבגרנו, ואני אומר שוב: דווקא משום שהיו קלקולים בזמן שלטון הליכוד, יש עליכם אחריות כפולה ומכופלת שלא לעשות קלקולים גרועים יותר.

אני רוצה לסיים בהבעת תקווה, שהקלקולים האלה שאנחנו דנים בהם היום יהיו אולי פרץ ראשוני כלשהו, ייחודי, ולא יביאו אתם את השיטה, כי מאחורי כל סגן שר שקיבל מינוי יש היום לחצים של עשרה או עשרים להתמנות כמנכ"לים, כי מאחורי כל שר עומדת קבוצה המחכה לטובות הנאה. היזהרו לכם.

היו"ר י' עזרני:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן, גם על העמידה במסגרת הזמן.

אני מבקש מחבר הכנסת דוד מנע לגשת לדוכן, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שמאי. יש לנו סדר-יום עמוס מאוד. אבקש להקפיד על מסגרת חמש הדקות. תודה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פעמים מספר מעל הדוכן הזה, כשדיברנו, טענו והצגנו תביעות, באו ואמרו לנו: אתם לא נותנים מאה ימי חסד לממשלה. ואני חייב לציין, שבבימים שעברו, פחות מחודש, נעשו הרבה שגיאות: לא רק הקפאת הבנייה בתחומי "הקו הירוק", בקריית-גת, בבאר-שבע ובשדרות, אלא גם בעניין הזה של סגני שרים. וראו זה פלא, האופוזיציה ביקשה דיון על מינוי סגני שרים, ורוב חברי הכנסת של הקואליציה הסכימו אתנו שהדברים באמת לא-בסדר, והדברים הם בהחלט לא-בסדר, וזה אולי ההבדל בין המינויים הללו לבין המינויים בתקופת הליכוד.

בתקופת הליכוד, כשהממשלה קמה, הליכוד קיבל בסך הכול שלושה סגני שרים. אתם ממנים סגני שרים משיקולים קואליציוניים? לא. אתם ממנים משיקולים תנועתיים ופנים-תנועתיים. אמר ראש

הממשלה, בלילה שנבחר, שהוא ימנה אנשים על-פי כישורים מקצועיים. האם סגני השרים שמונו – מונו על-פי כישורים מקצועיים? האם האנשים בקיאים בתחומים הללו, או שכל הדברים הללו היו כמתנה, כמתת לאותם אנשים ששירתו את ראש הממשלה במחנה שליווה אותו כל השנים?

דיברו פה על סגני שרים לשעבר. הרי מפלגת העבודה הציעה תפקיד שר לחבר כנסת מסוים מהליכוד, והבטיחו לו שריון לשתי קדנציות. והעיקר, אותנו באים ללמד מוסר ומוסר פוליטי.

משה קצב (הליכוד):

התחייבו בכתב.

דוד מנע (הליכוד):

ועוד התחייבו בכתב לחבר הכנסת דאז שריר להשאיר אותו שתי קדנציות בתפקיד של שר.

והפעם הרי יש חידושים, והחידושים הללו באים מאותה תנועה המדברת על מוסר. הרי כשהיתה בעיה במשרד החוץ, מינו מנכ"ל מדיני ומנכ"ל רגיל, זוגות, ועכשיו – – –

דן תיכון (הליכוד):

אוה, הגיע סגן שר, אפשר להמשיך בדיון.

דוד מנע (הליכוד):

למשרדים מסוימים ייכנסו סגני שרים בזוגות.

יתר על כן, שרים קיבלו סגנים שלא רצו בהם; וכפו עליהם סגני שרים. זוגות זוגות של סגני שרים נכנסים לעבוד במשרד ראש הממשלה, ואפילו אין להם תפקיד מוגדר, במשרד החינוך והתרבות, במשרד הבינוי והשיכון.

באים אלינו בטענות, והגיע הזמן לנפץ אחת ולתמיד את הטענות האלה על מינויים פוליטיים. אנחנו מינינו אנשים בהתאם לכישורים שלהם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בדיוק.

דוד מנע (הליכוד):

ואנשי הליכוד אינם פסולים לשום תפקיד; לשום תפקיד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה לעג לרש.

דוד מנע (הליכוד):

עברו הימים של "ללא חרות ומק"י"; עברו וחלפו הימים האלה, שבמינהל הציבורי לא היו אנשים מחרות ומהליכוד. הכול כשירים אם הם עומדים בדרישות התפקידים.

והמלאכה עוד נכונה. אנחנו יוצאים לפגרה, ומי ידע מה יהיה בסוף הפגרה, כמה שרים חדשים ימונו, כמה סגני שרים חדשים ימונו ולאילו שיאים יגיעו אותן תנועות המרכיבות את הקואליציה הנוכחית. אנשי הליכוד אינם פסולים. ראינו כל השנים איך פסלו אנשים, ושמעתי גם את קריאת הביניים של חבר הכנסת מוטה גור בתחילת הדיון. צה"ל מינה אנשים כל השנים על-פי רקע פוליטי. עוכב קידומם של אנשים רק בשל שייכות פוליטית, ואותנו באים ללמד מה הם מינויים פוליטיים.

לכן, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון הוא דיון ציבורי חשוב לגבי אנשים שבאו לתקן, אנשים שבאו לומר: אנחנו בעד סדרי עדיפויות חדשים; אנו באנו להחליף. הם לא באו להחליף, הם באו להגזים עוד יותר, הם באו להחריף, הם באו להכניס נורמות חדשות של סגני שרים בכמות כזו, על-פי שיקולים של מחנות, זוגות-זוגות הם ייכנסו למשרדים ולא יעשו דבר; דבר הם לא יעשו. לכן חשוב הדיון הזה, ולכן חשוב שנראה גם לציבור על אילו סדרי עדיפויות מדברים ואיזה מוסר חדש מתכוונים להביא כאן. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. אני גם מודה לך שעמדת בדיוק במסגרת הזמן. זה מקל על סדר-היום העמוס בלאו-הכי.

בבקשה, יעלה ויבוא עכשיו חבר הכנסת יעקב שמאי, בכבוד.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, היום מתקיים כאן דיון בנושא האינפלציה בסגני שרים. בתנאים רגילים, כשיש ממשלה קואליציונית צרה וקשה, אפשר להבין אינפלציה של שרים ושל סגני שרים.

אדוני היושב-ראש, לפני כשנתיים, כאשר חברו לסיעה של ראש הממשלה הנוכחי, המכהן היום בתפקיד שר החוץ, ביצע "תרגיל" עם סיעות הבית מתוך ניסיון להקים ממשלה, ראש הממשלה הנוכחי קרא לו בשם בוטה: "תרגיל מסריח". התוצאה של התרגיל המסריח ההוא הביאה למצב שבו כמה ממשלה שהורכבה מקואליציה של 12 סיעות, וכדי לשמור על אותה קואליציה צריך היה למנות לשר חבר כנסת שהיה ראש סיעת יחיד, וחבר כנסת בודד אחר צריך היה למנות לסגן שר. אני מסכים שזה לא היה בסדר, אבל זו היתה תוצאה ישירה של מעשיהם של חבריו של ראש הממשלה הנוכחי. המעשים שלהם הביאו למצב הנורא הזה של אינפלציה בשרים ובסגני שרים.

כאשר שמעתי את ראש הממשלה הנוכחי אומר, שהוא מתכוון למנות ממשלה קומפקטית והוא מתכוון למנות שרים וסגני שרים בעלי כישורים, חשבתי שהוא באמת מתכוון לדבר מושלם, שהוא מתכוון לדבר סביר. האמנתי שהוא יצמצם את הממשלה בצורה משמעותית. האמנתי שמספר סגני השרים לא יעלה על שניים-שלושה. כך חשבתי לתומי. אבל, כפי הנראה, בפוליטיקה, אדוני היושב-ראש, אסור להיות תמים. כי הנה מתברר שהדברים נוראים יותר.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

זו איננה הטעות הראשונה שאתה טועה. אתה טועה בהרבה מקרים.

יעקב שמאי (הליכוד):

הממשלה הקודמת הורכבה, כפי שכבר ציינתי, מ-12 סיעות. כמה סיעות יש בממשלה הנוכחית? למעריך – 44 מנדטים, לש"ס – שישה מנדטים, והרי לך כבר 50 מנדטים משתי מפלגות. יש לו עוד חמישה מנדטים, בסך הכול 55. ויש לו תומכים מחוץ לממשלה, שרק התבקשו על-ידו להצביע אמון בממשלה, והוא לא נתן להם תפקיד של שר ואף לא תפקיד של סגן שר.

מה קרה כאן? קרה כאן דבר מדהים. פתאום אנחנו רואים דבר חדש לגמרי בקואליציה הקלה הזאת בת ארבע הסיעות, דבר חדש לגמרי: מינוי של שני סגני שרים לשר אחד. אילו היה זה תכתיב שהיה מתחייב ומתבקש כדי לשמור אל איזונים, אפשר היה לקבל זאת. אבל, ראו זה פלא, מה קרה במשרד החינוך. דווקא השרה שהיא הכי מותקפת על-ידי הסיעות הדתיות, ואולי לא כל הסיעות הדתיות, מינתה לעצמה סגן שר דתי מש"ס. אז יש להבין: רוצים לשמור על ש"ס. אבל עוד סגן שר? סגן שר שיתווך בין השרה לבין יהדות התורה, או בינה לבין ש"ס? האם זו באמת הכוונה, אדוני היושב-ראש?

ודבר נוסף אנחנו רואים: שוב שני סגני שרים במשרד האוצר. לאחד מסגני השרים, חבר הכנסת זוילי, שאינו נוכח כאן, היה כאן אומץ לב לומר: אני רוצה לקבל תפקיד של סגן שר מתוך מטרה לעשות, ואם

לא ירצה אותי שר האוצר, אני לא אקבל את התפקיד, כי אני לא צריך "וולבו", אני לא צריך פלאפון, אני לא צריך נהג ואני לא צריך עוזרים – אלה הדברים שסגני השרים האחרים לא חושבים. והוא ויתר מאחר ששר האוצר לא ריצה אותו. איך אמר חבר הכנסת זוילי? משרד האוצר יכול, במסגרת האפשרויות שלו, לחלק תפקידים לסגני שרים, ועדיין יישאר עומס מספיק על שר האוצר. וחבר הכנסת זוילי לא קיבל את התפקיד.

לעומת זאת, אדוני היושב-ראש, יש לנו שרים כמו אותו שר אחד שמחזיק בשני תיקים. הוא באמת שר מוכשר, אין לי ויכוח אתו כלל. השר שחל הוא גם שר המשטרה וגם שר התקשורת. אז יש תקשורת בין המשטרה לבין משרד התקשורת. יופי. אם ראש הממשלה נאלץ להתמודד עם בעיה קואליציונית, הרי יש בפניו שר אחד שמחזיק בשני תיקים, יפריד בין התיקים וימנה את אחד מסגני השרים להיות שר על אחד התיקים. ואם אינו רוצה למנות שר נוסף לממשלה, ימנה את אחד הסגנים על אחד התיקים. אגב, דבר כזה היה בממשלה הקודמת; היה סגן שר לאיכות הסביבה שמילא את התפקיד בתוקף היותו סגן שר.

אבל זה עוד לא הכול. יש גם משרדים פנויים. ריבוננו של עולם, הרי אתם, נציגי המערך וראש הממשלה בראשכם, אמרתם שאתם רוצים בממשלת שינוי. אתם אמרתם שיש בעיה חברתית, ושהממשלה שלכם תהיה ממשלה שתטפל בבעיות החברתיות. וראו זה פלא: אצלכם יש אינפלציה של סגני שרים. שבעה סגני שרים מתוך סיעת העבודה. האם ראש הממשלה איננו עסוק, האם אין לו בעיות, האם הוא לא מטפל בבעיות הביטחון? אלא שהוא גם שר העבודה והרווחה. וחמור מזה: אף לא אחד מסגני השרים, אדוני היושב-ראש, מונה לטפל בתיק הזה, בניגוד למצב שהיה בממשלה הקודמת, שגם שם לא היה שר למשרד הזה, בקדנציה הקודמת, אבל היה סגן שר שטיפל בדברים. סגן השר פרוש טיפל בדברים כשר מלא לכל דבר מטעם ראש הממשלה.

אני לא מבין את המצב הקיים. האם באמת אתם רק מדברים מן השפה ולחוץ? חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אמרת לי שזה איננו הדבר היחיד שאני לא זוכר. ריבוננו של עולם, האם לא תודה שאתה התמנית לתפקיד של סגן שר במשרד ראש הממשלה לטיפול בשכונות? הוא לא מינה אותך לטפל בתפקיד הזה במסגרת משרד העבודה והרווחה. מה בעצם קרה? אם אתה מוכשר להיות סגן שר במשרד ראש הממשלה לטיפול בנושא השכונות, אז אילו שכונות יש במשרד ראש הממשלה? תשיבו לי אתם, חברי הכנסת, אמור לי אתה, אדוני היושב-ראש. אין כאן אף לא אחד מהשרים שיוכל להשיב לי על השאלה הזאת, כי איש מהם אינו נוכח בדיון הזה.

אני רוצה לומר לכם, שאין דבר חמור מזה. צריך לשמוע את חבריכם בקואליציה, את חבריכם מהעבודה, והם אומרים מהי בעצם הבעיה שלכם: צריך לספק את הדרישות של האנשים שלנו. רבותי חברי מפלגת העבודה, ידידי מפלגת העבודה, אתם הכנסתם בזמנכם את המושג אנ"ש – אנשי שלומנו; האם אתם מתכוונים להכניסו היום שוב, ומייד, במסגרת מינוי סגני השרים, לטרוף את הכול? זה שהדבר עולה למדינה 5 מיליוני שקל, ניחא. אבל הרי אין בזה אפילו מיצוי נכון וחלוקה נכונה וצודקת בכל הקשור לתפקידים. ועובדה היא שמשרד העבודה, שהוא המשרד שהכי מזמין את הצורך במינוי שר – אפילו סגן שר לא מצא ראש הממשלה לנכון למנות לו, ואיש מכם לא ביקש ממנו לעשות זאת.

ראש הממשלה אמר, שהוא רוצה למנות שרים וסגני שרים על בסיס כישוריהם. ד"ר רענן כהן אומר: יש לי הכישורים המתאימים להיות סגן שר, אני דוקטור. רוצים כישורים? הנה אני, בבקשה. בביצוע הוכחתי את עצמי, בפריימריס – כך שמעתי אותו אומר ברדיו – הוכחתי את עצמי. והוא אומר עוד יותר מזה: הוא אומר: לי יש שר שמבקש שאני אהיה סגן שלו. פירוש הדבר, שזה השר היחיד שלא צריך לכפות עליו סגן. אלא שאת ד"ר רענן כהן השאירו בצד. זאת אומרת, שהסיפור של "אנשי

שלומנו" חוזר, וצריך לומר זאת לעם ישראל. הכוונה היא לשיטות מפא"י משנות ה-50. מייד עם כניסתכם לשלטון אתם מחזירים את השיטות האלה.

הסכנה היא בדמגוגיה שאתם מדברים עליה כל הזמן. זו סכנה בלתי מודעת אולי אצלכם היום, אבל היא מסוכנת, היא מסוכנת מאוד, ואני מזהיר אתכם, לטובתכם, ואומר לכם שכדאי לכם לחשוב שוב וכדאי לכם לוותר על המינויים המיותרים. לסיעת המערך שבעה סגני שרים, ועדיין שרים שלא – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

שישה סגני שרים, ו"סיעת העבודה", בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתמול הכריזו על שבעה. אחד התפטר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, זמנך תם. אני מבקש ממך לסיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני חושב שתעשו טוב לעצמכם ותעשו טוב לממשלה אם תחזרו בכם מהאינפלציה הזו של סגני שרים. ומדוע אני אומר לכם זאת? לא זו בלבד שלמשרד העבודה אין שר, אלא שמעתי אתמול את שר השיכון אומר בוועדת הכספים, שהקיצוץ של מיליארד וחצי שקל מתבקש בעצם כתוצאה מהמדיניות החדשה. נו, לאן ילכו מיליארד וחצי השקלים? האם למשרד העבודה והרווחה, האם לטיפול באינפלציה, האם לטיפול בנושאים חברתיים – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, זמנך תם מזמן.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני, אני מסיים.

– – האם לטיפול בנושא של השיכון? לנסות לטפל בנושא הסמים, לנסות לטפל בנושא הנכים? ריבונו של עולם, לאן זה הולך? הרי בשער כבר דופקים ומבקשים להעביר מאות מיליוני שקלים מהתקציב הזה לקופת-חולים החולה, שהיא עצמה צריכה בדיקה איך היא הגיעה למצב הזה.

היושב-ראש כבר ביקש ממני להפסיק, ואני מציע לכם: רבותי, חזרו בכם. אני מציע לכם זאת, סגני השרים. למען עם ישראל, הראו אומץ לב, דוגמת חברכם חבר הכנסת זוילי, תתפטרו ותאמרו: אנחנו שונים מהאחרים.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון), התשנ"ב–1992, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט; וכן הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב–1992, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות.

עוד הונחו תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב–1992, ובחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 3), התשנ"ב–1992. תודה.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר י' עזרן:

אני מאפשר לסגן השר אלי בן-מנחם להשיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש לדעת, על סמך איזה סעיף בתקנון אתה מבקש לאפשר לסגן השר אלי בן-מנחם להשיב.

היו"ר י' עזרן:

הוא מסר שהוא הותקף ורוצה להשיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להסב את תשומת לב כבודו לכך שהודעות אישיות נמסרות בכתב ומובאות בסוף הדיון.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לך זכות מלאה לאפשר.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט, אני מכיר את הזכות שלי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא היתה שום התקפה אישית ואין שום מקום לעניין הזה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, אולי תואיל בטובך להגיש הערה אישית בכתב. יש כאן חוות דעת; הסגנית מעירה את תשומת לבי כי הוא יושב כאן כנציג הממשלה ומותר לו להתערב בדיון שהנושא שלו הוא מינוי סגני שרים.

חבר הכנסת איתן, שמעתי אותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, עוד לא שמעת אותי בעניין זה. עוד לא גמרתי.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאחר שאני שאלתי, לפי איזה סעיף, ציפיתי שתביא את הסעיף הזה. אבל, לצערי הרב, המזכירה, שלהערכתי – –

היו"ר י' עזרן:

חכה רגע, אולי נקרא לך את הסעיף.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מכיר אותו על-פה.

היו"ר י' עזרן:

אז תגיד לנו אתה.

מיכאל איתן (הליכוד):

סגן שר יכול לבוא במקומו של שר בעניינים שהשר מסר לו; רק בעניינים שהשר מסר לו.

היו"ר י' עזרן:

לא, סליחה אני מצטער, הוא נציג הממשלה פה, וכבר היו דברים מעולם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, זה כתוב. תקרא את הסעיף ותבדוק.

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש להתייעץ עם סגנית מזכיר הכנסת. אני מפסיק את הישיבה לרגע.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסעיף 50 לתקנון – סגן שר יכול לבוא במקום שר רק בעניינים שהשר מסר לו.

קריאה:

מה קורה?

היו"ר י' עזרן:

דקה אחת, מתייעצים עם מזכיר הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע שתמשיך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

עם כל הכבוד, תאפשר ליושב-ראש לנהל את הישיבה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, חבר הכנסת אפרים גור, נא לגשת. אתה הבא בתור בדיון המייגע והארוך הזה. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת חגי מירום ממפלגת העבודה, שדיבר כאן, אמר כי מפלגתו, מפלגת העבודה, נכנעה ללחצים קואליציוניים, לתהליכים וללחצים פוליטיים פנימיים. הוא

אמר, כי טרפנו את הקלפים שלנו, הלכנו בדרך-לא-דרך, בדרך אילוצים ופיצויים ומעט מאוד בדרך של צורך ושל כישורים.

חבר הכנסת מירום מתריס ברוב חוצפתו, כי סיעת הליכוד לא תלמד את מפלגת העבודה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו חוצפה שאתה משתתף בדיון הזה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

איך אתה לא מתבייש, אתה מטיף לנו מוסר?

אפרים גור (הליכוד):

תיכף תשמע מה זה חוצפה, תיכף תשמע מה היא החוצפה שלכם ומה הוא המוסר הכפול שלכם.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יחזקאל, אנא שב במקומך.

אפרים גור (הליכוד):

הואל לשבת, תיכף תשמע.

חבר הכנסת מירום אומר, כי סיעת הליכוד לא תלמד את מפלגת העבודה מוסר בענייני מינויים פוליטיים ובעניין מינוי סגני השרים. נכון, חבר הכנסת חגי מירום, נכון, חברים ממפלגת העבודה. מי כמוני יודע, שסיעת הליכוד לא תלמד אתכם את הדרכים ואת המניפולציות למינויים פוליטיים, להשחתת כל מידות המוסר ולהשחתת המערכת הפוליטית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אי-אפשר לשמוע את זה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, בבית הזה אתה חבר כנסת חדש, עם כל הכבוד. תלמד לשמוע דברים שלשמעם תצילנה האוזניים.

אפרים גור (הליכוד):

הליכוד צריך עוד 30 שנות שלטון כדי ללמוד מכם.

קריאה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אתה לא נמצא כאן בבית-חינוך.

אפרים גור (הליכוד):

הליכוד צריך עוד 30 שנות שלטון כדי ללמוד מכם כיצד ממנים, כמה ממנים וכיצד מבזבזים כספי ציבור. מה ההתחסדות הזאת?

אברהם יחזקאל (העבודה):

של מי?

אפרים גור (הליכוד):

מה ההיתממות הזאת שלכם? האם אתם אלה ששימשתם דוגמה ומופת להתנהגות נורמטיבית, מוסרית, נקייה? מפלגת העבודה הזאת, שהבטיחה לבוחרים נורמות חדשות, טוהר מידות, מינויים לפי כישורים ולא לפי קשרים והשתייכות מחנאית, מפלגה זו היא שהצטיינה בהשחתת מידות מוסריות וציבוריות ושברה את כל השיאים של תרגילים מסריחים ושל קניית חברי כנסת ואישי ציבור אחרים למטרת שירות האינטרס המפלגתי. האם שכחתם אילו מאמצים גדולים נעשו על-ידיכם ועל-ידי חבריכם שמעון פרס, חיים רמון, יוסי ביילין, משה שחל ואחרים כדי לשחד במאות מיליוני שקלים, בהצעות לתפקידי מפתח — — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש משוחדים ולא רק משחדים.

אפרים גור (הליכוד):

תשמע, תקשיב, הרי כבר אמרתם את כל מה שאפשר היה לומר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אתה מוותר על רשות הדיבור?

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא.

היו"ר י' עזרן:

לא.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ניתן לשחד בקלות.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, מה אתה רוצה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

תזכיר להם את אמנן לין ואת יצחק פרץ.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אל תיתן עצות. חבר הכנסת הנכבד מתגונן לבד.

אפרים גור (הליכוד):

כדי לשחד במאות מיליוני שקלים והצעות לתפקידי מפתח ובחיקה דתית מרחיקה-לכת את המפלגות החרדיות ובראשן את ש"ס, על-מנת להפיל את ממשלת האחדות הלאומית ולהקים תחתה ממשלת שמאל בשותפות עם המפלגות הערביות.

האם חברים ממפלגת העבודה שכחו שמפלגתם היא ששידלה ושילמה לחבר הכנסת אברהם שריר שתי שריונות, שר התיירות ושר התחבורה לשתי קדנציות? האם לא מפלגתכם היא שהציעה כל מחיר לחברי הכנסת גרופר, גולדשטיין, לשר לשעבר מודעי ולאחרים ובלבד שיצטרפו לקואליציה בראשות פרס על-מנת להקים ממשלה?

אברהם יחזקאל (העבודה):

טול קורה מבין עיניך כאשר אתה מדבר.

אפרים גור (הליכוד):

האם מפלגת העבודה לא פיתתה ולא שיחדה בעבר שני חברי כנסת מן הליכוד, חברי הכנסת יצחק פרץ ואמנון לין, כדי שיפרשו מהליכוד ויצטרפו למפלגת העבודה לצורך שירות האינטרס המפלגתי? אל תתפוצצו, תשמעו גם דברים שלא נעימים לכם.

קריאות:

— — —

אפרים גור (הליכוד):

אל תתפוצצו, בעלי מוסר כפול. כולכם סתמתם את הפיות כשרציתם ממשלה רק עם שמיר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אפרים גור (הליכוד):

גם אחרים יודעים לדבר. במשך שנתיים חטפתי אש מכם ומשכמותכם.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

אתה מתגעגע לאופוזיציה, חבר הכנסת חיים אורון?

דוד צוקר (מרצ):

יש לי שאלה.

היו"ר י' עזרן:

אתה מסכים?

אפרים גור (הליכוד):

כן.

היו"ר י' עזרן:

הדובר מסכים, אני גם מסכים, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

האם יכול להיות במקרה שלך שלא עכברא גנב אלא חורא גנב? לא מפלגת העבודה אשמה אלא אתם?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דדי צוקר, אין שום קשר בין ההערה שלך למקורות. היא למעשה נוגדת את המקורות.

משה קצב (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה. האם יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט יכול להיות אדם חסר השכלה משפטית? אני רוצה לדעת את זה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אנא, אל תאלץ אותי. אין זה מדרכי לקרוא לסדר, ואני מבקש ממך שוב ושוב. חבר הכנסת משה קצב, אתה לא תרמת לדיון הזה, עם כל הכבוד. אנא ממך.

רענן כהן (העבודה):

גם הדובר לא תורם לדיון הזה.

היו"ר י' עזרן:

אבל לדובר יש זכות דיבור.

אפרים גור (הליכוד):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת דדי צוקר, שהוא וחבריו יצאו בשצף קצף וקטלו את ממשלת הליכוד, הם שתפרו את החליפות לתפקידי שרים בממשלת פרס, עם אברהם שריר, שאותה קואליציה, אותה מפלגה פיתתה אותו ושילמה לו בתפקידי שני שרים בממשלה.

יורם לס (העבודה):

ומי שילם לך? אתה מדבר?

אפרים גור (הליכוד):

שב בשקט רגע.

יעקב שמאי (הליכוד):

ראש הממשלה אמר לכם על זה "תרגיל מסריח".

אברהם יחזקאל (העבודה):

אל תחזור הביתה.

יורם לס (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, אני חייב להגן על זכות הדיבור של חבר הכנסת אפרים גור. אנא ממך, תן לו לסיים. יש לו זכות לעמוד על הבמה בדיוק כמו לך.

יורם לס (העבודה):

איזה דוגמה הוא נותן?

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אפרים גור (הליכוד):

אפשר להביא דוגמאות רבות נוספות, אולם די באלה כדי לשאול אתכם: מי כאן השחית את המידות?
מי השריש את הנורמות הפסולות הנ"ל?

יורם לס (העבודה):

אתה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה.

אפרים גור (הליכוד):

אתה מדבר בשם ההסתדרות. בשם מי אתה מדבר? בהסתדרות הכול טהור, חבר הכנסת אבי
יחזקאל?

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה עדיין מנצל את ההסתדרות. אתה נהנה מההסתדרות עד היום.

אפרים גור (הליכוד):

אתה בעל מוסר כפול, חבר הכנסת לס, אתה ומפלגתך.

יורם לס (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת לס, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אל תדבר על מושחתים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת יעקב שמאי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת יעקב שמאי, אילצת אותי לקרוא אותך לסדר בפעם השנייה. אני לא אתן לאיש את התענוג ולא אוציא מהאולם. זו פרסומת רבה מדי. רבותי, לא על חשבוני ולא על חשבון המליאה. יש לנו עוד יום עמוס. אנא מכם, הירגעו.

חבר הכנסת דראושה, יש לך זכות הדיבור. אנא, להתאפק וסבלנות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני, אם יוציאו אותי, זה יהיה תקדים ראשון בקדנציה הזאת. עוד לא הוציאו אף אחד.

אפרים גור (הליכוד):

לאלה שתקפו אותי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה שידעו פעם אחת ולתמיד, כי לא פרשתי ממפלגת העבודה על מנת לזכות באתנן פוליטי כלשהו.

רענן כהן (העבודה):

אפרים גור (הליכוד):

תקשיב רגע, סבלנות, מה קורה לכם?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גור, אל תתרגש מהם.

אפרים גור (הליכוד):

אני לא מתרגש, רק הקשבה, סבלנות.

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אתם פשוט מפריעים למהלך התקין של הישיבה ועוד נותנים לו במה. כל הכבוד לכם.

אפרים גור (הליכוד):

אתננים גדולים יותר ממה שכביכול קיבלתי הוצעו לי גם על-ידי מפלגת העבודה, והדברים ידועים לראשיה, אילו רק נשארתי בה.

משה קצב (הליכוד):

אנחנו רוצים לדעת מה הציעו לך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת קצב, כבר התייאשת מהקואליציה, אתה מחפש מחירים?

אפרים גור (הליכוד):

אולם, חברי הכנסת, לאחר שהגעתי למסקנה כי מקומי לא במפלגת העבודה, קמתי והלכתי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אפרים גור (הליכוד):

בהחלט אידיאולוגית. גם אותם חברי כנסת ממחנה היונים רצו מסיבות אידיאולוגיות לפרוש אליכם, ואני מודיע לך שהם רצו לפרוש, משום שהיה להם סכסוך עם ישראל קיסר ועם ההסתדרות והם פחדו מחיסולם הפנימי במפלגת העבודה. זאת הסיבה לכך שהם רצו לפרוש.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה מיונה הפכת לעיט.

אפרים גור (הליכוד):

אולם, לאחר שהגעתי למסקנה, כי מקומי לא במפלגת העבודה, קמתי והלכתי תוך שאני משאיר מאחור את כל השורשים והכוח הפוליטי שבניתי במשך 16 שנות פעילות. אם יש משהו, אדוני היושב-ראש, שאני מצטער עליו, זו לא הפרישה, אלא עיתויה האומלל מבחינתי, שבגינו חטפתי אש אדירה וביקורת גדולה. שגיתי, מבחינתי האישית, בעיתוי הפרישה. הייתי צריך לפרוש או לפני המשבר הממשלתי של אז או לאחר תום המשבר הממשלתי, בלי שיפרשו את פרישתי כפרישה למטרת מינויי כסגן שר, אגב, כפי שעשו זאת רבים, ותיקים ובעלי זכויות רבות במדינה לפני.

אני, את המחיר הציבורי על כך שילמתי. אתם, גם עכשיו הבטחתם לבוחרים כי אצלכם יהיו נורמות חדשות, ממשלה קומפקטית, מינויים לפי הכישורים ולא לפי הקשרים, וגם עכשיו רימיתם את הציבור. אני מקווה שהציבור, שהוא לא טיפש, לא ישכח לכם את זאת בבוא היום.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור על תרומתו החשובה לדיון המייגע הזה.

חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה. עכשיו אתה תחוש מה פירוש להפריע.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת קצב, אנא ממך. לא קיבלת את רשות הדיבור. תכבד את העובדה שאני יושב פה כעת.
חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

זה נאום ראשון?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, לשאלתו של חבר הכנסת הירשזון, זה לא נאום ראשון, אפשר להפריע.

אני רוצה להגיד, שכאשר הכנתי את הדברים שלי לקראת הדיון הזה, הלכתי לספרייה, בדקתי קצת מקורות, ואני רוצה להשתמש בדברים האלה הפעם כדי, אולי במפתיע, דווקא להגן על המוסד המוכפש והרמוס הזה, שנקרא סגן שר בממשלת ישראל.

אבל, אחרי ששמעתי כאן מעל הבמה הזאת את הטפת המוסר של חבר הכנסת אפרים גור, בעצם קלטתי מדוע המוסד הזה כל כך מבוזז וכל כך מושפל. אם היתה למישהו תרומה מכרעת במדינת ישראל להפיכת מוסד המופיע בחוק-יסוד: הממשלה, ומופיע עוד בחוק המעבר מאז קום מדינת ישראל, וזה המוסד של סגן שר, למוסד כל כך מושפל וכל כך מבוזז, הרי זה בראש ובראשונה חבר הכנסת אפרים גור, ואולי תופעות אחרות שהיו בממשלה הקודמת. אם כך, חבר הכנסת גור, יש לך תרומה נכבדה מאוד מאוד למסע הציבורי הקשה מאוד נגד התופעה של ריבוי סגני שרים.

ועכשיו אני רוצה להגיד עוד מלה לגבי הנושא הזה, כלפי חברי לקואליציה. יכול להיות שאני, כאיש יחסי ציבור, או אילו הייתי צריך להיות איש יחסי ציבור של הממשלה הזאת – אולי הייתי מייעץ שלא להרבות במינוי סגני שרים. אני מציע לחברי בקואליציה, דווקא כחבר כנסת חדש: כאשר הקואליציה מותקפת על-ידי האופוזיציה בנושא מסוים, מותר להשיב מלחמה, מותר להשיב תשובה, ולא להצטרף אל האופוזיציה בדיבורים שלה נגד ראש הממשלה ונגד מעשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם כשהאופוזיציה צודקת? גם כשהיא צודקת, חבר הכנסת גולדשמידט?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא חייב לענות על השאלה שלך, חבר הכנסת איתן.

עוזי לבדאו (הליכוד):

אתה זכאי להשיב כשהשאלה היא נכונה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עכשיו אענה על הדברים ואנסה להציג אותם. הנושא של סגן שר, כמו שאמרתי, מופיע בחוק-יסוד: הממשלה, בסעיף 34. לא אצטט את הסעיף כי אני רוצה לייגע את המליאה. לא רק זאת, פרופסור אמנון רובינשטיין, בספרו על המשפט – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

על המינוי של סגני שרים, לא על סגני שרים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מודיע לך, חבר הכנסת שאול יהלום, שבסעיף 34 לחוק-יסוד: הממשלה, אין שום הגבלה על מספר סגני השרים. ההגבלה היחידה היא, שאסור שיהיו יותר משני סגני שרים במשרד אחד. זה מה שכתוב בחוק ששריר וקיים מאז קום מדינת ישראל, זה הכול. אני מדבר עכשיו על ההיבט החוקי והקונסטיטוציוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה יודע למה לא היתה הגבלה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

כן, אדוני היושב-ראש לשעבר.

דב שילנסקי (הליכוד):

כי אנשי מפא"י, שהתייחסו לכנסת ברצינות, לא העלו על דעתם שיכולה להיות תופעה כזאת. לכן אין הגבלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

במהלך שלטונכם יכולתם לתקן את החוק ולא עשיתם זאת.

פרופסור אמנון רובינשטיין, לא כחבר כנסת אלא כמשפטן, מתייחס בפרק נכבד לנושא הזה של סגני שרים.

אני רוצה לצטט מהנחיות היועץ המשפטי לממשלה מחודש ינואר 1972, המצטטות את חבר הכנסת פנחס רוזן, זיכרונו לברכה, שהיה שר המשפטים, שהסביר בעת הגשת חוק המעבר מדוע צריך סגני שרים. השרים עמוסים עבודה יותר מדי וצריך לאפשר להם להיעדר משיבות הכנסת, מתוך ביטחון שאדם אחר, בר-סמך, יוכל למלא את מקומם בכנסת ובוועדותיה וכו' וכו'. זאת אומרת, אנחנו דנים פה על מוסד שהוא מוסד ותיק מאוד בשיטה הקונסטיטוציונית שלנו – ויש, כמובן, אפשרות לבטל אותו.

אני מסכים – אני חוזר לדברים שאמרתי קודם – שהמוסד הזה ספג הרבה מאוד קיתונות בשנים האחרונות.

אני רוצה להבהיר פה דבר אחד. אנחנו מינינו בממשלה שלנו, מטעמנו, שישה סגני שרים, שישה סגני שרים מטעם מפלגת העבודה. אני מקבל שכאן אין שיקולים קואליציוניים, עם זה אין לי ויכוח.

אין מחלוקת, וכבר אמרו זאת מעל הדוכן הזה, שבמשרד הביטחון, במצב הנוכחי, חייב להיות סגן שר במה שקרוי משרה מלאה. במשרד החוץ, גם חברי האופוזיציה אמרו, מצב שבו שר החוץ מעוניין מאוד שיהיה איתו חבר כנסת כסגן שר – זה לגיטימי – חבר הכנסת יוסי ביילין. במשרד ראש הממשלה יושב כסגן שר חבר הכנסת אלי בן-מנחם, שאנחנו יודעים שהוא מייעד את עצמו כל כולו לנושא הטיפול בשכונות. יש בכך מסר חברתי רציני ביותר. במשרד החינוך, כאשר שרת החינוך אמרה שיש לה בעיה עם נושא הספורט, כשיש סגן שר שעוסק בספורט, סגן שר שמכיר את הנושא הזה על בוריו, אני חושב שגם בעניין זה אפשר למצוא את הלגיטימיות המלאה. במשרד הבריאות סגן שר ערבי, יש בכך מסר חשוב לאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, כשמדובר במשרד שהוא כל כך אקוטי, כמו לכל עם ישראל, גם למגזר הערבי. ובמשרד התעשייה והמסחר – צירפנו בעצם לממשלה, לרשות המבצעת, אשה נוספת, וגם בזה יש מסר מסוים.

עכשיו אני רוצה לומר עוד משהו. סגנות כשלעצמה נמצאת בכל המערכות השלטוניות. זה מתחיל בסמ"פ בצבא, דרך סמג"ד, דרך סמח"ט, דרך סגן מפקד אוגדה – ועד סגן רמטכ"ל, ואפילו עד סגן נשיא ארצות-הברית.

הנושא של סגן איננו נושא פסול, אבל ברור שכאשר שואלים את חבר הכנסת, סגן השר לשעבר פנחס גולדשטיין, ברדיו: איך הרגשת כסגן שר? הוא עונה: במשרד החינוך הרגשתי טוב, כי היו לי סמכויות, כי הדברים היו מוגדרים והכול היה בסדר. במשרד הקודם – אינני זוכר באיזה הוא היה – הוא אומר: לא הרגשתי טוב.

קריאה:

אלי גולדשמידט (העבודה):

במשרד התחבורה, שם הוא הרגיש פחות טוב.

הבעיה היא הגדרת הסמכויות. אין לי צל של ספק, שאדם הממונה על משרד שהיקפו גדול כל כך צריך עזרה בקשר שלו עם הכנסת ובנושאים אחרים, אבל צריכה להיות הגדרת סמכויות. אם אין הגדרת סמכויות, הדבר לא טוב, ואין הוא ראוי מבחינה שלטונית. כאשר יש הגדרת סמכויות, אין במינוי סגן שר שום פסול, ותפסיקו להלך עלינו אימים עם הנושא של שלוש המלים הידועות: "וולבו", פלאפון ונהג. לא זה העניין, אתם יודעים זאת טוב מאוד.

לסיום אני רוצה לומר: ממשלת ישראל ושרי הממשלה ייבחנו בראש ובראשונה בביצועים שלהם. אם במשרד מסוים יהיה שר ויהיה סגן שר ואותו משרד יציג ביצועים טובים, אין שום בעיה בכך שיש סגן שר.

אם כולנו נתאחד סביב שינוי קונסטיטוציוני בנושא של סגני השרים, אפשר יהיה לשנות זאת לקראת הכנסת הבאה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו בתור – חבר הכנסת הרב יוסף בא-גד. בבקשה.

קריאה:

עוד כמה רשומים?

היו"ר י' עזרן:

יש עוד חמישה.

קריאה:

שיוותרו.

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, קל מאוד להציע שיוותרו אחרי שאתה מילאת את חובתך הפרלמנטרית והאופוזיציונית. נא לא להפריע, זה ילך מהר יותר. אבקש מאוד להקפיד על מסגרת הזמן של חמש דקות, אנא, אם אפשר. זה נאום בכורה. לא מפריעים בנאום בכורה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יכול לפתוח את דברי בלי להסתייג מהביטוי האומלל של שרת החינוך, שחיללה את שמה של רחב הזונה. אותי לימד המורה, שרחב הזונה – מוכרת מזונות. צחקנו ממנו ואמרנו: הוא לא יודע מה שאנחנו יודעים. מתברר שזה אכן פירוש חז"ל. אני חושב שהביטוי האומלל חייב להילקח בחזרה, והיא חייבת להצטדק על קבר-רחל, קבר-יוסף והביטוי.

כאמור, אני רוצה לדבר בעניין אחר, בעניין מינוי הסגנים. מה שמדאיג אותי זה שהאמת נעדרת. אסביר למה אני מתכוון.

הגמרא, מסכת סנהדרין, דף צ"ז, עמוד א', מספרת סיפור קצר מאלף, שכדאי לחברי הכנסת הנכבדים לשמוע אותו. "זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה." היתה עיר שנקראת קושטא; זו לא קושטא בטורקיה, קושטא בארמית פירושה אמת. "ולא הוו משני בדיבוריהו." בעיר הזו אף אחד לא היה משקר, ולכן, "לא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה". אף אחד לא מת טרם זמנו כי כולם דיברו אמת.

מספר אדם: התחתנתי עם אשה ונולדו לי שני בנים. ישבתי בביתי ואשתי חפפה את ראשה. באה שכנה וביקשה להיכנס הביתה. חשבתי שזה לא דרך-ארץ שאשה, אשה ולא גבר, תראה את אשתי ללא כיסוי ראש, כשראשה פרוע. עניתי לה: אשתי לא בבית. לפתע קרה לי אסון, "שכיבו ליה תרתין בנין", מתו לי שני בנים. "אתו אינשי דאתרא", באו אנשי המקום ואמרו לי: "מאי האי?", מה קרה שמתו לך שני בנים, אצלנו לא מתים. אמרו לי: "פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא". אדוני, צא מהעיר ואל תגרה את מלאך המוות במוות לפני הזמן.

אני מבין מה שקרה היום בוועדת החינוך, שהיה דיון על מינהל החינוך החרדי, יושב-ראש הוועדה, אברום בורג, דליה איציק – – –

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת דליה איציק.

יוסף בא-גד (מולדת):

חברי הכנסת. כולם בוועדת החינוך חברי הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בא-גד, אומנם לא מפריעים לך בנאום בכורה, ובכל זאת אני מבקש להעיר, שלא מגלים במליאת הכנסת מה היה בדיוני הוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר. הגיע הזמן שישנו את הסעיף הזה בתקנון.

היו"ר י' עזרן:

אנא תיזום, אבל כעת התקנון בעינו עומד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל, אם מותר לי רק לומר כללית, לא אומר מה אמרו, אבל הם לא התביישו להודות בעניין מינהל החינוך החרדי: אנחנו מתביישים, אבל אנחנו אנשי קואליציה, וזה מה יש.

אני מבין שחברי הכנסת מהקואליציה היו קמים ואומרים: חטאנו, עווינו, פשענו, זה לא בסדר, סגני השרים; זה לא לדעתנו; כשאנחנו היינו באופוזיציה התרענו על שישה, או שבעה, ואנחנו בושנו ונכלמנו למנות כעת 11, וזה לא הסוף. אני מבין, "מודה ועוזב ירוחם". אבל לעמוד מעל הבמה ולהצדיק דבר שכל אחד אישית בשיחות אישיות אומר: תשמע, "עס פאסט נישט" כמו שאומרים בידיש. זה לא מתאים מה שעשינו, אבל היו אילוצים, היו – היו. אילו נאמרה האמת, אני חושב

שהבית היה מתנהל אחרת; שכן כולנו יכולנו לומר: תראו, יש אילוצים, נאלצים. אבל לקחת את השקר ולהפוך אותו לאמת, זה דבר שלא לכבודנו.

אני מקווה, וזו פנייתי הראשונה: ביום הראשון של הבחירות, לאחר היוודע התוצאות, הוזמנו לטלוויזיה כל חברי הכנסת החדשים, וכולנו התחייבנו, כ-40 חברי הכנסת החדשים, שלא נסכים לנורמות הישנות – נקבע נורמות אמיתיות חדשות, גם של נוכחות במליאה, גם של התנהגות אמת. אנא, חברי החדשים, חברי הכנסת החדשים והישנים, בואו נקבע נורמות חדשות, ואז אולי יראה אותנו עם ישראל ברוח אחרת. תודה רבה.

כבוד היושב-ראש, השארתי לי רזרבה של כמה דקות לנאום הבא.

היו"ר י' עזרן:

דקה וחצי יש לך, אבל, לצערי הרב, זה לא נושא ריבית והצמדה.

אנחנו מברכים את חבר הכנסת הרב יוסף בא-גד על נאום הבכורה המאלף שלו, הרגוע והספוג כולו, כפי שציפינו, במקורות חז"ל. אני מברך אותו.

הודעת הממשלה על החלת דין רציפות על הצעות חוק

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש כעת משר המשפטים למסור הודעה קצרה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותכם, הודעה קצרה: על-פי חוק רציפות הדיון בהצעות חוק, התשכ"ה-1964, אני מתכבד למסור לכנסת על רצונה של הממשלה להחיל את רציפות הדיון על הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 86), התשנ"ב-1991.

כידוע, יכולה כל סיעה הרוצה בכך להציע, בתוך שבועיים, שדין הרציפות לא יוחל על הצעה כלשהי. אם תוגש הצעה כזאת, תחליט הכנסת בעניין. אם לא תוגש הצעה כזו, או אם תוגש ותידחה, תמשיך הכנסת הנכנסת – בוועדה שהצעת החוק היא בתחום ענייניה ובמליאה – לדון בהצעת החוק מן השלב שאליו הגיעה הכנסת השתים-עשרה. תודה, כבוד היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

תודה לכבוד שר המשפטים על הודעתו הקצרה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש לערער.

היו"ר י' עזרן:

החוק קובע בתוך שבועיים בלבד. אני יודע שאתה, חבר הכנסת דן תיכון, מומחה – – –

דן תיכון (הליכוד):

נמסרה כאן הודעה. אנחנו רוצים להעיר הערה לסדר.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, קיבלת את רשות הדיבור.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, חוק הרציפות הוא חוק חשוב ביותר. לכנסת הזאת הגיעו 43 חברי הכנסת חדשים, הם לא יודעים דבר באשר לחוקים שעליהם אתה מבקש להחיל את חוק הרציפות. בסך הכול, מה מבקש מכם האזרח? שתציגו את החוקים הללו בקריאה ראשונה ולא בקריאה טרומית. לכן, מדי קדנציה חדשה, אני קורא לממשלה שלא תחיל, ואולי תמעט בהחלת חוק הרציפות, שכן זו צורת חקיקה לא מכובדת, לא נאותה, ובעצם אתה חוסם את חברי הכנסת החדשים מלחוות את דעתם באשר לחוקים שעליהם אתה מבקש להחיל את חוק הרציפות.

לפיכך, אני מבקש שלא תרבו להשתמש במכשיר הזה, שכן הוא לא צודק ולא הוגן.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה על ההערה. אני רואה שכבוד השר, אין לו מה להוסיף. ובכן, ישקלו את העניין.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לדין בהודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, אחריו – לחבר הכנסת הרב אברהם רביץ, ואחריו – לחבר הכנסת דן תיכון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך קודם כול את חבר הכנסת יוסף בא-גד, שזה לו הנאום הראשון כאן. אין לי ספק שאנחנו נשמע הרבה דברי תורה באקטואליה של חקיקה. אני רוצה לברך אותו שיצליח בתפקיד, תפקיד חשוב שהוא נבחר אליו.

אני רוצה לברך את חבר הכנסת זוילי על האומץ שהוא גילה אתמול, כאשר לא הסכים להיות סגן שר רק בגלל הפלאפון והאוטו והתואר. אני חושב שגם אישית הוא עשה בשכל. סגן שאין לו תפקיד מוגדר, סגן שהוא רק שם עם לשכה ועוזר, הוא גם לא סגן וגם לא חבר הכנסת. הוא לא יכול להיות שותף בחקיקה. היום לפחות אתה שותף כאן בחקיקה, אתה שותף ליצירה של הכנסת, יש לך משהו.

אני ועם ישראל כולו שמענו בחודשים האחרונים את המושג "סדרי עדיפויות חדשים". וכולנו, גם אני, האמנתי בכנות הדברים. הדברים נאמרו בלהט: אנחנו נכתיב סדרי עדיפויות חדשים. ואני רוצה לומר, שחז"ל אמרו: כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לבדוק מנהיגים, הוא בודק אותם בדברים קטנים. הוא לא בודק אותם בדברים גדולים, במדיניות בומבסטית, אלא לפי הדברים הקטנים נבחרת הנהגה.

נראה הדבר, כאילו בחירת הסגנים היא דבר קטן. אני מבין משטר קואליציוני שנאלץ לתת סגנים, שהוא צריך להרכיב שלטון. אבל בממשלה הקודמת, שאותה כה התקפתם, למפלגת השלטון היו רק שני סגנים, אולי סגן וחצי, רק בחודשים האחרונים נכנס הסגן השני. סגן אחד היה למעשה. וכאן מפלגת השלטון מינתה, ללא צורך, כל כך הרבה סגנים. היא עשתה טעות, כי האנשים עדיין לא שכחו מה שאמרתם במערכת הבחירות. ממשלה זו, שיש לה אתגרים רבים וקשים, והיא זקוקה לגיבוי הציבורי של העם, עשתה טעות, וחבל.

אתמול היתה לנו לראשונה ישיבה של הוועדה לנושא הסמים, נושא חשוב, נושא כאוב. כל המפלגות השתתפו בישיבה הראשונה. איש מנציגי המערך לא היה בישיבה. לא היה איש מהם. יש לכם חברים בוועדות, אבל ברור שהם לא יבואו, כי רובם סגנים ושרים ובעלי תפקידים. המערך החליט – – –

קריאה:

העבודה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אין מערך, מת. שינו שם. העיקר השם. מפלגת העבודה החליטה כנראה, שהעבודה של הכנסת לא חשובה. כל כך בלט אתמול, בפעם הראשונה שזומנה ועדה חדשה שהכנסת החליטה לתת לה חשיבות ועדיפות – אף נציג אחד, אף חבר כנסת אחד ממפלגת השלטון לא הגיע. כל אחד היה עסוק בדברים האחרים. אני חושב שעשיתם טעות.

מחר יצא ראש הממשלה לארצות-הברית. בין יתר הדברים, הוא רוצה ערביות, לדאוג לכלכלה, לחשוב איך לפתור את הבעיות הכלכליות. הדברים הקטנים האלה של בזבז, של תסכול, הם לא יוסיפו כבוד לראש הממשלה ולממשלתו.

שמענו את חבר הכנסת בורג מתקומם.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת ביבי, אתה מתכוון לברך את ראש הממשלה מחר בצאתו?

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא מתכוון שתברך אותו בהפגנה שמתקיימת מחר על-יד המנורה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני צריך לברך אותו? אני לא מברך. אני בדרך כלל מברך בשבת את הממשלה כולה בתפילה שקבעו רבנינו, חכמינו. האמת היא, שהוא צריך הרבה ברכות לשיקול דעת. אבל, לצערי, הממשלה הזאת מאבדת את שיקול הדעת, אינה עובדת לפי שיקול דעת.

אני חושב, שהקרדיט שהעם נתן לממשלה הזאת הולך ואוזל בטעויות הקשות שעושים. אני לא רוצה להיכנס לעניין של שרת החינוך, שכל בוקר כשאנחנו פותחים את הרדיו אנחנו צריכים לקבל תזכורת על השטות הגדולה שעשו. הבוקר אני צריך לפתוח את הרדיו ולשמוע שהבנים שלנו, החיילים שלנו רוצחים? משרד החינוך. דברים חמורים. איזה שיקול דעת? חשבנו שהמערך, לאחר 15 שנה, יפעל בשיקול דעת גדול במקצת, עם יותר הבנה. אתמול נאלצנו לשמוע את השרה שלנו פוגעת בערכים לאומיים. הבוקר אנחנו צריכים לשמוע אותה פוגעת בבנים?

רבותי, אתם טבעתם את הביטוי הקיצוני החריף נגד הליכוד. טענתם שהם נמאסו: די, נמאסתם. לצערי, הנושא של הסגנים, הטיפול שלכם בנושאים לאומיים – העם לא יצטרך לקרוא: די, נמאסתם. העם עצמו יאמר וייתן לכם את התחושה, שהדברים האלה נמאסו עליו.

אני מציע לכם, שהדברים שהטפתם להם, דיברתם בביטחון שתקיימו אותם, אני מבקש מאנשי אמת שיהיו דוברי אמת ויקיימו את הדברים ואת הערכים שהבטיחו לעם. המינויים האלה – חלקם ידידים שלי, ואני מאחל להם הצלחה; אני מקווה שהשרים רק ייתנו להם משהו לעשות. כפי שזה נראה לי, חלק גדול מהשרים לא רק מדברים על ייבוש התנחלויות אלא גם ייבשו את הסגנים שלהם ולא ייתנו להם דבר-מה לעשותו.

היו"ר י' עזרן:

הם כבר חזרו בהם מהמושג הזה, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אבל, אני מאחל להם הצלחה. קשה לי להאמין שהם יצליחו בסיטואציות הקיימות. אבל אני רוצה לומר למפלגת העבודה שתתחיל ללמוד את הכלל: "נאה דורש ונאה מקיים". בנושא הזה לא קיימתם את האמת ולא הלכתם על דרך האמת.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי וגם על ברכתו לסגן השר זוילי, שאמר "אוף", כי ראשי תיבות – אוטו "וולבו", פלאפון – זה או"ף.

רשות הדיבור לחבר הכנסת הרב אברהם רביץ.

רון נחמן (הליכוד):

כמה זה יוצא בגימטריה?

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם זו הפעם הראשונה שלך על כס היושב-ראש?

היו"ר י' עזרני:

לא הפעם הראשונה, אבל הספקתי ללמוד הרבה דברים גם ממך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זכיתי, ובאופן יוצא מן הכלל, אני חושב, היתה לי תקופה מרתקת במשרד שבו פעלתי כסגן שר. אבל אבקש לומר דברי אל הסגנים שנבחרו, כסגן אל סגן אדברה, ובידידות.

לא לדרך של כבוד אתם הולכים; אולי לכבוד מדומה. לא לדרך של עשייה אתם הולכים, אולי לעשייה באוויר. לא לסמכות ולקבלת החלטות הנכם באים, אלא לאומרי הן על כורחכם. לא חקיקה, לא הצעה לסדר-היום, אף לא שאילתא קטנטנה – דבר מאלה לא יתאפשר לכם. תהיה לכם אולי הזכות לענות על שאילתות שלא רק את התשובות לא תדעו, אף את השאלות לא תמיד תראו. תופיעו בלשכתכם, תכירו כל סדק בארבעת קירותיכם. תשמחו כאשר מנכ"לכם יאזור אומץ וישתף אתכם בחמלה באחד הדיונים. ואם השר יזמינכם לדיון, זה יהיה השבוע שעשיתם.

בנימין טמקין (מרצ):

כחבר כנסת חדש אני רוצה לדעת, למה הסכמת ועשית זאת שנתיים?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גם אתה הולך להיות סגן שר? אז מה נזעקת? אמרתי שאני זכיתי באופן יוצא מן הכלל לא להיות כזה.

מיכה גולדמן (העבודה):

איך אתה יודע כיצד ינהגו בנו השרים?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה כן הולך להיות סגן שר, כדאי לך שתשמע, אלה עצות טובות חינם.

מיכה גולדמן (העבודה):

ממך אין לי מה לשמוע.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חבר הכנסת גולדמן, האמן לי, זו הפעם הראשונה והאחרונה שתשמע עצה כזאת. זה ילווה אותך ארבע שנים. בסוף התקופה תודה לי.

היו"ר י' עזרן:

אין חכם כבעל ניסיון.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אולי תוזמנו לסיור פעם אחת ותחזרו עייפים ומנופחים בעיני עצמכם, והבלון יתפוצץ, ואז תנשמו אוויר דחוס.

כשתגיע לוועדה, או למליאה להציג את עמדת המשרד, ישאלו אותך תמיד: חבר הכנסת גולדמן, איפה השר שלך? רואים אותך ושואלים איפה הוא. איך זה?

בנימין טמקין (מרצ):

איפה היא.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה תעביר הנחיות, והן ינחתו בחלל. אתה תעביר הוראות, ואף לא ייראו מפניך. אתה תזעק, חבר הכנסת גולדמן – –

מיכה גולדמן (העבודה):

כבוד הרב אריאל שרון.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

– – והמה ילחששו מאחורי גבך; גם אצל שרך.

קריאה:

שרתך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

שרתך. ודאי שהביזיון גדול.

לך, סגני הנכבד, אלי ה"מיצובישי", סע הביתה ובוא לכנסת לעשות עבודה אמיתית, בטוב, בנעימים ובשמחה לאכול לחמך.

על שרי החינוך והקליטה נדבר בהמשך היום. אבל לא יכול להיות שנעלה לבמה הזאת ולא נשתמש בה כדי לזעוק ולמחות על דבריהם ומעשיהם. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת הרב אברהם רביץ. אני מודה על ההקפדה על מסגרת הזמן.

רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לברך אותך בברכת דרך צלחה. אני בטוח שאתה תנהל את המליאה בחן רב.

אני רוצה לפתוח את דברי ולומר, שאני מעריך מאוד את חבר הכנסת נסים זוילי על שהיה לו האומץ – ולא לרבים היה האומץ – לומר: לא, אני לא מבקש להיות סגן שר.

ב-1983 הוצע לי על-ידי שר האוצר דאז להיות סגן שר האוצר. אני, מתוך ניסיוני הרב כמי שנכנס לשירות הממשלתי ב-1969 או 1970, יכול לומר, שנכחתי לדעת שאין דבר כזה שנקרא סגן שר. סגן

שר הוא בעצם גלגל חמישי בעגלה. כשאתה מצרף את הגלגל החמישי לעגלה, העגלה לא נוסעת. מי שיבדוק את השידוך הזה של סגן שר, התפתחותו ב-20 השנים האחרונות – יגיע למסקנה, שכמעט אין סגן שר שבא על סיפוקו במערכת הממשלתית.

זכור לי שידידי דוד שיפמן, זיכרוננו לברכה, נתמנה לסגן שר התחבורה, והדבר כמעט הסתיים באסון, ודאי בשיברון לב.

יושבים כאן כמה מחברי, למשל היושב-ראש הרב עזרן, ששימש בעבר סגן שר האוצר. מתוך העובדה שהוא לא ביקש להתמנות לסגן שר אני מבין, שגם הוא מעריך את הפונקציה הזאת כמיותרת, שהרי הוא בעצם נוטרל והפך לסגן שר שייצג את משרד האוצר בכנסת, וזה אינו תפקיד מכובד.

אני יכול להזכיר את ידידי וחברי הרב הלפרט, ואת ידידי וחברי חבר הכנסת לשעבר הרב מזרחי. איש לא זוכר את תרומתם. מבחינתי, אני לא אדבר על הבזבז, אפשר לעמוד בבזבז הזה, וה"וולבו" היא לא ההוצאה העיקרית, שכן מדובר ב"מיצובישי", ואולי בתקן נוסף של מזכירה, אבל בסך הכול העסק הזה לא הצליח – כך עולה כשבודקים אותו לאורך זמן.

אילו הייתי ראש הממשלה, הייתי קורא לשרים החדשים, שנכנסו לפני כארבעה שבועות לתפקידיהם, ואומר להם: רבותי, מיום ההשבעה שלכם ובמשך 30 ימים אתם לא מדברים, אתם לא מתראיינים, אתם יושבים במשרדים שלכם, וכל אחד מכם מכין תוכנית פעולה. לאחר כ-30 יום נתכנס ונתווה את קווי הפעולה של הממשלה החדשה.

מה שקרה הוא, שמרגע שנתמנו השרים החדשים, כל אחד התחרה בחברו מי יהיה השלפן הלאומי. וכשאתה נכנס בצהרי היום ומדבר על המשרד שלך כבר למחרת בבוקר, ואתה כבר מקפיא חלק גדול מפעולות משרדך בתוך 12 שעות, אתה לא תשכנע אותי שבדקת את העניין – אתה שלפן.

ואם אני יכול לעוץ עצה לחברי השרים החדשים, אני מציע להם: חבר'ה, אל תרבו להתראיין. בשלב הראשון עבדו על תוכניות, הכינו את קווי הפעולה שלכם, ולאחר מכן תשנו סדרי בראשית.

למשל, שר התעשייה והמסחר, ששמו לא הופיע במרוצת שלושת הימים הראשונים, מייד ניגש והחליט גם הוא להקפיא. מה? הוא לא יודע. הוא מקפיא מפעלים ביהודה ובשומרון. בעצם, מה הוא אומר? כל מי שיש לו עשרה עובדים ביהודה ובשומרון, לעולם לא יוכל להגדיל את מספר העובדים שלו. נו, זה רציני? ושר התיירות, שלא רוצה לפגור אחרי השאר, הדבר הראשון שהוא אומר בענייני משרדו, כחלוף 24 שעות: הוא ישים את הדגש בפיתוח התיירות במזרח-ירושלים. חשוב מאוד, רבותי.

היה לכם גם הסכם קואליציוני שעוסק בקי"ץ – קצבאות יוצאי צבא – וזה סעיף חשוב מאוד, פרובלמטי, שנדון במרוצת השנים לעתים קרובות. אתם כתבתם בסעיף הזה, שאתם משווים את קצבאות יוצאי הצבא ומחילים את ההשוואה על כל אזרחי מדינת ישראל. בואו נבחן לרגע את העניין הזה, בכמה הוא עולה ומה קורה. אתם בעצם אומרים, שמה שניתן לדתיים יינתן גם לאוכלוסייה הערבית, שהרי הם אזרחים שווים-זכויות במדינת ישראל, ועד כאן הכול נכון, יפה וצודק. אבל תראו, יש 200,000 איש במזרח-ירושלים, שמקבלים מן הביטוח הלאומי קצבאות, שהן פחותות במידת-מה

מקצבאות יוצאי צבא שמקבל כל אזרח יהודי או ערבי ששירת בכוחות הביטחון. ברגע שאנחנו אומרים שמשושים, ברור שהם מקבלים אותו דבר. מה אנחנו אומרים לתושבי הגדה הערבים? כל מי שיעבור לגור בירושלים יקבל, יכפיל, ישלש את הקצבאות שלו. מי מאזרחי הגדה לא יבוא מייד לגור במזרח-ירושלים? ואז, במקום 200,000 אזרחים ערבים יהיו לנו 600,000 אזרחים ערבים. מדוע לא? מי לא יעשה זאת כדי לקבל 3,000 שקל דמי מחיה לחודש?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא.

אינני רוצה לומר כמה מלים על ראש הממשלה, שאמר שהקופה ריקה, ודווקא הקופה מלאה, בפעם הראשונה. הממשלה שעברה מן העולם יצרה עודפים ולא יכלה להוציא את הכסף, ולכן יש עודף בקופה, או יותר נכון הגירעון קטן פי כמה וכמה מן הגירעון שתוכנן בעת שאישרנו את התקציב.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

דן תיכון (הליכוד):

ואתה, אדוני שר הכלכלה, חברי וידידי שמעון שטרית, אתם, השרים החדשים, חבורה מצוינת, זכרו, אתם כבר לא חברי כנסת. אל תוציאו הודעות לעיתונות, אל תתחרו זה בזה מי יפרסם יותר את שמו בעיתונות. קטעי העיתונות לא חשובים. אתם שרים, תציגו תוכניות עבודה בפני הבית הזה. תעלו לכאן ותגידו: אנחנו מקפידים, אנחנו מציגים את תוכנית העבודה שלנו, בואו נתווכח, אנחנו מבקשים את אישור הבית.

לכן, אם אני יכול לעוץ לכם עצה כחבר, ידיד ותיק, אומר לכם: רבותי, קודם כול חושבים ואחר כך עושים. דרך צלחה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת דראושה, בבקשה. אחרון המשתתפים בדיון הזה הוא חבר הכנסת גונן שגב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, בתחילת דברי ברצוני לברך את סגני השרים שנבחרו ולאחל להם הצלחה; מה עוד שסגני השרים, כפי שהוצגו על-ידי ראש הממשלה, מייצגים מפלגות וסקטורים שונים, מפלגות שמרכיבות את הקואליציה וסקטורים שמייצגים את העם במדינה.

הפעם אני גם צריך לברך על בחירתם של שני סגני שרים ערבים, חבר הכנסת נואף מסאלחה, שנבחר להיות סגן שר הבריאות, וחבר הכנסת וליד חאג' יחיא, שנבחר להיות סגן שר החקלאות. יושב כאן ידידי חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, ואני מאחל לו את מלוא ההצלחה במילוי תפקידו כסגן שר ושפעולותיו יביאו ברכה לכל התושבים הגרים במדינה, ערבים ויהודים, אבל במיוחד שיסייע בפתרון הבעיות הקשות שהאוכלוסייה הערבית סובלת מהן בתחומים שונים וגם בתחום הבריאות; אני גם מברך את חבר הכנסת נואף מסאלחה ומאחל לו הצלחה.

אני רוצה להזכיר: מאז תחילת שנות ה-70 לא נבחרו סגני שרים ערבים. המנוח עבדול עזיז זועבי היה האחרון שמילא תפקיד סגן שר הבריאות. היה בהיסטוריה של מדינת ישראל עוד סגן שר, השיח' ג'אבר מועדי, וזה כל מה שהיה בהיסטוריה של מדינת ישראל – שני סגני שרים במשך 44 שנים ושני סגני שרים שמתמנים עכשיו, ואנחנו מאחלים להם הצלחה. זה כל מה שמדינת ישראל הדמוקרטית העזה לתת לאוכלוסייה הערבית, שמהווה 18% מכלל האוכלוסייה.

אומנם אני מברך, אבל באותו זמן אני רוצה לומר לראש הממשלה – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אתם מסתפקים בזה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה תשמע, בדיוק אני הולך לומר.

באותו זמן אני רוצה לומר לראש הממשלה, לממשלה, למפלגת העבודה ולמפלגות האחרות שמרכיבות את הקואליציה: זה לעג לרש, זה לא-רציני, זה לא-מספיק. זכותנו, גם כחלק אינטגרלי של המפה הפוליטית במדינת ישראל וכאזרחי המדינה, להיות מיוצגים בממשלה, גם כשרים. ואני אומר את הדברים הללו, כי אני מאמין שבכל סוג של פתרון השאלה הפלשתינית תישאר האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל חלק אינטגרלי של המדינה, כאזרחי המדינה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

איזו מדינה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מדינת ישראל. אני רוצה שתקום ליד מדינת ישראל, בגדה המערבית וברצועת-עזה, מדינה פלשתינית עצמאית שתחיה בשלום עם מדינת ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדינת ישראל כמדינה יהודית או — — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מדינת ישראל שחיים בה רוב יהודי ומיעוט ערבי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר י' עזרן:

את הסימפוזיון הזה נא לדחות למועד מאוחר יותר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זאת נקודה חשובה, ואני רוצה לומר, חבר הכנסת עוזי לנדאו, וגם אמרתי את הדברים קודם: כפי שנאמר בחוק, זו מדינתנו של העם היהודי, אבל צריך להוסיף – ומדינתם של כל האזרחים החיים בתוכה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אופיה של המדינה יהודי או לא?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כי מה תאמר לחבר הכנסת אסעד אסעד, שיושב אתך באותה סיעה ואתה לא מכיר בו כי אין לו כאן מדינה משלו? אם אתה מסתפק באמרה – מדינתו של העם היהודי, מה תאמר לאסעד אסעד?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מכיר בו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה תאמר לקצינים בכירים שמשרתים ומגינים? אתה תאמר להם – זאת לא המדינה שלכם? מה תאמר לחברי הכנסת? מה תאמר לסגן השר? מה תאמר ל-800,000 אנשים שהם אזרחי המדינה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני יכול להשיב תשובה נהדרת, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה "תשובה נהדרת"? זאת עובדת חיים, לא תשובה נהדרת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כל מיעוט שחי בארץ זכאי למלוא הזכויות, אבל המדינה היא באופיה יהודית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מוכן לזה, ואמרתי את זה כשהציעו את הצעת החוק, שזאת מדינתו של העם היהודי, אבל היא גם מדינתם של כל האזרחים החיים בתוכה. ואם אתה לא מקבל את זה, אתה צריך להרגיש בושה וכלימה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה מסכים לזה, חבר הכנסת לנדאו? הוא שאל אותך שאלה, תגיד אם אתה מסכים או לא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

המיעוטים הם שוויו-זכויות במדינה יהודית-ריבונית שאופיה הוא אופי יהודי, לא אופי קוסמופוליטי.

היו"ר י' עזרן:

רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן השר צאדק, אני מבקש ממך: אין לך זכות לפנות לחבר הכנסת. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מבקש ממך מאוד להסתפק בכל ההצהרות ובכל ההערות. מספיק, הרשינו לך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר גם בהזדמנות הזאת: אנחנו תמכנו בממשלה הזאת ואיננו חלק מן הקואליציה.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל "נמשיך לתמוך".

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אנחנו תמכנו על-תנאי, שהממשלה הזאת תבצע קודם כול את מדיניות השוויון שהבטיחה, שלא נמשיך לסבול מאותה מדיניות אפליה שאתם בליכוד והם בעבודה מימשו, ביצעו; וחברתם לפעמים לממשלת אחדות לאומית כדי לבצע מדיניות אפליה.

יהושע מצא (הליכוד):

סגן שר לא נתנו לך?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה יודע שאני לא בקואליציה.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל יכלו לסדר לך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני נתתי את התמיכה, תמיכה על-תנאי, מוגדרת, מוגבלת בזמן.

יהושע מצא (הליכוד):

על-תנאי לסגן?

חיים אורון (מרצ):

הם ייתנו לך גם תפקיד של שר אם תעבור אליהם.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, אתה לא חייב לענות לו ולא להתפלמס אתו. אין לדבר סוף. זמנך תם כבר לפני שתי דקות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בסדר, אדוני.

עם זאת אנחנו רוצים שתהיה ממשלה שתמשיך בתהליך השלום בצורה רצינית ויהיה משא-ומתן רציני עם המשלחת הפלשתינית והמשלחות הערביות, ובאותה עת – ממשלה שתפתור את הבעיות

של החברה בישראל, של יהודים וערבים, של שכונות העוני, של עיירות הפיתוח, אותן בעיות מצטברות שאתם עזרתם, בליכוד, להביא לכך שהבעיות יצטברו ויגדלו.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

הם גם יצרו אותן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם גם יצרו את הבעיות.

עובדיה עלי (הליכוד):

תרשה לי לחלוק עליך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לכן נאמר בכנות – –

יהושע מצא (הליכוד):

וביושר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – וביושר – אני מקבל את זה – שכל עוד הממשלה הזאת תקפיא התנחלויות, תפעל לקידום תהליך השלום, תפעל לשילוב האוכלוסייה הערבית בחיי המדינה – ונעשה צעד חיובי בבחירת שני הסגנים, אבל זה לא מספיק – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, כבר תפילתך נשמעת וברוך השם יש לך יושב-ראש נכבד כפי שציפית.

יהושע מצא (הליכוד):

אנחנו הצבענו עבורו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא אתה תיקנת זאת; הצד השני תיקן.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מברך גם את חבר הכנסת סאלח טריף שמנהל את הישיבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם זה צעד חיובי בכיוון הנכון של השילוב. לזה אנחנו מטיפים, לזה אנחנו קוראים ובזה אנחנו צריכים להמשיך, אבל זה לא מספיק. מי שחושב שנסתפק בצעדים שנעשו, טועה. אנחנו 18% מהאוכלוסייה של המדינה, זכותנו להיות משולבים בכל מערכות החיים, בכל מקום.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשם מי אתה מדבר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה לא יהיה סמנכ"ל ערבי?

יהושע מצא (הליכוד):

בראבו, בראבו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה לא יהיו סמנכ"לים ערבים בכל התחומים? את זאת אנחנו נתבע.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מכיר את ההוראות של החובש שאמר לחובש השני – כול סעתיין מארה? כל ארבע שנים נותנים לכם סגן.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת מצא, תודה רבה. חבר הכנסת דראושה, תסיים, אדוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

הערה אחת, כאשר אתה אומר: אנחנו מייצגים 18%, לאיזה 18% אתה מתכוון? המפלגה שלך הגיעה בקושי ל-1.6%.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

1.6% מכלל אוכלוסיית המצביעים במדינה; אבל מה שאני אומר מייצג את כל הסקטור הערבי. תדע לך, כל הסקטור הערבי, כולו, שואב לשילוב אמת, לדו-קיום אמיתי בין יהודים לערבים.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לדבר על יהודים וערבים? יש ערבים בכל המפלגות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם הערבים שהצביעו לליכוד, ואני חושב שהם טעו שהם הצביעו לליכוד – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אתה לא מייצג אותם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – כי במקומם אולי אתה יושב כאן, כי נתנו לך יותר מ-20,000 קולות, ואולי בזכותם אתה מדבר. אני חושב שהם טעו, כי אתה מתקיף אותם כאן, ואתם מציעים הצעות כל הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם מאמינים בי יותר מאשר בך, כי אני מייצג אותם טוב ממך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

החברה שלך, חברת הכנסת לימור לבנת, מגישה היום הצעה נגד שוויון בקצבאות ילדים. למה אתם עושים את זה? בזמן הבחירות אתם הולכים לציבור הערבי – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון, אתה מסלף.

היו"ר ס' טריף:

רק רגע, חבר הכנסת איתן, אני מבקש ממך. חבר הכנסת דראושה, עד כאן, אני מבקש ממך, אנא סיים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתם מומחים רק ללכת בעונת הבחירות אל הציבור הערבי ולבקש את קולו. אתם מתחננים שהוא יצביע בשבילכם. אבל רק עוברות הבחירות ואתם נגד הערבים ככלל, לא רק במישור המדיני, אלא ככלל.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה שקר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מי שמתנגד לשוויון בקצבאות ילדים מתנגד לשוויון בין יהודים לערבים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש ממך, הוא מסיים את דבריו. חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך לסיים את דבריך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הוא לא יכול לבוא כאן ולהאשים אותנו – – –

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כל הזמן הפריעו לחבר הכנסת דראושה, מגיעות לו עוד שלוש דקות לפחות.

היו"ר ס' טריף:

בסדר, תודה רבה לך על ההערה. חבר הכנסת דראושה, אני מבקש שתסיים את דבריך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אנחנו זקוקים למדיניות אחרת, כדי שבפועל נראה דברים שמתממשים ולא רק הבטחות. שבענו הבטחות. יש צורך בשינוי המדיניות בתחומי החינוך, התעסוקה, הרשויות המקומיות, ענייני האדמות.

אני אביא את סיפורו של הכפר אל-ראמי במשפט אחד. תושביו נתבקשו לפנות את בתיהם, כדי שיהודים עולים חדשים יבואו לגור שם. זו מדיניות מוטעית לחלוטין. אני אומר למפלגת העבודה ולממשלה כולה, שזה מבחן העומד בפניכם. עליכם לתקן את העוולה הזאת ועוולות אחרות הנעשות נגד האוכלוסייה הערבית.

אני מברך שוב את אלה שנבחרו לסגני שרים. אני מקווה שנהיה עדים לקידומה של כל האוכלוסייה במדינה, של יהודים וערבים, ושנזכה כולנו – – –

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, תשאיר משהו לכנסת הארבע-עשרה. אתה רוצה הכול עכשיו? תשאיר קצת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת מצא, אתה טוב רק בזעקות. תמיד זעקת נגד האוכלוסייה הערבית, גם בהיותך יושב-ראש ועדת הפנים בממשלה הקודמת, וגם עכשיו, כשאתה ממשיך להיות יושב-ראש ועדת הפנים.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, לא יפה מה שאמרת עכשיו. אתה יודע שזה לא נכון.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך בכל זאת לסיים את דבריך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בכל אופן, בסיום דברי ברצוני לומר, כי בכל סוג של פתרון פוליטי, אנחנו חלק אינטגרלי של מדינת ישראל. הממשלה הזאת והכנסת כולה צריכות לראות אותנו כחלק אינטגרלי, שזכותו להשתלב בכל מערך החיים במדינה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. אני קורא לחבר הכנסת גון שגב, אחרון המשתתפים בדיון זה.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תחילה הערה קצרה לחבר הכנסת דראושה. את השילוב בין האוכלוסייה הערבית לבין האוכלוסייה היהודית לא צריכה לעשות הממשלה אלא האוכלוסייה הערבית עצמה, היא לבדה.

מאז חל המהפך המדומה ומפלגת העבודה הרכיבה ממשלה חדשה, עמד העם והמתין בכיליון עיניים לשינויים המובטחים, לשינוי סדרי עולם. תמהני, כיצד יכולים קברניטי העבודה להישיר מבט אל עיני בוחריהם ולדבר על שינוי סדרי עדיפויות, על חיסכון, על מהפכה במשק, על יושר ציבורי וכו', תוך כדי מינוי 11 סגני שרים, ועוד היד נטויה.

מזל גדול הוא שבחוק-יסוד: הכנסת כתוב במפורש, שסגן שר חייב להיות חבר כנסת. אם לא כן, בטוחני שהיו שלושה או ארבעה סגני שרים לכל שר.

אנשי העבודה – אף שאין פה אף אחד, כי כולם עסוקים במשלח-היד החדש – – –

יורם לס (העבודה):

אין פה אף אחד? אנחנו פה.

גונן שגב (צומת):

סליחה, אתם לא אף אחד, אתם שלושה. כבוד שר הכלכלה, סליחה, לא ראיתי אותך, זה עתה נכנסת.

אברהם בורג (העבודה):

אנחנו ארבעה חברי כנסת ועוד שר ועוד סגנית שר.

יהושע מצא (הליכוד):

ומה עם יושב-ראש ועדת הבחירות? היתר עסוקים היום, הם קיבלו תפקידים חדשים.

גונן שגב (צומת):

זה מה שאמרתי, אני מבין שכל שלושה תפקידים – זה אומר גם שלושה אנשים.

אנשי העבודה, אני במקומכם לא הייתי מנפנף במסקנות מבקרת המדינה על הממשלה הקודמת, ממשלת הליכוד. מוסד מבקר המדינה נתגלה לפחות בשבוע האחרון במערומיו. צאו ובדקו את פועלכם. אל לכם לשכוח גם, ששר מרכזי מאוד בממשלתכם היה שר הפנים של ממשלת הליכוד ולא סיים שם את הקדנציה נקי מביקורת ממלכתית וציבורית, אך למרות זאת לא נרתעתם מלמנותו גם בממשלתכם.

ברורה לי כעת כשמש בצהריים סיבת הבקשה לערבויות, ובעיקר ברור לי הסכום העגול של 10 מיליארדי דולרים. כל משרד שקיים בו סגן שר או שיש בו שני סגני שרים יקבל מיליארד דולר, ואותו סגן שר ידאג להשתמש בכסף, כי מלאכה קשה היא להשתמש במיליארד דולר, סכום כה נכבד, ולא יאה לשר לעסוק במלאכת קודש כזאת בעצמו.

אני פונה אל ראש הממשלה ומבקשו לאמץ את המלצות צומת להרכבת ממשלה המונה 12 משרדים בלבד.

אברהם בורג (העבודה):

אבל אז יצטרכו שני שרים לכל משרד.

גונן שגב (צומת):

תקשיב להמשך דברי. מה טבעי יותר מאיחוד משרד הפנים והמשרד לאיכות הסביבה? מי מטיל ספק בתועלת שתצמח מאיחוד משרד האוצר ומשרד הכלכלה למשרד אחד, או מאיחוד משרד התעשייה והמסחר ומשרד התיירות למשרד אחד? חלק מהדברים האלה כבר היו קיימים בהיסטוריה הקצרה של מדינת ישראל.

בטוחני שגם סגני השרים יודעים אל נכון שהמערכת לא רק שאיננה זקוקה להם, אלא היא נושאת אותם כמעמסת יתר. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, ביקשת הערה, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך שעות עלו לדוכן הנואמים חברי הכנסת בזה אחר זה, ורובם המכריע ביקרו את החלטת הממשלה בעניין מינוי סגני השרים. המבקרים באו גם מבין חברי הקואליציה וגם מבין חברי האופוזיציה.

אי לכך, החליטה סיעת הליכוד להגיש הצעת אי-אמון, ולראות בהצבעה על הסיכומים של הדיון הזה הצבעת אי-אמון.

אנחנו מבקשים מכבוד היושב-ראש לפעול בהתאם לתקנון.

אברהם בורג (העבודה):

אפשר להצביע אי-אמון בפגרה?

יהושע מצא (הליכוד):

אחרי הפגרה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

ברצוני להודיע לחברי הכנסת הנכבדים, שהנושא הזה אכן יועלה לדיון ביום 26 באוקטובר 1992, בראשית כנס החורף של הכנסת.

יהושע מצא (הליכוד):

להצבעה, לא לדיון.

היו"ר ס' טריף:

סליחה, להצבעה.

יהושע מצא (הליכוד):

כלומר, הדיון שהיה פה היום, אנחנו מבקשים לראותו כאי-אמון, וההצבעה תהיה ב-26 באוקטובר.

היו"ר ס' טריף:

אכן כך יהיה.

יהושע מצא (הליכוד):

עד אז עוד ימונו 17 סגני שרים.

שאלות בעל-פה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלתא מס' 6, של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא: סירוב להחזיר תעודת זהות לערבים ישראלים מ"שיקול דמוגרפי". אני מזמין את חבר הכנסת דראושה לקרוא את השאלתא.

סירוב להחזיר תעודת זהות לערבים ישראלים מ"שיקול דמוגרפי"

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד סגן שר הפנים, הרב פנחסי – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

אני לא סגן שר הפנים, אני סגן שר האוצר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

סליחה, כבוד סגן שר האוצר – אבל היום אתה משיב במקום שר הפנים – בעיתון "הארץ" מיום 21 ביולי 1992 פורסם, שמשרד הפנים מסרב מ"שיקול דמוגרפי" להחזיר תעודות זהות לערבים ישראלים שנישאו ועברו לשטחים וביקשו לחזור לישראל.

במאמר נכתב, שמשרד הפנים מערים קשיים בפני אותם אזרחים ערבים שעברו לגור בשטחים ומבקשים לחזור לממש את אזרחותם הישראלית ולקבל בחזרה את תעודות הזהות הישראליות שלהם.

רצוני לשאול:

1. האם אכן שיקולים דמוגרפיים מנחים את עובדי משרד הפנים בטיפולם בבקשות להחזרת תעודות הזהות הישראליות?

2. האם אין כאן אפליה לעומת מתנחלים יהודים הגרים בשטחים?

3. מה היא מדיניות משרד הפנים בנושא הזה?

4. מה יעשה משרדך?

היו"ר ס' טריף:

תודה. סגן השר פנחסי, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

שאלה לסדר. האם סגן שר – – –

היו"ר ס' טריף:

כן, הוא יכול להשיב.

שאול יהלום (מפד"ל):

איפה זה כתוב?

היו"ר ס' טריף:

כתוב שהוא יכול להשיב. אתה שאלת ואני השבתי לך, ואני מבקש מסגן השר פנחסי ששיב. בבקשה.

סגן שר האוצר ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת דראושה, במקום ידידי שר הפנים, שנבצר ממנו, מפאת מחלה, להשיב, ואני מאחל לשר הפנים החלמה מהירה.

בתשובה על השאלתא, הדברים כפי שהופיעו בעיתון אינם מדויקים.

1. התשובה היא לא, כיוון שכל אזרח שלא ויתר על אזרחותו זכאי לקבל תושבות ותעודת זהות ללא כל שיקול אחר.

2. התשובה היא שוב לא. התושבים היהודים המתגוררים בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה לא ביקשו לבטל את אזרחותם, ועל כן הם לא נזקקים לתעודות זהות של המינהל האזרחי.

3-4. מדיניות משרד הפנים היתה והינה לקיים את האמור בהוראות החוק, ועל כן כל תושב במדינת ישראל שלא ויתר על אזרחותו ויצא את גבולות המדינה וחזר אליה, זכאי לקבל מעמד של תושב ולשאת תעודת זהות ישראלית.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני סגן השר, מדובר באזרחים שלא ויתרו על אזרחותם הישראלית. הם רק החליפו את תעודת הזהות הישראלית בתעודת זהות של המינהל, כפי שהתבקשו לעשות על-ידי רשויות המינהל האזרחי בשטחים. הם לא הגישו מעולם בקשה לויתור על אזרחותם, והחלפת תעודת הזהות אינה מעידה על אובדן האזרחות הישראלית, אם האזרח אינו מוותר עליה במפורש.

יש לי נתונים ודוגמאות שעל חלקם כתבתי לשר הפנים, או למנכ"ל המשרד, לגבי אנשים שהגישו כבר לפני שנים אחדות בקשות להחזרת תעודת הזהות שלהם, ושלא ויתרו על אזרחותם הישראלית.

מדובר במיוחד בנשים שהתחתנו בשטחים וחזרו עכשיו לגור בתוך "הקו הירוק", והן לא ויתרו מעולם על אזרחותן הישראלית. אם כן, למה משרד הפנים משחק בתרגילי השהיה, כדי שאנשים יתייחסו, יוותרו ולא יקבלו בחזרה את תעודת הזהות הישראלית ולא יממשו את אזרחותם הישראלית? השאלה היא, למה אתם נוקטים תרגילי השהיה, שמתמשכים לפעמים שנים?

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. בבקשה, הרב פנחסי.

סגן שר האוצר ר' פנחסי:

בתשובה על השאלה הנוספת של חבר הכנסת דראושה, כפי שאמרתי, אדם שלא ויתר על אזרחותו ויצא את גבולות הארץ וחזר אליה, זכאי לקבל את תעודת הזהות הישראלית. החלפת תעודות הזהות כמוה כבחירה בתושבות אחרת, שהאזרח יכול לבחור בה. בכל מקרה, אנחנו נבדוק את הבעיה שאתה מעלה לגופה, ואם יש לך נתונים, נא להעביר אותם למשרד הפנים, ותקבל בכתב תשובה מפורטת על הבעיה המיוחדת שאתה מעלה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה, אדוני סגן השר. יש שואלים נוספים. בבקשה, חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, שמחתי מאוד לשמוע, שאתה רוצה לבדוק את העניין הזה. העניין הזה קשור בעשרות נשים שהתחתנו בגדה המערבית עם קרוביהן, עם מכיריהן, עם בחירי לבן, והוחתמו על מסמכים שהן מוותרות כביכול על אזרחותן. כאשר הן רוצות לחזור הביתה, הן נתקלות בבעיה של ויתור מדומה על אזרחות, שנעשה על-ידי אותו פקיד. האם אדוני סגן השר יכול לבשר לנו חד-משמעית, שכל מי שלא ויתרה על אזרחותה יכולה לקבל אוטומטית את אזרחותה הקודמת, ותוחזר לה תעודת הזהות הישראלית?

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אתה מוותר. בבקשה, סגן השר פנחסי.

סגן שר במשרד האוצר ר' פנחסי:

לכאורה, סגן השר חזר על השאלה של חבר הכנסת דראושה. זו אותה שאלה, והתשובה שעניתי לחבר הכנסת דראושה מופנית גם אליו. אם האזרח לא מבקש לשנות את התשובות שלו, הוא זכאי לקבל את תעודת הזהות, אלא אם כן החליף את התשובות. לכן לגופו של עניין הבעיה היא אותה בעיה. כשמשרד הפנים יבדוק אותה לגופו של עניין, התשובה תהיה זהה, וגם סגן השר יקבל בכתובים אותה תשובה שיקבל חבר הכנסת דראושה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה להצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט, בשם כל חברי הוועדה, אני מבקש לאשר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית תיקון לחוק חובת המכרזים. במשפט אחד אומר את הטעם שבגיניו מבקשת הוועדה דחייה – זה תוכן הצעת החוק. הוועדה מבקשת לדחות את תחילתו של החוק בארבעה חודשים, מן הטעם שהכנת החוק הייתה כרוכה בעבודה מאומצת מאוד ומקיפה מאוד על התקנות, הן של משרד הביטחון והן של משרד האוצר.

השתכנענו, הן בוועדת הכנסת והן בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שיש טעם להאריך מעט את הזמן שניתן לשני המשרדים הללו על מנת שהתקנות שהם מכינים בנושא כל כך חשוב – תקנות שתעמודנה לשנים – יוכנו באופן מקצועי, ולא להכריח את הכנסת ואת שני המשרדים הללו לעבוד באופן חפוז, דבר שעלול לפגוע בכוונת החוק, ואנו מעריכים כי הוא עלול לפגוע באיכות של התקנות.

כאמור, אני מביא זאת בשם כל ועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני מבקש מהכנסת לסייע בידי המשרדים הללו בדחיית מועד תחילת החוק.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד צוקר. בסעיף הזה יש סעיף אחד. אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שנייה.

הצבעה

בעד סעיף 1 – רוב

נגד – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב–1992, התקבל בקריאה שנייה. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד החוק?

הצבעה

בעד החוק – רוב

נגד – אין

חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב–1992, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

אני מכריז שחוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב–1992, התקבל בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום

(אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, חבר הכנסת אברהם בורג. בבקשה.

אברהם בורג (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש מחברי הכנסת לאשר את הצעת החוק המונחת בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, להארכת מועדים של תקנות לשעת-חירום בנושא של אבטחת מוסדות חינוך.

אני חייב לשתף את המליאה בהרגשתם של חברי ועדת החינוך והתרבות, שכולם מסכימים לבקשה, על דעת כל הסיעות המיוצגות בוועדה. כולם מסכימים להארכה המבוקשת של המועדים, למרות ההסתייגות – – –

דן תיכון (הליכוד):

כמה שנים זה עוד יימשך?

אברהם בורג (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מתפרץ לדלת נעולה, משום שניסינו בוועדה להתנגד לנושא הזה. לצערי, החוק במבנה הנוכחי שלו מחייב את המערכת הממשלתית אך ורק להתייעץ עם ועדת החינוך והתרבות, אבל הוא איננו חייב לקבל את אישורה.

בהתייעצות שהתקיימה בימים האחרונים בוועדת החינוך, אמרה ועדת החינוך על דעת כל משתתפי הדיון מרוב הסיעות המשתתפות בוועדה, קואליציה ואופוזיציה: הורים אינם צריכים לשלם בעבור השמירה.

הדעה שהובעה היא, ואני חושב שאני משקף אותה נכון, שלא יעלה על הדעת – אף שכאשר אומרים "לא יעלה על הדעת" מתכוונים שזה עלה על הדעת וזה נמצא שם, "לא יעלה על הדעת" משמע שזה עומד לקרות – – –

דוד צוקר (מרצ):

שזה קורה.

אברהם בורג (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

קורה. נכון.

ובכן, לא יעלה על הדעת שהממשלה מחליטה שיש בעיה ביטחונית במוסדות חינוך, ואחרי כן עושים פריבטיזציה – הפרטה של מערכת הביטחון, ומי שצריך לשלם בגין הבעיה הביטחונית הזאת הוא ההורים. זה דבר שהוא בלתי הגיוני מכל בחינה שהיא. אני חושב שארגוני המורים עשו טעות גדולה בשנה שעברה כאשר הם הסכימו לשלם את האגורה הראשונה לאגרת השמירה. השנה הם נקלעו למצב קשה יותר.

אנחנו קיבלנו התחייבות, ואני מקווה שזו התחייבות בלתי חוזרת, ולא התחייבות חוזרת, מצד מנכ"ל משרד החינוך, בשם משרד החינוך, ואני מקווה גם על דעת הממשלה כולה, שעוד במהלך שנת הלימודים הבאה, שנת הלימודים התשנ"ג, תביא ממשלת ישראל לכנסת את חוק השמירה במוסדות חינוך, על-מנת שהתוקף לא יוארך פעם אחר פעם בתקנות לשעת-חירום, ואני מקווה שאכן הם יעמדו בדיבורם, ואני מקווה מאוד שבשנים הקרובות הורים לא יצטרכו עוד לשלם אגרות מן הסוג הזה.

אני מבקש, כאמור, מן הכנסת לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

דן תיכון (הליכוד):

ובכל זאת, עד מתי?

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בורג. אנחנו נגשים להצבעה. אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה את חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב–1992. מי בעד, מי נגד – נא להצביע.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מי נמנע?

הצבעה

בעד סעיפים 1-2 – רוב

נגד – מיעוט

נמנעים – 3

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ס' טריף:

החוק התקבל בקריאה שנייה. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית. נא להצביע.

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך),

התשנ"ב-1992, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

אני מכריז שחוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, התקבל בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב-1992; תיקוני טעויות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 3), התשנ"ב-1992

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים עתה להחלטה בדבר טעויות בחוקים. יציג את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת גדליה גל. בבקשה.

גדליהו גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחים לפניכם על השולחן שני תיקונים שוועדת הכספים קבעה את נחיצותם על-פי הצעת שר המשפטים. התיקון האחד מתקן מספור של סעיף, והתיקון השני משבץ שתי מלים שנשמטו מנוסח החוק.

דעתה של ועדת הכספים נחה שהטעויות שבהן מדובר ניתנות לתיקון בדרך זו, ובשמה אני מבקש מהכנסת להחליט על התיקונים האלה.

אדוני היושב-ראש, כיוון שמדובר בשני חוקים, אני מציע שתהיה הצבעה נפרדת על כל אחד מהם.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה על תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 3). מי בעד התיקון, מי נגד?

הצבעה

תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 3), התשנ"ב–1992, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

התיקון התקבל.

אנחנו עוברים לחוק מס הכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב–1992. מי בעד תיקון הטעות, מי נגד?

הצבעה

תיקון טעות בחוק מס ההכנסה (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ב–1992, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

התיקון התקבל.

הצעה לסדר-היום

אישורי יהדות במוסקבה

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. הראשונה היא ההצעה לסדר-היום מס' 149 בנושא: אישורי יהדות במוסקבה – של חבר הכנסת שמואל הלפרט. ישיב שר החוץ. חבר הכנסת הלפרט, בבקשה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך אלפי שנים שמר העם היהודי על זהותו וייחודו בגלויות השונות מתוך מסירות נפש. הודות לכך ובחסדי שמים הוא הצליח לשרוד, בשעה שמאות עמים, אומות וממלכות נעלמו ונכחדו ולא נשאר מהם זכר.

השנה צוינו 500 שנים לגירוש יהודי ספרד, שנגדם הופעלו גזירות טמיעה והתנצרות, אולם הם שמרו על יהדותם ועל זהותם בעוז ובגאון ובמסירות נפש נפלאה.

למרבת הצער, דווקא כאן, במדינת ישראל, קיימת תופעה קשה של גויים המתקבלים כיהודים לכל דבר, ויש גם חוגים הנותנים לכך לגיטימציה.

מדובר בגילוי שנחשף לאחרונה על תעודות הגיור המזויפות בחתימת הרב שייביץ במוסקבה, תעשיית גיורים פיקטיבית שחייבת להדאיג את כולנו. מסתבר כי זו תופעה חמורה שלא טיפלו בה עד היום כראוי, ואשר לדאבונו הרב התגברה לאחרונה. כפי שפורסם, אישורים אלו מהווים עילה להכרה ביהדות של המבקש ולקבלת כל הזכויות של עולה חדש בישראל, על כל המשתמע מכך.

חברי הכנסת, שר הקליטה לשעבר, הרב יצחק פרץ, ציטט במליאת הכנסת בט"ז בשבט התשנ"ב נתון מזעזע, ולפיו 30% מהעולים מרוסיה הם לא-יהודים. אומנם שיעור זה הוא הערכה בלבד, אבל יש בלבי חשש כבד שהוא גבוה אפילו מ-30%.

הגברת חנה קליבנר, שהיתה שליחת עלייה בבאקו, מספרת בריאיון לעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 17 במרס 1992, כי באזור שליחותה בבאקו שבאזרבייג'ן היו רשומים רק 35,000 יהודים מבין 70,000 שביקשו לעלות משם.

במקומון המופיע באזור הקריות פורסם על כנסייה חדשה שנוסדה לאחרונה באזור הקריות ועל ריבוי מאמינים נוצרים הנוהרים לכנסיות בחיפה. כמיל שחאדה, מנהל בית השייך לכנסייה, מספר כי יותר מ-20% מהעולים החדשים אינם יהודים.

בריאיון בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ז בטבת התשנ"ב מוסר מקור המקורב לחוגי הכנסייה הרוסית בירושלים, כי מספר העולים החדשים שהתנצרו בעבר בברית-המועצות גדול בהרבה ממה שסבורים שלטונות ישראל, אך הם מסתירים את אמונתם הנוצרית בבואם לכאן מחשש שיפולו לרעה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חז"ל אומרים "עניי עירך קודמים". בימים אלו, כאשר נמשכת העלייה במספר הבלתי-מועסקים, חובה עלינו לרכז את כל המשאבים בסיוע למובטלים ולחיילים משוחררים, אלה שהם בבחינת עניי עירנו.

יש קשיי תקציב. לא לכולם אפשר לעזור. אבל ודאי וודאי שאנו לא במצב כלכלי כזה שנוכל להרשות לעצמנו להביא לכאן זרים לא-יהודים ולהעניק להם דירות ואת כל ההטבות המוענקות לעולים חדשים; להיאבק עם ארצות-הברית לקבלת ערבויות של מיליארדים של דולרים, שהנכדים והנינים שלנו יצטרכו לשלם אותם, בעבור גויים המתחזים ליהודים.

אחד העולים הודה שאכן כך פני הדברים, ובריאיון לעיתון "חדשות" מיום י"א בטבת הוא מספר: מההתחלה באנו לישראל כתחנת מעבר לארצות-הברית. שם זו מדינה של נוצרים. הרי לנו עדות של עולה שמצהיר שכל מטרת עלייתו ארצה אינה אלא כדי להונות את מדינת ישראל, להרוויח כאן כל מה שאפשר כעולה חדש, במטרה מוצהרת מראש להמשיך מכאן לארצות-הברית.

חבל מאוד שמצב זה של ניצול פקידי העלייה ואלו האחראים לבדיקת הדברים בברית-המועצות ובארץ נמשך גם בעצם הימים הללו, והרשויות המוסמכות לא דואגות להפסיק זאת ללא דיחוי.

חברי הכנסת, בוודאי לא יהיה זה בבחינת סוד גדול אם אומר, שכל הנהלים לבדיקת יהדותם של המבקשים לעלות ארצה עדיין אינם מספקים. יש הרבה פרצות בהליכים הללו, והמצב הופך פרצה הקוראת לגנב. עובדה היא, כי רבים מהעולים ארצה אינם יהודים כלל, והם מנצלים את הפרצות בהליכי הבדיקה, מגיעים לכאן ומקבלים הכרה וזכויות מלאות, בדיוק כיהודים לכל דבר. לא מדובר במקרים בודדים אלא בעשרות ובאלפים, ואולי ביותר. מובן שלכל זה יש השלכות חמורות, חשש מנישואי תערובת, ריבוי נוצרים בישראל במסווה של יהודים, ובעיות קשות נוספות רבות.

אני יודע שהדברים אינם ניתנים לתיקון בקלות ובן-לילה, במיוחד במה שנוגע לעבר. אבל בטוחני, שעם בירור מקיף ויסודי ועם הפעלת הגורמים והאנשים המתאימים, נוכל לסנן את בקשות העלייה עוד בארץ המוצא, ואז יימנעו תופעות קשות כמו אלה שנתגלו עתה בעניין זיוף אישורי יהדות במוסקבה.

במיוחד יש לבדוק את זהותם האמיתית בהגיעם ארצה, לפני שהם נרשמים כיהודים במרשם התושבים. כמו-כן יש לתת את הדעת על הצורך לבדוק מחדש את כל תעודות הגיר שהוצאו עד כה במגמה לאתר את התעודות המזויפות, וכדי למנוע מכשלה גדולה ובעיות חמורות כאן בישראל. כך נוכל לשמור על ייחודו של עם ישראל, כפי שהיה בכל הדורות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת הלפרט.

הצעה לסדר-היום עלייה מברית-המועצות של לא-יהודים המתחזים כיהודים

היו"ר ס' טריף:

ההצעה הבאה לסדר-היום, מס' 193, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד, בנושא: עלייה מברית-המועצות של לא-יהודים המתחזים כיהודים. אחר כך ישיב כבוד שר החוץ.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כידוע לכם, כאשר יהודי מגיע למקום חדש, הוא פותח בברכת "שלום עליכם". להפתעתנו, התשובה תהיה הפוכה, דהיינו: "עליכם השלום". יהיו שיתלוצצו ויסבירו, שזו דרכו של יהודי לענות הפוך, אך ברצוני להוכיח שיש מקור הלכתי לכך.

מובא בתלמוד בבלי, במסכת נדרים, דף י': "לא יאמר אדם לה' עולה, לה' שלמים, לה' מנחה – – –". ומפרש רש"י: "דילמא לא גמר לדיבור זה וכמפיק שם שמים לבטלה"; אם חלילה אדם ימות ולא יגמור את המשפט, הוציא שם שמים לבטלה. במקביל מובא במסכת שבת, דף י': "ויקרא לו גדעון ה' שלום", דהיינו, גדעון השופט קרא לקב"ה בשמו, ושמו של הקב"ה הוא שלום. לפי זה מובן מדוע הראשון שמברך אומר "שלום עליכם", כי מובא במסכת ברכות "כל המקדים שלום לחבירו מאריכין לו ימיו ושנותיו", וממילא הראשון יכול להקדים ולומר "שלום עליכם", אף ששלום הוא שמו של הקב"ה; כי כראשון המקדים מובטחת לו אריכות ימים ויש לו ביטוח חיים שלא ימות ואין חשש שיוציא שם שמים לבטלה.

אברהם בורג (העבודה):

מי עונה על ההצעה הזאת, הרב הראשי או שר החוץ?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אברהם בורג, אני לא מתמצא בענייני תורה ויהדות, לכן תאפשר לחבר הכנסת בא-גד להשלים את דבריו; אלה דברי טעם.

יוסף בא-גד (מולדת):

מיידי יתברר מי עונה – שר החוץ. אם כי כל יהודי יכול לענות עליה.

ואילו לשני אין ביטוח חיים כזה, ולכן הוא חייב לענות "עליכם השלום".

כנסת נכבדה, בטרם אדבר על הצעתי לסדר-היום בדבר עלייתם מרוסיה של לא-יהודים המתחזים כיהודים, תרשו לי להסביר לכם בנאומי הראשון דבר שמעיק עלי זמן רב, בטרם נהייתי לחבר כנסת, מדוע יש מאתנו המואשמים כגזענים. אני לא מאמין שיהודי שומר תורה ומצוות יכול להיקרא גזען.

הגמרא מספרת במסכת בבא מציעא, דף ס"ב, על שניים שהיו מהלכין בדרך ורק לאחד מהם היה קיתון של מים. אם ישתו שניהם, ימותו שניהם, כי לא יספיקו המים לשניהם; ואם רק בעל הקיתון ישתה, יישאר הוא בחיים וחברו ימות. דרש בן פתורא, המגלם את שיטת הנצרות, שלפיה מי שנותן לך סטירה על לחי אחת תושיט לו את הלחי השנייה – ישתו שניהם אף-על-פי שימותו מחוסר מים ואל יראה האחד במות חברו. לעומתו דרש רבי עקיבא – ישתה בעל הקיתון לפי הכלל: "חייך קודמים לחיי חברך".

לכאורה, שיטת בן פתורא ושיטת הנצרות הומניות הרבה יותר משיטת היהדות. אך במציאות הנצרות, שנקראת דת האהבה, רצחה מיליונים של מתנגדים לדעותיה, הקימה את האינקוויזיציה ומסעי הצלב, ועמדה מנגד ברצח המיליונים בשואת אירופה. לעומתה היהדות, שנקראת דת הקנאה, והיא כשיטת רבי עקיבא לכאורה – ואני מדגיש: לכאורה – אכזרית ובלתי הומנית, כידוע היהדות לא נגעה באדם, וגם צבאנו המהולל נקרא, ובצדק, צבא-הגנה לישראל, ולא, חס וחלילה, צבא התקפה.

כנסת נכבדה, הכיצד ניתן לכנות יהודי מאמין כגזען כאשר התורה כולה מלאה צווים של רחמנות, דוגמת "כי יקרה קץ צפור לפניך שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", או דוגמת "אותו ואת בנו" – פרה ועגל "לא תשחטו ביום אחד". והרי צער בעלי חיים הוא מדאורייתא.

ואם על בעלי חיים יש רחמים, על יצור אנושי – "חביב אדם שנברא בצלם". אני רוצה לספר לכם, כי בישיבת "נחלים", שאותה יסדתי לפני 38 שנים, עבדה מאז מלחמת ששת-הימים חמולה שלמה של

ערבים מהשטחים, והיינו בידידות עצומה. וכמה הצטערנו כאשר נאלצנו להיפרד נוכח האינתיפאדה ולהחליפם במשפחות רוסיות, שנקלטו נפלא בעבודה.

אלא שתורתנו הקדושה, שמצווה על "חביב אדם שנברא בצלם", אותה תורה מצווה על חוק-יסוד החיים: "הקם להורגך השכם להורגו". ורוצה אני לספר לכם על רצח משפחת הרמטכ"ל השני של צה"ל, משפחת מוטלה מקלף, זיכרונם לברכה, במוצא-תחתית בפרעות תרפ"ט.

סבי, ר' ירחמיאל שטיינברג, היה המוכתר של מוצא-תחתית. ביום שישי בחודש אב התרפ"ט גילו לו ערבים מהכפר קולוניה על תכנון הפרעות שיתקיימו בשבת. סבי, כמוכתר הכפר, סיפר זאת למושל הבריטי בירושלים, אך המושל נפגע וטען כי ממשלת הוד מלכותו שולטת במצב. זה קצת מזכיר לנו את המצב כיום. סבי לא סמך על המושל הבריטי והזמין לביתו את כל תושבי מוצא, כי היה ברשותו רובה ציד ברשיון. כל המשפחות הגיעו, פרט למשפחת מקלף, כי הגברת מקלף טענה, שבהיותה הרופאה של הכפר הערבי קולוניה לא יעזו הערבים לפגוע בה.

על אמונתה העיוורת בערביי קולוניה שילמו היא ובני משפחתה בחייהם, וצילמתי בספרי "נחלי האשכולות", עמ' 562, תמונה מזעזעת של קדושי מוצא שנשחטו ונשרפו במוצא ביום השבת, י"ח באב התרפ"ט; ולא רק רצחו אותם אלא שרפו את הגופות – תמונה מזעזעת.

כנסת נכבדה, כל מנהל בית-ספר יודע, שאם יש בעיות משמעת בכיתה נוזפים בתלמידים ומענישים, ואם הדבר אינו מועיל, יש להחליף את המורה במורה שמשליט משמעת, ואז כל הכיתה לומדת ללא בעיות, התלמידים מאושרים והוריהם מאושרים.

אף כאן, אילו נתנו הוראות פתיחה באש ברורות ותקיפות, ייתכן שבתחילה היו אומנם נהרגים קורבנות מספר, אך אני מבטיחכם שלאחר מכן היו הערבים הראשונים הנהנים מהמצב, ולא היו סובלים למעלה מ-1,200 קורבנות, שרבים מהם נהרגו בידי ערבים עצמם.

וראו כיצד הגיב הנשיא בוש בלוס-אנג'לס, ללא כדורי פלסטיק וללא הוראות יריית אזהרה ברגליים, ואכן השקט בלוס-אנג'לס הושב על כנו.

לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לארצות-הברית, אני רוצה רק להעביר לו את המסר הבא, לפני שאגע בקצרה בנושא. בן-גוריון, בהופיעו בפני הוועדה האנגלו-אמריקנית ב-1947, ביקש דרך לשכנעם בצדקת זכותנו על הארץ הזאת. אם כך, אני רואה שמצמצמים, נשאיר את זה להזדמנות אחרת.

רבים בעם ישראל בחרו את הססמה: "ארץ-ישראל לעם ישראל לפי תורת ישראל". וכשם שהתורה חייבת להיות שלמה, הארץ חייבת להיות שלמה, כך גם עמנו צריך להיות שלם ומורכב מיהודים בלבד.

כבוד שר החוץ, בעיתונות התפרסמו ידיעות, כי קיימת התארגנות של קבוצות גויים מברית-המועצות העולות לישראל במסווה של יהודים – – –

אברהם בורג (העבודה):

מה זה שייך לנושא שדיברת?

יוסף בא-גד (מולדת):

ומאחר שססמתנו "עם שלם, תורה שלמה, ארץ שלמה", מנצלים הגויים לרעה, ובחסות חוק השבות, ולאחר קבלת כל זכויות העולים הכוללות מענק קליטה, משכנתה לדירה וכו', הם נוטשים את הארץ ומשאירים חובות כבדים. כמו-כן יש ידיעות, שבין העולים מרוסיה מסתננים רבים שאינם יהודים.

חברי כנסת נכבדים, אין זו שאלה של הדתיים בלבד. זו בעיה של מדינת ישראל, כי הסתננות ערב-רב שאינו יהודי תגרום לבעיות ביטחוניות ולבעיות מוסריות. לכן זו בעיה לאומית. אודה לכבוד השר אם יודיענו פרטים מדויקים, כיצד ניתן למנוע את התופעה.

ואסיים בימי בין המצרים האלה, בתשעת הימים, ערב צום תשעה באב, נזכה שצום תשעה באב ייהפך ליום חג, לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד, עמדת בדיוק בעשר הדקות.

על שתי ההצעות לסדר-היום ישיב כבוד שר החוץ, מר שמעון פרס. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי את דברי התורה של הרב בא-גד. אני מוכרח להגיד, שרק התחזקה דעתי, שהתורה פנים רבות לה. כל הדוגמאות שהבאת ניתנות לפירוש לכאן ולכאן. למשל, הדוגמה של קיתון המים. האם אנחנו עומדים למות בצמא כך שצריך להשקות רק צד אחד? על סמך מה באה ההנחה הזאת?

לפי דעתי, בארץ הזאת יכולים להתקיים שני עמים, ואיש לא ימות בצמא, ויש מקום ליהודים רבים נוספים בארץ הזו, שלא על חשבון מישהו אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אלא אם כן חייר קודמים.

שר החוץ ש' פרס:

החיים כולם קודמים. על כן, זה משל כחרס הנשבר. אני מצטער מאוד על הדוגמה הזאת, היא איננה תופסת.

אני גם חייב להגיד, שהדוגמה הזאת, שצריך להקדים את ה"שלום" ל"שלום עליכם", שמא באמצע יקרה משהו, אולי זה נכון לגבי העלייה מברית-המועצות; עד שאתה תתחיל לגמגם "שלום עליכם", אולי היהודים מברית-המועצות יהיו נתונים לסכנות נוראות. דווקא ממה שאתה אומר אפשר ללמוד את הדבר ההפוך.

אני גם רוצה להגיד לך, העניין הזה של ארץ שלמה, תורת ישראל ועם ישראל מקובל עלי. בתורה לא מסומן מה זאת ארץ-ישראל השלמה. הקדוש-ברוך-הוא, לפי מיטב ידיעותי, לא מינה אף אחד לקבוע מה זאת ארץ-ישראל השלמה לפי תורת ישראל.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש בתורה גבולות ברורים.

שר החוץ ש' פרס:

יש בתורה כל מיני גבולות בתקופות שונות, ויש גם צו של פיקוח נפש; זה הצו העליון. אין בתורת ישראל שום צו טריטוריאלי. אין עבודה לטריטוריה. יש עבודה לשמים. הניסיון להפוך את עבודת השמים לקידוש טריטוריה, לפי טעמי שלי, זה לא בדיוק הולם את תפיסת היהדות ואת רוחה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה לא פוסק הלכה.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא פוסק הלכה. בכלל גם אין פוסקי הלכה. כל יהודי פוסק את הלכתו לפי מה שהוא מבין. ההבדל בינינו לבין הנוצרים הוא, שהקדוש-ברוך-הוא לא מינה אף אחד לפרש את התורה. התורה ניתנת לפירוש לכל יהודי, ואין אצלנו שום סמכות, על-פי התורה, שיכולה לפרש דברים שכתובים בתורה עצמה.

על כן, כל הפירושים האלה לא מקובלים עלי. כן מקובל עלי, שהעם צריך להיות שלם. וכדי שהעם יהיה שלם, צריך לקיים את מצוות קיבוץ גלויות; גם זו מצווה מן התורה.

אני קצת מתפלא על ידידי הטוב, הרב הלפרט, שכאשר הוא מדבר על עלייה, הוא נתפס לבית שמאי במקום לבית הלל. 74 שנים נאבקו היהודים בברית-המועצות על קיום זהותם בארץ שנאסרו בה לימוד העברית, לימוד התורה, לימוד ההיסטוריה היהודית, תחת לחץ אנטישמי אדיר, תחת עיניים, תחת דיכוי. עכשיו, כשנפתחו השערים – אתם רוצים שעכשיו אנחנו נעשה בדיקה בנוסח בית שמאי?

אני מקווה שהחברים הדתיים יקבלו את זה ברוח טובה. גם בנושא מיהו יהודי יש שתי תפיסות עולם. אחת אומרת, שיהודי הוא אדם שהוריו יהודים, או לפחות אמו יהודייה. יש תפיסה, בעיני לא פחות ציונית ולא פחות יהודית, האומרת שיהודי הוא זה שילדיו הם יהודים. כל מי שבא לארץ בא על מנת שילדיו יהיו יהודים. אין יכולת לאדם להקים מקברם את הוריו או להוכיח מאין הם באו, אבל יש בכוחו של כל יהודי להעניק לילדיו זהות יהודית וחינוך יהודי. אני מאמין שהיהודים שבאים מברית-המועצות – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

היורדים הם לא יהודים?

שר החוץ ש' פרס:

אני לא הוצאתי איש מכלל ישראל. אני אומר, לפי תפיסתי שלי – יהודים ירדו גם למצרים בתקופת האבות. לפי ההגדרה שלי, יהודי ציוני הוא יהודי הרוצה שילדיו יהיו יהודים. אני אומר: יהודי ציוני.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

גם אם הוריו גויים?

שר החוץ ש' פרס:

לא אמרתי שהוריו גויים. מי שהוריו גויים, מדוע יבוא לישראל?

אני גם מציע מאוד לחברים הדתיים, שלא להטיל דופי, על סמך "שמעתי שמועה" או "ראיתי", באלפי אנשים שהתעוררו באמת לקריאת כל ישראל לבוא לארץ. נאמר שיש מקרים בודדים, מה הטעם להטיל דופי או להטיל ספק באלפי אנשים ללא בדיקה מוכחת, ללא יסוד מספיק, ומתוך גישה מובהקת ומוזרה של בית שמאי, כאשר גאולת ישראל מחייבת גישה של בית הלל? להיפך, שיבואו, שיגיעו, שיחיו כאן. עת הצלה היא ליהדות ברית-המועצות. אין לנו יהדות אחרת בברית-המועצות, יש לנו מעט מאוד יהודים מחוץ לברית-המועצות.

לגופו של עניין, בקשר לדבריו של חבר הכנסת הלפרט אני חייב להגיד, שאין השגרירות הישראלית במוסקבה מקבלת עדויות של ראשי קהילות יהודיות, רבנים וראשי ארגונים יהודיים, שיעידו על יהדותם של הפונים אליה לצורך עלייה לישראל. זכאות המועמדים לעלייה נבדקת על סמך מסמכים של השלטונות הרשמיים בלבד. על כן, כל הדיבורים על זיופים אינם במקומם.

השגרירות מודעת לכך שיש האשמה כזאת, והיא בודקת בקפידה רבה כל מקרה ומקרה לגופו. במקרה של ספק מתייעצים עם הנוגעים בדבר במשרד הפנים ומקבלים הנחיה כיצד לטפל במקרה שמתעורר בו ספק.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת: במקום להטיל ספק ביהדותם של העולים לישראל, הבה נשפר ביחד את דרכי קליטתם הרוחנית והפיסית בישראל עצמה.

אני מציע להסיר את ההצעות מסדר-היום.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

אפרים גור (הליכוד):

הצעה אחרת.

היו"ר ס' טריף:

הצעה אחרת לחבר הכנסת אפרים גור. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מציע לכל חבר כנסת להיזהר כאשר הוא קובע כי 30% או למעלה מזה של העולים מברית-המועצות לשעבר אינם יהודים. יש בכך הטלת אות קלון על אוכלוסייה שלמה, דבר שיש להימנע ממנו.

עם זאת, אזרחים סובייטיים רבים מנסים בכל דרך, גם בדרך של תשלומי שוחד וזיופים, לקבל אזרחות של מדינה מערבית, ובכלל זה של ישראל. בתופעה זו יש להילחם בכל הדרכים והאמצעים שעומדים לרשות השגרירות, הקונסוליות, הנציגויות ושליחי הסוכנות הפזורים על פני רחבי מדינות חבר העמים. ראוי גם לפנות, לצורך בדיקת הנושא, לרשויות הממלכתיות במדינות חבר העמים.

אני יודע שמלאכה זו אינה קלה, שכן בשל התנאים הקשים בתקופת ברית-המועצות הקומוניסטית רשמו יהודים רבים את זהותם כלא-יהודים, והקושי הוא גם, כי לא קשה כלל להשיג, בדרך של שוחד ומתן טובות-הנאה, כל תעודה שאתה חפץ בה.

כאמור, יש להילחם בתופעה זו ואסור להטיל דופי באוכלוסיות שונות, ואני מציע להעביר את ההצעה הזאת לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

את הצעתו של מי? של חבר הכנסת בא-גד או של חבר הכנסת הלפרט? לאיזו הצעה אתה מתייחס?

אפרים גור (הליכוד):

לשתי ההצעות.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת הלפרט, חבר הכנסת בא-גד, האם אתם מסכימים להעביר זאת לוועדה?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן.

היו"ר ס' טריף:

על כן אני מעמיד להצבעה את הצעתו של כבוד שר החוץ מר שמעון פרס, להסיר את שתי ההצעות מסדר-היום. מי בעד?

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושאים בסדר-היום – רוב
נגד – מיעוט ההצעה שלא לכלול את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ש' הלפרט וי' בא-גד
בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

שתי ההצעות הוסרו מסדר-היום. תודה רבה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מה עם ההצעה האחרת?

היו"ר ס' טריף:

יש רוב להסרת שתי ההצעות ולכן אין טעם להצביע על ההצעה להעברת ההצעות לוועדה.

הצעה לסדר-היום

סכנת פינוי תושבי הכפר רמיה וכפרים במצב דומה

והצורך בפתרון בעיית כפרי ה-40

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים להצעה הבאה, מס' 140, של חבר הכנסת תופיק זיאד, בנושא: סכנת פינוי תושבי הכפר רמיה וכפרים במצב דומה והצורך בפתרון בעיית כפרי ה-40. על ההצעה לסדר-היום ישיב כבוד שר המשטרה. בבקשה, חבר הכנסת זיאד.

תופיק זיאד (חד"ש):

שר המשטרה?

היו"ר ס' טריף:

שר המשטרה ישיב לך, חבר הכנסת זיאד, שר מכובד היודע את כל בעיות הסקטור הערבי במדינת ישראל. השר שחל מטפל בנושא הזה שנים רבות.

תופיק זיאד (חד"ש):

בסדר, בוודאי הוא מכובד.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אם הוא לא רוצה ששר המשטרה ישיב, אז שר התקשורת ישיב.

תופיק זיאד (חד"ש):

להיפך, שר ההגנה.

אדוני היושב-ראש, תרשה לי לברך אותך על היבחרך כסגן יושב-ראש הכנסת ולאחל לך הצלחה בתפקיד חשוב זה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ליד העיר כרמיאל, ואם תרצו בתוך שטחה, קיים הכפר הערבי רמיה, שבו חיות יותר מ-20 משפחות שהן יותר מ-20 תושבים. הם חיים על האדמות המופקעות שלהם בשטח של יותר מ-180 דונם.

הם חיים במקום מאז ימי השלטון הטורקי, לפני הקמת העיר כרמיאל ולפני הקמת המדינה.

נכון שנגד התושבים יש צו פינוי משפטי. הם ערערו לבג"ץ בהרכב של חמישה שופטים.

הבעיה בעיקרה אינה משפטית. זו בעיה בוערת המחייבת מציאת פתרון לתושבים האלה ולכפר שלהם. הם מציעים אחת משתי אופציות. אופציה ראשונה – להכיר בהם כיישוב לכל דבר ולבטל את צו הפינוי. השנייה – להכיר בהם כחלק מהעיר כרמיאל. אבל השלטונות מסרבים לקבל אחת מהאפשרויות האלה. למה? אין הסבר משכנע, אלא שהטיפול בהם מבוסס על אפליה נגד האזרחים הערבים.

תנאי החיים שלהם קשים ביותר. אין כביש גישה לכפר הזה. אין בית-ספר. הילדים שלהם לומדים בכפרים שבסביבה. אין חשמל ואין קווי מים. תארו לעצמכם, בחלק ההררי הזה איך אפשר לחיות בלי שירותים כלל?

בעיית הכפר רמיה היא רק חלק מבעיה רחבה יותר. זו בעיה חמורה יותר ובווערת יותר. יש בארץ עשרות כפרים ערביים לא מוכרים, חלקם כפרים גדולים יחסית וחלקם כפרים קטנים יותר, שאפשר לקרוא להם יישובים. מספרם של יישובים כאלה נע בין 60 ל-70, רובם המכריע קיים, כפי שאמרתי, מלפני קום המדינה וחלקם קיימים מאז קום המדינה ותושביהם הם פליטים מכפרים אחרים שנהרסו בשנת 1948.

חלק מהכפרים האלה היו קיימים לפני 100-200 שנה, ומספר התושבים בהם הוא למעלה מ-10,000. בחלק מהכפרים יש יותר מ-600 תושבים. אבל הם לא נמצאים על המפה של המדינה. אין בהם שירותים; הם בלי בתי-ספר, בלי כבישי גישה, בלי שירותים סניטריים, בלי שירותי בריאות, בלי חשמל, בלי מים, אף שעמודי קווי החשמל וקווי המים, או עוברים לידם או, לפעמים, נמצאים בתוך הכפרים.

לפני מאות שנים היה משורר ערבי שאמר: אנחנו חיים כמו הגמל בשממה, בסהרה, נושאים את המים על הגב אבל מתים מצמא. זה מצבם של הכפרים האלה.

שר הפנים דיבר על האפשרות להכיר רק בשלושה מהכפרים האלה. השאלה הנשאלת היא: והשאר? מה יהיה גורלם?

כאן אני מבקש להצביע גם על הנושא של הריסת בתים. כמעט כל שבוע אנחנו שומעים על הריסות בתים גם בכפרים אלה. זו תופעת לוואי לא-הכרתו של משרד הפנים והשלטונות בקיומם של הכפרים האלה, אשר נחשבים לכפרים שכולם אפורים, לפי דוח ועדת-מרקוביץ. הממשלה אפילו לא טרחה להכניס את הכפרים האלה לתוכנית הארצית.

מה הטענה? הטענה היא, שאת הכפרים האלה צריך להעביר מכיוון שאין די תקציבים לתת להם את השירותים המוניציפליים הדרושים. אבל הידוע לכם, לפי הסטטיסטיקה משנת 1990, מה אחוז

היישובים היהודיים בארץ, שמספר תושביהם פחות מ-500, והם מקבלים את כל השירותים במדינה? שיעורם עולה על 62%.

המטרה המרכזית היא להעביר אותם, זאת אומרת לעשות טרנספר של הכפרים האלה. אבל, אדוני השר, יש לכם פה בעיה, יש לכם פלונטר. לא קל להרוס את הכפרים האלה המיועדים להריסה, מכיוון שהעברתם משמעה שימוש באלומות; שימוש באלומות, הווי אומר פוגרום, או פעולה הגובלת בפוגרום. לכמה פוגרומים אתם מוכנים? אחד, שניים, שלושה, ארבעה, חמישה? נגיד שהרסתם חמישה כפרים, טוב, נשארו לכם 60-65, מה תעשו בשאר?

לכן, אני חושב שהפתרון צריך לבוא רק מתוך הכרה בקיומם של הכפרים האלה. החיים הביאו את הכפרים האלה, החיים, זה לא עניין שמישהו רצה להתגרות בממשלה, או להתגרות בשלטונות, החיים עצמם. תארו לעצמכם, אילו היו הכפרים או היישובים האלה יישובים יהודיים, ברור שהייתם מכירים בהם מייד ונותנים להם את כל השירותים.

אני חוזר במשפט האחרון לעניינה של רמיה. הבעיה בוערת, ואני חושב שיש צורך למצוא פתרון. לכן אני מציע לקיים דיון בנושא הזה במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק זיאד. אני מזמין עכשיו את שר המשטרה להתייחס להצעה לסדר-היום.

וברשותו, עד שיגיע אל הדוכן, אני רוצה לפנות אליכם, חברי הכנסת: יש לנו עוד כ-20 הצעות לסדר-היום, ויש לנו מגבלות טבעיות של זמן. אני אהיה אסיר תודה אם כל אחד מכם, בעלי ההצעות והשרים, יאמץ איזה רעיון לקצר מאוד. אין לי ספק שאפשר לומר הכול בשליש הזמן שאנחנו בדרך כלל אומרים את זה. אינני יכול, תקנונית, לעשות את זה. אני רוצה לבקש מכם. תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פרשת רמיה זכתה בכנסת הקודמת לשורה של דיונים ארוכים. מדובר בריכוז סמוך לכרמיאל ובתחום שיפוט; מתגוררות בו 17 משפחות בדואיות המונות כ-100 נפשות. עלייתם על הקרקע, חבר הכנסת תופיק זיאד, היתה לאחר קום המדינה ולא בזמן הטורקים. היא נעשתה באופן לא-חוקי ובניגוד לחוק התכנון והבנייה. האדמה שמדובר בה נכללת במסגרת צו הפקעה שהוצא ב-1976 ועליו חתם שר האוצר דאז. מאז ועד היום הופקעו כ-20,000 דונם על-פי הפירוט הבא: 6,000 דונם מיהודים, 6,000 דונם מערבים, 8,000 מחברות ומפירמות. צו ההפקעה אינו מבדיל בין יהודי לערבי, ובכל מקום ובכל דרך שהיא אין כוונת המחוקק ליצור אפליה או קיפוח של המגזר הערבי.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני השר, מאז קום המדינה ועד היום הופקעו אדמות ערביות בשטח של מיליון וחצי דונם.

שר המשטרה מ' שחל:

אבל לא בכרמיאל.

התושבים ברמיה קיבלו בחודש ינואר 1991, כחצי שנה לפני מועד הפינוי, הודעה בנושא כמתחייב. לשכת יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים ומינהל מקרקעי ישראל ניהלו בחודשים אפריל, מאי ויוני 1991 משא-ומתן עם התושבים על תנאי הפינוי, שוב כמתחייב בחוק, אלא שאלה הסכימו לתנאים ואחר כך חזרו בהם מההסכמה. על המשפחות ברמיה הופעל לחץ פוליטי כדי שיתנגדו לפינוי שנעשה על-פי החוק, והתושבים נכנעו ללחץ וסירבו להתפנות.

כתוצאה מכך פנה מינהל מקרקעי ישראל ביום 16 ביוני 1991 לבית-המשפט, וזה פסק על ביצוע הפינוי ב-16 בספטמבר 1991. התושבים עתרו לבית-המשפט העליון, וזה הורה על דחייה של חודשיים בביצוע, כדי לתת אפשרות להגיע להסדר מכובד. גם לאחר חודשיים לא בוצע הפינוי, ובית-המשפט העליון בפסיקתו האחרונה רמז לתושבים, כי ייטב להם אם יגיעו להסדר. כלומר, יקבלו פיצויים עבור הפינוי, שאם לא כן יורה בית-המשפט על פינויים והפיצויים ירדו לטמיון. גם עורכי-הדין של התושבים, מוסטפא לדאווי והאני פרייג', יעצו להם להגיע לפתרון, בלי התערבות הערכאות השיפוטיות העליונות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רשויות המדינה, ובראשן לשכת היועץ לענייני ערבים ומינהל מקרקעי ישראל, הציעו וחזרו והציעו הצעות רבות תמורת הפינוי, ובכללן: א. אפשרות להשתלב בשכונה החדשה שתקום באזור, על דעתו והסכמתו של ראש עיריית כרמיאל, מר עדי אלדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני, אני רוצה לשאול שאלה ברשותך.

היו"ר ש' וייס:

כאשר השר יסיים, אתן לך חצי דקה.

שר המשטרה מ' שחל:

ב. פיצויים מהמדינה בשווי הגבוה פי-שלושה מהקבוע בחוק; ג. קבלת מגרש ששווי 100,000 ש"ח תמורת פחות מ-5,000 ש"ח.

ביום 1 במרס 1992 קבע בית-המשפט, כי אין ממש בטענותיהם של המערערים ודחה את עתירתם.

ובכל זאת, אני אישית הצעתי, בפגישה עם ראש עיריית כרמיאל, ונעזרתי בשלושה ראשי רשויות מקומיות מהסביבה – כולם, אגב, חברים בתנועה שלכם – שתקום שכונה בתוך כרמיאל והם יוכלו להשתלב בה. ואני חוזר כאן על ההצעות האלה, כי החלק ההיסטורי אינו שלי. החלק, מכאן ואילך, אלה דברים שאני מדבר עליהם כפתרון.

ההצעה היא לאפשר להם לגור בכרמיאל, בשכונה בשטח השיפוט של כרמיאל. ואני רוצה לבשר, כי שלשום נתקיים משא-ומתן עם נציגי מינהל מקרקעי ישראל ועם נציגי המשפחות, ונציגי המשפחות הסכימו להשתלב בשכונה החדשה שתוקם במקום.

אשר לעניין השני, חבר הכנסת תופיק זיאד, עניין הפינויים ועניין הבתים, אין ספק, כי לא יעלה על הדעת פינויים של אזרחים במדינת ישראל ממקום מגוריהם מבלי שיימצא פתרון הולם. ואולם על חברי הכנסת ועל הציבור לדעת, כי אין מקום במדינה מתוקנת לבנייה ספונטנית ולא-חוקית. מקרה רמיה הוא דוגמה קלסית לפריצת מסגרת החוק, והוא נוגד לחלוטין את החלטות ועדת-מרקוביץ, שנתקבלו כהחלטת ממשלה ב-15 בפברואר 1987. הדוח הכיר בכ-6,000 יחידות דיור. אני מתכוון, אישית בממשלה, 'ודעים זאת כמה מחברי הכנסת, ביניהם חברי הכנסת שפעלתי אתם – – –

חיים אורון (מרצ):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני השר, אני ישבתי באותה ישיבה, בשעת ניהול המשא-ומתן.

שר המשטרה מ' שחל:

שלשום?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שלשום. הישיבה היתה בכנסת ואני ארגנתי אותה. יש מידה מסוימת של צדק בדברים, אבל לא בכל הדברים, ולכן אני רוצה לשאול שאלה.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת אורון, בקשר לדוח ועדת-מרקוביץ, קיימת בעיה שלא הצלחתי להסדיר אותה בממשלות הקודמות. אני רוצה להסדיר אותה עכשיו: לפחות אותן 6,000 יחידות דיור שהוחלט שהן לא להריסה יזכו לקבל את התנאים המגיעים לכל משפחה במדינת ישראל – חיבור לחשמל, חיבור לטלפון, חיבור למים. הגשתי לממשלה הצעה כדי לאפשר להם חיים כבני אדם נורמלים.

אחרון אחרון, מקרה רמיה הוא אחד מתוך כמה עשרות מקרים. הנושאים האלה של מה שנקרא 40 היישובים יזכו לטיפול במסגרת ועדת המנכ"לים, שבראשה עומד מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ולמעשה הוועדה פועלת באחריותו ובסמכותו ועל-ידי ראש הממשלה. הנושאים האלה יהיו בין הנושאים הראשונים שהוועדה תתכנס לדון בהם מייד עם שובו של ראש הממשלה מחוץ-לארץ.

אדוני היושב-ראש, בכל מקרה לא תהיה הריסה של בתים בלי שיימצא פתרון חלופי הולם. אני אומר זאת כדי שהדברים יהיו ברורים.

אני מציע שהנושא יועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, יש לי בקשה. אני חושב שכל שאלה עכשיו יכולה לקלקל את התשובה. אני מבין שאתה רוצה מאוד לשאול שאלה. בבקשה, טלגרמה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני השר, ישבתי באותה ישיבה. העיקרון של שילוב מקובל על התושבים, אבל ההצעות של אנשי המינהל לא מתקבלות כלל על הדעת, כי לא כל מה שאמרת כאן נמצא. היו קשיים. האם מוכן כבוד השר לזמן אליו את אנשי המינהל, את אנשי המקום ונציגים ערבים בכנסת, לבוא ולשבת אצלך במשרד ולנסות לגבש פתרון בכיוון של השילוב?

שר המשטרה מ' שחל:

אני בהחלט מוכן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תשובה נהדרת – איך אפשר לענות בשלוש מלים, בייחוד כאשר התשובה חיובית. אני מודה מאוד לשר המשטרה.

חבר הכנסת תופיק זיאד, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת הפנים?

תופיק זיאד (חד"ש):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו ניגשים להצבעה. מי תומך בהצעת השר להעביר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק זיאד לוועדת הפנים ואיכות הסביבה? מי מתנגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא הועבר לוועדה. אני לא חוזר אפילו על שם הנושא כדי לחסוך זמן. אנחנו רצים הלאה.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש' וייס:

ליושב-ראש ועדת הכנסת יש הודעה, בבקשה, קצר מאוד.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שזאת הודעה אחרונה על חילופי גברי בוועדות במשך החודשיים וחצי הקרובים.

אני מבקש להודיע, כי חבר הכנסת נסים זוילי מסיעת העבודה יחליף את חבר הכנסת, סגן השר מיכה גולדמן בוועדת החוץ והביטחון, ויהיה לחבר ועדת החוץ והביטחון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. הכנסת רושמת לפניה את ההודעה. ראיתי שיש הסכמה נלהבת לרעיון.

הצעה לסדר-היום

אשראי בנקאי לחקלאים

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת שמואל אביטל. נדמה לי שזה נאום הבכורה שלו; זה רמז שלא תפריעו לו.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הוא כבר נאם היום.

היו"ר ש' וייס:

הוא כבר נאם היום בנושא מינוי סגני השרים, הנושא הקלסי.

אשראי בנקאי לחקלאים, הצעה לסדר-היום מס' 201. בבקשה. עשר דקות. אני חושב שכל חבר כנסת שיהפוך עכשיו את עשר הדקות לשש דקות ייתן שיעור מופתי בתמצות. תודה רבה.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, הנאום הזה אמור היה להיות הנאום הראשון שלי, אבל נוכח הדיון בנושא מינוי סגני השרים, הקדמתי. המגזר שאני מייצג – המגזר המושבי – לא זכה לייצוג בזרוע המבצעת, לכן פניתי לשר החקלאות, לסגנו ולראש הממשלה, והבעתי תקווה, שבמסגרת סדר העדיפויות החדש הם אכן יהיו כתובת לנושאים שלנו.

אני מתלבט אם להמשיך בכלל. אני מבין שנציג הממשלה לצורך העניין הוא שר החקלאות, והוא איננו נוכח כאן. כחבר כנסת חדש אני עדיין לא יודע אם מותר לי לנהוג כך. לכן אני הייתי יורד עכשיו מהבמה. מאחר שידידי, כבוד השר שמעון שטרית, צריך לעסוק באיזה עניין נוסף, עד שכבוד שר החקלאות יופיע, אאפשר לו לעמוד בלוח הזמנים – – –

היו"ר ש' וייס:

רק רגע, ננסה לפתור את הבעיה. זאת בעיית אמת שחבר הכנסת שמואל אביטל מעלה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני גם ביקשתי להקדים את תורי.

היו"ר ש' וייס:

בדרך כלל מקובל שהשר שצריך להשיב מקשיב להצעה. אני בטוח שאין כאן כוונה רעה. אולי בגלל המתח, הלחץ והעומס האדיר שאנחנו מטילים על עצמנו ועל הממשלה הוא יצא לדקות אחדות.

שאל יהלום (מפד"ל):

יש לו סגן.

מאיר שטרית (הליכוד):

שני סגנים.

היו"ר ש' וייס:

עדיין סגן אחד.

רחבעם זאבי (מולדת):

יהיו לו שני סגנים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, אני צריך לרוץ לשדה התעופה לוד בנושא אישי.

היו"ר ש' וייס:

האם אתה יכול להשיב לו, הרי זה גם עניין – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אם הוא מסכים, אני מוכן להשיב.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לפתור את הבעיה באופן קונסטרוקטיבי. לא במקרה יושב אתנו שר הכלכלה והתכנון, שמעורה מאוד בנושא הזה. הוא מעורה עד כדי כך, שזאת אחת הסיבות לכך שהוא נבחר לכהן כשר.

חבר הכנסת אביטל, אתה תסכים שבאופן יוצא מן הכלל ישיב לך שר הכלכלה והתכנון?

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ברור שאני לא יכול להסכים לכך. השר שטרית ליווה את הנושאים האלה גם כאיש מקצוע.

היו"ר ש' וייס:

אז אתה לא יכול לסרב, נכון?

שמואל אביטל (העבודה):

אבל נבצר ממני להסכים, בשם שולחי. לו היה פה שר החקלאות לשעבר, חבר הכנסת שמיר, או לו היה פה ידידנו חבר הכנסת רפאל איתן, הייתי אומר שאולי זה מכון גם לעברם. אבל, בעיקר לאור מה שאמרתי בדיון הקודם בנושא מינוי סגני שרים – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

הוא צודק.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לו קייס.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין את הבעיה שלך.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני נחשב לאחד מאותם חברי מושבים שרואים בשיתוף עם התק"ם – והשר יעקב צור הוא חבר אישי שלי, אני פשוט רוצה למנוע ממנו מצב שבו הדבר הזה לא יתקיים בצורה נאותה, ולכן – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הנה השר הגיע.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני רוצה ליידע את שר החקלאות על מה שהתרחש פה בשתי הדקות האחרונות. חבר הכנסת שמואל אביטל סירב להמשיך בהצעתו מכיוון שהוא ציפה שאתה תאזין לו. ניסיתי לתרץ זאת בעומס, ואמרתי שאולי יצאת לדקה או לשתיים. העניין נפתר, השר נוכח, אנחנו נתחיל למדוד את הזמן מההתחלה. בבקשה, חבר הכנסת אביטל, הכול מתחיל מההתחלה.

שמואל אביטל (העבודה):

תודה. בפתח דברי – דברי ברכה לידידי הטובים, שר החקלאות וסגנו. אני מקווה, ואין לי ספק, שדברי בדיון הקודם אכן ייענו על-ידי שני החברים האלה, וזו תהיה רוח הדברים בטיפול בנושאים של המגזר שאני מייצג.

תוכן הצעתי מכון לדבר בסיסי אחד, שנדמה לי שחובתו של הבית הזה להתייחס אליו. חברי, חבר הכנסת גדליה גל, הוביל בשותפות עם חבר הכנסת עובדיה עלי את החוק להסדר חובות המושבים. מאז נחקק החוק הזה, מתבצע מסע עונשין נגד חברי הכנסת שחוקקו את החוק הזה, גם נגד חבר הכנסת גדליה גל אישית וגם נגד הבית הזה.

אני תמה, האם חוק שעבר בבית הזה – יש לבית איזה מנגנון הגנה, לפחות ציבורי, ברגע שגורם כמו הבנקים נוקט פעולות ששמות את החוק הזה לדבר שהוא כמעט הכי מצחיק שיש היום, והם עושים זאת על גבם של החקלאים במשק המשפחתי.

יש הגדרה אחת שקובעת: האם אתה מקבל אשראי בבנק או לא מקבל. אילו היה אחד מחברי הבית פה הולך לבנק, והיה מציע להם ארבעה כלי רכב וארבע וילות על מנת שייתנו לו אשראי, סביר להניח שהוא היה מקבל את האשראי הנדרש לו. אבל אם כתוב בטעות בתעודת חבר הכנסת שלו, והוא לא שם לב, שמקום מגוריו הוא מושב – הוא מחוץ לגדר. היום כל מי שהוא מושבניק פסול לחלוטין בעיני הבנקים, והם אף טרחו וכתבו בצורה מסודרת: בגין חוק גל אינך יכול לקבל אשראי בבנק.

הדבר אינו חדש, ולצערי הרב, הממשלה היוצאת לא טיפלה, גם לא ברמה האדמיניסטרטיבית, במציאת איזה הסדר ביניים עד שיבוצעו התיקונים הראויים בחוק גל, על מנת שהמערכת הזאת תתחיל לטפל בחובות המושבים. לא מצאו שום אמצעי אדמיניסטרטיבי על מנת להקל את המצוקה הזאת. היום הבנקים מונעים בצורה מסודרת, עם מכתבים לכל חבר, וב-1 ביולי הופסק האשראי לכל המגזר המושבי, לכל המגזר של המשק המשפחתי.

הדחיפות של ההצעה שלי, ולכן גם הגדרתי אותה כהצעה דחופה לסדר-היום, נבעה מכך שיש סדרה שלמה של דברים שקרו במשק המשפחתי בארבעת-ששת החודשים האחרונים. תחת שרביטו של שר החקלאות לשעבר מר שמיר, ללא שום התייחסות נוצר מצב, שמה שהבנקים מוסיפים עכשיו – זו פשוט סכנה אמיתית לפתיחת העונה החקלאית, שמתחילה בעצם הימים האלה.

אביא לכם כמה דוגמאות. כולנו זוכרים את עניין קיצוץ מכסות המים, שהיתה לו השפעה קיצונית ביותר על היכולת של חלק מהחקלאים להמשיך, לגדל ולהתפרנס. למי שאינו יודע, הפיצוי למים, גם אחרי כל האישורים הידועים, חלקו בלבד הגיע לחקלאים.

שר החקלאות י' צור:

70%.

שמואל אביטל (העבודה):

במשך השבועיים וחצי האחרונים הוא הגיע, כפי שכבוד השר אומר, לכ-70%. ברור לחלוטין, שבמשך קטן ובמקום שעדיין לא גמרו את כל הניירת, זה משמעותי, שם זה 100%.

הפיצוי לאסונות טבע טרם הגיע, אלא אם כן יש בשורה בפי השר, ואני יודע שהוא עוסק בזה. משבר קטן אי-שם למאות משפחות במשך המשפחתי הקטן, כמו המשבר בענף תפוחי האדמה, כמו הבעיות שיש היום בענף הפרחים, לרבות נושא הפיצוי שוועדות בכנסת התייחסו אליו – כל זה, נוסף על מה שהבנקים עושים, יוצר מצב שבו יש סכנה אמיתית לפתיחת העונה החקלאית.

אני יודע שחלק מחברי הבית, אולי חלק מהציבור, מתחיל לראות בנו, המושבניקים, מי שעומדים כאילו מנגד לאיזה אינטרס לאומי, ציבורי, וחלק גם מתבטא בצורה קשה, שאולי ידנו מתקרבת לקופה כלשהי.

אני לא רוצה להביא את הנתונים שמראים אחרת, על גזלת הבנקים את ההתיישבות העובדת בעשרות רבות של אחוזים, בניגוד לחוק. אני ודאי אמצא הזדמנות להעלות זאת באחת הוועדות, לא על תקן של נאום אלא בצורה עניינית ומסודרת.

אני רוצה להגיד לכם מה זה סדר עדיפויות לאומי חדש – אולי הבית לא מודע לכך. גם לבנקים יש סדר עדיפויות לאומי חדש. קודם לחיקוק חוק גדליה גל היה הסדר בין משרדי האוצר, החקלאות, הבנקים ותנועות ההתיישבות, ומודעי בזמנו הסכים לכך שהאוצר ישתתף באותו הסדר בסך של 600 מיליון שקל. מרגע שחוקק החוק, ברור שהבנקים רואים את הסכום הזה כסכום שמתרחק והולך, ואחת הסיבות לכך שהם נוקטים שוב פעולות אלה נגד החקלאים במשך המשפחתי היא רצונם ללחוץ אותנו, על-מנת שאולי נעשה פעולות כלשהן, כדי שהסכום הזה יעמוד מחדש על השולחן.

ככל שאני מבין את נוהלי הבית, אולי השר יעלה ויבקש להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול לבקש לקיים דיון במליאה.

שמואל אביטל (העבודה):

לא, לא, לכן אני רוצה לחדד, אדוני, את העניין. הצעתי תהיה, כמובן, לקיים דיון במליאה מפאת מה שהגדרתי כסכנה לפתיחת העונה החקלאית. הייתי מבקש מאוד מהשר, אם יש בפיו איזו בשורה או הצעה, ואם גם לאור שיחותינו הוא בדק אופציות כאלה או אחרות – הדיון הזה לא יכול להסתיים כך שבסופו של דבר הוא יגיע לוועדה כשהכנסת יוצאת לפגרה, כי אנחנו מדברים על סכנה אמיתית. הייתי רוצה מאוד שהשר ישיב שהוא ושר האוצר אכן ימצאו טכניקה שתביא לפתרון בעצם הימים האלה, עד ששר המשפטים יגמור עם המשכנים ועם גורמים אחרים, עם עוד קטעים באותו הסדר או

באותו חוק של ידידי גדליה גל, שמזמן שהוא חוקק, כפי שאמרתי, יש מסע עונשין נגד המשק המשפחתי. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת אביטל. אדוני שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתבכות של המשק החקלאי, המושבי והקיבוצי במהלך החובות האדיר עוד זקוק למפענח אובייקטיבי. בכל אופן, בנקודת הזמן הזאת, שבה נמצא המשק החקלאי במדינת ישראל, נדמה לי שגם המערכת הבנקאית מבינה היום, שבין שיש צדק באחוז כזה או אחר של החוב, הרי שהסיכוי היחיד למדינת ישראל, גם כלפי החוב הזה הוא, שהמשק החקלאי יתפקד ויהיה רווחי; אפילו אותו חלק מהחוב שיש זכות לקבל אותו חזרה ויש אפשרות שהוא יוחזר – גם הוא תלוי רק בדבר אחד, שאותו משק חקלאי ישתקם, ואין לו תחליף.

אפשר היום לומר, שארבע השנים האחרונות היו שנים נוראות למערכת החקלאית וההתיישבותית, מבחינת הדימוי העצמי, שבירת המערכות, יציאת אנשים מתוך המערכת החקלאית. ודאי שזה גם האיץ תהליכים חיוביים של שינויים מבניים, כמו שקורה תמיד בימי משבר. זה יפה לכתוב על משבר בתור סוציולוג, אבל לא כשאתה חי אותו ומשלם גם את כל המחירים החברתיים. אז, היות שרוצים לחיות, חברי המושבים והקיבוצים מצאו את הטכניקות לחיות, של מה שנקרא היום בסביבה החקלאית, בעיקר במשק המשפחתי, "לחיות בשוטף". החשבון הוא על שם הדודה, וההכנסות הן על שם הסבתא – הכול כדי להישאר בחיים. וטוב שיש רצון קיום.

אנחנו עומדים במשק המשפחתי כאשר הכנסת הזאת קיבלה את חוק ההסדרים במשק, הידוע כחוק גל, שתחילתו היתה ברצון להיות השוט של המערכת הבנקאית, להגיע להסדר עם התנועה המושבית, עם המשק המשפחתי, ולא להגיע לחקיקה; להגיע להסדר שיכול להיות בו רק מרכיב אחד – שיש לבחון את כושר ההחזר וצריך להבטיח את כושר הקיום של המשק. ולא הגיעו להסדר.

אברהם פורז (מרצ):

גם בהליך של פשיטת רגל – – –

שר החקלאות י' צור:

האמן לי, חבר הכנסת פורז, קראתי שמשפחת רייכמן פשטה את הרגל בלונדון, ואחרי שבוע היא נכנסה בתור שותף עם בעל ההון שקנה את המבנים האלה מכונס הנכסים. אני אומר לך, שעדיף היה להגיע לפשיטת רגל מסודרת. כי מה שעושה המערכת הבנקאית, בגיבוי של הרבה חוכמולוגים, הוא שמחזיקים במתיישבים בקווצת השיער מעל המים, מטביעים ומרימים. ומה זה פשיטת רגל? גם

הבנק צריך לשלם אם הוא עשה טעות ונתן כסף לקליינט שלא יכול להחזיר אותו, מה שאי-אפשר לעשות כשיש מישהו שמשלח את עצמו שאפשר יהיה לקיים בארץ הזאת מערכת חקלאית שמחניקים את כושר קיומה ואת כושר יכולתה להתקדם קדימה. אבל, היום גם עמדתו של חבר הכנסת פורז אינה חשובה כל-כך, מפני שהכנסת הזאת חוקקה חוק.

אברהם פורז (מרצ):

השר צור, אתה עכשיו בשלטון וצריך "לאכול" את זה.

שר החקלאות י' צור:

אני בעד, וגם המערכת הבנקאית בעד. אני אפתיע אותך.

היו"ר ש' וייס:

נדמה לי שגם חבר הכנסת פורז בשלטון.

שר החקלאות י' צור:

הוא בשלטון למה שטוב, ולמה שאפשר – אפשר להרביץ.

אברהם פורז (מרצ):

החקלאים מתקשים לקבל אשראי – – –

שר החקלאות י' צור:

אתה איחרת פשוט. על זה דנים פה היום.

אין ספק שהמטרה המיידית במשק המשפחתי – לממש את החוק הזה. עכשיו כבר נגמרו הוויכוחים אם זה טוב או רע, כי יש חוק. איך אומרים: מדינת חוק, לא? צריך לקיים את החוק הזה.

אברהם פורז (מרצ):

אפשר גם לבטל.

שר החקלאות י' צור:

אנחנו פועלים היום במגמה להפעיל את החוק הזה, ואני יכול לומר, שהנהלות הבנקים רואות בחיוב רב מאוד את הפעלת החוק הזה, כי זה הסיכוי היחיד להסדיר מערכת אנושית נורמלית העומדת בביקורת.

הדבר הזה מחייב כמה שינויים בחוק, ואחד הדברים הכי חשובים – קביעת התאריך הקובע, מאיזה תאריך הלוואות חדשות אינן נכנסות להסדר. הבנקים נוקטים, כמובן, מדיניות שהם מונעים את הגדלת האובליגו, את הגדלת החוב של המשק להם, מתוך ראייה כוללת, בלי כושר הבחנה שיש משקים שיכולים להחזיר ויש משקים שלא יכולים להחזיר. כולם יכולים להתחכם, אבל היום חלק גדול – אפשר להגיד כמעט כל המערכת החקלאית במדינת ישראל – הוא בלי הון עצמי כמעט, בלי בטוחות לקבל הלוואות, והדברים האלה יהיו חייבים לבוא לידי הסדר.

אני רואה היום את המטרה בשני דברים: דבר אחד – להבטיח שנגיע לשלב המהיר ביותר של מינוי המשקמים, שיכניס את המערכת הזאת לסדר. והדבר השני – לפעול במסגרת תקציב המדינה – שיהיה מונח על שולחן הממשלה בעוד חודש – שתהיה קרן של ערבות להון חוזר, שתהיה משותפת לבנקים ולממשלה, דבר שנהוג במערכות חקלאיות בעולם כולו, כדי להבטיח שהחקלאי יוכל לקבל אותו הון חוזר שיכול לגשר בין המועד של הזריעה או השתילה לבין המועד של המכירה.

אין המערכת הממשלתית יכולה להחליט עבור הבנקים כמה הלוואות לתת, אבל אם נצליח להקים את קרן הערבות ואם יהיה ברור בחודש-חודשיים הקרובים שאכן חוק גל מקבל דחיפה קדימה, וזה בברכת הבנקים – והיום לפחות דבר אחד ברור, שגם משרד האוצר, גם משרד המשפטים וגם משרד החקלאות פועלים במגמה לממש את החוק הזה בהקדם האפשרי – ייתכן שהאיתותים האלה יביאו גם לכך שהבנקים ייקחו על עצמם אותו הסיכום המתחייב, שאין לו תשובה אחרת, כדי להבטיח שהמערכת החקלאית תוכל להתקיים.

אני לא מזלזל בתפקיד ולכן אני מציע שזה יעבור לוועדת הכספים. אם תוזמן לשם המערכת הבנקאית, ודאי שזה יוכל להוות גם לחץ וגם שכנוע כדי לשחרר את המערכת ולהבטיח את כושר פעולתה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר החקלאות. חבר הכנסת אביטל, האם אתה מסכים שזה יעבור לוועדת הכספים? אגב, הוועדה תעבוד בפגרה. זאת גם הזדמנות להודיע לחברי הכנסת שהמליאה היוצאת לפגרה, בוודאי תיקרא פעמים מספר גם בזמן הפגרה, אבל הוועדות בחלקן תעבודנה באופן אינטנסיבי ביותר. לכן נדמה לי שההצעה הגיונית. בסדר?

שמואל אביטל (העבודה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי תומך בהצעת שר החקלאות להעביר את הנושא לוועדת הכספים? מי מתנגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא הועבר לוועדת הכספים. תודה רבה לשר, תודה רבה ליוזם.

הצעה לסדר-היום

השבתת השירותים החיוניים בערי הפיתוח

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 141. חבר הכנסת יוסף ונונו יציג בפנינו את הנושא: השבתת השירותים החיוניים בערי הפיתוח. בבקשה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כבוד חברי הכנסת, מערכות השירותים החיוניים בערי הפיתוח נמצאות היום בפני שיתוק. האוצר ומשרד הפנים מעכבים הזרמות כספיות של המענק השוטף, ובכך הם מפקירים את ערי הפיתוח לנפשו. ועדת הרמלך לתקצוב ריאלי של החינוך והרווחה ולקביעת מסגרת הולמת להפעלתם נכנסת למגירה ולתרדמה, וזאת אף שהוועדה השלימה את דיוניה והגישה את מסקנותיה. ובכך החינוך והרווחה ממשיכים להכביד יותר ויותר על תקציב הרשות המקומית, מאיצים ומגדילים

את הגירעון, משתקים את השירותים המוניציפליים, ועובדי הרשויות מוצאים את עצמם בני ערובה ושבויים בסחרור המשתולל.

רק אתמול נפלה עלינו שוב גזירה חדשה של אגרת אבטחה של מוסדות חינוך בסך 40 שקל, שתשולם על-ידי ההורים. למי היא תשולם ומי יגבה אותה? הרשות המקומית. ושוב אנחנו משקרים לעצמנו. הרשות המקומית לא מסוגלת לגבות אותה, אין יכולת להורים לשלם אותה נוסף על יתר האגרות, אין סנקציות לאכיפת התשלום, והגירעון של הרשות המקומית יתנפח שוב ברבע מיליון עד חצי מיליון שקלים נוספים.

מערכות החינוך והרווחה מעמידות שוב את היישוב בפני קריסה של כלל מערכות השירותים, נוסף על העיכוב הגדול בהזרמת המענקים השוטפים. הממשלה רוחצת בניקיון כפיה, מתנערת מאחריותה ומשאירה את הרשות המקומית לנפשה להתמודד לבדה במאבק בלתי אפשרי.

השירותים הממלכתיים של החינוך והרווחה גוזלים היום 25% מכוח האדם המיועד לשירותים המוניציפליים, ו-30% מהתקציב המוניציפלי של התברואה, הגינון, אחזקת העיר, כבישים, מדרכות, איכות הסביבה, נוער, תרבות ועוד.

מאיר שטרית (הליכוד):

עכשיו יש סדר עדיפויות חדש, הכול שונה, מה אתה מודאג?

יוסף ונונו (העבודה):

אני נותן הזדמנות עכשיו.

למרות הגידול ביישוב, באוכלוסייה, בשכונות, בשטחי תעשייה ומסחר, הרי האמצעים הולכים ופוחתים, והיישוב מסוגל פחות ופחות לספק את השירותים המקומיים. הממשלה הסירה כבר מזמן את אחריותה לפעולות התרבות, הנוער, הספורט, האמנות, המוסיקה ועוד.

כאשר אנחנו מדברים על גירעונות גדולים בחינוך וברווחה, לא יעלה על הדעת כי מדובר במותרות ובהשקעות ייחודיות, בדברים שהילדים בתל-אביב, בהרצליה, בחיפה ובחולון לא זוכים להם. אלה דברים בסיסיים ביותר, ניתנים בתנאים מינימליים, אשר בקושי מספקים את הצרכים השוטפים, תוך התמודדות עם קשיים גדולים, בכלל זה קליטת עלייה וקליטת עולים מארצות המצוקה שידם לא משגת אף לשלם חלק קטן מאגרות החינוך, והיום גם מיתוספת אגרת אבטחה. מערכות הרווחה מסוגלות היום להתמודד בקושי עם הבעיות של נוער קשה, סמים, משפחות נזקקות, טיפול בזקנים, במוגבלים, בחולים כרוניים ועוד.

יש לציין אומנם את המאמץ של שר הפנים להביא לפתרון כולל ומקיף, אך כלל המערכת הממשלתית לא שיתפה פעולה כדי להגיע לפתרון מקיף עם שינויים מהותיים במבנה השלטון המקומי ובדרך

טיפול שונה במערכות החינוך והרווחה. רק לאחר "שביתת האוהל" האחרונה של ראשי הרשויות נגעו בבעיה המרכזית ובשל כך הוקמה ועדת-הרמלך, אשר הגישה בימים אלה את מסקנותיה.

מסקנות הוועדה מונחות היום כאבן שאין לה הופכין, ואין רואים באופק פעולה של הממשלה ליישומן ולכיוון דרך חדש. בינתיים אנחנו עדים להתעמרות ולעינוי הרשויות המקומיות, ובעיקר ערי הפיתוח, על-ידי האוצר והממשלה, ואין מעבירים להן אפילו את מה שנקבע בתקציב הקיים. בכך אנו עדים לתהליך של שיתוק השירותים החיוניים בערי הפיתוח, ואם לא ינקטו צעדים מידיים תהיה התפרצות גדולה.

ערי הפיתוח מאופיינות במצוקות קשות: שיעור אבטלה גבוה, רמת הכנסה נמוכה, שיעור נזקקים גבוה עם התמודדות עם קליטת העלייה. המשבר הכספי מגדיל את המצוקה עוד יותר.

אני קורא לשר האוצר ולשר הפנים ליישם מייד את מסקנות ועדת-הרמלך ולעבור לתקצוב ריאלי של השירותים הממלכתיים ולשותפות מלאה באחריות. יש להסדיר מייד את ההזרמה המסודרת של המענקים לרשויות המקומיות ולהפסיק את המשחק של חתול ועכבר. יש להסדיר את שכר עובדי הרשויות המקומיות, כך שיקבלו את שכרם ב-1 בכל חודש, כנהוג לגבי עובדי המדינה. יש לקבוע סל שירותים הולם, שמביא בחשבון את הגידול באוכלוסייה ואת קליטת העלייה.

לכן אני מבקש להעלות את הנושאים האלה באופן דחוף על סדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יוסף ונונו. אני מזמין את שר הכלכלה והתכנון להתייחס להצעה לסדר-היום. אני רוצה לברך אותך על נאומך הראשון – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

השני.

היו"ר ש' וייס:

יהיה על השני.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מבקש לומר, שאף-על-פי שזה הנאום השני, אני רוצה לחזור ולברך את ד"ר יוסף ונונו, חבר הכנסת וראש המועצה המקומית – או כבר עיר? בקרוב, בעזרת השם או בעזרת הגורמים הרלבנטיים, היא תהיה עירייה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסוגיות שהעלה ד"ר יוסף ונונו הן בהחלט שאלות נכבדות, אבל תפקידי להציג את העניין בשם הממשלה, ולהסביר את הסיבות לכך שנוצרו עיכובים בהעברת הכספים.

כפי שרבים מכם יודעים, במהלך שנת 1991 נקלעו רשויות מקומיות רבות למצוקה כספית, שפגעה בתפקוד שלהן. לטענת הרשויות המקומיות בזמן, הסיבה העיקרית למצוקה כספית ולגירעונות שנצברו נבעה מנושאי חינוך ורווחה ומאי-סיום הסדר פריסת חובות של הרשויות המקומיות שהיה בשנת 1989.

כדי לפתור את המצוקה כספית ולמנוע משבר נוסף פעלו משרדי האוצר והפנים בכמה צורות ובכמה מישורים. מונו שתי ועדות: ועדה אחת, שחבר הכנסת ונונו הזכיר אותה, היא ועדת-הרמלך. בנובמבר 1991 מינו שרי האוצר והפנים ועדה בראשות מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, יחזקאל הרמלך, שתפקידה להגדיר את רמת השירותים והתקציבים בנושאי חינוך ורווחה החל מתקציב 1992. הוועדה סיימה את עבודתה, אולם מסקנותיה טרם הוגשו באורח פורמלי לשר האוצר.

אני מבין שהצפצופים לא מכוונים אלי.

היו"ר ש' וייס:

זה הזמן שנשאר מהנאום הקודם, וזה רמז לכך שאתה תשאיר אחריו עוד יותר זמן.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני באמת רוצה לקצר בדברי, כיוון שיש חובה שעלי לקיים אותה בשדה התעופה בן-גוריון, ויש שם איחור גדול.

רחבעם זאבי (מולדת):

נמל התעופה בן-גוריון.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

נמל התעופה בן-גוריון.

הדברים הכלולים במסקנות הוועדה, אם ייושמו, ואני מקווה שהם ייושמו בקרוב, יפתרו רבות מן הבעיות שכרגע מהוות קושי ברשויות המקומיות, בניהול או בחלוקת הסמכויות בין השלטון המרכזי ובין הרשויות המקומיות בנושאי חינוך ורווחה. המסקנות כוללות קביעת סדר חדש ביחסי שלטון מרכזי ושלטון מקומי, ביטול הצורך בהתחשבנויות, אחידות בין כל הרשויות המקומיות, קביעת תחומי אחריות ברורים בנושאים הללו, העברת תקציבים רק דרך המשרד הייעודי לכל נושא, הגדלת המשאבים לחינוך ולרווחה בלי להכביד משמעותית על תקציב המדינה, ייעול מערכת הרווחה על-ידי הקמת מינהלי רווחה אזוריים, שיאפשרו נטילת כל נטל שירותי הרווחה על-פי החוק על-ידי המדינה, ונטל עיקר ההוצאות יעבור למדינה, ויבטל כליל יצירת גירעונות בעתיד.

נוסף על ועדת-הרמלך היתה גם ועדת פרופסור יצחק סוארי, והקושי שעליו דיבר חבר הכנסת ונונו נובע מכך, שלגבי פיצוי בגין העבר, שהגיע לרשויות על-פי הסכם שסוכם ב-16 בפברואר 1992 בין שר האוצר ובין שר הפנים ויושב-ראש מרכז השלטון המקומי, סוכם שהרשויות המקומיות המקבלות מענק ממשרד הפנים, לרבות ערי הפיתוח, תפוצינה באופן חד-פעמי בסכום של 258 מיליון שקלים בגין גירעונות בנושאי חינוך ורווחה של השנים 1990 ו-1991, ובגין סיום הסדר פריסת החובות של הרשויות המקומיות משנת 1989. סוכם שיתרת הפיצוי, בסכום של 185 מיליון שקלים, תועבר לכל אחת מהרשויות המקומיות כנגד חתימה על כתב התחייבות בלתי חוזר. כתב ההתחייבות הבלתי חוזר אמור לכלול כמה אלמנטים: התחייבות לאזן את התקציב השוטף ואת תקציב הפיתוח, התאמת מצבת כוח האדם לתקן, ביטול הסכמי שכר חריגים, גבייה מיתרת פיגורים בארנונה ומסים עירוניים אחרים, וצעדי אכיפה של הרשות המקומית אם היא לא תמלא אחר ההתחייבויות שלה.

מה שקרה הוא, שרק מספר קטן של רשויות הגישו את ההתחייבות, ועמדת האוצר היא – וכאן אני מודיע מהי עמדת האוצר, לא את עמדתי האישית או את עמדת משרדי, כי זה עניין שבסמכות האוצר – שאין הצדקה לתת את היתרה של הסכומים ללא קבלת כתב ההתחייבות, משום שהדבר נוגד מינהל תקין, והעמדה הזאת נתמכת גם על-ידי דוח מבקר המדינה מס' 42, שכיסי הגירעון הקופתי כשלעצמו, בלי שננקטו צעדים משלימים שיבטיחו בידי הרשויות המקומיות שבידיהן יהיו בעתיד משאבים, איננו פותר את המשבר הכספי שאליו נקלעו הרשויות המקומיות, אלא רק דוחה אותו לשנים הבאות.

לפיכך, ומשום שהעניין חשוב וצריך ברור נוסף, אני מסכים, בעצם אני מציע – כי המציע הציע דיון במליאה – אדוני היושב-ראש, שהנושא הזה יועבר לוועדת הכספים. ועדת הכספים יושבת בפגרה, היושב-ראש שלה חרוץ, מנוסה ובקיא – בהזדמנות שאני מתייחס אליו מעל הבמה הזאת אני מברך אותו על כניסתו לתפקידו – ואני מציע שהנושא הזה יידון בכובד ראש, מתוך מגמה לנסות למצוא לו פתרון נאות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת ונונו, האם אתה מסכים להעביר את הנושא הזה לוועדת הכספים?

יוסף ונונו (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אתה צריך לענות אם אתה מסכים או לא מסכים. האם יש הצעה אחרת? רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מנע. אני מבקש שתעשה זאת בקצב מסחרר, בדקה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, נדהמתי לשמוע את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ונונו בנושא השבתת שירותים חיוניים בערי הפיתוח. עד כמה שאני מבין, השתחררו הרבה כספים, השתחררו סכומים גדולים לנושאים הקשורים לרווחה, ובכל אופן יושב חבר הכנסת ממפלגת העבודה, מהקואליציה, תוקף את הממשלה, מלין על כך שלא מספקים תקציבים לשירותים חיוניים בעיירות הפיתוח, ואיפה הכסף? הרי דיברתם על סדר עדיפויות חדש. איפה הכסף?

כאות מחאה על כך, אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. זאת דוגמה של הצעה אחרת לסדר, מבחינת הטמפו.

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: אחת של השר, להעביר את הנושא לוועדת הכספים, והשנייה של חבר הכנסת מנע, להסיר. מי בעד העברת הנושא לוועדת הכספים – יצביע. תודה. מי בעד הסרת הנושא – יצביע.

אני צריך לחזור על ההצבעה, ואני מבקש מהמזכיר לעזור לי. עוד פעם אחת: מי תומך בהעברת הנושא לוועדת הכספים – יצביע. מי בעד הסרת הנושא – יצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 9
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

12 תומכים, תשעה מתנגדים, הנושא יועבר לטיפול של ועדת הכספים, חברי הכנסת.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשאלתא של חבר הכנסת דוד מגן לשר הכלכלה. כיוון שחבר הכנסת דוד מגן איננו באולם, אני מבקש להעביר את התשובה לפרוטוקול.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, אני רק רוצה להגיד מלים ספורות.

היו"ר ש' וייס:

אתה רוצה להשיב, מותר לך.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה להתייחס לפסקה האחרונה של התשובה.

היו"ר ש' וייס:

מותר לך, בבקשה.

מבצע להפחתת מדד של בנקים למשכנתאות

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הכלכלה והתכנון ביום כ"ה בתמוז התשנ"ב (26 ביולי 1992):

בימים אלה החלו הבנקים למשכנתאות לשלוח לחלק מהלווים מהשנים 1980-1985 הודעות על מבצע להפחתת מדד "חודש קבלת ההלוואה". המבצע מבוסס על החלטת הממשלה מיולי 1991.

לדעתי, ההנחיות שניתנו לבנקים אינן עולות בקנה אחד עם רוח היוזמה המקורית של משרד הכלכלה והתכנון ועם רוח החלטת הממשלה מיולי 1991.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מכיוון שהשאלה נשאלה על-ידי שר הכלכלה הקודם, מטעמי כבוד והדדיות של שר נוכחי ושר לשעבר, אני רוצה לקרוא מעל הדוכן רק את הפסקה האחרונה. אני רוצה לומר לשר הכלכלה הקודם, דוד מגן, שהנחיות האוצר בעניין פירעון מוקדם על-ידי הפחתת מדד של חודש אינן מתיישבות למעשה עם החלטת הממשלה המקורית, 1580, ובדעתי להציע לממשלה לשנות את ההנחיות כדי להקל את מצוקת המשכנתאות.

(להלן נוסח התשובה שהועברה לפרוטוקול)

להלן העובדות: א. בעקבות חוק ההלוואות לדיור התשנ"א, ביוזמת חברי הכנסת אלי דיין, רן כהן ויעקב שמאי, שעבר בכנסת בהתנגדות ראש הממשלה ובקולות מפלגת העבודה, התעורר דיון ציבורי חריף בנושא מצוקת המשכנתאות.

ב. שר הכלכלה דאז, חבר הכנסת מגן, הגיש הצעה כדלקמן: "תופחת יתרת חובם של זכאי משרד השיכון שקיבלו הלוואות מתקציב המדינה, או הלוואות משלימות שעליהן היו הסדרים עם המדינה בתקופה שבין 1 בינואר 1980 לבין 31 בדצמבר 1985. יתרת הסכום תופחת בסכום שנבע מעליית המדד בחודש שלפני קבלת ההלוואה כאמור".

ג. תחילת ההסדר – לגבי היתרה שתוקטן – היא 1 ביולי 1991.

ד. החלטת הממשלה מס' 1580, מיום 14 ביולי 1991, היא כדלקמן (סעיף ט' וסעיף י'):

מקבלי משכנתאות בעבר – סעיף ט': "1. נוטלי הלוואות לדיור בעשר השנים האחרונות החל מ-1 בינואר 1980 רשאים להצטרף להסדר על-פי החלטה זו (להלן ההסדר החדש) בהתאם לכללים

שיקבע שר האוצר בהתחשב בקבוצות הזכאות, גובה הריבית הריאלית ששילמו הזכאים, יתרת התקופה לפירעון, וכן לפי ערך הדירה היום.

2. שר האוצר יקבע את קבוצות הזכאים שיתרת חובם בהלוואות שקיבלו מתקציב המדינה או הלוואות משלימות שעליהן היו הסדרים עם המדינה בתקופה שבין 1 בינואר 1980 – 31 בדצמבר 1985, תופחת בסכום שנבע מעליית המדד בחודש שלפני קבלת הלוואה כאמור, זאת בין אם הצטרפו להסדר החדש ובין אם לא. קביעת שר האוצר תיעשה בהתחשב בין היתר בערך הדירה של הזכאים היום."

סעיף י': "תחולת ההסדר לפי החלטה זו מ-1 ביולי 1991".

ה. החשב הכללי הוציא הוראות בניגוד להחלטת הממשלה. ההוראות שבניגוד להחלטה הן: 1. שיעור ההפחתה אינו מדד חודשי, אלא מדד חודשי שממנו ינוכו 9%; 2. תחולת ההסדר לא נקבעה מ-1 ביולי 1991, אלא הדבר נקבע כמבצע שיהיה בתוקף מ-30 בנובמבר 1991 ועד ליום 30 באפריל 1992. התחולה לגבי יתרת החוב שתוקטן היא 1 בדצמבר 1991, ולא 1 ביולי 1991, כבהחלטה; 3. בהחלטת הממשלה ניתן לשר האוצר "לקבוע את קבוצת הזכאים שיתרת חובם תופחת". תוספת זאת היתה בניגוד לעמדת משרד הכלכלה. התוספת התקבלה לפי בקשת שר האוצר, שאמר כי בכוונתו למנוע מתן הקלות לבעלי דירות פאר. ההוראות של החשב הן בניגוד גמור לדברי שר האוצר. תקנות אלה מטילות על האזרח דרישות הכרוכות בבירוקרטיה מרובה, ולמעשה הן מאפשרות את מתן ההקלות לקבוצה קטנה ביותר של זכאים.

ו. שר הכלכלה דאז הגיש הצעת החלטה נוספת ב-23 בדצמבר 1991, וזאת לאחר שהמפגשים עם החשב הכללי לא נשאו פרי. בהצעה בסעיף 3 התבקשה הממשלה להחליט מחדש על הפחתת חודש מדד מיתרת החוב.

ז. ההצעה לא הובאה לדיון.

ח. לסיום, יש אמת בעובדות המופיעות בשאילתא של חבר הכנסת דוד מגן, לשעבר שר הכלכלה. אני מסכם, שהנחיות האוצר עשו פלסתר את החלטת הממשלה; הן גורמות לכך שההחלטה לא תהיה ישימה לגבי מירב המשתכנים. בדעתי להציע לממשלה לשנות את ההנחיות בעניין הקלת מצוקת המשכנתאות, ולשם כך הנחיתי להקים צוות במשרדי, שיעבד הצעה שתונח על שולחן הממשלה. בישיבה שקיימתי עם שר האוצר העליתי את הצורך בטיפול בנושא זה. נושא המשכנתאות ימשיך להעסיק אותי, כפי שהעסיק אותי כשהייתי בכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה גם על התשובה וגם על היחס וההדדיות.

הצעה לסדר-היום

הכנת העורף וארגונו לקראת מלחמה

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אנו עוברים לנושא שלך, הצעה לסדר-היום מס' 116, בנושא: הכנת העורף וארגונו לקראת מלחמה – חלילה, לא עלינו.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

בסדר-היום שלפני זה מופיע. אם יש שני סדרי-יום, אנחנו נברר זאת מייד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, לפני שבועות מספר עלתה האפשרות של חידוש המלחמה נגד עירק. עלתה גם האפשרות, שהעירקים יגיבו בשיגור טילים לעבר ישראל, וסגן שר ההגנה האמריקני אמר, כי הם מודאגים מאפשרות כזאת. מוסדות מחקר אסטרטגיים בעולם העריכו, כי נשארו בידי עירק 200 עד 800 טילי "סקאד".

ואילו אצלנו – היו שפסקו כי המסכות שכיסו את פנינו בינואר-פברואר אשתקד הן פסולות; פיקוד העורף עדיין בחיתוליו; אין הוראות ברורות וחד-משמעיות להתנהגות במקרה של התקפת טילים: מקלט או החדר האטום?

ייתכן שהמשבר כבר יושב, וייתכן שיתחדש, ואנחנו נמצא עצמנו שוב במלחמה לא שלנו, כאשר העורף האזרחי שלנו משמש מטרות לפיגוע.

אני אישית מעורב ומתעניין בנושא ארגון העורף במלחמה זה כ-30 שנה, וראיתי בו נושא חשוב ודחוף לעסוק בו מעל בימת הכנסת, כדי לעורר דיון ציבורי שיחיש את מתן הפתרונות הנדרשים. אבל, נשיאות הכנסת סברה אחרת, ולא אישרה את העלאת הנושא, עד שוועדת הכנסת קיבלה את ערעורי. אני מנצל במה זאת כדי למחות נגד הנשיאות ולהביע תמיהה על החלטתה המשונה, בלשון המעטה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להשיב על זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

על חשבוני?

היו"ר ש' וייס:

לא, על חשבון הנשיאות.

א. השיטה הזאת, שחברי כנסת מביעים כאן תרעומת על הנשיאות, לא נראית לי. הנשיאות היא של כל הבית, ויש שם נציגים של רוב הסיעות, ויש דיון.

ב. לנשיאות מוגשות בין 60 ל-70 הצעות דחופות.

ג. גם אם חלקן לא דחופות – נניח שרק 40 הן על-פי כל הקריטריונים – הנשיאות יכולה לאשר רק חמש. זאת הבעיה. על כן היא מאשרת חלק, וחלק לא.

ד. אין חבר כנסת שאיננו משוכנע שהנושא שלו הוא הכי חשוב.

ה. גם הנשיאות משוכנעת שכל נושא הוא הכי חשוב.

ו. לכן יש מוסד של ערעור, וזה חלק מהתהליך, ואני חושב שחבר כנסת שוועדת הכנסת מאשרת את ערעורו צריך להיות מרוצה מהתהליכים הפרלמנטריים. זה המצב.

במקרה הקונקרטי הזה, חבר הכנסת רחבעם זאבי, הרי אתה יודע שהיו סיבות נוספות. כיוון שפתחת את הסוגריים, אני אפתח אותם עוד יותר. היתה בקשה של ראש הממשלה, לפני יציאתו לשליחותו, שלא להעלות סדרה שלמה של נושאים, מכיוון שהוא עומד לדון בהם שם. יש מסורת פרלמנטרית של עשרות שנים, מוסכמת על כל חלקי הבית, אכן לנהוג כך. ולמרות הכול, אתה סירבת לוותר על העניין הזה, ואנחנו קיבלנו את עמדתך, והעובדה היא שאתה מעלה נושא, ואין שר משיב מסיבה זו.

לכן, נדמה לי שהתהליך הפרלמנטרי היה פה תקין מאוד, ואני חושב שאני חייב להגן על כבודה של הנשיאות, על כל חלקיה במקרה הזה. אתה תוכל להמשיך, והכול בסדר. בואו לא נקיים פה דיון. העלית, לכן ענית. יש לנו די הזדמנויות לקיים דיון.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אגיד את מה שבלבי. א. ובכן, אדוני היושב-ראש, ראשית, באותו שבוע אתם אישרתם העלאת נושא: כוונת עיריית תל-אביב-יפו למנוע האכלת חתולי רחוב, כוונה שהוזמה עוד לפני שהנשיאות ישבה לדון. אתם ידעתם שבעיריית תל-אביב העניין ירד.

עם כל הכבוד והיחס שיש לי לחתולי תל-אביב, לבעלי חיים בכלל וליונקים בפרט, נראה לי צודק וזועק הצורך לתת קדימה לטיפול בארגון העורף ובמתן הגנה, במיגון ל-5 מיליוני אזרחי ישראל.

ב. אני הסכמתי באותו שבוע, כמו שהסכמתי גם השבוע, שלא תהיה לי תשובה של ראש הממשלה.

ג. ראש הממשלה ושר הביטחון היה נוכח בשבוע שעבר, ודחיתם זאת להשבוע, והשבוע, כשדחיתם זאת, שוב זה נמחק ושוב זה נכנס, וזו הסיבה לכך שחברי הכנסת שואלים על שני סדרי-יום.

עכשיו לעצם העניין – – –

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה. בסוגריים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כבוד היושב-ראש, לפני שאתה עונה לי, אני רוצה להוסיף:

ד. אתה יודע שאני מקבל החלטות של הנשיאות, ובערעורים, כאשר הסביר נציג הנשיאות – ואתה עשית זאת יפה מאוד בכנסת השתים-עשרה – הייתי מוותר על הערעורים שלי, כאשר נציג הנשיאות השמיע נימוק משכנע, והייתי מוותר כחבר כנסת מסור.

ה. אתה אומר שכולם מיוצגים בנשיאות. אני לא מיוצג בנשיאות.

היו"ר ש' וייס:

אבל הנשיאות היא של הכנסת כולה. טוב, הפרק הזה נגמר.

אולי בכל זאת, למעננו פה, עכשיו אין טלוויזיה ואנחנו יושבים בינינו: אני לא רואה תופעה מוזרה בכך שהכנסת ונשיאות הכנסת נזעקות לסבלם של בעלי חיים. בלי היקש כלשהו, הרי אנחנו יודעים, שמי שמתאכזר לבעלי חיים, סופו שמתאכזר לבני אדם. אני רואה בזה תכונה אנושית מאוד של הכנסת, אבל בואו נמשיך. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אנחנו נמצאים כעת כשנה ומחצה לאחר מלחמת-המפרץ, ועדיין אין אצלנו החלטות ומסקנות ולקחים ברורים מאותה מלחמה באשר לארגון העורף ולמיגונו. אבל אילו עסקנו ברצינות בנושא זה, הרי לא היינו צריכים לחכות לינואר-פברואר 1991 כדי להעריך את המצב ולתת לו תשובה ארגונית, ציודית ותורתית, אלא שהנושא הזה נדחק תמיד לסוף התור של הדיונים, ההחלטות והתקציב. יש לנו ניסיון מצטבר משש מלחמות, ב-44 שנים, יש לנו מתארי מלחמה ותוכניות למלחמות עתידיות, אבל הנדבר הזה של הגנת העורף איננו זוכה בהן לטיפול רציני.

לא התעוררתי לעסוק בזה כתוצאה ממלחמת-המפרץ ולמראה ההרס שגרמו טילי ה"סקאד" בדרום תל-אביב וברמת-גן. השקפתי החלה להתגבש למראה שרפת בית "צים" בתל-אביב, בשנת 1966. המהומה וחוסר התיאום בין הגורמים השונים – המשטרה, שירותי העזר, מהנדס העיר, חברת החשמל, מחלקת המים העירונית, הג"א ועוד – עוררו אותי להערכה ולמחשבה על הצורך בארגון שונה ונכון לעת מלחמה, כאשר יהיו 10 עד 20 מוקדים כאלה בעיר אחת.

הצעתי אז לראות במשטרת ישראל את המפקדה האחראית לעורף, הן בעת שלום והן בעת מלחמה. כאשר שימשתי יועץ למלחמה בטרור של ראש הממשלה רבין, שבתי והצעתי ארגון כזה תוך פירוט מלא. זכיתי לשמוע הצהרות חיוביות מכיוונים רבים, אבל הדבר לא הסתייע. העליתי נושא זה שוב בקבינט המדיני-הביטחוני של ממשלת שמיר, וגם כאן כמעט כולם השתכנעו וקיבלו את ההצעה, ושוב הדבר לא הסתייע, ולעומת זאת הוקם פיקוד העורף לתקופת ניסיון, כדי שישבו וידונו בכך לאחר חצי שנה.

אני מציע לראות במשטרת ישראל את המפקדה האחראית לביטחון העורף ולטיפול בו, הן בתקופת רגיעה והן בזמן מלחמה. יש החלטת ממשלה, שהייתי שותף להכנתה, הקובעת כי משטרת ישראל אחראית לביטחון העורף, אלא – – –

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מי יענה?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני ויתרתי על תשובה. יש הסכמה של ראש הממשלה להעביר את זה לוועדה. אני, כמובן, דורש דיון במליאה, זה הסדר הטוב – – –

משה קצב (הליכוד):

אולי ננהל את הדיונים בתכתובת ודי?

רחבעם זאבי (מולדת):

אולי תיתנו לי לשאת את דברי?

משה קצב (הליכוד):

אם ראש הממשלה הסכים שלא להשיב לך, כתמורה לזה שאתה תסכים להעביר את זה לוועדה, זה מין הסדר פרטי ביניכם, זה לא עניין פרלמנטרי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, האם אני רשאי להמשיך?

היו"ר ד' שילנסקי:

כן. היו רק קריאות ביניים ברוח טובה, זה לא נורא.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש החלטת ממשלה, שהייתי שותף להכנתה, הקובעת כי משטרת ישראל אחראית לביטחון העורף, אלא שלא השכלנו לממש זאת עד הסוף ולפתח את המשטרה בהתאם. הגיע הזמן לעשות זאת ולהרחיב את האחריות של המשטרה לביטחון העורף גם בעת מלחמה.

אם וכאשר נעשה זאת, נשיג את היתרונות הבאים:

ראשית, צה"ל ישוחרר לעסוק בייעודו העיקרי – למלחמה בחזיתות. כאשר הקימו בצה"ל את פיקוד העורף, נימקו זאת בכך שאין להשאיר בידי אלוף הפיקוד את בעיות העורף כאשר כל מעייניו בחזית. ומה עם הרמטכ"ל והמטכ"ל והאגפים? האם אותם נכון להטריד בבעיית העורף? אנחנו יודעים כמה זמן ותשומת לב הושקעו על-ידי המטכ"ל בבעיות העורף בעת מלחמת-המפרץ, ואז אפילו לא היתה לנו לחימה בחזיתות.

שנית, בארגון כזה תתחזק המשטרה ותתעצם וצריך להיות לנו עניין בזה, שזרוע זאת המשפיעה רבות על איכות חיינו תהיה בעלת עוצמה רבה. למשטרת ישראל יש מערכת פרוסה של מפקדות מרחביות מדרג התחנה והמרחב עד למחוז ולמטה הארצי. יש להם מערכות קשר פעילות, כלי רכב, מטות והיכרות בלתי אמצעית עם השטח. משטרת ישראל מפעילה כ"סידור זמני" זה 27 שנים את חיילי הג"א וחיילות חיב"ה בתעסוקה מבצעית. זה הסדר משונה שלפיו האחריות לגיוס, לאימון, לציד, לתשלומים ולמשמעת של אנשי הג"א וחיב"ה היא על צה"ל, בעוד הפעלתם המבצעית היא תחת פיקוד המשטרה.

שלישית, משטרת ישראל עובדת כל ימות השנה בשיתוף ובתיאום עם שירותי העזר: מגן-דוד-אדום, מכבי אש, הרשות המקומית – מחלקת ההנדסה ומחלקת המים, חברת החשמל ועוד. בארגון הנוכחי צריך לבוא מפקד במילואים ממפקדות העורף או הג"א וליצור הכרויות ושגרת עבודה בתוך לחץ של מצב חירום ופריצת מלחמה, בעוד כל זה קיים כשגרה אצל קציני משטרת ישראל.

רביעית, יש עיקרון של רציפות בארגון בין זמן רגיעה לזמן חירום, ואת זה ניתן להשיג בארגון המוצע, שבו תהיה רציפות האחריות בידי המשטרה.

חמישית, הארגון המוצע הוא חסכוני יותר, מונע כפילויות ובזבז. דומני, שהממשלה החדשה אמרה משהו בנושא זה.

מי פיקד על תקרית נוף-ים? דומני שהמשטרה. ואילו צה"ל – פיקוד העורף רק צפה במתרחש, ואולי הגיש סיוע. כך זה צריך להיות, אבל צריך להעביר למשטרה את הכלים במלואם, את היחידות ואת האמצעים של הג"א כדי שהיא תוכל לעמוד במטלות הללו.

העברת האחריות לביטחון העורף באופן מקיף ומלא מידי צה"ל לידי משטרת ישראל היא הפתרון הארגוני הנכון למדינת ישראל. אם נראה בפיקוד המשטרה את מפקדת העורף יהיו לנו צה"ל טוב יותר ומשטרת ישראל טובה יותר. נשיג בכך רציפות פיקוד ואחריות מימי רגיעה לזמן חירום, נחסוך באמצעים ונמנע כפילויות, ומעל הכול יהיה לנו עורף בטוח יותר הן כנגד פגעי הטרור והן כנגד סכנות המלחמה הגדולה.

דומני, שבהקשר זה של ביטחון העורף נכון יהיה להזכיר את הצורך בפיזור האוכלוסייה כאחד מהצעדים המתחייבים כמענה על סכנת טילים ונשק להשמדה המונית. תמהני, שהממשלה החדשה החלה את דרכה דווקא בצעדים לריכוז האוכלוסייה ולציפופה, בעיקר באזור גוש-דן. זו טעות חמורה, והלוואי שלא נצטרך להוכיחה על שגיאתה זו ביום עברה ופורענות של מלחמה עתידה.

אין בכוונתי לפרט מעל במה זאת את פרטי הארגון המוצע, אלא רק את עקרונותיו. לא עסקתי גם בסיכונים, ביכולת הטכנית לפגוע בטיילים, מה שווים טיילי ה"פטריוט" ומתי יהיו טיילי "חץ", בכושר וביכולת לבצע התקפות קרקעיות כנגד המשגרים בשטחי עירק, ירדן וסוריה. על כך אין מדברים כאן ועכשיו. אבל מותר וצריך לדבר על הארגון הבסיסי להגנת העורף ולמיגון האוכלוסייה.

בזמני, בשנות ה-70, הצגתי הצעה זאת בפני ראש הממשלה רבין. הוא קיבל את ההצעה והיה מוכן ליישמה בתנאי שאקבל לכך את הסכמתו של שר הביטחון. האם אני יכול לבקש ממר רבין, ראש הממשלה, שיגמור זאת עתה עם שר הביטחון? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, אתה חבר כנסת ותיק ואתה תבין את מצבי הנוכחי. אתה אמרת כאן שראש הממשלה הסכים להעביר את ההצעה לוועדה, אבל מבחינה פורמלית עומדות בפנינו שתי הצעות בלבד – לדון על ההצעה במליאה, או שלא לדון בה במליאה. אף חבר כנסת אחד לא התנדב להציע להעביר אותה לוועדה. סליחה, נדמה לי שחבר הכנסת יהלום מבקש לעשות זאת. חברי כנסת חדשים תפסו את הפרינציפ, כפי שאני רואה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ראש סיעת העבודה מסר לי שהוא קיבל מלשכת ראש הממשלה את ההודעה למסור לי על כך. לא שאלתי אותו בדבר העברת ההצעה לנשיאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה ודאי, אבל לכנסת יש גם משחק פרלמנטרי שהיא חייבת בו. ובמשחק הפרלמנטרי הקדים אותך חבר הכנסת יהלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מוכן לחכות למתן התשובה בישיבה הבאה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

נדמה לי שלחבר הכנסת יהלום יש הצעה אחרת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אם חברי הכנסת הנמצאים במליאה סומכים על הודעתו של חבר הכנסת זאבי, שראש הממשלה מסכים להעביר את זה לוועדה, אני מוכן בהחלט לתרום את ההצעה הפורמלית. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

פורמלית אני צריך לשאול אותך, חבר הכנסת זאבי, אם אתה מסכים שההצעה שלך לסדר-היום תועבר לוועדה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מסכים, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה, לפנינו הצעה להעביר את הנושא לוועדה. אנחנו מצביעים.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצעה בנושא הכנת העורף וארגונו לקראת מלחמה הועברה לוועדת החוץ והביטחון.

חברי הכנסת, אני לוקח לעצמי את הרשות להוסיף את תרומתי לשיחה שהתקיימה כאן קודם לכן עם יושב-ראש הכנסת. אני יודע שיושב-ראש הכנסת אינו זקוק להגנתי. אני גם יודע שאין זה נהוג להדליף

בקשר לנושא – איך, מי ומה הצביע זה או אחר. אומר רק זאת, שאני באתי בטענה, אומנם בהומור אבל ברצינות, אל חבר הכנסת פורז שהקדים אותי בהצעה בעניין החתולים.

בפני הכנסת יש הרבה הצעות, לעתים בנושאים הרבה פחות חשובים מהנושא הזה. פה מדובר בעניין סמלי, מוסרי, חינוכי, על היחס לבעלי-חיים. אני רגיש מאוד לנושא של צער בעלי חיים, לכן רציתי להגיש את ההצעה, אלא שהוא הקדים אותי. הרבה חברי כנסת מתפלאים על העניין הזה, לכן הבה נסיר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר הועלה העניין בנשיאות כבר ידעתם שהוא כבר ירד בתל-אביב – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

ראשית, אני אומר לך שלא ידעתי זאת, כי אחרת לא הייתי ממחר גם אני להגיש הצעה בנדון. שנית, ייתכן שאפילו ידענו זאת היינו מעלים את עצם הרעיון הזה כזעקה חינוכית לגבי צער בעלי חיים. לכן אני מציע לכולנו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

זה דחוף יותר מהגנת העורף של – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני אומר זאת. אבל התקבלו דברים אחרים שבעיני הם דחופים פחות מנושא הגנת העורף, אבל על זה אף אחד לא מדבר. מדברים רק על החתולים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, ייתכן שחבר הכנסת רחבעם זאבי חושב שהגנת העורף כוללת גם בעלי חיים.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אולי נשאיר את זה לדיון בוועדת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ממשיכים. ייתכן שלא היית כאן כאשר התקיימה השיחה בנושא – – –

נעמי חזן (מרצ):

הייתי, אבל אני חושבת שוועדת הכנסת היא המקום לדין בזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כפי שאמרתי, יושב-ראש הכנסת לא זקוק להגנתי, אבל ראיתי צורך להוסיף על דברים שנאמרו, כי יום-יום אני שומע שמעלים את נושא החתולים, ולא דווקא על-ידי חבר הכנסת זאבי אלא על-ידי חברי כנסת מכל הסיעות. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

עיכוב תעודת נישואין על-ידי הרבנות

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת דיין, הנה הגיע הסעיף שכבר לא היתה לך סבלנות לחכות לבואו. אני מזמין את חברת הכנסת יעל דיין להעלות את הצעתה לסדר-היום מס' 171 בנושא: עיכוב תעודת נישואין על-ידי הרבנות.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, לולא עמדנו לפני פגרה הייתי, דרך הצעה זו לסדר-היום, דורשת דיון במליאה על טרטור עולי רוסיה על-ידי הרבנות; הייתי מביאה בפניכם סיפורים מסמרי שיער על פסולי חיתון, משפחות חד-הוריות, על ערמות של קשיים, עיכובים, פסילות, הוצאת כסף במרמה לקבלת אישורים שהעולים זכאים לקבלם חנם. הייתי שוטחת בפניכם מסכת של שלילת זכויות אדם, הזכות להקים משפחה ולפרק אותה ולהיות הורים לילדים חוקיים. על דור שני ושלישי של מושמדי שואה שיהדותם שלהם מוטלת בספק על-ידי הרבנות.

זכותה, ואין חילוקי דעות על זה, של הרבנות לקבוע, לשלול, להטיל ספק ביהדותו של אדם, להשיאו, לגרשו, לדאוג לקבורתו בהתאם להלכה. חובתה של המדינה לספק לו חלופה כאזרח ישראלי, ובוודאי

כעולה חדש המוגדר בעדיפות ראשונה. חובתה של המדינה, אם הוא איננו נופל בקטגוריות שהרבנות יכולה לטפל בהן, לספק לו את זכויות האדם והאזרח שלו בדרך אחרת.

החלום הציוני המתגשם בעלייה ממדינות חבר העמים, גם אם העלייה הזו איננה ציונית, ובחלקה איננה יהודית לפי ההלכה, לא יכול להיות מופקד בידי הממסד הרבני, שהצליח להפוך את החלום הזה, בחלקו ולפעמים, לחלום בלהות.

אלא שאנחנו לפני פגרה, ולמשרד הדתות, אני שמחה, יש "מתאם פעולות" – שר התיירות עוזי ברעם. אולי יש בפנינו גם כאן, גם בממלכה המונופוליסטית הזאת, שתחום הפוליטיזציה והחושך עולים בה על תחום הנאור והמואר – אפשרות למהפך, לשינוי, לרוח חדשה.

אנחנו לפני פגרה, ואני חפצה לספר לחברי הכנסת הנכבדים, כציוד לפגרה, סיפור אישי, סיפור אהבה, סיפור קליטת עלייה מוצלח של נישואים בין-עדתיים.

ס' – אני לא אנקוב בשמות המשתתפים – היא עולה חדשה מרוסיה, בת 20, בת למשפחה שנספתה בשואה; היא עלתה לארץ עם אמה לפני פחות משנה. בתעודת הזהות של האם נרשם הלאום "יהודייה". הנערה נרשמה כבת ללאום "לא ידוע". גם על זה אפשר להרבות דיבור, על עולים שאחרי שהגיעו לארץ-אבות וזהות האם שלהם לא ברורה, ואז נרשם בתעודת הזהות הישראלית שלהם "לא ידוע". לא נראה לי שיש דבר משפיל יותר מאשר הגדרת סטטוס "לא ידוע" כשבאים עולים למדינת ישראל.

נעבור רגע לצ', חייל בשירות סדיר בעיירה במרכז הארץ, בן בכור למשפחה ממוצא מרוקני, קשת-יום וברוכת לב, המאמצת את העולה ס' ונותנת לה בית. כדרכם של צעירים, ס' וצ' מתאהבים ומחליטים, לשמחת המשפחה, להינשא.

העולה החדשה, שלאומה "בלתי ידוע", מביאה עדים, מוכיחה את יהדותה, ותמורת 100 ש"ח, שהיא איננה חייבת לשלמם, אבל איש לא אומר לה זאת, מקבלת אישור על יהדותה. חמישה חודשים עוברים, אישורים, תעודות, וכדרכם של צעירים מאורסים רבים, לא עלינו ולא על ילדינו, הבחורה נכנסת להיריון. עוד 100 ש"ח מקנים לצ' תעודת הכרת אבהות, ומצוידים בכל-טובים האלה, מותר נישואים, מתכוננים בני הזוג לחתונה – מקווה, מסיבת חתונה, כתובה מודפסת ברבנות, תוכניות של זוג צעיר, הורות בקרוב, משכנתה, זכויות, מועטות ככל שיהיו, של זוג צעיר, שמשרד הפנים ירשום בתעודת הזהות שלו שם חדש, סטטוס חדש וחיים חדשים.

כל זה מביא אותנו ל-22 ביוני, תאריך החתונה. ומאז ועד היום, שישה שבועות מאוחר יותר, אין בידי בני הזוג תעודת נישואים. מה קרה? הלכה לאיבוד? שביתה ברבנות? נעלמה בדרך הארוכה במסדרונות בית-הדין הרבני האזורי באשדוד?

תעודה ממשלתית, אישור על תהליך שעמד בכל הקריטריונים ובכל העלויות, מעוכבת על-ידי בית-הדין כ"בת ערובה". הם, נישואים יהודים, מצפים לתינוק, אינם יכולים להירשם במשרד הפנים כזוג נשוי, ואף לא להירשם בצורה מסודרת כזוג למשכנתה, ללידה, לצרכים שונים של הקלות במיסוי.

נשואים שאינם נשואים, במשפחה מסורתית, בסיימה של דרך ארוכה, בפתח חיים, מול מהמורה שנראה, במשך שישה שבועות, שאי-אפשר לעבור אותה.

"בית-משפט", יעצו להם, "לכו לבג"ץ" – בעלות גבוהה לבני הזוג בשביל לקבל מה שמגיע על-פי דין, על-פי דת, על-פי חוק? הבעל מובטל, אביו פוטר, התינוק עומד להיוולד, ובית-הדין הרבני בשלו.

וכאן הסיפור, שתחילתו שמחה וסופו מלכוד מיותר, כמעט מסתיים.

בכל זאת, על מה ולמה? בבית-הדין הרבני יש מתורגמן לרוסית, והשפה העברית עדיין אינה שגורה בפיה של ס' והיא זקוקה לתרגום. הוא הסביר לס' ולבעלה כמה מעובדות החיים, מדוע עוכבה תעודת הנישואים שלהם. אלה מובאות לנו, דרך אגב, על-ידי נחמן גלבע ב"על המשמר" ביום ו' האחרון.

הרבנות, לאחר מעשה, מטילה ספק מחודש ביהדותה של ס', ורוצה זמן לחקור בעניין. המתורגמן, דרך אגב, ניחן בחוש שביעי שלא ידענו עליו עד עכשיו, ואפשר להגדירו "חוש ריח ליהודים". הוא אמר לחתן: תדע לך שאני מריח יהודי מקילומטר, ואני אומר לך שהיא לא יהודייה. ואף הוסיף בקריצה: חסר לך ישראליות בארץ הזו שאתה הלכת להתחתן עם רוסייה?

שמענו על כלבים מריחי סמים, שמענו על טועמי יין בצרפת, שמענו על מריחי בשמים מקצועיים; זו הפעם הראשונה שצריך לחשוב על תוספת מקצועית ל"מריחי יהודים".

אני מבקשת, ואני לא משתמשת במלה "דורשת", מכבוד השר, שבת-הדין הרבניים יקיימו הפרדה בין הפעולות הנתונות לחוות דעתם ולשיקולם לבין הפעולה שהם חייבים בה מתוקף נוהלי הרישום של המדינה. תינתן מייד תעודת הנישואים לזוג שנישא, גם אם מישוה רוצה לרחרח סביב האשה הנשואה ולבדוק מחדש את יהדותה; כשם שמשרד הרישוי חייב להנפיק רשיון נהיגה למי שעבר טסט ועמד בדרישות, כשם שאי-אפשר לעכב תעודת לידה לתינוק שנולד.

כבוד היושב-ראש, חברי וחברות הכנסת, אני מכירה את התקנון ובכל זאת אסטה ממנו. אינני מבקשת דיון במליאה, כי דיון כזה לא יתקיים אלא בעוד שלושה חודשים, ויש עניין דחוף בהצעה שלי.

אינני מבקשת העברה לוועדת הפנים משום הדחיפות בנושא, ואני יכולה לבקש העברה, אם אני חייבת, רק לצורך מעקב לאחר מעשה, ולא לצורך טיפול.

אני פונה לכבוד "מתאם הפעולות בשטחים הבלעדיים של משרד הדתות" להכיר באי-תקינות המצב, להפעיל את סמכותו הישירה, לדאוג לכך שבני הזוג יקבלו תעודת נישואים, לטפל במתרגם לרוסית בעל חוש הריח המפותח מדי, לדאוג לכך שהעולים יהיו מודעים לזכותם לקבל שירותי רבנות חנים בשנה הראשונה לשהותם בארץ, ולא להוסיף סימן שאלה על היסוסיהם של עולים מחבר העמים ולזכות את כולנו בפתח תקווה לשינוי גם בתחום הזה שכבוד השר מופקד עליו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת דיין, אבל אני, בתור הממונה על הפרוטוקול, חייב להתייחס לדברים כאילו ביקשת דיון במליאה. אולי תבוא הגאולה מכבוד השר שיענה, אולי הוא יציע הצעה אחרת.

יעל דיין (העבודה):

אני אחכה להצעתו. אם אתה חייב לרשום הצעה אחת, אבקש להעביר לוועדת הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, את יכולה לבקש רק דיון במליאה.

יעל דיין (העבודה):

אבקש דיון דחוף במליאה; מה שאתה רוצה.

היו"ר ד' שילנסקי:

התקנון רוצה את זה. אדוני כבוד השר, בבקשה.

שר התיירות ע' ברעם:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

גונן שגב (צומת):

כיפאק.

שר התיירות ע' ברעם:

מעניין מי דורש שר דתות עם כיפה, דווקא אתם.

אני מברך את יעל דיין על נאומה. ישבתי והקשבתי, ואחרי שאני כבר כמה שנים בכנסת, הגעתי למסקנה שלפעמים אפשר לנאום בכנסת גם נאומים מעניינים. אפשר להציג עניין שהוא עניין ציבורי ממדרגה ראשונה בצורה שכולם יבינו אותו, אפילו שרים.

מהבחינה הזאת אני רוצה להעיר הערה. אני רואה את עצמי ברגע זה כאורח לרגע, זה יכול להיות גם חודשים. אני נכנס לתאם פעולה במשרד כאשר אינני אחד מנציגי המפלגות הדתיות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אחד משרי הדתות הטובים בארץ היה חיים צדוק.

שר התיירות ע' ברעם:

זה מה שעמדתי להגיד כרגע. לא להגיד את זה עכשיו? יודעי-דבר משנים שבוחנים את עבודת המשרד טוענים, שבתקופת כהונתו הקצרה של חיים צדוק הוא תרם הרבה גם לנושאי הדת במדינת ישראל וגם להסרת קונפליקטים.

אני רוצה הערה לרוחב, ואולי גם קצת לעומק, לפני שאני מגיע לנושא הזה. העלייה מברית-המועצות נמצאת ברגע זה במשבר. כולם חושבים שחוסר התעסוקה בארץ והבעיות האובייקטיביות והסובייקטיביות הפוקדות את החברה הישראלית ימנעו עלייה גדולה גם בשנה הקרובה.

אבל, כל מי שקרוב להתפתחויות העוברות היום על ברית-המועצות יודע אל נכון, שיש סיכוי שעלייה גדולה ביותר תבוא גם השנה. העלייה הזו יכולה לפרוץ כל רגע. לדעתי, היא לא תהיה קשורה כמעט בשום התפתחות בתוך המדינה, היא תהיה קשורה בהתפתחויות טרגיות חמורות, שיעברו על חלקים גדולים של המדינה הסובייטית לשעבר.

במצב כזה, יבואו הנה מאות אלפים, ביניהם יהודים גמורים, ביניהם כאלה שנישאו נישואי תערובת, ביניהם כאלה שאבותיהם, סבם או סבתם, היו יהודים. אני עצמי קיבלתי בירושלים בני זוג, שקראו לעצמם משפחת ברעם מאוקראינה. אני לא ידעתי שבאוקראינה יש משפחת ברעם, והגעתי למסקנה שעולים חדשים הגיעו לירושלים והחליטו שברעם זה שם טוב בירושלים. אז הם ברעם, והם באו אלי לפגישה. כאשר נפגשתי אתם נודע לי, שהם קרובים רחוקים של אבי מעיירה באוקראינה. אין לגביהם שום ספק יהדות. אבל בעיירה שלהם לא היה בית-כנסת אחד, הם מעולם לא חגגו שום חג יהודי, לא פסח לא יום כיפור, וכאשר הם באו הנה, הם הרגישו את עוצמת החוויה היהודית במדינה ישראל.

אילו היתה האשה גויה או ספק יהודייה, אין שום ספק שבנתונים שיש עכשיו, הרבנות תצטרך לגלות גמישות במסגרת ההלכה, ואני אומר גם לך, חברת הכנסת יעל דיין – במסגרת ההלכה, כי היהדות והרבנות מתנהלות במסגרת ההלכה.

לדעתי, הגמישות הזאת עוד לא הגיעה לכלל מיצוי, משום שעדיין אנחנו רואים טרגדיות חמורות, וכאן מוכרחים לעבוד כמעט במערך חירום. לבתי-הדין הרבניים יש אוטונומיה, אבל לשר הדתות יש אחריות מיוחדת. אומנם אני מתאם, אבל אני רואה את עצמי לצורך זה גם כשר הדתות.

אשר לסיפור שסיפרת עכשיו. הפרטים שמסרת נכונים, אם כי אני מודה שהסיפור על חוש הריח – גם אני קראתי באיזה עיתון, צריך לוודא שהעובדה הזאת היא אכן עובדה. היחידים שהכרתי שיש להם חוש ריח היו מאמנים צעירים בכדורגל; כשרק ראו בחור צעיר, היו אומרים לפי חוש הריח: זה יהיה שחקן גדול. אני לא מכיר חוש ריח לגבי אנשים ולגבי לאומים.

הסיפור שסיפרת הוא נכון. אני רק רוצה לומר איפה התעוררה הבעיה ומה צריך לעשות. עוד לפני שנכנסתי לפאתי משרד הדתות, אני רוצה לומר, שיש עובדה אחת והיא ברורה, הרב אבוחצירא מיבנה השיא את בני הזוג הזה. בעצם, אחרי שהוא השיא אותם, הצעד הלגיטימי הברור היה להעניק להם תעודת נישואין, זה דבר ברור, הרי הוא השיא אותם. גם טרם הנישואין היה חשד-מה לגבי יהדותה של האשה. אבל, לאחר שבית-הדין באשדוד בירר את העניין, הוא החליט שהיא יהודייה, והם נישאו. לאחר הנישואין, לפי אינפורמציה שקיבלתי מהמשרד, התעוררו ספקות לגבי יהדותה, והדבר הובא לתשומת לב בית-הדין הרבני. בית-הדין עיכב מתן תעודת הנישואין, והזמין את הכלה שתבוא לבירור.

אני רוצה לומר את העובדות הבאות: אתמול נודע לי כל סיפור המעשה מפיה של חברת הכנסת יעל דיין. מהבוקר הפעלתי את סמכותי, את קשרי, על מנת שהעניין יעבור טיפול מהיר. היום הוזמנו בני הזוג לבית-הדין באשדוד, ואני קיוויתי מאוד שעד שעה זו אוכל לבשר לכנסת שהעניין סודר. לא כך אני יכול לומר.

היה דין-ודברים, היה מתורגמן אחר כנראה, והתעוררו שם בעיות בשיחה עם אמה, אבל מחר עומד בית-הדין להמשיך ולדון בעניין ולסכם אותו. אני לא מוסמך עכשיו לומר כאן, לא מעל במת הכנסת ולא כאשר ארד ממנה, מה יהיה הסיכום. אבל אני מקווה מאוד, שבית-הדין הרבני, כאשר הוא בא לחרוץ את גורלה של האשה, וזה בעצם המצב, ינהג לקולא, כי הוא מוכרח להבין, שגם לכנסת וגם לממשלה יש רגישות יוצאת מגדר הרגיל לעניין קליטת יהודי ברית-המועצות.

אני הייתי עם חברי ועדת העלייה והקליטה לפני חצי שנה בברית-המועצות, ואני רוצה לומר, שאנחנו נתקלנו פחות בשאלות תעסוקה, כי לא היינו ממונים על התעסוקה, אבל נתקלנו בשאלות רבות לגבי יהדות, לגבי נישואי תערובת, ונכון שהבעיה מסובכת, נכון שהרבנות אולי אפילו לא ערוכה לפתור בעיות בקצב כזה, אבל אותם רבנים גדולים, מכל המחנות, שמחווים דעתם בכל שאלה פוליטית, הם גם יהיו עכשיו מין סנהדרין – אין לנו סנהדרין, בשביל להקל, בתקופת חירום כזו, על יותר אנשים להשתייך למחנה היהודי, כאשר הם באים לארץ.

כפי שאמרתי לחברת הכנסת יעל דיין, טיפולי בעניין מיידי. העובדות שאמרתי הן העובדות העומדות לפני ברגע זה. אמשיך לעקוב אחרי העניין, אבל, ברשותך, לא רק אחרי העניין הזה, אלא אחרי כל תהליך קליטת יהודי ברית-המועצות – גם יהודי אתיופיה, דרך אגב – והקלתם והפשטתם של התהליכים שיביאו אותם להיות בני עמנו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, מה אתה מציע?

שר התיירות ע' ברעם:

אני מציע שנסתפק בתשובתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת יעל דיין, האם את מסתפקת בתשובה?

יעל דיין (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

גידול במספר החולים נשאי האידס בישראל

היו"ר ד' שילנסקי:

הנושא הבא הוא: גידול במספר החולים נשאי האידס בישראל – הצעה לסדר-היום מס' 78, מאת חבר הכנסת אפרים גור. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מחלת האידס מתפשטת ומתרחבת בממדים מדאיגים בישראל. הציבור חשוף בצורה מחרידה לאימת ההידבקויות במגפה זו. הנושא נמצא במקום נמוך מאוד בסדר

העדיפויות במשרד הבריאות, ובמקום להזהיר את הציבור, מפרסם משרד הבריאות נתונים לא נכונים ולא מדויקים לגבי ממדי המחלה, וגורם על-ידי כך להטעיית הציבור ולשאננותו, שבעטייה אין מודעות מספקת להיבדק בבדיקות לגילוי נגיפי האיידס ולא ננקטים צעדי זהירות ומניעה, שיש בהם כדי להישמר מפני סכנות ההידבקות.

בטרם אתייחס לממדי הבעיה בישראל, אמסור מקצת הנתונים שהתפרסמו באחרונה לגבי מה שמכונה: אחד האסונות הגדולים ביותר של האנושות ומגפת המאה ה-20.

לפי נתוני ארגון הבריאות העולמי, כ-12 מיליון בני אדם נושאים את נגיף האיידס, כמיליון וחצי מבוגרים וכמיליון ילדים כבר חולים במחלה. המגפה המחרידה הזאת, שטרם נמצאה לה רפואה, כבר כילתה למעלה מחצי מיליון בני אדם, והנתונים מראים, כי עד שנות האלפיים יהיו בעולם בין 40 ל-110 מיליון נגועים בנגיף, על המשמעות החברתיות, הכלכליות והמורליות של הדבר לעולם כולו.

לפי נתוני ארגון זה, מספר הנשאים בישראל הוא בין 5,000 ל-10,000 נפש, וזאת על-פי התחשיב של הכפלת הנשאים שידוע עליהם – פי עשרה. גם הרופאים הממעיטים בהיקף התופעה מודים, שקיימים בישראל כ-3,000 נשאים. יש להדגיש, שמספר הנשאים שלא ידוע עליהם גבוה מאוד, משום שמספר הפונים בישראל לבדיקות נמוך בהשוואה למדינות אחרות.

בשנתיים האחרונות התפשטה המגפה בישראל באופן מדאיג מאוד. בשנת 1991 היתה עלייה של 300% במספר הנשאים החדשים, לעומת שנת 1990, ועלייה של 400% במספר הנשים הנושאות את הנגיף.

יש לשים לב לעובדה, שקיים ביזור ברור של המחלה מקבוצות סיכון קלסיות – נפגעי סמים, זונות והומוסקסואלים – לכלל האוכלוסייה. חיזוק לנתון זה נמצא גם בעובדה, שנשים שנדבקו בנגיף אין זונות, לא משתמשות בסמים וגם לא קיבלו עירוי דם נגוע, והמסקנה היא שהן נדבקו ביחסי מין הטרוסקסואליים. משמעות הדבר היא, שהמגפה מתפשטת במהירות רבה, הן מספרית והן בביזור רחב באוכלוסייה כולה.

בחמשת החודשים הראשונים של השנה נתגלו בישראל 97 נשאים חדשים. מספר זה זהה למספר הנשאים שנתגלו בכל שנת 1990, וגם נתון זה מאשש את אמיתות מגמת העלייה המדאיגה שנסתמנה בשנת 1991.

מול נתונים אלה, אדוני שר הבריאות, הופיע לפני כשלושה שבועות מנכ"ל משרדך, ד"ר משיח, במסיבת עיתונאים בנמל-התעופה בן-גוריון, ובה בישר לאומה, שבשנת 1992 נתגלו בישראל רק שני חולי איידס, וכי המצב בישראל טוב יותר פי מאה מבמדינות אחרות. בתוכנית "ערב חדש", ב-8 ביולי, הוא סתר את עצמו כאשר אמר, ואני מצטט: "ככל שייבדקו יותר אנשים צריך לצפות שיימצאו יותר נשאים". משמע, הוא עצמו מודה, שקיימים יותר נגועים בנגיף אלא שטרם ידוע עליהם משום שעדיין לא נבדקו.

אדוני היושב-ראש, לא רק אני הופתעתי ותמהתי מנתוניו של ד"ר משיח, אלא גם רבים מעמיתיו למקצוע. שלושת מנהלי המרפאות המטפלות בחולי האיידס בבתי-חולים בארץ טוענים, שמספר

החולים השנה גדול יותר ממה שמסר משרד הבריאות. ד"ר שלמה מעיין, מנהל המרפאה לאיידס בבית-החולים "הדסה", פרופסור זאב הנדזל מבית-החולים "קפלן" וד"ר שלמה שגב מבית-החולים "שיבא" דיווחו על יותר משני חולים שנתגלו בכל אחת ממרפאותיהם במחצית הראשונה של השנה הזאת.

אם נביא, בחשבון שיש ארבע מרפאות נוספות בארץ, ובכל אחת מהן נתגלו שני חולים נוספים לפחות, הרי שהנתון שמשרד הבריאות מסר לוקה בחסר, ובהיותו כזה אני רואה אותו בחומרה רבה, שכן מסירת מידע בלתי נכון לציבור בנושא כה רגיש וחיוני, שכמעט כל הציבור חשוף למפלצתיותו, היא בבחינת חוסר אחריות שגובל במחדל.

בכל מקרה, אדוני השר, מספר חולי האיידס איננו רלבנטי במקרה זה על-מנת להצביע על התרחבות המגפה ועל הסכנות הנובעות ממנה. מה שרלבנטי כאן הוא מספר הנשאים, דהיינו מספר האנשים הנגועים בנגיף ומהווים פוטנציאל להדבקה המונית. מה שרלבנטי כאן הוא אותם כ-1,000 נשאים ידועים ועוד אלפים בלתי ידועים ובלתי מודעים לעובדה שהם נגועים. מה שרלבנטי כאן הוא החשש, שיידבקו מהם עשרות אלפים נוספים, אם לא ינקטו כל הפעולות הדרושות לבלימה ולפעולות מניעה של שואה אפשרית המתרחשת לנגד עינינו.

לכן, אדוני השר, מי שמצניע נתונים אמיתיים אלה ומעביר מסר מוטעה לציבור, שבישראל הבעיה כמעט שלא קיימת או קיימת בעיקר בקבוצות סיכון מסוימות, כמזריקי סמים, זונות והומוסקסואלים, עושה שלא בכוונה מעשה חמור ובלתי אחראי מאין כמוהו, מעשה שמסכן את בריאות הציבור ועלול להטיל אסונות על יחידים ועל משפחות רבות שהמגפה תפיל אותם ברשתה.

בכינוס בין-לאומי בנושא מחלת האיידס, שנערך באמסטרדם, אמר הממונה מטעם ארגון הבריאות העולמי באירופה, ד"ר סבן אקיד, כי מסוכן מאוד לבסס את מדיניות ההתמודדות עם הבעיה על מספר חולי האיידס. יש לדון ולפעול על-פי מספר נשאי הווירוס ולא על-פי מספר החולים, משום שהחולים מייצגים את ההידבקות שהיו לפני שש-שבע שנים.

נודע לי כי בכנס זה באמסטרדם כמעט גונתה ישראל, מפני שחייבה את עולי אתיופיה לבצע בדיקות איידס, דבר העומד בניגוד גמור למדיניות האו"ם וארגון הבריאות העולמי. רק פעילותם של נציגים ישראלים שהשתתפו בכינוס מנעה את הכללתה של ישראל ברשימה שחורה של מדינות אשר התייחסו למחלת האיידס בצורה שגויה.

אגב, בנושא עולי אתיופיה, אדוני השר, טוב תעשה אם תורה לקופת-החולים הכללית – כמובן אם עדיין לא עשית זאת – להמשיך ולטפל בנשאי האיידס הגרים במחנה הקרוונים בצפון-הארץ, ולא להותירם אומללים וחסרי ישע בגלל הוויכוח האדמיניסטרטיבי בין קופות-החולים לבין משרד הממשלה בשאלה, מי אחראי לביטוחם הרפואי. זו חרפה, בושה וכלימה שאנשים חסרי תקווה, הנאבקים על חייהם, לא מקבלים טיפול רפואי רק בגלל הוויכוח, מי הוא הגורם הממשלתי או הציבורי שצריך לטפל בהם.

באותו הקשר – פורסם בעיתון "כאן דרום", שבית-החולים "ברזילי" באשקלון סירב לאשפז חולה איידס, עולה מאתיופיה, שבא לבית-החולים במצב גסיסה ועשרה ימים לאחר מכן נפטר. אודה לך אם תבדוק את המקרה ותשיב לי, מדוע לא אשפזו חולה זה, שאת פרטיו אעביר לך.

אני מחזיק ביד, אדוני השר, עלון שהופק על-ידי הוועדה לחינוך והסברה של משרד הבריאות, ובו הסבר על מחלת האיידס. בעלון יש פרק העוסק בשאלה, מי צריך להיבדק, וכך כתוב: "כל אדם החושש שנחשף לנגיף בגלל שימוש בסמים בהזרקה, או בעקבות מגע מיני עם אדם שהיה עלול להיות נגוע – רצוי שיעבור בדיקה". מדובר בעיקר באלה המשתייכים לאחת מקבוצות הסיכון שאותן ציינתי קודם. גם כאן, אדוני השר, יש מסר מטעה. בעצם אומרים לציבור, שרק אלה הבאים במגע עם אוכלוסיות אלה עלולים להידבק במחלה, דבר שהוא לחלוטין לא-נכון, שכן הוכח בעליל שרבים ממקרי ההידבקות הם מיחסי מין הטרוסקסואליים.

בעוד המגפה, אדוני היושב-ראש, מתפשטת, ההסברה בתחום האיידס בישראל כמעט שאינה קיימת בהשוואה למדינות אחרות. ההסברה והחינוך במקרה זה, כאשר המחלה היא חשוכת מרפא, הם האמצעי היעיל הכמעט-יחיד העומד לרשות הרשויות, ולצערי גם את זאת אנחנו לא עושים, ולו ברמה המינימלית. המעט שבכל זאת קיים בתחום זה נעשה על-ידי ארגונים וולונטריים העוסקים בסוגיה זו, ובעיקר על-ידי הוועד למלחמה באיידס, שאת פעילויותיו אני משבח מעל בימה זו.

אדוני השר, אני יכול להוסיף דוגמאות ונתונים, אולם בשל קוצר הזמן די באלה כדי להגיע לכלל מסקנה אחת, והיא, שאין ספק שמגפה זו מתפשטת בישראל, שאין מודעות מספקת לגבי הסכנות שהציבור חשוף בפניהן, שמשרד הבריאות והרשויות האחרות לא ערוכים די הצורך להתמודדות עם הבעיה, וכי יש לנקוט פעולות מיידיות, שאחדות מהן אמנה כאן.

יש להכין מייד תוכנית לאומית כוללת להתמודדות עם מחלת האיידס. חיוני ביותר להפיק תשדירי שירות בטלויזיה וסרטים דוקומנטריים אחרים בנושא מחלת האיידס והדרכים להילחם בה. חשיבות מיוחדת נודעת להסברת הנושא בקרב תלמידי בתי-הספר, באוניברסיטאות, בצה"ל, בשירות בתי-הסוהר ובקרב אוכלוסיות בסיכון גבוה.

יש לעודד את האוכלוסייה להיבדק במרפאות ובמעבדות. כדי להשיג תוצאה זו ולהפיג את חשש הציבור להיחשף, יש לבטל את החובה להציג תעודת זהות, חובה שלא קיימת במדינות מערב-אירופה במרפאות לבדיקת האיידס, וליצור אווירה נוחה ונעימה כלפי הפונה, שתעודד אותו להיבדק ואף לשתף פעולה עם המערכת מרצונו.

יש לגבש נוהלי דיווח חדשים בין בתי-החולים לבין משרד הבריאות, כדי למנוע מצבים של פרסום מידע בלתי אמין לציבור, כפי שהיינו עדים לכך בשבועות ובימים האחרונים, ומקורו, לפי עדות פרופסור הנדזל, בנוהלי דיווח לא נכונים מן המרפאות למשרד הבריאות.

יש לחזק את שיתוף הפעולה עם ארגוני המלחמה באיידס ולסייע בידם בכל דרך אפשרית להצליח בעבודתם החשובה.

כשר חדש במשרד וכאדם נמרץ, כפי שאני מכירך, אני קורא לך לקחת את הנושא ברצינות מיוחדת ולטפל בו, כפי שמגפה מזעזעת ומחרידה זו מחייבת.

אגב, אני מברך אותך על החלטתך להציב קונדומטים באוניברסיטאות, ואולי גם ליד בתי-הספר.

אם כתוצאה מפעילות הסברה ומניעה וכתוצאה מהגברת התודעה והקצאת המשאבים נציל ולוא רק אדם אחד, הרי נמנע טרגדיה והתייסרויות מזעזעות ממנו, ממשפחתו ומילדיו וגם נחסוך, להבדיל כמובן, אותם כ-150,000 דולרים המושקעים בטיפול בחולה איידס אחד.

אבקש לדון בהצעה זו במליאה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אבל תזכור, בפעם הבאה אני אוריד לך שתי דקות, עברת את הזמן. אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על חלק מדבריו של חבר הכנסת גור, על ניסיון למסור בצורה לא מוסמכת נתונים, שאין להם שום בסיס ושום אחיזה, בנושא כל כך רגיש הנוגע לבריאות הציבור.

אפרים גור (הליכוד):

שלושה מנהלי – – –

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת גור, אני מבקש ממך שלא תפריע; בבקשה. אמרת די דברים לא מדויקים בנושא רגיש מאוד. אני אפרוס תיכף את היריעה. אני מצפה מכל חבר הכנסת, וגם ממך, שבנושא רגיש כזה לא ימסור אף אחד אינפורמציה לא מדויקת ולא נכונה לציבור. זאת – למרות כל הדברים שצריך לעשות, ואני אומר מה צריך לעשות ומה המשרד מתכוון לעשות. אבל, קודם כול נדע מה הנתונים.

במדינת ישראל, מהיום שבו נתגלתה המחלה הנוראה הזאת ועד עכשיו היו 186 מקרי איידס, חולים. השנה – אתן את המספרים של השנים האחרונות: ב-1988 – 22 חולים, ב-1989 – 31 חולים, ב-1990 – 35, ב-1991 – 28, ועד ל-1 באוגוסט 1992 – שמונה חולים. אלה הנתונים הנמצאים בידינו. כמעט בלתי אפשרי שיהיה חולה איידס שלא ידווח עליו ולא ידעו עליו, ואלה הנתונים המוסמכים.

אפרים גור (הליכוד):

מדוע לא מוסר השר נתונים שמסר – – –

שר הבריאות ח' רמון:

תיכף אמסור. הוא מסר נתונים שהיו נכונים לפני חודשיים. ואכן, עד לפני חודשיים נתגלה מקרה אחד, ולפני חודש נתגלה מקרה נוסף, והחודש הזה נתגלו שישה מקרים נוספים. ואנחנו מעודכנים עד היום האחרון. לפני שעליתי על הדוכן ביקשתי לקבל את הנתונים עד היום האחרון.

אני רוצה לומר דבר נוסף הקשור לחולים: במשך כל השנים, מחציתם של החולים היא מקרב אוכלוסיית הנשאים הידועה, ומחציתם מאוכלוסיית הנשאים הלא-ידועה. כלומר, סטטיסטית, מספר הנשאים הלא-ידועים שווה בערך למספר הנשאים הידועים.

לגבי מספר הנשאים – במשך כל השנים, פרט לשנה אחת, המספר מסתובב סביב 100. בשנה אחת הוא קפץ ל-297, זו היתה שנת 1991, וכולנו יודעים מה היה ב-1991. זאת לא היתה אוכלוסיית ישראל.

אפרים גור (הליכוד):

זה לא נכון שזה רק בגלל עולי אתיופיה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני סגן השר לשעבר, אני מבקש ממך, מכיוון שאינני רוצה למסור נתונים על אוכלוסייה מסוימת –

אפרים גור (הליכוד):

הנתונים נמסרו לעיתונות, אדוני השר.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת גור, אני מבקש ממך שלא להפריע לי. אם אתה רוצה שאני אענה, אני אענה.

אפרים גור (הליכוד):

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת גור, אני מבקש שתיתן לי למסור את הנתונים ולא תפריע במסירת הנתונים, כי גרמת די נזק בנתונים הלא-נכונים שמסרת.

אפרים גור (הליכוד):

כל נתון שמסרתי הוא נכון.

שר הבריאות ח' רמון:

במשך כל השנים, גם השנה, שנת 1992, נכון לתאריך שאני מדבר עליו, מספר הנשאים הידועים הוא – 112 נשאים. בסך הכול יש במדינת ישראל 934 נשאים, בכל השנים. אם ניקח ונכפיל את אוכלוסיית הנשאים, נגיע ל-2,000. נעשה את זה גרוע עוד יותר ונגיד שזה לא אחד לאחד, כפי שהסטטיסטיקה מחייבת כאילו, אלא אחד לשניים – וצריך לזכור שבשנים האחרונות המודעות לאיידס גדולה יותר ומספר הנבדקים גדול יותר, ועדיין אנחנו מקבלים אחד לאחד – נגיע ל-3,000 מקסימום. 3,000 נשאים בישראל ביחס לאוכלוסייה – זה מספר נשאים מן הנמוכים בעולם. אוכלוסיית הנשאים בעולם, במדינות מסוימות, בעיקר במדינות מערביות, מגיעה בדרך כלל ל-2% מהאוכלוסייה. אם נגיע ל-3,000 נשאים, אנחנו מסתובבים סביב 0.01%–0.02%.

אתיחס לאינדיקציה נוספת לגבי בריאות האוכלוסייה, למנות הדם. ב-200,000 מנות דם התגלו 36 מנות דם נגועות. היום כל מנת דם שנתרמת נבדקת. נדמה לי שרק נורבגיה היתה טובה מאתנו, מהטובות בעולם.

לכן אני מבקש שלא לדבר על כך שיש בישראל איזו מגפה פרוצה, כאילו השלטונות לא נוקטים צעדים בעניין זה. להיפך, מכיוון שבשנים הראשונות, בגלל מנות דם נגועות שהגיעו מחוץ-לארץ, נדבקו לא מעט חולי המופיליה, וגם הם נמצאים בסטטיסטיקה הזאת, דבר שלא קורה עוד, המספרים אפילו מוטים במידה מסוימת כלפי מעלה.

כל האגדה על מה שקרה בוועידת אמסטרדם – לא היה ולא נברא. המשרד צלצל אל האיש, שהוא יליד ישראל, מזכיר ארגון הבריאות הבין-לאומי והאירופי, והוא הכחיש מכול וכול את האמירה הזאת.

יתירה מזאת, אני אציין סטטיסטיקה של מחלות: על כל 100,000 תושבים בשווייץ יש 28.7 חולים, בצרפת – 37.5, בספרד – 23, בגרמניה – 18.8 – – –

אפרים גור (הליכוד):

אתה מדבר על מחלות?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מדבר על חולים באיידס. רק על חולים באיידס אני מדבר.

באיטליה – 17, בדנמרק – 16.6, באוסטריה – 7.8, בשבדיה – 7, בפורטוגל – 7, באיסלנד – 7, בישראל – 3.2. רק בפינלנד נרשם מספר מקרים נמוך מזה שבישראל על כל 100,000 תושבים.

אפרים גור (הליכוד):

ולגבי הנשאים?

שר הבריאות ח' רמון:

ביחס לנשאים כבר אמרתי, חבר הכנסת גור. אמרתי שמבחינת הנשאים, כאשר בכל העולם הנשאים הם 2% מהאוכלוסייה, על זה מדברים, אנחנו נמצאים בתחתית הסולם מבחינת הנשאים. זה לא אומר שאנחנו לא צריכים לטפל בזה, זה לא אומר שאנחנו לא צריכים לפעול, ואני אגיד מה אנחנו עושים, אבל בואו נתאר את העובדות לאשורן. אלו הן העובדות במדינת ישראל. אני בדקתי זאת, ושאלתי במשרד כמה פעמים – בדקו שוב ושוב. אלה הנתונים. אם רוצים להגיד שיש 50,000, כי למישהו יש חשק להגיד, שיגיד.

אפרים גור (הליכוד):

לא אמרתי דבר כזה.

שר הבריאות ח' רמון:

אמרת שיש בין 5,000 ל-10,000 נשאים.

אפרים גור (הליכוד):

כנראה לא שמעת. אמרתי שלפי ארגון הבריאות העולמי מספר הנשאים – – –

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת גור, לפי מספר החולים בישראל, כאשר מחציתם באה מאוכלוסיית הנשאים הידועה ומחציתם באה מאוכלוסיית הנשאים הלא-ידועה, לפי כל כללי הסטטיסטיקה, זה צריך להיות אחד לאחד. אני אכפיל את זה אחד לשניים, אחד לשלושה.

עכשיו, יש לנו שיטה שאין טובה ממנה לבדיקה, אין טובה ממנה בעולם. בניגוד למה שאמרת, כל מי שבא לבדיקת איידס – הבדיקה היא אנונימית. מתי מבקשים תעודת זהות? מבקשים תעודת זהות כאשר מתגלה מישו שיש חשד שהוא נשא. הוא בא לבדיקה ונכנס לקטגוריה אחרת – הוא חשוד כנשא. לא עושים בדיקה אחת למי שמתגלה כנשא. בודקים אותו שוב ושוב. הוא נכנס לקטגוריית הנשאים, כי רוצים לדעת. היום הבדיקה היא אנונימית. אתה נכנס למרפאה, אתה לא צריך למסור שם, לא שום דבר, בודקים אותך וזהו. מכיוון שחולי איידס, או אלה שחושדים שהם חולי איידס נבדקים פעמים מספר, לא פעם אחת ולא פעמיים – כי כאשר זה נופל עליך, אני מניח שחבר עליך עולמך, כי לצערי זה גזר דין מוות, ואתה מנסה ובודק במרפאה נוספת. זו תופעה ידועה בכל העולם. אצלנו, מכיוון שמבקשים תעודות זהות, אנחנו יודעים בדיוק את מספר הנשאים המזוהים. בעולם הגדול, מכיוון שכאשר אתה נשא איידס אתה נבדק כמה פעמים, שלטונות הבריאות מקבלים על אותו אדם דיווחים מספר.

אני מציע לכולנו, יחד עם הצורך הדחוף להיאבק במחלה זו, להגביר את המודעות, להתבסס על נתונים עובדתיים, כפי שמדווחים בצורה סיסטמטית במשרד הבריאות – מכל התחנות ומכל בתי-החולים.

מה אנחנו מציעים לעשות? הנחיתי את המשרד לאפשר לכל אדם להיבדק בדיקת איידס באופן אנונימי בכל מרפאה. עד היום היו שבעה מרכזים, ואינני מבין למה צריך היה שבעה מרכזים בלבד. אנחנו מנחים עכשיו את המשרד לאפשר בדיקות איידס בחלק גדול מהמרפאות. בדיקות איידס תגענה למרכז אחד. אנחנו נאפשר לאנשים רבים להיבדק. ככל שנדע יותר על המחלה ומספר הנשאים יהיה מזוהה, נוכל לטפל במחלה טוב יותר.

יש לנו תוכנית לקראת ספטמבר-אוקטובר, לקראת יום האיידס העולמי. יש לנו מסע הסברה בנושא האיידס, בעיקר בקרב תלמידי החטיבה העליונה של בתי-הספר. אנחנו נרחיב את הפעולה באוניברסיטאות. אני רק רוצה להעיר, מכיוון שההצעה הזאת הועלתה על-ידי סגן שר לשעבר מהממשלה הקודמת, אחת הבעיות הקשות במסע ההסברה בנושא האיידס היתה מגבלות שהוטלו מטעמים של צניעות ודת על מסע התעמולה. באתי למשרד, ביקשתי שהמסע יהיה ברור, חד-משמעי. אמרו לי: היו מגבלות בקואליציה הקודמת. אמרתי: אני לא יודע אם יהיו מגבלות בקואליציה הזאת, אבל זאת ההנחיה שלי. יהיה מסע הסברה אשר יבהיר את העניין גם בחוצות הערים, גם בטלוויזיה, גם בבתי-הקולנוע, גם בעיתונות.

יחד עם משרד החינוך אנחנו נפתח במסע הסברה בבתי-הספר. בצבא הדבר מתנהל היום בצורה סבירה לגמרי. אנחנו נבדוק אם גם שם אפשר להגביר את פעילות ההסברה, אבל צה"ל בהחלט

מטפל בנושא הזה. יש הדרכה בנושא האיידס. אינני חושב שאנחנו יכולים לעשות שם יותר, בהתחשב באמצעים הכספיים העומדים לרשותנו.

בשיתוף פעולה עם האוניברסיטאות ננסה גם שם להגביר את נושא ההסברה.

יש בעיה עם נושא הקונדומטים. שאלתי למה לא הציבו קונדומטים במקומות שיש בהם ציבור צעיר, כמו מחנות צבא, כמו אוניברסיטאות. לא העזתי לדבר על בטי-ספר, אבל אנסה לבדוק את העניין לגבי בטי-ספר בחטיבות העליונות. אמרו לי שהדבר לא נעשה מכיוון שהיו חוגים שהתנגדו להצבת קונדומטים במקומות אלה. אני משוכנע, שלפחות באוניברסיטאות נוכל להציב קונדומטים, בשיתוף עם הנהלות האוניברסיטאות ואגודות הסטודנטים. אני מאמין שאפשר יהיה להגיע להבנה גם עם שלטונות הצבא, אם לא תקום זעקה ציבורית מחוגים מסוימים כנגד המעשים הללו.

אפרים גור (הליכוד):

דווקא באותם חוגים יש נשאים, אבל באחוזים קטנים.

שר הבריאות ח' רמון:

כן, תסביר להם, חבר הכנסת גור.

אני בהחלט חושב – אף שהמצב היום ביחס למדינות אחרות הוא בהחלט שפיר, אנו במצב טוב – שאנחנו צריכים להיערך בצורה נכונה, על מנת שהמחלה לא תיהפך למגפה. זו איננה מגפה במדינת ישראל, אבל לאור מה שאנחנו לומדים בעולם, היא בהחלט עלולה להיות מגפה.

אסיים בנקודה אחת, הקשורה לדם. בסך הכול, מערכת הדם בישראל די נקייה. יש לחצים גדולים, מטעמים כלכליים, על המשרד לאפשר ייבוא דם. ייבוא דם למדינת ישראל משמעותו סיכון של הידבקות במחלות. חלק די משמעותי של חולי האיידס היום נדבק במרכיב שמופק ממנות דם שהובאו לישראל בתחילת שנות ה-80, כאשר לא ידעו על האיידס, ואחוז מזעזע מקרב אותם אנשים נדבק באיידס.

אומרים לנו היום, שאנחנו לא בקיאים בגלגולים שיש לווירוס הזה. הוא בא בצורות שונות. אנחנו יודעים לבדוק חלק אחד של הווירוסים. אינני רוצה שיתברר בעוד עשר שנים שאנחנו ייבאנו, מטעמים כלכליים, מנות דם שלמעשה היו מזוהמות אך לא ידענו זאת. זאת הסיבה המרכזית לכך שאני עומד על דעתי ואינני מסכים לייבא דם לישראל, אף שיש לנו פוטנציאל כלכלי בעסק הזה שנקרא ייבוא ועיבוד של תכשירים ותרופות מדם.

אני חושב בהחלט שהנושא ראוי לדיון, למרות הביקורת שהיתה לי על המספרים שמסר סגן השר לשעבר. הנושא כשלעצמו הוא נושא חשוב וראוי לדיון. אני מציע להעביר אותו לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אפרים גור (הליכוד):

משפט אחד, אדוני השר. אבקש ממך לבדוק, כי האינפורמציה שנמסרה לך לגבי הצגת תעודת זהות אינה נכונה. בחלק מן המרפאות משחררים את האנשים מהצגת תעודת זהות; בחלק אחר מאותם שבעה מרכזים דורשים הצגת תעודת זהות.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר רשם זאת לפניו.

שר הבריאות ח' רמון:

רשמתי זאת לפני. אני רק אומר, שההנחיה בשבעת המרכזים, למעשה בשמונת המרכזים, היא שהבדיקה תהיה אנונימית. עם זאת, אני אבדוק את ההערה שלך. ההוראה למרפאות, ברגע שננהיג שהמכון יקבל דם לבדיקת איידס: כל מי שרוצה להיבדק בבדיקת איידס – הבדיקה תהיה אנונימית בכל מקום. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אפרים גור, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

אפרים גור (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת אפרים גור לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהנושא "גידול במספר החולים נשאי האיידס בישראל", של חבר הכנסת אפרים גור, עובר לדין בוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, אנחנו סיימנו רק עמוד אחד מתוך שלושת העמודים של ההצעות לסדר-היום המונחות לפנינו. קיבלתי הצעה נבונה מאוד משרים וגם מחברי כנסת – להציע לחברי הכנסת שיצטמצמו בדבריהם לחמש דקות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

וגם השרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

וגם השרים, בוודאי. האם יש הסכמה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נתפשר על שבע דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין הסכמה על חמש דקות. יש פשרה על שבע דקות. אודה לחברי הכנסת שיכולים להצטמצם עוד יותר בדבריהם, כי מהדוכן רואים טוב יותר וראיתי כמה חברי כנסת מפהקים. זה סימן שהם עייפים, אבל מתגברים על העייפות. מי שיוכל להצטמצם בדבריו – יבורך.

הצעה לסדר-היום פרסום מחקר שעל-פיו ילדים ערבים חשופים למחלות ב-40% יותר

מיהודים

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי להעלות את הצעתה לסדר-היום מס' 87 בנושא: פרסום מחקר שעל-פיו ילדים ערבים חשופים למחלות ב-40% יותר מיהודים. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, בנושא של ביטוח בריאות של ילדים יש בעיות רבות. למשל, לא אחת דובר על 100,000 ילדים חסרי ביטוח רפואי. אבל בחרתי היום לעסוק בפרק אחד, חשוב מאוד, בנושא הזה, פרק שעלה שוב בעקבות מחקר שערך מנהל המרכז למחקר ומידע של המועצה לשלום הילד, אשר בן-אריה. הנושא הוא החיסונים. אומנם מחלות מידבקות, בעיקר חצבת, הן מחלות חורפיות, אבל חשבתי שמן הראוי לדבר על זה בקיץ, כדי שהמשרד יוכל להיערך.

המחקר שפורסם שב והוכיח, כי בקרב קבוצות מסוימות של ילדים ערבים, ובעיקר בקרב ילדים ערבים בנפת באר-שבע, בקרב ילדיהם של ערביי הנגב, שיעור המחסונים נמוך ביותר. אם נתייחס לשיעור המחסונים נגד חצבת, הרי השיעור המדווח הוא 94% אצל יהודים ו-84% אצל ערבים. אבל, כאשר מביאים בחשבון את שיעור הדיווח המגיע על ילדים ואת השיעור של הילדים המחסונים, מגיעים לפער גדול מאוד. במחוז באר-שבע, אצל היהודים למעשה מחוסנים כולם, ואילו אצל הערבים – רק 61%, ועד גיל שנתיים – רק 50%.

אנחנו דנו בכנסת כמה וכמה פעמים במגפות החצבת שהיו, והמסקנות של צוות משרד הבריאות היו, שבקרב הילדים של ערביי הנגב, שגרים ביישובים לא-קבועים – מחציתם אינם מחוסנים מפני חצבת.

בשיחה שהיתה לי עם האחראית במשרד הבריאות נאמר לי, ששיעור החיסונים בקרבם הוא עשירית, זאת אומרת, נמוך אפילו ממה שדווח באותו מחקר. צריך להבין שאנחנו מדברים על הנתונים המדווחים ולא כוללים את מספרם של תינוקות לא-מאותרים, שלגביהם אין נתונים כלל.

על בסיס הנתונים שהיו בכתב ועל בסיס שיחות שהיו לי עם אנשים שעובדים בשטח, יש היום בקרב ערביי הנגב המתגוררים בריכוזים בין באר-שבע, ערד ודימונה, לפי הערכה, לפחות כ-1,000 תינוקות וילדים עד גיל חמש שלא קיבלו את החיסונים נגד חצבת ושיתוק ילדים ואת החיסונים האחרים הניתנים לתינוקות.

הבעיה קשורה במרחק שבין המקום שבו מתגוררת המשפחה לבין המקום שבו נמצאת התחנה לטיפול באם ובילד, כאשר צריך ללכת עד הכביש שעה או שעתיים, לחכות לאוטובוס וכו'. נקודה שנייה היא עניין התשלום בעבור השירות של התחנות לאם ולילד, שהוא כ-100 שקל לילד. נוסף על כך, 30% עד 40% מהמשפחות של ערביי הנגב בריכוזים האלה אין להן ביטוח רפואי, ועל אלה שאין להם ביטוח רפואי גם אין מעקב. ואם נוסיף על כך את האבטלה, רמת הביטוח הרפואי עוד יורדת.

נקודה נוספת שמשפיעה מאוד בתחום הזה היא הרמה הירודה של שירותי קופת-חולים, לא רק בריכוזים של ערביי הנגב, אלא גם ביישובים כמו רהט, כסייפה וחורה. העניין הוא בכך שרופא הילדים הוא בדרך כלל גם מי ששם לב לשאלת החיסונים, ואם אין מעקב קבוע של רופא ילדים, יש סכנה חמורה שהילד ימשיך להיות לא-מחוסן.

הנה דוגמאות: ביישוב חורה יש היום כ-6,000 מבוטחים של קופת-חולים, אבל מרפאת קופת-חולים ממוקמת בצריף שאין בו אפילו חשמל, והטיפול ניתן על-ידי רופא כללי אחד. אין במקום רופא ילדים ולא רופא נשים. ברהט יש 14,000 מבוטחים, ולמעשה יש בה רק חמישה רופאים. בירוחם יש כ-6,000 מבוטחים של קופת-חולים, ויש בה שישה רופאים, בכללם שני רופאי ילדים. פירוש הדבר הוא, שיישוב כמו רהט, לו היה בו התקן של ירוחם, היה מספר הרופאים צריך לגדול מחמישה ל-14, ומספר משרות רופאי הילדים – משניים וחצי לחמישה. התוצאה היא, בין היתר, שפונים לרופאים פרטיים בשטחים, ומקבלים תרופות לא בדוקות ואף מזיקות.

נוסף על כך, בבתי-הספר של ערביי הנגב אין בדיקות רופא, ולכן גם אין גילוי מוקדם של מחלות.

לנוכח הנתונים האלה ובהתחשב בכך שתמותת התינוקות ל-1,000 לידות בכל הארץ היא לגבי יהודים 8.2, ולגבי תינוקות ערבים – 14.4, אני פונה לשר הבריאות. אני יודעת שאין קושי לשר לעלות על הבימה, לעשות השוואה של 10 ו-20 שנה ולהוכיח שהמצב השתפר, ועל כך אין לי ויכוח עם משרד הבריאות. הוויכוח הוא על כך שעדיין נותרו כיסים חמורים מאוד של תינוקות וילדים שאינם מקבלים חיסונים, ולכן עלולה לפרוץ שוב מגפה, כפי שפרצה ב-1990 וב-1991.

לכן ההצעה שלי, כבוד שר הבריאות, היא שתביא בחשבון כמה פתרונות דחופים ביותר, שצריך להתחיל בהם מייד. פתרון אחד הוא ניידות קבועות של משרד הבריאות, שיגיעו לכל מקום ולכל יישוב, לא רק בתקופת מגפה. אני זוכרת שבתקופת המגפה שיגר משרד הבריאות באופן דחוף ובהול ניידות כאלה. לא צריך לחכות למגפה.

הצעה שנייה היא להיעזר באגודות של מתנדבים, כמו למשל "אגודת הגליל", שעשתה מבצע חיסונים לתינוקות בגליל, כי הם מוכנים לעשות מבצעי חיסונים במימון נמוך יחסית, לדעתי, של משרד הבריאות. אם משרד הבריאות מתקשה לעשות זאת עם עובדיו, חשוב להיעזר באגודות כאלה של מתנדבים.

חשוב שבבתי-הספר בנגב, דווקא בנגב, יהיו ביקורים סדירים של רופא ואחות. אני קוראת לך, שר הבריאות, שעכשיו, כשמדובר על כל מיני בעיות של קופת-חולים, תביא בחשבון את הנושא ותעמוד על כך ותדרוש השוואת רמת השירות הרפואי של המרפאות של משרד הבריאות ושל המרפאות של קופת-חולים.

אני חושבת שחשוב היום, דווקא היום, כאשר יש ממשלה חדשה, לטפל גם בבעיות הגדולות, בעיות השלום, בעיות התעסוקה, וגם בבעיה של אותם 1,000 תינוקות וילדים בקרב ערביי הנגב, שאין להם חיסונים מפני מחלות מידבקות. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנתונים שהביאה חברת הכנסת גוז'נסקי מתייחסים לסקר השוואתי של מר אשר בן-אריה לגבי ילדים שבשנת 1989 הגיעו לגיל שנה.

אני רוצה להבדיל בין האוכלוסייה הלא-יהודית באזורים שונים של הארץ לבין האוכלוסייה הבדואית הניידת בנגב. שם מתמקדת הבעיה, לא בשום מקום אחר. אני רוצה למסור לחברי הכנסת, שבשאר חלקי הארץ רמת החיסון של ילדים לא-יהודים וילדים יהודים שווה. יש מקומות, לא רבים, שבהם רמת החיסון של הילדים הלא-יהודים אפילו עולה – מבחינת רמת הכיסוי. יש מקומות שבהם רמת הכיסוי של הציבור היהודי היא 89% ורמת הכיסוי של הציבור הלא-יהודי מגיעה ל-91%-92%.

לכן, כאשר אנחנו מדברים על הבעיה הזאת, היא מתמקדת באוכלוסייה מסוימת מאוד, ספציפית מאוד, שקיימת בעיה אובייקטיבית כמעט להגיע אליה – בגלל נגישות, בגלל הזמינות של שירותי הבריאות, יחד עם היענות די נמוכה של האוכלוסייה עצמה. זה לא שבאה אוכלוסייה ואומרת: תנו לנו חיסונים, אנחנו רוצים חיסונים, ואנחנו אומרים: לא. לא זה המצב. המצב הוא שצריך להגיע, לשכנע, להסביר, וזה לגמרי לא פשוט.

הסיור הראשון שלי כשר הבריאות היה בנגב, והתחיל במרפאה ברהט. רמת השירות שם היא בהחלט לא נאותה, היא מתחת לכל ביקורת למעשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש שם קובלנות רבות.

שר הבריאות ח' רמון:

בצדק. אני הייתי שם.

עם זאת, החלק הטוב יותר שם הוא התחנה לטיפול באם ובילד, שנמצאת באותה מרפאה.

הדרך היחידה לשיפור המצב, מלבד השירותים לאוכלוסייה הקבועה – ואני משוכנע שהשירות ינתן ברמה טובה יותר, זה עניין של זמן, וזמן קצר, כי זו אוכלוסייה שנמצאת במקום אחד, חיה במקום אחד, והמודעות שלה לצורך בחיסון גוברת במשך השנים.

יש חמש תחנות לטיפול באם ובילד ברהט, פזורות בכל היישוב. לא כל ה-18,000 צריכים לבוא למרפאת קופת-חולים שם, אלא התחנות לאם ולילד של משרד הבריאות נמצאות בכל אחד מהאזורים בתוך היישוב, והנגישות אל התחנות האלה נוחה הרבה יותר וטובה הרבה יותר.

הבעיה המרכזית היא איך מגיעים אל הבדואים בשטח, שנודדים, שאינם נמצאים במקום אחד, שריכוזי האוכלוסייה שלהם קטנים מאוד, ואנחנו כבר הקמנו סיירת אחת – לא "סיירת ירוקה", סיירת בריאות הייתי קורא לה – שמנסה להגיע אל הבדואים, מנסה לתת להם שירותי בריאות ברמה גבוהה יותר.

מה שעשינו בהחלט אין בו די. אני ביקשתי, בהתחשב בכל המגבלות, להגביר את הסיירות הללו, ולדעתי זו הדרך היחידה להעלות רמת החיסון. הדבר חשוב מאין כמוהו, זה חוסך בסופו של דבר המון כסף, כי אם לא יהיה חיסון, בסופו של דבר תהיה מגפה, וזו כמעט נוסחה מתמטית, שבסך הכול מגפה עולה הרבה יותר כסף.

אני מקווה שבשנת התקציב הבאה, גם בסעיף הזה נקצה יותר משאבים מכפי שהקצינו עד היום, על מנת שהמצב שתיארה חברת הכנסת גוז'נסקי יהיה בבחינת מחלת העבר, ובהחלט נעלה את רמת החיסון של הבדואים בנגב לרמת החיסון של האוכלוסייה הכללית.

אני מציע להעביר את הדיון בהצעה לסדר-היום לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גוז'נסקי מסכימה. מי בעד העברתה של ההצעה "פרסום מחקר שעל-פיו ילדים ערבים חשופים למחלות ב-40% יותר מיהודים", של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שההצעה הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

הצעה לסדר-היום שינוי מערכת הבריאות בהסתדרות והקמת קופת-חולים חדשה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שינוי מערכת הבריאות בהסתדרות והקמת קופת-חולים חדשה, מאת חבר הכנסת גדעון שגיא – הצעה לסדר-היום מס' 124. יש לנו פה שלוש הצעות, שכולן קשורות בנושא אחד. השר בחר לענות על שלושתן יחד, ואני מברך אותו על כך. הקיצור הוא פשוט למען בריאות חברי הכנסת.

שר הבריאות ח' רמון:

לבריאות השרים גם כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה גם כן נכון. בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנים האחרונות חלה הידרדרות בכל השירותים החברתיים במדינה. החינוך קוצץ, ואתו שעות הלימוד, מפעל ההזנה ולימוד החובה בגן-הילדים. נפגעו הקצבאות, ואתן הסובסידיות לתחבורה ציבורית ולמצרכי יסוד אחרים, ביטוח הסיעוד ועוד ועוד. רק שירות אחד, חיוני ביותר ולעתים קריטי, שירות הבריאות, בעיקרו, לא נפגע. זה שירות יקר, שירות מורכב, וההסבר לכך שהוא מתקיים, באופן יחסי, ברמה שבה הוא התקיים בשנים האחרונות הוא, שהשירות הזה לא היה נתון לחסדי הממשלה היוצאת; כי ההסתדרות, שאולי ניתן לכנות אותה "ההסתדרות הפראיירית", המשיכה להעניק את השירות לחבריה, לקשישים ולעולים החדשים, לתושבים בעיירות הפיתוח ובכל פינה נידחת בארץ, לנפגעי צ'רנוביל ולמובטלים, ללא כל סיוע ממשלתי משמעותי, כאילו אזרחי המדינה, בשעה שהם חולים, חס וחלילה, מאבדים את זכויותיהם.

אינני בא לדון כאן במוסד אחד מיני רבים, אני מעלה נושא הנוגע באופן ישיר לבריאותם של 3.5 מיליוני איש, ובעקפין – עוד לרבים אחרים.

קופת-חולים מהווה חלק עיקרי של מערך הרפואה בישראל, ולכן קריסתה של קופת-חולים עלולה למוטט את מערכת הבריאות בארץ כולה. מכאן שכל פתרון וכל דיון וכל חקיקה בתחום זה אינם יכולים להתעלם מהבעיה וחייבים להציע פתרון משולב גם לקופת-חולים.

כיום נוהגים רבים להציג את קופת-חולים כאויב המשק הלאומי וכמחבלת בקידום מערכת הבריאות. אולם בפועל היוותה קופת-חולים מאז ומתמיד את היסוד למערכת הרפואה הציבורית. רמת שירותי הרפואה בישראל היא רמה מערבית. אזרחי ישראל עדיין זוכים לרמת שירותי בריאות העומדת בתחרות עם המתקדמות שבמדינות. אולם פשיטת הרגל של קופת-חולים עלולה לדרדר את השירות הרפואי עד כדי קריסה. לכן הגשתי לשר האוצר ולשר הבריאות תוכנית המציעה גישה חדשה לארגון קופת-חולים, גישה המבוססת על עקרונות של ניהול כלכלי המכוון לתכלית אחת: לתת לחולה ולמבוטח שירות רפואי ברמה הטובה ביותר.

אין להתעלם מכך שהכישלון הניהולי החמור והמתמשך של קופת-חולים הוא גורם מרכזי בפגיעה באיכות השירות לחולים, ויש להסיק את כל המסקנות מכך. אבל הממשלה העוינת שכיהנה בעבר ולא היססה לנסות להשיג יעדים פוליטיים מפוקפקים על גב ציבור החולים היא גורם אחראי לא פחות לכך שקופת-חולים הגיעה לגירעון בסדר גודל המאיים על המשך תפקודה.

הנתונים המעידים על יחס הממשלה לטיפול הרפואי מדהימים: משנת 1970 עד שנת 1991 עלה סל הבריאות בארצות-הברית ביותר מכפליים – מ-6% ל-14% מהתל"ג, ובישראל – מ-5.5% ל-7.3% בלבד מהתל"ג. ההוצאה הלאומית לנפש לבריאות ב-1991 הגיעה בישראל ל-750 דולר לשנה; בארצות הברית – ל-2,859 דולר לשנה. יוצא אפוא, שההוצאה לנפש בישראל היא כרבע מההוצאה בארצות-הברית. השתתפות הממשלה בהוצאות לבריאות הלכה ויורדה משנה לשנה עד 1992, כאילו לא היה האזרח החולה מעניינו של השלטון ההוא.

כיום, לאחר חילופי השלטון, צריך להיות לממשלה, שבראש סדר העדיפויות שלה הדאגה לפרט – מצד אחד, ולהסתדרות – מצד שני, אינטרס משותף אחד: לבנות מערך חדש של שירותי בריאות, על מנת להבטיח לכלל תושבי ישראל שירותי רפואה ברמת השירות המתקדמת שתידרש בשנת 2000 ואחריה, וברמת פריון-עבודה גבוהה.

עד כה הקיפה פעילות קופת-החולים של ההסתדרות את כל התחומים של מערכת הבריאות במדינה. קופת-חולים נטלה על עצמה את האחריות בתחומי האשפוז, הקהילה, הביטוח הרפואי ועוד. אחריות זו היא המשך של המורשת ההיסטורית של קופת-חולים, שהוקמה לפני ההסתדרות ומשימותיה נגזרו מהתנאים ששררו בארץ לפני קום המדינה.

היום אין צורך ואין מקום להטיל על קופת-חולים וההסתדרות את האחריות הכוללת לשירותי הבריאות. את האחריות לניהול השירותים הרפואיים ולאספקתם חייבת כיום לקחת על עצמה הממשלה. אולם להסתדרות יש עניין אחד לפחות, והיא חייבת להתמקד בו – הדאגה להבטיח שירות רפואי טוב לציבור מבוטחיה.

לכן אני מציע להפעיל את קופת-חולים במתכונת חדשה, לפי העקרונות האלה: קופת-חולים תפוצל לשניים – א. למערך ביטוח רפואי, מעין חברת ביטוח רפואי שתוסיף לפעול באחריות ההסתדרות ובבעלותה, ותשלומי הביטוח יועברו אליה ישירות; ב. לשירותי רפואה שיכללו את כל השירותים

הרפואיים, על כל מתקניהם, בכלל זה בתי-החולים, המכונים וכדומה. המתקנים והשירותים הרפואיים יפעלו במסגרת חברת אחזקות על בסיס כלכלי.

כדי להבטיח פעילות תקינה של קופת-חולים בשלב הביניים יש לפעול לכיסוי הגירעונות של קופת-חולים במאמץ משותף בתוך הסדר עם הממשלה, באופן שיבטיח את המשכיות תפעולה של הקופה.

חלקה של קופת-חולים בכיסוי הגירעונות יבוצע על-ידי מכירת נכסים ומתקנים, שותפויות וצירוף בעלים בחברת האחזקות, לרבות שותפות עם הממשלה.

שירותי קופת-חולים יוסיפו לקחת חלק במשימות הלאומיות, כמו קליטת העלייה, הטיפול בקשישים ובמחוסרי היכולת, לפי הסדר על השתתפות ברורה ומוגדרת של הממשלה. כל ההסדרים האלה יעוגנו ויובטחו באמצעות חוק ביטוח בריאות חובה. אני מסיים מיד.

עמיר פרץ (העבודה):

גדעון שגיא (העבודה):

מה שמוצע כאן – – –

עמיר פרץ (העבודה):

יש לי הצעה – – –

גדעון שגיא (העבודה):

מה שמוצע כאן – אלה עקרונות של קופת-חולים אחרת, אך אלה עקרונות בלבד. על יסוד עקרונות אלה אני מציע לקיים דיון במליאה.

הצעה זו מבוססת על הנחת היסוד, שרעיון "כלכלת השוק" איננו עומד מעל כל שיקול אחר, בעיקר כאשר מדובר בשירות חיוני כמו הבריאות. את שירותי הבריאות, שהם אינטרס לאומי חיוני, לא ניתן לבסס על תחרות חופשית בלבד. לעומת זאת, צריך להכיר בעובדה, שהניהול של שירותים על-ידי ממשלת ישראל, או במסגרת ציבורית אחרת, לרבות ההסתדרות, לא הניב בדרך כלל הצלחות, לא מבחינה כלכלית ולא מבחינת רמת השירותים. לכן גם הפתרון המוצע על-ידי שר הבריאות חיים רמון, הבא להוציא את האחריות לקופת-חולים מידי ההסתדרות ולהעבירה לממשלה, איננו מקדם אותנו למטרה העיקרית, שכל כך אוהבים לשכוח אותה, והיא שיפור השירות לאזרח והדאגה לחולה.

אין לי כל ספק ששר הבריאות וממשלת ישראל יקבלו את תוכנית, המשאירה, מחד גיסא, בידי ההסתדרות את האחריות לתחום הביטוח הרפואי, אך מאידך גיסא מאפשרת ניהול יעיל וגישה כלכלית בתחום של אספקת השירותים הרפואיים לחולים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום ביצוע תוכניות משרד האוצר ומשרד הבריאות לסיוע לקופת-חולים הכללית

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת סילבן שלום בנושא: ביצוע תוכניות משרד האוצר ומשרד הבריאות לסיוע לקופת-חולים הכללית – הצעה לסדר-היום מס' 154. אני מפנה את תשומת לבם של חברי הכנסת לכך שזה נאום הבכורה של חבר הכנסת סילבן שלום, וכמקובל, לא תהיינה קריאות ביניים.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה. אדוני היושב-ראש, קודם כול ברצוני לברך את שר הבריאות עם כניסתו לתפקיד, ולאחל לו הצלחה במילוי תפקידו. למען האמת, שאלתי אותו מדוע הוא קיבל על עצמו להיות שר הבריאות, ולא תפקיד אחר, והוא אמר שהוא רוצה לעשות סדר במערכת הבריאות. קיבלתי בשמחה את דבריו אלה – רצונו לעשות סדר במערכת הבריאות.

עכשיו עומד להיות הסדר בעניין קופת-חולים, והכול הוא יעשה, מלבד דבר אחד: סדר. סדר במערכת הבריאות ההסדר הזה לא עושה, כי ההסדר הזה הוא פשוט הסדר דה-לוקס.

דבר אחד צריך להיות ברור: אני בעד הסדר לקופת-חולים. אין שום מניעה לכך שיהיה הסדר לקופת-חולים, אבל הסדר שיהיה הסדר אחרון לקופת-חולים. זה כבר הסדר שלישי. שני ההסדרים הקודמים, שהיו בשנת 1986 ובשנת 1991, לא הצליחו, ואני חושש מאוד שההסדר המוצע עכשיו, שהוא הסדר שלישי, גם הוא לא יצליח. כי, בעצם, מה הוא אומר? בהסדר הזה ארבעה סעיפים מרכזיים, שכולם יביאו בסופו של דבר לכך שהכול ייפול על הציבור.

ההסדר אומר, דבר ראשון, שיהיו פיטורי עובדים בקופת-חולים. העובדים אמרו חד-משמעית: לא יקום ולא יהיה. דבר שני, יהיה קיצוץ בשכרם של העובדים. העובדים אמרו: לא יקום ולא יהיה. דבר שלישי, מדברים על מחיקת חובות של קופת-חולים לבנקים, רק לבנק הפועלים יותר מ-770 מיליון דולר.

הבנקים אומרים: לא יקום ולא יהיה. דבר רביעי הוא מחיקת החובות ליצרני התרופות. רק אתמול הם עשו כינוס דחוף ואמרו: לא יקום ולא יהיה. הדבר האחרון הוא העלאת המס האחיד, וזה כנראה כן יקום וכן יהיה.

ומה יהיה בסוף? אף אחד מכל אותם אנשים ומכל אותם גורמים שאמרו: לתרום, לא יתרום דבר. מי שכן יתרום יהיה הציבור, ופעמיים – א. על-ידי העלאת המס האחיד; ב. על-ידי מתן כספי מדינה לקופת-חולים. ובעצם, כספי מדינה הם כספי הציבור. לכן, בסופו של דבר מי שיישא בעול יהיה רק הציבור; שום גורם אחר לא יישא בעול הזה.

בסופו של דבר אנחנו צריכים לבוא ולומר מה אנחנו חושבים שצריך להיות ההסדר לקופת-חולים, ואמרתי מראש שאני בעד הסדר לקופת-חולים, וההסדר צריך להיות. אבל ההסדר צריך להיות מבוסס על כמה דברים אחרים, שהמרכזי שבהם הוא הפרדה בין קופת-חולים ובין ההסתדרות.

ב-29 בנובמבר 1991 נשא ידידי חיים רמון, בוועידת מפלגת העבודה, נאום שעליו הוא זכה למחיאות כפיים סוערות מכל מדינת ישראל, חוץ מבאי אולם הוועידה. שם כמעט רצו לגרש אותו. רצו להוציא אותו, רצו לזרוק אותו משם, אבל הוא עמד על שלו. אמרו לו: תעבור למפלגה אחרת, והוא אמר: לא, אני נשאר כי זה מה שצריך להיות. לא יכול להיות שאדם יקנה דירה מ"שיכון עובדים" בלי שהוא צריך להיות חבר בקופת-חולים; שאדם יהיה מבוטח בחברת הביטוח "הסנה" בלי שהוא יהיה חבר בקופת-חולים; שהוא יהיה בקרן פנסיה ובאלפי דברים אחרים – בלי להיות חבר בהסתדרות. רק כדי לקבל שירותי בריאות חייבים להיות חברים בהסתדרות הכללית. לצערי הרב, חיים רמון, שההיגיון הבריא הזה הנחה אותו, פתאום, אולי בהסדר שעומד לקרום כרגע עור וגידים – ויתר עליו, אולי על כורחו, אולי בניגוד לרצונו, אבל זה מה שקורה. איש כבר אינו מקבל את ההפרדה הזאת. ההפרדה הזאת כבר איננה קיימת. זאת בעיה פוליטית, אומרים, אין לה שום קשר למערכת שבין ממשלת ישראל ובין קופת-חולים.

צריך שיהיה ברור מדוע אנו נדרשים להפרדה הזאת. ההפרדה הזאת דרושה מסיבה אחת פשוטה. 28% מכספי המס האחיד הולכים לטובת הפעילות של ההסתדרות הכללית, שאין לה שום קשר עם מערכת הבריאות. מכל שקל שאדם משלם כמס אחיד – 28 אגורות הולכות למימון לשכת המס, הוועד הפועל, מועצות הפועלים, "הפועל" – באופן מקרי אני בעד, קצת, אבל בסך הכול 28% לא הולכים למערכת הבריאות כלל.

כבר אמר יושב-ראש ארגון העובדים חיים ברנס, רק אתמול, שההסתדרות גונבת את כספי קופת-חולים. שמעתם טוב. חבר הוועדה המרכזת, חיים ברנס, ב"מעריב", אתמול או שלשום, בכותרת ענק: ההסתדרות גונבת כספי קופת-חולים. אם חיים ברנס אומר זאת, אני לא אסכים עם הדבר הזה? אם חיים ברנס מאשר את מה שכולם יודעים – אנחנו נגיד שהוא לא צודק?

קופת-חולים מנסה במשך זמן רב לעשות הכול, חוץ ממה שהיא צריכה לעשות. היא מנסה לעשות את מה שהיא לא צריכה לעשות, ולא עושה את מה שהיא צריכה לעשות.

בסופו של דבר, רבותי חברי הכנסת, בקופת-חולים עוד לא הבינו את חומרת המצב, בעיקר לאחר 23 ביוני. אז הם חשבו שכל הברזים נפתחו, אפשר לקחת את הכספים ופשוט להזרים אותם. חובות ענק

צצו פתאום; 2.5 מיליארדים, וממשלת ישראל חייבת 959 מיליון שקלים. מאין? מה קרה? מנין הסכומים הדמיוניים האלה?

מיכאל איתן (הליכוד):

ממלחמת השחרור.

היו"ר ד' שילנסקי:

בלי קריאות ביניים. זה נאום בכורה.

סילבן שלום (הליכוד):

959 מיליון שקלים, אדוני שר הבריאות.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת איתן לא היה כאשר הודעתי שזה נאום בכורה ולא יהיו בו קריאות ביניים.

שר הבריאות ח' רמון:

לימור לבנת (הליכוד):

סילבן שלום (הליכוד):

959 מיליון שקלים קופת-חולים דורשת עכשיו. זה מין חישוב כזה, שאני חושב אפילו ששר הבריאות, כאשר הוא קורא זאת, מגחך אולי בסתר לבו. אינני חושב שהוא חושב שזה רציני. אבל מה אומר מזכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד? – בשביל 100 מיליון שקל אני לא אתבזה. אתם שומעים טוב? בשביל 100 מיליון שקל הוא לא יתבזה. הליכוד, תנו לו 30 מיליון שקל היום, והוא יגמור את כל הבעיות שלו. אבל הוא לא יתבזה בעד 100 מיליון שקל. זה סכום שלא שווה דבר. אם יש 600 מיליון חובות שוטפים לקופת-חולים, הוא רוצה 300; 300 – ההסתדרות, 300 – הממשלה. מה הם ה-300 של ההסתדרות – כבר אמרתי לכם. זה עניין של העלאת המס האחיד, לא שום דבר אחר.

אבל, רבותי, אנחנו צריכים להגיע להסדר, וההסדר הזה, ככל שיהיה מהר יותר כן ייטב. אבל אם ההסדר הזה, אדוני שר הבריאות – כמעט אמרתי: ידידי שר הבריאות – לא יהיה הסדר אמיתי, אתה תחזור לכאן בעוד שנה בבושט פנים ותבקש הסדר נוסף, ואני לא חושב שאתה רוצה זאת; אני לא חושב ששר האוצר החדש רוצה זאת; אני לא חושב שהממשלה שלכם רוצה זאת. לכן צריך לעשות טיפול שורש, וטיפול שורש, רבותי, דורש, קודם כול, פיטורי ההנהלה הקיימת. זו הנהלה שנכשלה לחלוטין, דבר שלא קשור אליכם, אבל אתם צריכים לדרוש הנהלה חיצונית, שתצליח לממש את מה שלא עשו עד עכשיו.

אדוני שר הבריאות, רק במרס 1992 נחתם הסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות להזרמת 80 מיליון. אתה יודע מה הובטח שם, אדוני שר הבריאות? – פיטורין וקיצוצים, בלי תוספות שכר. זה נעשה? – לא. הובטחה שם מכירת נכסים. זה נעשה? – לא. לקחו את הסכם 1986, העתיקו אותו במרס 1992 ולא עשו אותו. עכשיו לא רק שהם לא חושבים לעשות זאת, אלא אתם לא דורשים זאת בהסכם כלל.

לסיכום דברי, אתם צריכים להביא הסכם שיבוסס, דבר ראשון, על הפרדה בין קופת-חולים לבין ההסתדרות. בלי זה לא יקרה דבר, ואני יודע שאתה תומך בזה. אתה תעשה שקר בנפשך אם תסכים ללכת להסדר שאינו מלווה בדבר המשמעותי ביותר, שהוא הפרדה בין קופת-חולים לבין ההסתדרות. גם הבטחת זאת לפני הבחירות מול כל העם, מעל המרקע. אמרתם שתעשו זאת, וכולם מסתכלים עכשיו, כי ההזרמה הזאת היא הזרמה שהציבור לא אוהב אותה.

אתם יודעים מה? הציבור לא אוהב העברות סקטוריאליות. לצערנו הרב, אולי גם אנחנו כשהיינו בשלטון העברנו כספים לסקטורים כאלה ואחרים, אולי לחרדים, אולי גם את ההעברות ליהודה ולשומרון לא כולם אהבו. אבל הציבור גם לא אוהב העברה סקטוריאלית לקופת-חולים; גם הציבור שלכם, לא רק הציבור שלנו. כלל הציבור במדינת ישראל לא אוהב העברות שנראות לו כהעברות שלא באות אליו, לכלל האזרחים, אלא הן נראות לו כמשהו סקטוריאלי, וזאת העברה סקטוריאלית. לכל בר-דעת ברור שזו העברה סקטוריאלית.

קריאה:

סילבן שלום (הליכוד):

אפשר לראות את כל אותם אנשים שתומכים בכם, גם בציבור הרחב, אולי גם חלק מהאנשים בכלי התקשורת, שאומרים: בעניין הזה אנחנו אתכם, כי בעניין הזה אנחנו לא נסכים שהתוכנית תהיה בלי טיפול שורש. לכן ההפרדה היא הדבר הראשון שצריך להיעשות.

דבר שני, כל סכום שייגבה במס האחיד ילך במלואו לקופת-חולים. לזה אתם הסכמתם, אמרתם זאת, ואני מקווה שתעמדו בזה – אם תיתנו 100 מיליון שקל, וזה הרבה מאוד כסף, כל 100 המיליון האלה ילכו לקופת-חולים, אבל אם לא תתנו את זה בקיצוצים ובפיטורים בפועל, במכירת נכסים של קופת-חולים, בית-ידליון, אותו מגרש בבית דגון ונכסים אחרים – אותם דברים שאפשר למכור אותם – לא תגיעו להסדר אמיתי.

אנחנו, אדוני שר הבריאות, לא רוצים להגיע למצב שבו אולי אותם כספים שיגיעו מארצות-הברית, אותם כספי ערבויות, לא רק שלא ילכו לקליטת העלייה, אלא גם לא ילכו לאותם דברים שאתם אמרתם: זוגות צעירים, חיילים משוחררים, עיירות הפיתוח, אלא ילכו לכיוון קופת-חולים ומוסדות הסתדרותיים כושלים. אם את זה תעשו, תיכשלו.

מאחר שאני לא רוצה שאתה תיכשל באופן אישי, אני מייעץ לך שלא להסכים לשום תוכנית שלא תלווה בארבעת הדברים שהזכרתי. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני רוצה לציין שלא עצרתי את השעון, כי אותו כלל החל על קריאות ביניים, שלא משמיעים אותן בנאום בכורה, חל גם במקרה זה ומשתדלים שלא לצפצף.

תרשה לי הערה לך, חבר הכנסת סילבן שלום. התבטאת בפליטת פה "הממשלה שלכם". אני רוצה לתקן את דבריך: הממשלה היא של העם כולו.

סילבן שלום (הליכוד):

מקובל.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם שלך וגם שלי ושל כולם.

הצעה לסדר-היום

המשך אספקה סדירה של תרופות לקופת-חולים

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יורם לס, הצעה לסדר-היום מס' 215.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ידידי שר הבריאות, בפתח הדברים אני רוצה לברך את חבר הכנסת סילבן שלום על נאumo הראשון ולומר, שלפני ימים מספר הגשתי הצעה לסדר-היום, שהכותרת שלה היתה: אספקה סדירה של תרופות בקופת-חולים. כנראה, חשתי את מה שקרה היום. היום הודיעו היצרנים, שלהם חייבת קופת-חולים 100 מיליון דולר, שהם מפסיקים לחלוטין אספקת תרופות לקופת-חולים. קופת-חולים, החייבת, כמובן, להמשיך לתת תרופות, הודיעה שהיא תפרוץ את הימ"חים, ותוציא ממחסי החירום את התרופות.

לימור לבנת (הליכוד):

השאלה היא, האם ניחשתם את זה או הזמנתם את זה?

יורם לס (העבודה):

חברת הכנסת לימור לבנת, אני רוצה לומר לך שאת פשוט נבזית, ואני אגיד לך למה את נבזית. מפני שכל אלה שמדברים כאן – – –

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לס, אולי תרשה לי.

יורם לס (העבודה):

זו הערה נבזית, כי זה מתכוון בדיוק למה שרציתי להגיד עכשיו. פה מדברים על מערכות, חברת הכנסת לבנת, ואני מדבר על בני אדם חולים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת לבנת, הואילי לשבת.

יורם לס (העבודה):

וזו הבעיה של הכנסת, שמדברים פה על מערכות, ואני מדבר על החולים.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת לבנת, תואילי לשבת. חבר הכנסת לס, חבר הכנסת לס – – –

יורם לס (העבודה):

הסתדרות זו מערכת. אני הזמנתי את זה בקופת-חולים? מה את חושבת, שאני כזה חזק?

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לס, הרי אתה אדם תרבותי ומבית תרבותי מאוד מאוד.

יורם לס (העבודה):

זו לא הערה תרבותית.

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע, תן לי לגמור משפט. אני מציע לך ברוח טובה: לא נהוג בכנסת להשתמש בביטויים כאלה. פעמיים השתמשת בביטוי. תסכים שהוא יימחק מהפרוטוקול.

יורם לס (העבודה):

אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הנה אתם רואים שהכול הסתדר.

יורם לס (העבודה):

ואני חוזר לנקודה. רבותי חברי הכנסת, בני אדם, אנשים אמיתיים, שיבואו מחר לקופת-חולים ולא יהיו תרופות בשבילם, הם האנשים שעליהם אנחנו צריכים לדבר כאן. והרוקחים – בפריימריס הופעתי בפני קבוצה של רוקחים – עומדים באוזלת ידם מול החולים, אין להם תרופות לתת לחולים. זו הבעיה שאנחנו עומדים בפניה, הבעיה הדחופה של הימים האלה, של היום. ואני לא הזמנתי את הדבר הזה. אני אומר זאת עכשיו, ובאופן תרבותי. באמת, תאמיני לי, לא הזמנתי, לא יכולתי להזמין את זה, אבל הרגשתי.

היצרנים והספקים לקחו את טובי עורכי-הדין של המדינה הזו – לא אנקוב בשמותיהם, אבל אני יודע מה שיעור שכר הטרחה שלהם – לשמור על האינטרסים שלהם. מי ישמור על האינטרסים של החולה, שמחר לא יהיו לו תרופות?

לימור לבנת (הליכוד):

יורם לס (העבודה):

ואני אומר את כל הדברים האלה לשר הבריאות, שבוודאי יודע כמוני את הדחיפות הנוראה של הבעיה שאנחנו עומדים בפניה היום. ואני אומר לממשלה, שאם היא מתכוונת לפוצץ את מערכת הבריאות הציבורית היום, שתעשה את זה בקיץ, מפני שבקיץ יש פחות חולים, הרבה פחות חולים. אם אנחנו נגיע לחורף, כשמתחילות המחלות הזיהומיות אצל הקשישים והמחלקות הפנימיות גולשות מעבר ליכולתן, ואם על זה אנחנו נוסיף משבר במערכת הבריאות ושבייתה, יהיה לפתחנו אסון שהממשלה תהיה אחראית לו. אלה עיקרי הדברים שרציתי לומר בשמם של החולים.

מעבר לזה – ובכך אני מסיים – כדי לפתור את הבעיות האלה בכנסת, יש רק דרך אחת, והיא חקיקה; לא נאומים, לא מאמרים בעיתון – חקיקה. ועבדכם הגיש לכנסת הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שיש בה 66 סעיפים, ורק אחד מהם חשוב – כל השאר הוא רק קצף על פני המים – והוא המימון.

ואני מציע בהצעה לסדר-היום לשר הבריאות, שלא יטה את הוויכוח לנושאים של פוליטיקה. חבר הכנסת סילבן שלום דיבר פה על הפחתות והפרדות, ואנחנו ננופף פה בדגלים כחולים ואדומים – את החולה זה לא מעניין. החולה רוצה לקבל את השירות הטוב ביותר, ושלא יוציאו לו שקלים מהכיס. ולא אכפת לו איך קוראים לזה ותחת איזה שם מוציאים ממנו שקלים. המימון הוא הלב של חוק ביטוח בריאות, והממשלה חייבת להגיש חוק שפותר את הבעיה הזו על-ידי כך שהיא תיקח על עצמה את האחריות לממן שנה-שנה את הגירעון של קופות-החולים, ולא תיתן לזה להצטבר מאז מלחמת השחרור, כפי שאמר פה חבר הכנסת מיכאל איתן. זה הלב של החוק.

את עניין הפרדות אפשר לפתור דרך מס ארגון. גם בעניין זה הגשתי הצעת חוק לתיקון החוק להגנה על השכר, ובהצעה החדשה שהגשתי אמרתי, שכל מי שמשלם מס ארגון הופך להיות חבר בהסתדרות. הואיל והעובדים המאורגנים ממילא משלמים מס ארגון, בתוקף החוק, וממשלת העבודה לא תבטל את דיני העבודה במדינת ישראל, אין בעיה. חבל להיכנס לעניין הזה. הוויכוח הזה לא עוזר לחולים.

המימון הוא הלב. אני מאמין ששר הבריאות יתמוך בזה, אבל אני אומר שבזה יהיה מבחנם של הממשלה ושל שר האוצר, שלו בוודאי יהיו בעיות עם העניין הזה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לשר הבריאות. האם אתה עדיין עומד על כך שאתה מגביל את עצמך לחמש דקות?

שר הבריאות ח' רמון:

על כל אחת מן ההצעות.

היו"ר ד' שילנסקי:

נעשה פשרה: שבע דקות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אשתדל, אבל אני לא מבטיח לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שם את השעון על עשר דקות, בתקווה שעוד תיתן לי עודף.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני בהחלט חושב שהנושא הזה כל כולו צריך להתמקד במה שטוב לחולה. לצערי, אין מערכת שנגועה בכל כך הרבה פוליטיקה כמו מערכת הבריאות. גם מי שמבקר אותה עושה זאת יותר מן הצד הפוליטי ופחות מזווית הראייה של החולה.

אני יכול לומר לבית הזה, שיקרה אשר יקרה במשא-ומתן עם קופת-חולים, ממשלת ישראל מחויבת לבריאותם של 3.5 מיליוני נפש המבוטחים בקופת-החולים הכללית. הממשלה לא תפקיר אותם. זה לא אומר שאנחנו כותבים שיקים. אני גם מציע לכל אחד מהמערכת, שלא להפעיל לחצים על הממשלה באמצעים שונים ומשונים, בתקווה שהיא תרשום שיק, שלא יהיה אפילו בבחינת אספירין, כי בעוד חודש-חודשיים יקרה אותו דבר שוב. מי שרוצה לייצב את המערכת הזאת לטובת החולים צריך להביא הסדר כזה, שלפחות במשך שנה, עד אשר יחוקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי, יהיה שקט במערכת והחולים יקבלו את השירות המגיע להם. על כך אנחנו שוקדים יום ולילה.

חבר הכנסת גדעון שגיא, ארצות-הברית איננה דוגמה בשבילי בשום נושא, בשום דבר. אני מציע לכל מי שמנסה לבקר ממשלה על פעולותיה, שלא יביא את ארצות-הברית כדוגמה; לא את ארצות-הברית ולא את ברית-המועצות. הדוגמה שלנו היא מדינות מערב-אירופה. כל מה שהצעתי ואני מציע לא המצאתי, לצערי. הכול לקוח משם, מהמדינות המתקדמות בעולם, מהמדינות שרמת הבריאות בהן היא מהגבוהות בעולם. לכן אני מציע שלא לדבר על ארצות-הברית. איש בממשלה הזאת אינו מדמיין לו בכלל שאנחנו נמסחר את הרפואה כפי שזה נעשה בארצות-הברית.

גדעון שגיא (העבודה):

ההוצאה שם על חולה כפולה מזו שבארץ.

שר הבריאות ח' רמון:

ההוצאה שם איננה גדולה אפילו לא ב-10%. יש מדינות שבהן ההוצאה הלאומית היא 9%, יש כאלו שבהן היא 8%, ואנחנו עומדים בהחלט ברמה האירופית. וכיוון שיש לנו מערכת מסוימת, שאינני רוצה להיכנס אליה כרגע, היא מוזילה במקצת את שירותי הבריאות. אבל אני יכול להגיד בביטחון, שאנחנו בהחלט ברמה האירופית, ואולי מעט נמוך ממנה, בגלל ההשתתפות הרבה של הציבור הרחב בשנים האחרונות. אין שם הוצאה לאומית לנפש של 13%-14% כמו בארצות-הברית.

לחבר הכנסת סילבן שלום, אני רוצה בהזדמנות זו לברך אותך על נאומך הראשון. אני הכרתי אותך כאשר אני הייתי חבר כנסת ואתה היית עיתונאי בכנסת, ועקב כך הפכנו גם לחברים. אני שמח שאנחנו נפגשים כאן בכנסת כאשר אתה חבר כנסת ואני יכול להשיב על נאומך האופוזיציוני הראשון. אילו אמרו לנו את הדברים האלה לפני שמונה שנים, היינו צוחקים.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת סילבן שלום, שאי-אפשר לנהל כיום משא-ומתן על הפרדת החברות. זה לא הנושא. הנושא הוא כיסוי הגירעונות. אבל אתה יודע מה עמדתי. אני חזרתי עליה בשבוע שעבר בכנסת. כל הכסף שהציבור ישלם לבריאות ילך אך ורק לבריאות. זה היעד שלי, זו המטרה שלי. יש לי ויכוח בעניין זה עם הטובים שבחברי.

שמחתי לשמוע את דבריו של חבר הכנסת לס, שגם הוא מבין שצריכה להיות הפרדה בין מס הארגון לבין הכסף שהולך לבריאות, שההסתדרות לא יכולה להיות ממומנת באמצעות הכסף שהציבור רוצה לשלם בעד בריאות, ובוודאי לא בכפייה. יש מס ארגון, ובאמצעותו צריך לממן. יש דמי חבר, ובאמצעותם צריך לממן את ההסתדרות, שבעיני היא דבר חשוב; היא צריכה להתקיים ולפעול במסגרת מערך הכוחות במדינה מודרנית ומתקדמת כמייצגת את האינטרסים של העובדים, אבל לא דרך התשלום בעבור הבריאות.

ואם מדברים על מימון, אין דרך אחרת אלא שכל הכסף המיועד לבריאות יגיע לקופה אחת, וממנה הוא יצא. חס-וחלילה שהמדינה תטפל בשירותים.

שמעתי, חבר הכנסת גדעון שגיא, שאתה רוצה שההסתדרות תהיה גוף ביטוחי. היא הצליחה כגוף ביטוחי? היתה לה חברת ביטוח, האם זה היה סיפור הצלחה? לעומת זאת, יש מערכת ביטוחית לאומית למדינת ישראל, ששם יודעים מה קורה בכסף. במשך 20 שנה, מזמן שהמס המקביל עבר לביטוח הלאומי, הוא הלך כולו לבריאות וכולו הלך דרך הקופות, פרט לשנה שעברה, שגם את זה אנחנו מתקנים, וגם אז זה לא הלך לקופות אלא לבריאות של העולים. אבל ידעו כמה יש שם.

בתוכנית ההבראה של קופת-חולים, כפי שהוצגה על-ידי המנכ"ל, יש סעיף האומר, שלקופת-החולים תהיה השפעה בלשכת המס. הוא אפילו לא העז לדבר על נציג או מנהל, ואולי הוא ידע מה קורה שם. על זה אתה סומך?

אינני עוסק פה בשום דבר פוליטי כשאני אומר שכל הכסף שעם ישראל משלם בעבור הבריאות צריך לחזור אליו כאשר הוא חולה. והדבר הזה ייעשה באמצעות הקופות, בהחלט באמצעות הקופות, אבל בלי שום קשר פוליטי. כך גם הבטחנו, ובחוק ביטוח בריאות ממלכתי שאגיש כך זה יהיה. לא יהיה

חוק אחר, כי לא יכול להיות חוק אחר, כי כל חוק אחר משמעותו שאתה מתנה קבלת שירות רפואי בדבר אחר. אין דבר כזה בשום מקום בעולם, ואסור שזה יהיה במדינת ישראל. אני מקווה שכך יהיה, וכך יוגש החוק. הרי אנחנו יודעים שלו היה החוק הזה עובר בראשית ימי המדינה, כך הוא היה עובר, כמו חוק חינוך ממלכתי, כמו החוק בעניין לשכות התעסוקה. אלה אלמנטים ממלכתיים מאין כמותם. מהעובדה שכל אזרח מבוטח בתוקף היותו אזרח וחייב לקבל את השירותים עושים ויכוח אידיאולוגי. אבל זה לא ויכוח אידיאולוגי. זה אל"ף-בי"ת של רמת השירות הרפואי בישראל.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת סילבן שלום, שכאשר היית עיתונאי היו לך מקורות טובים יותר לגבי טיב ההסדר המתגבש. אתה השכלת אותי על ההסדר שישנו –

סילבן שלום (הליכוד):

על ההסדר הזה מסר שר האוצר בשבוע שעבר בוועדת הכספים.

שר הבריאות ח' רמון:

– אבל אני חושש מאוד שההסדר הזה יתגבש על בסיס ארבעת העקרונות, אם יהיה הסדר. רק על בסיס ארבעת העקרונות הללו יהיה ההסדר. ואם לא יקום בו סעיף אחד, לא יקומו בו גם הסעיפים האחרים.

החלק של הממשלה מבוסס כולו על היחס הלא-הוגן של הממשלה הקודמת לקופת-חולים בנושאים מספר. הנושא הבולט ביותר הוא נושא העלייה. קופת-חולים לקחה על עצמה את הטיפול בעולים יותר מכל קופה אחרת, כאשר ממשלת ישראל התנערה מהטיפול הרפואי בעולים. ממשלת ישראל דאגה לחינוך, דאגה לשיכון, דאגה לסל קליטה. את הבריאות היא הטילה על הקופה. זה לא הוגן. אני מוכן להביא את דרישותיו של שר הבריאות הקודם, אהוד אולמרט, ממשלת ישראל בנושא העלייה. אני מוכן להביא את מה שהוא רצה מהממשלה, ואני מוכן להתחייב שבנושא העלייה לא אדרוש אף לא אגורה מעבר למה שדרש אהוד אולמרט. ויש עוד כמה נושאים דומים לזה, שבהם נעשה בהחלט עוול לקופה. אני מסכים שהקופה הזאת לא צריכה לקבל כסף מפני שיש לה קשר פוליטי, אבל אסור גם להפלות אותה בגלל הקשר הפוליטי. ואם יש לקופה תביעות צודקות, ו-960 המיליון הם בעיני קצת מוגזמים, והערתי על כך כאשר התביעה הוצגה, יש בכל זאת סכומים די משמעותיים שיוצגו לציבור, ואני משוכנע שהציבור יקבל אותם.

אבל, יש מה שההסתדרות צריכה לתת, מה שהנושים צריכים לתת ומה שהעובדים צריכים לעשות על מנת להשתתף בתוכנית ההבראה הזאת. כפי שאני אומר, גם היא לא תביא ארוכה לקופה לטווח ארוך.

אני מסיים במספרים, כדי שתבינו את היקף הבעיה. אנחנו מדברים על הגירעון של 2.6, אולי 2.5 מיליארדי שקל גירעון מצטבר עד רגע זה, פחות או יותר; כ-50 מיליון שקל לחודש גירעון תפעולי שוטף. למעשה כל יום הגירעון של קופת-חולים עולה ב-1.5 מיליון שקל. כתוצאה מהגירעון התפעולי השוטף מצטרפים לגירעון המצטבר 1.5 מיליון שקל; 50 מיליון בחודש, 600 מיליון בשנה. כדי להוריד את הגירעון המצטבר ב-900 מיליון ולחסל את הגירעון התפעולי הקופה צריכה כ-700 מיליון עד סוף

שנת 1992, כ-980 מיליון שקל ב-1993, 901 מיליון שקל ב-1994 ו-860 מיליון שקל ב-1995, ואז ירד הגירעון ב-900 מיליון שקל, כלומר הגירעון לטווח קצר בעיקר ירד לרמה של כ-1.5 מיליארד שקל.

אלה הסכומים. הם סכומים אדירים, הם סכומים גדולים, לדעתי הם סכומים שמעולם לא הוזרמו ולא ניתנו לשום גוף שאיננו ממשלתי באופן ישיר. לכן אתם יודעים מה היקף הבעיה. כיוון שאנו נמצאים בעיצומו של משא-ומתן, אני מנוע מלפרט בנושאים הללו, אבל הבעיה היא בעיה ואני רק מקווה שהיא תיפתר. יהיה אשר יהיה, היא חייבת להיפתר בימים הקרובים. לא העובדים ולא הנושים ימשיכו לספק את השירותים שהם נותנים, ואלה שירותים חיוניים, בלי שהם ידעו מה יעלה בגורלם.

חנן פורת (מפד"ל):

תרמוז לנו משהו.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא ארמוז דבר. אני רק יכול לומר דבר אחד, שאמרתי בראשית דברי: 3.5 מיליוני המבוטחים בקופה הזאת לא יופקרו, ויובטח המשך השירות הרפואי. זה המקסימום שאני מוכן לומר בשלב הזה של המשא-ומתן. המשא-ומתן הוא בין מערכות. אבל כאשר אנחנו מנהלים את המשא-ומתן בין המערכות אנחנו צריכים לזכור, שמי שעלולים לסבול מהעימות הזה בין המערכות הם החולים, ולכן אנחנו ננקוט את כל הצעדים כדי שהחולים לא יסבלו. אני מצטער על כך שבשלב הזה של המשא-ומתן אינני יכול לפרט יותר. גם כך אמרתי יותר ממה שרציתי לומר. תודה.

אני מסכים, כמובן, כפי שהסכמתי בשבוע שעבר לגבי הצעות לסדר-היום בעניין זה, להעביר את הדיון לוועדת העבודה והרווחה, או לכל ועדה אחרת שהבית הזה יחפוץ בה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לכבוד השר. ובכן, כיוון שיש לנו הצעות עוקבות באותו נושא, נקיים, אם תסכימו, אם אין התנגדות, הצבעה אחת על כל שלוש ההצעות.

עמיר פרץ (העבודה):

אתה צריך לשאול את המציעים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני הנכבד, היושב-ראש היקר של הוועדה המדוברת, אני החלפתי את היושב-ראש כרגע.

חבר הכנסת גדעון שגיא, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

גדעון שגיא (העבודה):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת סילבן שלום, אתה מסכים?

סילבן שלום (הליכוד):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, אתה מסכים?

יורם לס (העבודה):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, אנחנו כעת בהסכמות הכלליות ונעבור להצבעה. מי בעד העברת כל שלוש ההצעות האלה לוועדת העבודה והרווחה?

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ג' שגיא, ס' שלום וי' לס

לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אין מתנגדים. ובכן, שלוש ההצעות האלה יעברו לוועדת העבודה והרווחה.

הצעות לסדר-היום התחייבות מפלגת העבודה לסיעת מד"ע להשוואת קצבאות הילדים

של המגזר הערבי לקצבאות יוצאי צבא

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום – מס' 73 ומס' 153 – בנושא משותף לחברת הכנסת לימור לבנת ולחבר הכנסת חנן פורת: התחייבות מפלגת העבודה לסיעת מד"ע להשוואת קצבאות הילדים של המגזר הערבי לקצבאות יוצאי צבא. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום השבעת הממשלה שודרה ברשת ב' ברדיו הידיעה הזאת: "העבודה התחייבה להשוות את קצבאות הילדים הערבים ליהודים". בידיעה אחרת באותו יום נמסר, כי מדובר בהתחייבות קואליציונית של העבודה לסיעתו של חבר הכנסת דראושה – מד"ע.

משמעות ההסכם חמורה ביותר. למעשה זה ביטול העיקרון של מתן תנאים מועדפים למשחררי צה"ל על פני מי שלא שירתו בצה"ל ולא מילאו את חובתם בשירות המדינה.

על-פי החוק הקיים כרגע, חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) והתקנות שהתקין שר העבודה והרווחה, כל מי ששירת בכוחות הביטחון, הוא או בן משפחתו, זכאי לתוספת של קצבת יוצא צבא על קצבאות הילדים המשולמות החל מהילד השלישי לכלל האוכלוסייה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

את שכחת שאת מדברת על ילדים.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא שוכחת. אני מדברת על ילדים. ההיגיון העומד מאחורי החוק – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

להפלות ילדים ערבים מילדים יהודים – זה ההיגיון.

לימור לבנת (הליכוד):

אני אתייחס גם להערה הזאת.

היו"ר י' עזרן:

סגן השר וליד חאג' יחיא, קודם כול נא להרשות לחברת הכנסת לבנת להשמיע את דבריה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה רוצה שהם יבואו ללא תגובה?

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש מאוד לאפשר.

לימור לבנת (הליכוד):

הבן שלי הולך לצבא ומשרת את מדינת ישראל. הבן שלי משרת שלוש שנים שירות פעיל ולא יכול ללכת לעבוד ולהתפרנס באותו זמן.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

תפסיקי עם הדמגוגיה הזאת.

לימור לבנת (הליכוד):

זאת לא דמגוגיה, זאת המציאות במדינת ישראל. במדינות רבות בעולם – – –

נעמי חזן (מרצ):

קצבת הילדים משולמת לכל הילדים, גם החרדים וגם הערבים.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מסכימה בהחלט עם חברת הכנסת נעמי חזן, קצבת הילדים אכן משולמת לכל הילדים במדינת ישראל. אנחנו מדברים על קצבת יוצאי צבא. איננו מדברים על קצבת הילדים המשולמת לכל האוכלוסייה, לרבות האוכלוסייה הערבית. אני אגיע לזה מייד.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

את רוצה להמשיך את האפליה. אם זה טוב לך, תמשיכי.

היו"ר י' עזרן:

את לא חייבת לענות.

לימור לבנת (הליכוד):

אני באמת לא אענה.

בדברי ההסבר לחוק – מ-1970 – נאמר כדלקמן: בהענקות אלה תינתן האפשרות לפצות במידת מה את אנשי השירותים האלה, שירותי הביטחון, שנמנעה מהם עקב שירותם אפשרות של הכנסה אחרת הניתנת למי שפטור מן השירות. דרך זו של הענקה לחיילים משוחררים ולמשפחותיהם קיימת גם בארצות אחרות, כגון ארצות-הברית ובריטניה.

אני רוצה לחזור ולומר: לעומת החייל, בן המיעוטים או מי שאינו משרת בצבא מתחיל את חייו העצמאיים בגיל צעיר. לעומת מי ששירת, הוא יוצר לעצמו מקדמה של שלוש שנים, שערכה הכלכלי גבוה ביותר. ולכן, מכיוון שאותם צעירים אינם מחוברים בשירות הצבאי, הם לא שוכבים יחד במארבים, הם לא מסתערים יחד, הם לא מתאמנים יחד בשירותם הצבאי, אין שום מקום לחבר אותם דווקא בקצבת יוצאי צבא.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

את רוצה שהוא יתגייס לצבא? תגיד. את לא עוסקת בילדים.

לימור לבנת (הליכוד):

יש כאן שתי אפשרויות. האפשרות האחת היא לבטל את קצבת יוצאי צבא, וזאת בוודאי איש לא מציע. אני מניחה שגם הממשלה לא מציעה זאת, ואני מניחה שגם הכנסת לא תאמץ הצעה כזאת. האפשרות השנייה היא להוסיף את קצבת יוצאי הצבא לאלה שאינם משרתים בצבא.

אני רוצה להביא כאן נתונים של הביטוח הלאומי. על-פי נתוני הביטוח הלאומי, יש כ-730,000 משפחות עם ילדים בישראל, ובהן כ-477,000 משפחות עם שלושה ילדים ומעלה הזכאיות על-פי החוק לקצבת ילדים ומקבלות אותה. כמו-כן יש כ-280,000 משפחות עם שלושה ילדים ומעלה וכ-200,000 מתוכן מקבלות קצבת יוצאי צבא. יוצא אפוא, שכ-86,000 משפחות שבהן שלושה ילדים ומעלה אינן זכאיות לקצבת יוצאי צבא, למעלה מ-60,000 מהן מהמגזר הלא-יהודי.

על-פי הנתונים שמסר שלשום לוועדת העבודה והרווחה סמנכ"ל הביטוח הלאומי שלמה כהן, אם ירצו להשוות את הקצבאות יעלה הדבר לאוצר המדינה – – –

עמיר פרץ (העבודה):

חברת הכנסת לימור לבנת, הערה לסדר בגלל בעיה תקנונית. אסור לצטט במליאה שום הודעה מישיבות ועדה.

לימור לבנת (הליכוד):

בסדר גמור. אני מקבלת את הערתו של יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

היו"ר י' עזרן:

למעשה הערנו זאת היום כמה פעמים.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא שמעתי את ההערה. אני מקבלת את ההערה, אני שמחה ללמוד תמיד, ועל כן אני רוצה למסור, שעל-פי הנתונים שמסר לי אתמול סמנכ"ל הביטוח הלאומי שלמה כהן, אם ירצו להשוות את קצבאות הילדים, קצבאות יוצאי צבא, יעלה הדבר לאוצר המדינה 350 מיליון שקל בשנה. זה הנתון שנמסר על-ידי סמנכ"ל הביטוח הלאומי. אני רוצה לשאול את הממשלה, האם זה באמת סדר העדיפויות החדש שהיא רוצה לקבוע? מנין יבוא לזה התקציב, ומנין האומץ לזה?

אני רוצה לומר דבר נוסף. שיעור הגבייה של הביטוח הלאומי במגזר הערבי מגיע ל-40%, לעומת כ-80% במגזר היהודי. גם לא משלמים וגם בוכים ורוצים השוואת תנאים, נוסף על ניצול יתר שמנצל המגזר הלא-יהודי את קצבאות המוסד לביטוח לאומי, חוץ מהבטחת הכנסה, השלמת הכנסה וכל היתר שהם מקבלים ככל אזרח אחר.

לכן אני רוצה לשאול, האם באמת הכול כשר לצרכים קואליציוניים? אני רוצה לפנות לשר רמון, אני מבינה שהוא משיב על ההצעה לסדר-היום, ולברר האם באמת יש התחייבות כזאת? ואם אין התחייבות כזאת, האם יש מגמה כזאת? ואם יש מגמה כזאת, אני מציעה שהכנסת תדון במגמה הזאת על מנת שנוכל לדעת בדיוק, האם באמת הממשלה הזאת חושבת שמבחינה חוקית, כספית, ומעל לכול – גם מוסרית, זה בא בחשבון, או יכול להתקבל? אני מציעה שהכנסת תקיים דיון בנושא הזה, על המגמה להשוות את קצבאות הילדים ולתת קצבאות יוצאי צבא, או מה שנקרא היום קצבאות יוצאי צבא, גם לאלה שאינם משרתים בצבא. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברת הכנסת לבנת היטיבה לסרטט את הדברים הן בעיקרון והן באינפורמציה, ועל כן יהיו דברי מעטים.

בראש ובראשונה אני רוצה לפתוח במה שחברת הכנסת לימור לבנת סיימה. לא הובהר לי הבהר היטב, האם אכן היתה התחייבות כזאת כפי שצוין על-ידי חבר הכנסת דראושה, או כפי שהתפרסם בתקשורת, או שמא לא היתה התחייבות כזאת, וייתכן שעל כן הניסוח של הכותרת איננו מדויק: התחייבותה של מפלגת העבודה. נכון הייתי לשנות אותו למגמה המסתמנת, שבוודאי גם באה לידי ביטוי במצעה של מפלגת העבודה, עד כמה שידוע לי.

אם כן, השאלה עומדת בפני עצמה. ניסיתי גם לברר את הדברים האלה עם חבר הכנסת דראושה. הוא אמר: אני אינני מתנדב לספק לך אינפורמציה – אף ששאלתי את השאלה הזאת כשאלת תם, כדי לבחון את הדברים. בדקתי ופשפשתי בהסכמים הקואליציוניים ולא מצאתי סעיף מפורש כזה. דובר שם רק באופן כללי על השפעה, על שוויון בין האוכלוסייה היהודית ובין האוכלוסייה הערבית, דבר המקובל עלי עקרונית, אבל לא סעיף ספציפי לעניין הזה.

מורי ורבותי, השאלה היא, מה טיבו של שוויון? אני, כחבר קיבוץ, האמון על תפיסת עולם של שוויון, אומר: שוויון איננו יכול להיות סכמטי. שוויון צריך להיות מקיף וכולל. שוויון צריך להיות שוויון זכויות וצריך להיות שוויון חובות. יש להתנות ביסוד הדברים את הזכויות והחובות.

בשעתי העליתי כאן הצעה לסדר-היום, שזכתה אומנם לסערה באולם, גם מצד חברי הכנסת הערבים וגם מצד חברי הכנסת החרדים. אמרתי פה, שלפי תפיסתי גם הזכויות האזרחיות של בחירה והיבחרות למוסדות המדינה צריכות להיות מותנות בשוויון זכויות וחובות. אני סבור באמת, שבמהלך הכנסת הזאת יש מקום להצעת חוק שתדבר על שוויון זכויות וחובות של כלל אזרחי המדינה.

אני יכול לקבל את האמירה, שאינה רק אמירה בעלמא, כדי להתחמק, אלא היא מעוגנת באמת בהרגשה פנימית, שהאוכלוסייה הערבית קשה לה לשאת נשק נגד אחיה גם אם הם עוינים למדינה; אני יכול להבין זאת. אבל, אם אין אפשרות לשירות צבאי מלא, צריך להיות שירות לאומי שהוא מקביל לשירות צבאי, בתחומים של עבודה סוציאלית, בתחומים של בריאות, גם במגזר הערבי, בתחומים של בניית הארץ, של כבישים, של פיתוח וכדומה; שירות לאומי שיכול להיות הישג גדול מאוד גם לאוכלוסייה הערבית, וגם מעין נייר לקמוס שיבחן: הלנו אתה אם לצרינו, כי המבחן איננו רק מבחן של עצם ההיוולדות כאן, אלא מבחן של נכונות להיות שותפים ולשאת בעול באמת.

היטיבה לציין חברת הכנסת לימור לבנת, לא מדובר כאן על ביטול קצבאות הילדים של הביטוח הלאומי, אף-על-פי שלעתים הגבייה במגזר הערבי היא באמת בבחינת לעג לרש. מדובר כאן על קצבה מיוחדת הניתנת ליוצאי צבא מתוך רצון לתת עידוד לאותן משפחות שבניהן משרתים בצה"ל.

נעמי חזן (מרצ):

הצרכים דומים או זהים? אם הצרכים זהים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

זה לא נכון, ואת יודעת היטב. ילד, נער שמשרת שלוש שנים שירות צבאי וכתוצאה מכך איננו יכול באותן שנים לא ללמוד מקצוע ולא להתפרנס במסגרת עבודה – זהו שיקול רציני מאוד. והרצון לעודד את יוצאי הצבא, כשם שיש רצון לעודד אותם גם בנושא של מתן עידוד בשיכון ובתחומים אחרים – יש פה היגיון יסודי, היגיון נכון.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אולי תיתן מענק גדול ליוצאי צבא ללימודים באוניברסיטאות, לשיכון – – –

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת, סגן השר, אני מבקש מאוד קריאות ביניים ולא נאומי ביניים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

זה לא נאום.

היו"ר י' עזרן:

בינתיים אתה קצת מאריך כאורך הגלות.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לומר, שדווקא מי שמבקש להגיע לתחושה של שוויון ולהגיע לתחושה של שותפות בין המגזר הערבי ובין המגזר היהודי במדינת ישראל צריך לתמוך בעיקרון של שוויון חובות וזכויות; צריך לתמוך במגמה הזאת של שירות לאומי, שיהיה לאוכלוסייה הערבית, במקביל לשירות הצבאי שבו נושאת האוכלוסייה היהודית; צריך לתמוך בהעמקת הגבייה ובתשלומי מס אמת של האוכלוסייה הערבית לא פחות משל האוכלוסייה היהודית.

אני סבור שהאוכלוסייה הדרוזית, דרך משל, שאינה יהודית, ואנשיה נושאים בעול ויש בה שותפות, גם שותפות של דמים עם מדינת ישראל, לגביה אין שום סימן שאלה ביחס לנושא הזה של קצבת יוצאי צבא; אין שום סימן שאלה. ההרגשה, תחושת החובה של הציבור שלנו כלפיהם גדולה יותר כתוצאה מכך.

אילו היה מדובר כאן, רבותי, בשאלה סמלית בלבד, החרשנו. מדובר פה, כאמור, בהון עתק. קצבת יוצאי צבא, אם אתה מבקש להחיל אותה גם על המגזר הערבי, מגיעה, על-פי החשבון המצוי כאן אצלי ולא אפרט אותו בפרטים, ל-300-350 מיליון שקל לשנה. שמענו גם את דברי סמנכ"ל הביטוח הלאומי, המספרים נתונים במפורט, 300-350 מיליון שקל לשנה. רבותי, פירושו של דבר, בקדנציה של ארבע שנים, יותר ממיליארד ו-200 מיליון שקל.

אני שואל את עצמי ואני שואל אתכם: מנין יימצא הסכום הזה, שאילו היה מחויב המציאות באמת היינו צריכים למצוא אותו מן הגורן ומן היקב; מנין יימצא הסכום הזה? מהכסף שיילקח מקופת-חולים?

יורם לס (העבודה):

מההתנחלויות.

חנן פורת (מפד"ל):

הנה לנו סדר העדיפויות החדש. הנה לנו סדר העדיפויות החדש, רבותי.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רבותי. אנא מכם, חברי הכנסת.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רציתי להעיר, בדיוק. חבר הכנסת, פרופסור לס, אנא חזור למקומך אם ברצונך להעיר. הייתי מציע שאל תחזור ואל תעיר.

חנן פורת (מפד"ל):

בתקציב הזה, שכביכול — — —

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חאג' יחיא, חברת הכנסת חזן, אתם לא סומכים על כבוד השר שלנו שייטיב לענות? אני כן סומך. ובכן, רבותי, הוא היטיב לעשות זאת מכם. אנא מכם.

חנו פורת (מפד"ל):

בתקציב הזה, שכביכול נחסך מכבישי הביטחון, מההתיישבות היהודית ברחבי ארץ-ישראל, כאילו כבר קלטו עלייה וכבר פתרו את כל בעיות שכונות המצוקה, והנה לנו עוד, כאילו בתקציב הזה אפשר יהיה לפתור את כל צרכיה של מדינת ישראל, בתקציב שכביכול נחסך.

רבותי, נהיה רציניים. על כן אני אומר לשר חיים רמון, ולא מתוך מגמה של אופוזיציה ולא מתוך מגמה של קנטור, אם אכן קיימת מגמה כזאת, אין שום ספק שהעלות הכספית הגבוהה שמתחייבת ממנה חייבת לבוא לידי דיון בכנסת, במליאה, או אם יוצע – בוועדה, כדי שנוכל כולנו לבחון את המשמעויות של הדברים.

אם בד בבד עם זה יועלה הרעיון של השירות הלאומי וגם תיבחן העלות הכספית שלו מול הרווח שיכול להיות ממנו, אני סבור שבמציאות כזאת אין אפשרות לקבל החלטות רק על בסיס איזה הסכם קואליציוני שהיה או לא היה. הדבר הזה מחייב דיון רציני ומעמיק בכנסת. תודה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מה דעתך על ילדי אסירים בבתי-סוהר, שהיו פעם בצבא? האם הם יקבלו מענק?

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת לימור לבנת, אנא ממך.

מעירים לי שלפי סעיף 88, סעיף קטן (ז), יש זכות תשובה לסיעה שהיא נושא הוויכוח, כאשר המציעים אינם חברים באותה סיעה. אומנם אני לא כל כך שלם עם ההצעה הזאת, כי אפשר לפרש אותה לכאן ולכאן. מכיוון שמפלגת העבודה היא הנושא — — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר י' עזרן:

אדוני, זכות התשובה לסיעה. אני אקרא את הסעיף, אם אתה רוצה.

לימור לבנת (הליכוד):

איזה סעיף?

היו"ר י' עזרן:

זה סעיף 88(ז).

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

אני קורא את הסעיף, אבל זה לא כל כך פשוט, כי לא הסיעה שלך היא הנשוא והנושא.

שר הבריאות ח' רמון:

במקרה אני גם חבר גם בסיעת העבודה.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא, זה קשור למד"ע. הם הזכירו כאן את מד"ע.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

מד"ע, כן. למיטב ידיעתי, לא את ולא חבר הכנסת חנן פורת שייכים לסיעת מד"ע.

לימור לבנת (הליכוד):

אין לנו שאלה לסיעת מד"ע.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, רבותי, אני פוסק שהשר יעלה וישיב. אני מצטער מאוד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — — הוזכרה בהצעה לסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, לא כך. הסעיף לא ברור בעניין הזה. לא כתוב שהוזכרה, הוזכרו הרבה אנשים פה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר י' עזרן:

סליחה, לא כך. הסעיף אומר: בהצעה שנושאה הוא פעולתה של סיעה שאינה סיעתו. זאת לא פעולתכם. זאת עברית פשוטה. צר לי מאוד. אני מצטער.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר י' עזרן:

אין ספק.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, אני צריך להיות במשרד האוצר, יש דיון על תקציב משרד הבריאות. אני מכבד את הכנסת, אבל אי-אפשר; עם כל הכבוד. גם מזכירות הכנסת לא קבעה את הנושאים האלה כפי שתוכנן מראש, עד שנקבע דיון עם משרד האוצר על תקציב משרד הבריאות לשנה הבאה. אני מבקש שהעניין ייגמר; עם כל הכבוד.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, תענה בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול העובדות: מפלגת העבודה מעולם לא התחייבה לסיעת מד"ע מעבר למה שהונח על שולחן הכנסת; מעולם.

חבר הכנסת דראושה ניגש אלי לפני הישיבה ואמר, שזאת היתה תביעתו. נכון, זאת היתה תביעתו. היא לא נענתה. היא לא נענתה, מכיוון שבדיון עם השותפים הקואליציוניים, כאשר סיכמנו את קווי היסוד, לא התחייבנו על שום סעיף שיש לו השלכות תקציביות ספציפיות. כך היה העיקרון של המשא-ומתן. כשבאו אלינו השותפים, למשל שותפים חרדים, ואמרו: אנחנו רוצים 200 כיתות – אמרנו: אנחנו לא מוכנים להתחייב על שום דבר שיש לו משמעות תקציבית. לכן אין התחייבות כזאת, לא ניתנה מעולם.

עם זאת, עמדת מפלגת העבודה, לא עמדת מד"ע, כפי שהתקבלה פה-אחד בוועידת מפלגת העבודה, היא שיש להשוות את קצבאות הילדים לכלל האוכלוסייה. זו עמדה – אני מדגיש – שהתקבלה פה-אחד ללא הסתייגויות.

אני לא רוצה להיכנס להיסטוריה של הנהגת קי"ץ. זה הונהג על-ידי מפלגתי. הכוונה המפורשת היתה להפלות בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הערבית, בדרך מתוחכמת. זה נאמר מתחת לפני השטח ומעל לפני השטח.

אני רוצה להדגיש: יש הבדל גדול בין מגילת זכויות לכל מי ששירת בצבא לבין אפליה בקצבאות ילדים. אני חושב, שכל מי ששירת בצה"ל צריך לקבל זכויות ישירות, שנוגעות לו. הוא קונה בית – תן לו העדפה; הוא הולך ללמוד באוניברסיטה – תן לו העדפה; הכשרה מקצועית – תן לו העדפה. צריך לחוקק בכנסת מגילת זכויות החייל המשוחרר. זה לא נוגע לילדים. כי אם מדינת ישראל החליטה, שכל ילד בישראל צריך לקבל מזון ברמה מסוימת, לבוש ברמה מסוימת, חינוך ברמה מסוימת – זה חל על כל ילד שחי במדינת ישראל, ללא שום אפליה. זה מה שצריך להיות. אתה רוצה לתת לחייל, ואני רוצה לתת לחייל, ומגיע לחייל – נייחד את זה לו אישית.

אני מוכרח לומר, שמה שאני אומר עכשיו אמרתי גם בקרב האוכלוסייה הערבית, וחלק לא אהב את זה. לחייל מגיע בהחלט.

וכדי להראות לכם עד כמה החוק הזה לא התכוון למה שאתם מדברים, תראו איזו קרבה רחוקה צריכה להיות כדי לזכות בקצבה: אם הדוד של הסבתא, של האמא, שירת בצבא, בכל המשפחה מקבלים את קצבת הילדים; כל המשפחה, זה לא אבא שהיה בצבא ומגיע לו שהילד שלו יקבל העדפה. זאת לא האמת.

גם החשבון הכלכלי לא מדויק. אני אשמח אם יעשו אותו בוועדה. אם תחשבו כמה כסף מגולם באפליה זו שבין קצבה לקצבה מגיל אפס עד גיל 18, תראו שזה יותר משלוש שנים שירות בצבא. 18 השנים מצטברות לסך של שש שנים של משכורות.

דוד מנע (הליכוד):

מה המספרים שלך?

שר הבריאות ח' רמון:

תעשו את החשבון בוועדה, בבקשה. יש מחקרים. אני אשמח אם יהיה דיון רציני על כך בוועדה סוף סוף, ללא כל האמירות.

באים ואומרים: ישרתו בצבא.

חנן פורת (מפד"ל):

או שירות לאומי.

שר הבריאות ח' רמון:

אתחיל עם השירות בצבא. האמת, חבר הכנסת פורת, היא שאנחנו פוחדים. נגיד את האמת: אנחנו רוצים שייכנסו ויהיו עכשיו בצבא 200,000-250,000 בני מיעוטים? זה מה שאנחנו מבקשים? אם היו מבקשים, היינו מגייסים, עם יד על הלב, בכנות? לא כדי למנוע מהם את זכות הבחירה. בא עכשיו מחזור של 20,000-30,000 בני מיעוטים ואומרים: אנחנו רוצים להיות בצבא. אנחנו קולטים? אנחנו רוצים? דיברנו על הדרוזים. איזה מאבק הדרוזים עושים בשביל להגיע למקצועות צבאיים מסוימים? שנים עברו עד שנתנו להם להתקרב לקורסים משמעותיים.

חנן פורת (מפד"ל):

שר הבריאות ח' רמון:

נכון, אבל אתם יודעים כמה דברים עדיין סגורים, ואלה כבר דרוזים שיש להם מסורת, שהם משרתים כבר ארבעים וכמה שנים.

אומרים: שירות לאומי. אני מציע לך, חבר הכנסת חנן פורת, תברר עם גורמי הביטחון מה דעתם על זה. אנחנו מסוגלים להקים את המסגרות הללו? אנחנו רוצים את זה? תברר, תשמע את חוות דעתם. הגיע הזמן שנאמר את זה בכנות, על השולחן. אי-אפשר פעם אחת לא לרצות לגייס אותם, פעם שנייה לא לעשות לגביהם חוק שירות לאומי. תעשה, מה אתה רוצה מהם? אתה יש לך רוב בכנסת, תחוקק. אבל כל זמן – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

שר הבריאות ח' רמון:

סגן השר וליד צאדק, אנא, תעשה לי טובה. אם אני לא בסדר, אני יורד.

15 שנה הייתם בשלטון, למה לא חוקקתם? בקלות? הייתם באים ומחוקקים חוק וגומרים את העניין. מי הפריע לכם לחוקק חוק שירות לאומי? אתם לא חוקקתם, כי היו גורמים שאמרו לכם שלא תעשו את זה ואתם שמעתם להם. אבל דמגוגיה, להמשיך בדמגוגיה הזאת ולהגיד: לא ניתן להם זכות בחירה כי הם לא משרתים? תחייב אותם. זו לא איזו מתנה – זכות בחירה. אותי אתה מחייב, תחייב אותי. אתה לא מחייב אותי, אל תפגע בו.

אני אומר לכם עקרונית: ב-1970, כאשר חוקק חוק קי"ץ, נעשה עוול, ואנחנו צריכים להתבייש בחוק הזה. זה אחד החוקים היחידים שאני מתבייש בהם, כי הוא נעשה בכוונה תחילה להפלות בין יהודי לערבי. ולא היה שום קשר בין השירות הצבאי ובין העניין שלשמו הוא חוקק.

אבל יש מציאות היום, ואיך אמרה חברת הכנסת לבנת? – היא עולה הרבה כסף. העיקרון, אין לי שום בעיה אתו, ואילו היה לי כסף, זאת אומרת אילו היה לממשלת ישראל כסף, היא היתה מביאה לכנסת הצעת חוק כזאת. היא מחויבת. אנחנו מחויבים כמפלגה. אבל אנחנו איננו יכולים, בוודאי לא ביום אחד, להוציא מקופת המדינה 350 מיליון שקל, גם לא למטרה מוצדקת. יש עוד הרבה מטרות מוצדקות במדינת ישראל, שצריך לתקן וצריך לשנות, ואין לנו אמצעים. לכן הדבר הזה איננו עומד במלוא חריפותו על סדר-יומה של הממשלה בעתיד הקרוב.

אני מקווה, אני מקווה מאוד, שבעתיד הלא-רחוק יתחיל התהליך של תיקון העוול הזה; לא בבת אחת, לא 350 מיליון שקל, אבל צמצום הפער, לאט לאט. זה – מצד אחד. ומצד שני, ואולי אפילו בזמנית, יחוקק חוק החיילים המשוחררים עם מגילת זכויות לחייל המשוחרר. ונביא את שני החוקים יחד. מצד אחד, ילד בישראל, לא חשוב מינו, מוצאו, כל ילד יהיה שווה ויהיה זכאי לקבל מהמדינה מה שהמדינה מבטיחה לו, ללא שום אפליה, כי לא מדובר בהורים. וילד לא צריך לסבול אם ההורים שלו שירתו בצבא או לא שירתו בצבא.

קריאה:

אם הוא שירת.

שר הבריאות ח' רמון:

אם הוא, אז כן.

ואת הצעד של האפליה החיובית הזאת, הייתי אומר האפליה המתקנת, נעשה בחוק, בלי שום קשר לילדים. ושם יבואו הזכויות של החייל בנושא של השכלה, בנושא של דיור, בנושא של הכשרה מקצועית ובנושאים נוספים.

אלו הן המגמות של הממשלה הזאת. אני מקווה שיהיו לנו האמצעים לשני התחומים – גם למגילת זכויות לחייל וגם להתחלת תיקון של העוול שנעשה לילדים – אני מדגיש: לילדים – ולא חשוב מה מוצאם, במדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, אין לי שום התנגדות לכך שהנושא הזה, שלא נדון בצורה יסודית ורצינית בכנסת ישראל כבר שנים, יידון בוועדה של הכנסת, ללא שום כיסוי וללא שום צביעות, הכול על השולחן. ואני מקווה מאוד שההחלטות של אותה ועדת כנסת, ועדת העבודה והרווחה, שבה צריך לדון בנושא, תהיינה ברוח הדברים שאמרתי. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לשר הבריאות חיים רמון. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני סבור שהחוק הזה הוא חוק אשר ממסד את האפליה והגזענות במדינה, והחוק הטיפשי הזה הגיעה העת לבטלו.

דוד מנע (הליכוד):

מה זה "חוק טיפשי"? אדוני היושב-ראש, אינך מעיר לו?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אומנם, לצערנו הרב, לא היתה התחייבות מצד מפלגת העבודה כלפינו ולא היתה היענות כזאת, אבל אנחנו הגשנו מטעמנו הצעת חוק, ואנו תקווה שהאפליה הזאת יבוא הזמן והיא תוסר מהמציאות הקיימת.

היו"ר י' עזרן:

ומה אתה מציע?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני סבור שאין סיבה להפלות בין ילד לילד כאשר הבסיס או הקריטריון לתשלום דמי ביטוח לאומי הוא הכנסה.

היו"ר י' עזרן:

מה אתה מציע?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אתה מוכן לחזור בכך מהמושג ומהביטוי "גזעני" ו"טיפשי"? אני מציע לך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מוכן לחזור בי מהביטוי שזה גזעני, ואני משאיר את המושג "טיפשי".

היו"ר י' עזרן:

טוב, לפחות הרווחנו משהו. תפילה עושה מחצה.

עמיר פרץ (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אל תשכח שאתה כעת בקואליציה. זכות הרציפות. ההפרעה לא עוברת מהאופוזיציה לקואליציה.

רבותי, יש לנו הצעת שר הבריאות להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה. חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים?

חנן פורת (מפד"ל):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר י' עזרן:

נעביר לוועדת הכנסת כדי שתחליט.

חברת הכנסת לימור לבנת, את מסכימה להצעת השר?

לימור לבנת (הליכוד):

כן.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, יש לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, או לוועדת העבודה והרווחה – אנחנו נעביר את הנושא לוועדת הכנסת שתחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא – והצעה שנייה, להסיר את הנושא מסדר-היום. אני מעמיד להצבעה את הצעתו של השר להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום –

נמנעים – 4

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הצעה לסדר-היום

יהדות אתיופיה

היו"ר י' עזרן:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא. לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 200 בנושא: יהדות אתיופיה – מאת חבר הכנסת עמיר פרץ. כבוד שר הקליטה ישיב. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת – חברת הכנסת, חבר הכנסת – מכיוון שעוד מעט ואנחנו באווירה של קריאת שמע של שחרית – – –

היו"ר י' עזרן:

בעוונות, מגילת איכה.

עמיר פרץ (העבודה):

– – – מגילת איכה עוד מעט – אני אקצר בדברי.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מקווה שלמרות הנוכחות הדלה, לצערי הרב, של חברי הכנסת בנושא כאוב כל כך, אף שזה אחד הדיונים האחרונים ואנחנו יוצאים לפגרה – אני מקווה, אדוני השר, שלא הנוכחות ולא השעה יפגמו בעוצמתה של הבעיה הכאובה הזאת ובצורך הדחוף לטפל בה.

אינני יודע אם נכון או לא נכון העניין, אך דבר אחד ודאי – תעבור בחוצותיה של מדינת ישראל, תפוס לך אזרח, תבחר אותו אתה, ותשאל: האם יש אפליה בקליטת העלייה? והוא יגיד לך: כן; הנה מפלים את יהודי אתיופיה בדרך קליטתם. ייתכן שאין בסיס ואין יסוד לדבר, אבל כאשר הממשלה מביאה לתודעה הציבורית, שיש קבוצה של אזרחים מסוימים שהיא מופלית – אפילו אין היא מופלית, היא מרגישה כך. אם היא מרגישה כך – היכולת שלה להתחבר לחברה הישראלית בלתי אפשרית כמעט.

עומדות בפנינו שתי סוגיות מרכזיות. אחת – סוגיית ההשלמה, או החלטה כואבת ככל שתהיה – מה אנחנו עושים עם נושא איחוד המשפחות? אינני רוצה להיכנס לבעיה הדתית – כן יהודים, לא יהודים. אבל, אם יש בעולם אדם שנרדף משום ששכניו אומרים לו שהוא יהודי, והוא לא יהודי, אבל אומרים לו: יהודי אתה, מזוהה עם יהודים, גרת עם יהודים, אשתך היתה יהודייה – רק בגלל עצם העובדה שבאותו יישוב, באותה קהילה שבה הוא גר רודפים אותו, גם אם אנחנו נאמר עוד שנה ועוד שנתיים שאותם 30,000 איש שממתינים היום באתיופיה אינם יהודים – האתיופים יגידו שהם יהודים. אולי רק בגלל זה אנחנו צריכים להביא אותם הנה, למען איחוד משפחות.

איך יכול להיות שהסוכנות היהודית תקום בוקר אחד ותגיד: השלמנו את העלייה מאתיופיה? זה מין גזירה. ובאותו בוקר, חצי שעה אחרי כן אתה שומע בת שזועקת ואומרת: אבי באתיופיה, אמי באתיופיה, איך השלמתם את הקליטה של יהודי אתיופיה? מה אתה אומר להם? לא, אותך לא נקלוט, יש בעיה דתית? איזו בעיה דתית עומדת מול איחוד אם ובתה, עם כל הכבוד? יגיד לי היושב-ראש, יגיד הרב רביץ, איזו בעיה דתית? יבואו הנה, ישבו אנשי המוסדות, ישבו הרבנים, יחליטו אם הם יהודים או לא יהודים. במדינה כמו שלנו מותר גם לקלוט לפעמים הגירה שהבסיס שלה הומניטרי, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר באיחוד משפחות.

הי"ר י' עזרן:

קלטנו גם וייטנמים על בסיס הומניטרי.

עמיר פרץ (העבודה):

לא קלטנו וייטנמים כתושבים קבועים, קלטנו אותם כתושבים ארעיים, להציל אותם, ורובם עזבו את הארץ כי ראו שאין היא ביתם. האתיופים שיבואו יראו שכאן ביתם. יהיה לכם מה לעשות, תעבירו אותם הליכי גיור, תקבעו כללים, תקבעו תקנות, תנו להם אפשרות. יש גיור בעולמנו. תקבעו אתם את העניין, לא מפריעים לכם.

אני רוצה אותם פה, במדינת ישראל, קודם כול כבני אדם. את הוויכוח מיהו יהודי ומיהו לא יהודי נעשה כאן ביחד.

הבעיה שעלינו להתמודד עמה היא השלמת העברתם של היהודים האתיופים שנמצאים כאן ונתינת תחושה של שייכות להם. אני רוצה לספר לך סיפור אישי. היה לי קשר עם מרכז הקליטה במעגלים, לא חשוב עם מי. לא היה שם מגורן לפעילות תרבותית פשוטה ביותר לילדים, שייפגשו באיזה מקום, שלא לדבר על בית-כנסת. כבוד הרב רביץ, תסתובב במרכזי הקליטה של האתיופים, למה הם צריכים ללכת קילומטרים ברגל לאיזה מושב שכן כדי להתפלל? תזעקו גם על זה. פניתי לאלוף פיקוד הדרום ואמרתי לו: כבוד האלוף, תעשה לי טובה, תקים שלושה אוהלים: אחד לבית-כנסת, ושניים שישבו בהם וישחקו, כי איך אפשר לקחת ילדים לכביש בחורף ולהגיד להם: בואו נעשה לכם פעילות תרבותית, בואו נעשה לכם פעילות קהילתית בחושך?

שלא לדבר על המראות הנוראים, על אותן זעקות שבר שאנחנו שומעים מהמשבר הקשה שאנחנו יוצרים, כל אותה צפיפות בבתי-מלון שעוד לא נפתרה. מה קרה לנו? מה זאת אומרת שאזרחים ישראלים, שאומרים שהם ציונים טובים, פוחדים שערך דירתם יפחת בגלל אתיופי שגר בסביבתם? איזו חוצפה זו? נגנה אותם. איזה מין דבר זה, להיות שותף רק לטוב הארץ? אם יש דבר שאתה צריך לתרום מעצמך, איזה שקל אחד, שחלילה הדירה שלך ששוויה 500,000 דולר תהיה שווה פתאום רק 450,000 דולר, כי 2 קילומטרים ממך מתגוררות 30 משפחות אתיופיות? אם נעביר מסר של גינוי – אותם אנשים לא יעזו אפילו לומר זאת. ייתכן מאוד שנצליח.

אדוני השר, אני יודע שמשימה גדולה וכבדה מוטלת על כתפך, אבל יהדות אתיופיה וקליטתה יסמלו – – – בעוד כמה שנים לא נדע כיצד העולם כולו יגיד לנו: אתם מדברים על מדינת קליטה – אתם מדינת מקלט. זהו, להציל אתם יודעים, לקלוט אתם לא יודעים. להפוך אנשים לאנשים שמצילים אותם – כן, אבל להפוך אותם לאזרחים – בשום פנים ואופן. אזרח הופך לאזרח רק כשהוא מרגיש כאזרח. אזרח מרגיש אזרח רק כשהוא מרגיש שווה. והם לא מרגישים שווים. תודה.

הי"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ.

הצעה לסדר-היום

ביטוח רפואי לעולי אתיופיה

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 130 באותו נושא: ביטוח רפואי לעולי אתיופיה – מאת חברת הכנסת ענת מאור. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני מייעדת את דברי הראשונים בכנסת לבעיה חברתית חשובה ביותר, המצויה בלב ההווה של החברה בישראל. הצעתי הדחופה לסדר-היום עלתה כתגובה על אירוע מבייש שהיה בשבוע החולף: קופת-החולים הלאומית סירבה לטפל בעשרות עולי אתיופיה באתר קרוונים בצפון שבו יש לקופת-החולים הלאומית סניף יחיד.

התופעה החמורה הזו מעלה שלושה נושאים לדיון ולתיקון: הראשון, התנכרותה של קופת-החולים הלאומית לעולים; השני, שאלת הביטוח הרפואי לעולים ולכלל אוכלוסיית המדינה; השלישי, דרכי התמודדותה של החברה הישראלית עם אתגר העלייה.

העובדה שקופת-החולים הלאומית מתעלמת מהמחויבות הבסיסית של הענקת טיפול לעולי אתיופיה מדליקה נורות אדומות ביחס לקופה עצמה, לממשלה ולחברה. היא מצביעה על בקיעים הולכים וגדלים במערך הבריאות במדינה ועל כרסום שחל בערך היהודי הבסיסי של "כל ישראל ערבים זה לזה".

מדיניות ההתנכרות לרפואה לכול, של שלטון הליכוד, פגעה במערך הרפואי המרשים שנבנה בישראל וחלחלה בהשקפה שהיתה נחלת רוב העם, של מתן שירות בריאותי טוב ומתקדם לכול, לאיש ולאשה, ליילוד ולקשיש, לבעל המום ולנכה – ללא קשר לגובה הכנסתם.

התנהגותה הפסולה של קופת-החולים הלאומית היא פרי באושים של תפיסת הדרוויניזם החברתי הצומחת בקהילתנו. מי שהתיימרה להיות "קופה לאומית" ומי שרצה להצטייר כ"מחנה לאומי" מועלים בייעוד הגלום בשמם. קופת-החולים הלאומית מתנהגת כמוסד כלכלי אינטרסנטי בלבד.

אך לא רק הקופה אשמה במחדל. סיבת הידרדרות הבריאות במדינה נעוצה בראש ובראשונה, ובעיקר, בסדרי העדיפויות והתקציבים המעוותים של ממשלות הליכוד וממשלת האחדות הלאומית, שגרמו לדלדול הביטחון והביטוח הרפואי של כולנו.

לכן שר הבריאות החדש והממשלה החדשה נתבעים לאמץ את הדיאגנוזה הברורה של קשר הכרחי, ממש כמו במשוואה מתמטית, בין השקעה במשאבי הבריאות והרווחה לבין התוצאה.

בנושא הביטוח הרפואי לעולים, חרפתה של הממשלה הקודמת גדולה שבעתיים. לפני למעלה משנה, בכנס מיוחד שנערך במאי 1991, תבעו כל מנהלי קופות-החולים מהממשלה לממש את תביעתם למתן תעריף ריאלי לטיפול בעולים, ובייחוד בעולי אתיופיה. על-פי תחשיבי מנהלי קופות-החולים, היה צורך להעלות את התשלום למשפחה רגילה ב-50% ולקשישים – ב-250%. הממשלה התנערה מכל מחויבות.

עתה, בעת הדיון על התשלומים שנגזלו מהקופות, ומקופת-החולים בפרט, בהיותה המבטחת של מרבית העולים, חשף שר הבריאות החדש, על-פי מסמכי התביעות של קודמו במשרד הבריאות, כפי שהוגשו למשרד האוצר ולא נענו – כי הממשלה הקודמת גזלה מקופת-החולים הכללית בלבד, רק בגין אי-תשלום לביטוח הרפואי, סכום המוערך ב-40 מיליון ש"ח.

לכן, הכנסת צריכה לתבוע מהממשלה החדשה, ממשרדי הבריאות, הקליטה והאוצר, לעשות טיפול שורש לנושא ביטוח הבריאות לעולים, במסגרת מהפך חברתי כולל: תקציב המדינה לשנת 1993 חייב להביא לידי ביטוי את ראשית השינוי בסדרי העדיפויות החברתיים-הכלכליים הלאומיים; אין להשלים עם הזמירות החדשות, שיש צורך בירידה כלכלית לצורך עלייה.

הכספים שהתפנו ועוד צריכים להתפנות מההשקעות בשטחים, המיליארדים הצפויים של כספי הערובה, הדינמיקה של קידום תהליך השלום – כל אלה יש בהם כוח מניע מספיק להתחלת תהליך הצמיחה.

החזיון של שלושה פלחי אוכלוסייה שהפגינו כבר השבוע, אלה הנזקקים לרווחה במדינה, העולים והמיעוטים – הוא איתות ראשון של החרדה, שהממשלה החדשה לא עולה בעוצמה הראויה על המסילה של הגשמת היעד החברתי-הכלכלי, שלו היא התחייבה בקווי היסוד שאושרו בכנסת רק לפני 20 יום.

בנוגע לנושא דיונו, אני פונה לכבוד שר הקליטה לדאוג לשינוי דרכיה של קופת-החולים הלאומית, או להוציא את קופת-החולים מהקרוונים בצפון, ולמנוע בכך פגיעה בעולים ואפלייתם.

ולטווח הארוך, ניתן וצריך ליצור קשר הפוך בין הבריאות ובין הקליטה. משרד הבריאות יכול ליהפך למנוף לקליטת כוח מקצועי רב מבין העולים. במערך הבריאות העתידי צריך לנצל באופן מרבי, מקצועית וכלכלית, את הידע הרפואי העצום שמצוי במדינה שלנו. במצב של הארכת תוחלת החיים המתמשכת בקצב מהיר, בתחזית של שלום מתהווה, של שוק אירופי משותף וצומח – ענף הבריאות בכלל, וזה של הסיעוד בפרט, יתרחב ויתפתח. יש מקום ליזום את הפיכת מערכת הבריאות בישראל לבסיס טיפולי-כלכלי ליהדות אירופה והעולם, ובמיוחד לקשישים שבהם, ולאוכלוסיית האזור הקרוב לנו. זה יאפשר גם קליטה אפקטיבית ונכונה של רבים מהעולים, בעלי המקצועות הרפואיים, תיווצר אפשרות להפיכת חלק מענף הבריאות למגזר כלכלי – ולא בדרך המעוותת של תאגיד עסקי – וגם לחיזוק הקשר עם יהדות העולם ולגשר של שיתוף פעולה עם האזור.

לסיום: אני פונה לכנסת לדון בנושא של ביטוח רפואי לעולים, כי סוגיה זו היא בבואה של הכיוון שנתפתח בו.

המבחן העיקרי של הממשלה החדשה ושל הכנסת יהיה, אם בצד הנחרצות החיובית לקידום תהליך השלום היא תניף גם את דגל ההתחדשות החברתית-הכלכלית. לא מדיניות של "חד נס" דרושה לנו, כי אם התמודדות עם שני דגלים באותה עוצמה: זה המדיני וזה החברתי-הכלכלי.

אין זה מקרה שהיהדות הצמידה, בתבונתה, את הפועל רד"ף לשתי החזיתות יחדיו. "רודף שלום" מכונה זה הנאבק על השלום הנכסף, אך באותה מידה, גם הצדק החברתי לא יבוא מעצמו, על כנפי נשרים, ללא מאבק מתמיד ובלתי-נלאה להשגתו, כנאמר: צדק בצדק תרדוף.

היו"ר י' עזרן:

צדק צדק תרדוף.

אני רוצה לברך אותך על נאום הבכורה. מקובל ונהוג שהשר המשיב הוא המברך, אבל כעמיתה לבית וכעמיתה שנבחרה לסגנית יושב-ראש הכנסת אני מאחל לך הצלחה בהמשך הדרך. תודה.

ענת מאור (מרצ):

תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מזמין את כבוד השר לקליטת העלייה. יעלה, יבוא וישיב.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לעונג לי לברך את חברתי, חברת הכנסת ענת מאור, על נאום הבכורה שלה. חברת הכנסת ענת מאור באה לכנסת לאחר שהכשירה את עצמה גם לכהונה בכנסת בלימודיה באוניברסיטת תל-אביב, בתחומים שהם רלבנטיים מאוד לעבודת הכנסת, ביניהם לימודי עבודה ומינהל. היא כבר מילאה תפקידים בעלי משמעות לא מעטה כקצינת חינוך ותרבות בפקוד הנח"ל, בריכוז מחלקת החינוך בשומר-הצעיר, כמזכירת קיבוץ וכמנהלת בית-הספר התיכון האזורי "צפית".

ענת מאור מביאה לכנסת גישה של שקדנות ויסודיות, חריצות ומסירות, ואני בטוח שכל אלה יעמדו לה בהתמודדות עם האתגרים הלא-קלים שמצפים לכל חבר כנסת, ובמיוחד לחבר כנסת בקדנציה

הראשונה שלו. נדמה לי שבכנסת הזאת מסתמנת תופעה נמשכת, שדווקא חברות הכנסת מעלות את הממוצע של הפעילות של חברי הכנסת, בוודאי ככל שהדבר נמדד בפרמטרים של שקדנות, חריצות ומסירות, ואפילו האחוז שלהן ברגע זה באולם הכנסת מאשש את דברי.

קיבוץ נגבה שלח לנו הנה חברת כנסת מסורה וחרוצה.

עמיר פרץ (העבודה):

במרצ תכננתם את זה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

כן, וזאת לא הפעם הראשונה שקיבוץ נגבה תורם תרומה לבית הזה. חבר הכנסת יולק ברזילי, שהיה אחר-כך גם שר בממשלת ישראל, גם הוא היה איש נגבה, כך שהכול נמשך למישרין בצורה ההולמת ביותר.

אני מאחל לחברת הכנסת ענת מאור, מכל הלב, הצלחה במילוי תפקידה.

יעל דיין (העבודה):

אי-אפשר להתחרות בנהלל בחברי כנסת.

היו"ר י' עזרן:

נכון. נהלל ונשבח.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חברי הכנסת, בגלל השעה המאוחרת אקצר מאוד בתשובתי, אם כי השאלות שהועלו כאן הן שאלות רציניות.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת ענת מאור ולבית בכלל, שהשאלה של ביטוח רפואי לעולים עומדת עכשיו, בימים אלה ממש – אני יכול לומר, גם היום – על סדר-היום של הנהלת המשרד שלי. ולא רק משרד הקליטה, גם משרד הבריאות ומשרד האוצר נמצאים בדיונים אינטנסיביים, בימים אלה ממש, להסדר העניין. אני מקווה שבתוך שבועיים-שלושה שבועות יחתם הסכם. אני מקווה שיקבלו את

הגישה של משרד הקליטה, שחותר לכך שהביטוח הרפואי של העולים החדשים יהיה ביטוח רפואי מלא.

יש כאן סוגיות לא פשוטות, כי אי-אפשר להטיל את כל העומס על קופת-החולים הכללית, שבלאו הכי כורעת תחת עומס גדול. השאלה בכמה כסף אפשר וצריך לשפות את קופת-החולים על טיפול באוכלוסייה שלא צברה זכויות במשך השנים והיא נופלת לפתע על המערכת, מבחינה זאת, כנטל אקטוארי לא-פשוט, היא שאלה מורכבת מאוד.

כיום יש הסדרים של ביטוחים רפואיים לעולים החדשים, אבל לא אחת קורה שעולה נופל בין הכיסאות, בין שתי הגדרות, במצב של מעבר מסטטוס לסטטוס, מתקופה לתקופה – אינני רוצה לייגע אתכם בסוגיה זאת – וכאמור, אני מקווה שהדבר הזה ייפתר.

אחת השאלות המורכבות התעוררה סביב אותה פרשה שפתחה בה חברת הכנסת מאור, ואני רוצה שיהיה ברור כאן, שבדיון שנערך באפריל השנה בהשתתפות משרד האוצר, משרד הקליטה וקופת-החולים הכללית סוכם, כי משרד הקליטה יפצה את קופת-החולים הכללית בגין הוצאות הטיפול בעולים מאתיופיה, שהיו חולים במחלות קשות מיוחדות, והובהר כי הביטוח הזה יחול גם על חולי איידס. הוחלט שהסיכום הזה עם קופת-החולים הכללית יגובש במתכונת זהה גם עם הקופות האחרות, שתחתומנה על הסכם זה עם משרד הקליטה. הבעיה היתה שם, שהחולים המדוברים עברו ממסגרת אחת למסגרת שנייה.

הדברים אינם פשוטים. קופת-החולים הלאומית היה לה טיעון כלכלי פורמלי, שאי-אפשר להתעלם ממנו. אני חושב שהם נכשלו בכך שהם פעלו כדי לברר את הטיעון הזה בדרך של אי-מתן הטיפול, במקום לתת את הטיפול ותוך כדי נתינתו לברר את כל מה שטעון בירור.

אני מסכים לגמרי עם קריאתה של חברת הכנסת ענת מאור לנצל את העובדה שישראל, אף שהיא הארץ המובילה בעולם בשיעור של מספר רופאים ל-1,000 נפש – כשלושה רופאים ל-1,000 נפש – קולטת היום עלייה ששיעור הרופאים בה גדול פי עשרה בדיוק – 30 רופאים ל-1,000 נפש – וזה יוצר, ללא ספק, בעיה בלתי רגילה בקליטת רופאים. את הקושי הזה צריך לנסות להפוך, עד כמה שאפשר, ליתרון בכיוון שאת, חברת הכנסת מאור, הצבעת עליו. אבל הדבר הזה באמת קשור בשינוי רציני במצבה של ישראל באזור, בהפלת מחיצות, בהפיכת ישראל למרכז רפואי אזורי ובניסיון נועז הרבה יותר לייצא שירותי רפואה מישראל לארצות אחרות. הכיוון הזה צריך להיות אחד הכיוונים שידריכו את הממשלה הנוכחית.

ולדבריו של חבר הכנסת עמיר פרץ: אני חושב שחבר הכנסת עמיר פרץ נתן ביטוי רב עוצמה לקשיי הקליטה של יהודי אתיופיה, ואינני יכול אלא להזדהות עם הכאב והזעם שהוא ביטא. העובדה שבאתיופיה, ראשית כול, נשארו כ-300 יהודים אתיופים, שעל זכותם לעלות אין עוררין כלל, והבעיה היא להביא אותם לארץ לאחר עונת הגשמים – יש שם קשיים שאיני רוצה להיכנס אליהם, והם יגיעו בעוד כמה חודשים לארץ – היא עובדה אחת.

העובדה השנייה היא שאכן, על רקע אותה פרשה שנקראת פרשת הפלאשמורה, נוצר מצב שבו ילדים וילדות נמצאים בארץ בניתוק מוחלט מההורים שלהם. אני מסכים לחלוטין עם חבר הכנסת עמיר פרץ, שאי-אפשר לתת לילדים האלה שום מענה זולת מענה אחד: להביא את ההורים שלהם

לכאן. כל מה שמעבר לזה יידון אחר כך. ויכול להיות שיש בעיות, אבל בסוגיה הזאת, לעומק הכרתי, אי-אפשר בשום אופן להעלות על הדעת שום פתרון אחר אלא להביא את האב, את האם, את ההורים, לכאן. אני נפגשתי עם הילדים האלה, אני חושב שגם מי שיש לו לב אבן לא יכול לעמוד מול תופעה כזאת.

אנחנו מדברים בעלייה שתהליכי הקליטה שלה קשים ביותר. אני מבקש שכל אחד מאתנו יחשוב מה עבר על הילדים האלה, על הנערים וגם על הבוגרים, שיצאו לפני שנתיים-שלוש שנים מכפר בהררי אתיופיה, נדדו לאדיס-אבבה, שהו שנה באדיס-אבבה בחיים לא נורמליים – לא עבודה, לא חיי משפחה סדירים – היטלטלו לארץ, עברו כמעט מפלנטה לפלנטה, נמצאים כאן שוב בבת-מלון, מרוכזים בדחיסות – שוב ללא עבודה, ללא חיים נורמליים, ערעור של המסגרת המשפחתית, שינוי במעמדו של האב, שינוי ביחסי הורים וילדים.

אני יודע, יש אצלנו כאלה שאומרים, שמעתי את זה גם מפי כמה אנשים המתיימרים להיות אנשי מקצוע: דור ההורים הוא דור מדבר, חבל להשקיע בהם; צריך להשקיע רק בילדים. אני דוחה בתוקף, שלא לומר בשאט-נפש, את הגישה הזאת. אינני מאמין שאפשר לקלוט ילדים שרואים את ההורים מושפלים. אני לא מאמין שאפשר לקלוט ילדים שצומחים במשפחה שאין בה אותה מידה מינימלית של הרמוניה, יציבות וסולידריות שמבטיחה איזה גידול נורמלי של הילד בתוך המשפחה.

לא נערכנו לקליטה הזאת; לא נערכנו. ואני נתון עכשיו, כשר הקליטה, בפני מבצע בלתי אפשרי כמעט של העברת אחריות ל-22,000 עולי אתיופיה ב-22 או ב-24 אתרי קרוונים עד 1 בספטמבר מדי הסוכנות לידי הממשלה, כאשר משרדים שונים של הממשלה מופקדים על העניין, ומשרד הקליטה צריך לתאם ולנווט את המאמצים הללו. אני מקווה שנעמוד במטלה הזאת ללא יותר מדי קשיים ומשברים, אבל רק אחרי שנעשה זאת תתחיל ההתמודדות האמיתית. מי שחושב – ויש אצלנו כאלה שחושבים, חבר הכנסת פרץ, אני מדבר על חברים בעלי השפעה בקואליציה, שאפשר להחזיק את האתרים האלה עשר שנים, ואני אומר את זה בעקבות דיונים שהיו לאחרונה.

עמיר פרץ (העבודה):

מי אומר זאת?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

פירוש הדבר הזה חמור ביותר. כדי למנוע התפתחויות כאלה, כדי לקצר את התהליכים האלה וכדי להבטיח תוכנית רצינית של מעבר לדיור קבע בפרקי זמן קצרים הרבה יותר, אנחנו מוכרחים להיערך באופן רציני ולאמץ מדיניות אחרת.

ראש קבינט הקליטה הקודם, השר שרון, הבטיח לעולים האלה מעבר לדיור קבע בתוך שנה. אינני יודע על סמך מה; סהדי במרומים שאינני יודע על סמך מה. אבל העולים לקחו זאת ברצינות – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש המון דירות ריקות בארץ.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אינני רוצה להשיב על השאלה הזאת, ואין זמן להשיב על הטענה שהעלה חבר הכנסת פרץ לגבי הסדרי הדיור, אבל אני רוצה לומר, שהעולים לקחו זאת ברצינות – – –

ענת מאור (מרצ):

— — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

הם לקחו את זה ברצינות, ואני אינני מאמין שהממשלה תוכל לפרוע את השטר הזה. אבל, בין לא לפרוע את השטר של השנה ובין מחשבות שאפשר להחזיק את המציאות הזאת עשר שנים, יש פער שאי-אפשר להשלים אותו. אני מצפה גם מהכנסת, שהיא תיתן יד למאמצים לקצר את התקופה הזאת ולשפר בכלל את הטיפול בקליטתם של עולי אתיופיה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את שתי ההצעות הללו לדיון בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לכבוד השר. אני פונה למציע הראשון, חבר הכנסת עמיר פרץ – – –

עמיר פרץ (העבודה):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת ענת מאור?

ענת מאור (מרצ):

אני מסכימה.

היו"ר י' עזרן:

יש לנו הצעה אחת, הצעתו של השר, להעביר את שני הנושאים לוועדת העלייה והקליטה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – רוב

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ע' פרץ וע' מאור לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אני קובע ששתי ההצעות עוברות לוועדת העלייה והקליטה לדיון.

הצעה לסדר-היום

עיסוקן של ילדות עולות

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 158: עיסוקן של ילדות עולות – מאת חבר הכנסת רפאל אלול.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאמיתו של דבר, זה הנאום הראשון שלי, וקצת מתסכל אותי לדבר בפני אולם ריק.

היו"ר י' עזרן:

השמיעה איכותית, חבר הכנסת אלול.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

— — —

רפאל אלול (העבודה):

שני דוחות שפורסמו בימים האחרונים חייבים להדליק נורה אדומה בחברה בישראל. הדוח האחד הוא של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המגלה כי 600,000 ישראלים חיים מתחת לקו העוני – וראינו זאת אתמול בכותרת, בכתבה של אלי דנון בעיתון "מעריב" – ומחציתם של האנשים החיים מתחת לקו העוני הם ילדים.

הדוח השני, והוא חמור לא פחות וקשור קשר אמיץ לראשון, הוגש בידי נציגת קבילות לילדי העולים במועצה הלאומית לשלום הילד, הגברת חנה דשבסקי, ועוסק בנערות, עולות חדשות, העובדות בזנות תמורת שקלים ספורים.

אדוני היושב-ראש, כבר לפני שנתיים העלתה השרה לאיכות הסביבה, אז חברת הכנסת אורה נמיר, הצעה לסדר-היום בעניין הזנות בקרב העולות החדשות. כבר אז היה ניסיון לדחות את הדין בטענה שהבעיה שולית, אבל הגברת נמיר התעקשה והעלתה את הנושא על סדר-היום. שר הקליטה דאז, הרב פרץ, ניסה אז לצמצם את ממדי התופעה, ואני מצטט: "אינני בטוח שמדובר בתופעה שהיקפה גדול, כפי שיכולים להתרשם מהפרסומים בעיתונות – — —".

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר אז אסור היה להקל ראש בתופעה. גם אם לא היה מדובר בתופעה שהיקפה גדול, כדבריו של שר הקליטה, הנה חלפו שנתיים והתופעה הפכה להיות מחרידה ממש; פצצת זמן חברתית המאיימת על אושיות החברה בישראל.

כך כותבת נציגת הקבילות לילדי העולים במועצה הלאומית לשלום הילד בדוח שפורסם לא מזמן, ב-3 באוגוסט השנה, המתאר את מצב העולים בגיל נוער בירושלים, ואני מצטט קטע מהדוח: "ישנן עוד 15 בנות בגילים 13-18, שעוסקות בזנות בשכונת תלפיות. חלקן, המוכרות לנו, עוסקות בכך בשל בעיות בבית ובשל חוסר בתשומת לב. הן בורחות מהמשפחה – — — במכירת גופן אין הן רואות עצמן

כזונות והסכום הפעוט שהן מקבלות אינו משמעותי עבורן. יותר חשוב להן הפינוק, המתנות והיחס לו הן זוכות ושאינן מקבלות בבית – – – מדובר למעשה בילדות חסרות ביטחון וללא כל אוריינטציה. בדרך כלל – עולות חדשות הנמצאות כחצי שנה בארץ וזו הדרך שלהן להיכנס לחברה הישראלית, מבלי להבין את המשמעות של מה שהן עושות – – – הילדות האלה סובלות ממשבר קליטה".

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר י' עזרן:

הן נפלטו למעשה; הן לא נקלטו.

רפאל אלול (העבודה):

נכון; הן נפלטו.

היו"ר י' עזרן:

לצערי הרב.

רפאל אלול (העבודה):

לדאבוננו. לא מדובר היום בתופעה שולית בחברה הישראלית. המצב הכלכלי החמור שנמצאות בו היום אלפי משפחות עולות, האבטלה הקשה הפוגעת באוכלוסייה חלשה כל כך, אלה הגורמים הדוחפים את הבנים והבנות של העולים אל זרועות הפשע, הסמים והזנות. התופעה של מוסיקאים ומורים לביולוגיה ולמתמטיקה העוסקים במלצרות ובעבודת ניקיון ידועה לכולם, אבל לא כולם מוצאים עבודה, תהיה פשוטה ככל שתהיה. משפחות שלמות סובלות חרפת רעב. על-פי דוח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כ-150,000 משפחות נמצאות השנה מתחת לקו העוני, והגורם העיקרי לגידול זה, לפי הדוח, הוא האבטלה המחרפה, ששיעורה עלול להגיע בחודשים הקרובים לכדי רבע מיליון אנשים.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, זו פצצת זמן נוראה. כאשר אלפי ילדים ובני נוער נוחתים הישר אל העוני הנורא הזה, הדרך לפשע, לסמים ולזנות, לדאבוני, מהירה ביותר. האוכלוסייה הפגיעה הזו של הילדים ובני הנוער נופלת כפרי בשל לידיהם תאבות הבצע של בעלי מכוני עיסוי, שירותי ליווי וכל שם כסות אחר שנותנים היום לבית-זונות. הילדות הרעבות מוכרות את גופן בעד בצע כסף. הן מתפתות וגולשות במדרון שהחזרה ממנו קשה מאוד, ולעתים בלתי אפשרית.

כנסת נכבדה, בנפשנו הדבר. העלייה הגדולה מברית-המועצות לשעבר משמחת כל אדם בארץ, וכולנו נדרשים לסייע בקליטה נכונה ומהירה, אבל על המדינה לדאוג לכך שלא יהיו זונות בנות 13 בדרך-חברון בירושלים.

היו"ר י' עזרן:

שלא יהיו כלל.

רפאל אלול (העבודה):

ובכל מקום אחר. על המדינה לעשות הכול על-מנת לקלוט את בני הנוער הללו, לעזור להם להיקלט בחברה הישראלית, ולא לחיות כבר מרגע בואם בשוליים, בעוני, בפשע. אם רוצים לחפש סיבות להידרדרות של בנות צעירות, אפשר למצוא, אבל לא זו המטרה. עלינו לחפש דרכים לעזור להן.

כאשר אנו קוראים דוחות מסוג הדוחות של המועצה הלאומית לשלום הילד, על נערות בנות 13 העוסקות בזנות, הדבר מכתים כל אחד מאתנו. כולנו חייבים לעשות משהו, לעזור. אבל יותר מכולם ממשלת ישראל, שהחליטה עם כינונה לשנות את סדר העדיפויות הלאומי ולהקצות משאבים מיוחדים לבעיה החברתית החמורה הזאת – ממנה אנחנו מבקשים כי תעשה הכול על-מנת לחסל תופעה זו.

אני מבקש שוועדת העלייה והקליטה תדון בסוגיה זו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלול, אנחנו שמחים על נאומך הראשון, אבל אתה יכול רק להציע שהנושא יידון במליאה.

רפאל אלול (העבודה):

אני אשמח אם זה יידון במליאה.

הצעה לסדר-היום

נתונים קשים בדוח על ילדי עולים

היו"ר י' עזרן:

ההצעה הבאה לסדר-היום היא הצעה מס' 145, של חבר הכנסת אביגדור קהלני, בנושא: נתונים קשים בדוח על ילדי עולים. בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

היו"ר י' עזרן:

כן, יש מנהג שהבא אחריו מברך אותו.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת האחרונים בכינוס הזה, קודם כול תרשו לי לברך את חברי וידידי חבר הכנסת רפי אלול, אחד מחברי הכנסת הצעירים ביותר שנכנסו לבית הזה, ראש מועצת מזכרת-בתיא, איש נמרץ, מצליח, "כוכב" מקומי באזור שאני גר בו. אין לי ספק שעוד נכונות לו הצלחות רבות בעתיד. מעל במה זו אני מאחל לו הצלחה, והצלחה ראשונה שלו היתה בכך שהוא הצליח לדבר לפני על הנושא שאני רוצה לדבר עליו.

תהיתי, מדוע מדברים מעל במת הכנסת – מן הנייר. הלא אני רגיל לדבר אל אנשים ולקבל את הכוח מהעיניים של אלה שמסתכלים עלי. וכשאמתי כאן בפעם הראשונה, כשהסתכלתי אל האולם ולא ראיתי עיניים, גיליתי שהייתי מעדיף לדבר בקריאה מן הנייר, זה קל יותר, כי אין לי ההיזון החוזר. לכן, אולי מצאתי את הסיבה לכך שבכנסת מרבים לדבר מן הנייר, ולא לדבר אל האנשים מתוך הרגשה חופשית. נכון שכאשר אתה מקבל ניצוץ מאלה שתוקפים אותך, אתה לא צריך נייר.

אדוני השר, גם אני רוצה לדבר על נושא הקליטה. אנחנו קבענו לעצמנו סדרי עדיפויות, אנחנו קבענו לעצמנו שמתחילים תקופה חדשה, אנחנו הבטחנו הרבה מאוד לציבור שלנו, ואולי אחד הדברים המרכזיים בארץ הוא הנושא של קליטת העולים החדשים.

בזמנה, בתחילת שנות ה-50, היתה סממה במדינת ישראל – אם אתה זוכר זאת, אדוני השר: "מעולה לעולה כוחנו עולה". המשפט הזה נעלם במהלך הזמן, אבל הוא טוב גם היום, ואני מתפלא על שאיננו משתמשים בו. ובאמת, הסממה הזאת יצרה דפוס התנהגות של תלמידים בבתי-הספר ושל העם, והבנו את המשמעות של קליטת עלייה.

נדמה לי שאנחנו חייבים לקחת היום תנופה חדשה בטיפול בעולים. אחת הבעיות המרכזיות בטיפול בעולים בארץ היא, שכאשר אנשים מגיעים לארץ, מלבד הבעיות היומיומיות שהם נתקלים בהן, הם

נתקלים במין אווירה חדשה, במין עם חדש, בדפוס התנהגות חדשים. מלבד אותה קורת גג, מלבד אותה תעסוקה שהם מחפשים, הם בעצם נתקלים בנו ברחוב, ונדרשים להם ימים מספר עד שהם מזהים אותנו על-פי צבעים, על-פי עדות, מתלבטים בלבטים של הדת, האם להשתייך לקבוצה זו או אחרת, ומהר מאוד הם מוצאים את עצמם מתעסקים בנושא של המחיה היומיומית.

התנאים של שיכון בארץ, שהשר כבר דיבר עליהם, הם תנאים המביאים מעברות חדשות, בנוסח המעברות של שנות ה-50 הראשונות. נדמה לי שהיום הרבה מאוד יהודים מתגאים שהם חיו במעברה, מתגאים באותה תקופה, כי התקופה הזו של החיים במעברה נתנה להם בסיס איתן להיות אזרחים טובים במדינת ישראל, אבל אותה תקופה של המעברה בתחילת שנות ה-50 השאירה משקעים כאלה, שאולי היו סיבות להחלפת השלטון ב-1977 – ואני לא חושב שהיה מוצא אחר.

נדמה לי שהיום יש לנו מוצא אחר ואנחנו יכולים בהחלט להבטיח להם לצאת מאותן מעברות מהר ככל האפשר, וככל שנקדים, נעשה זאת טוב יותר. יש לנו די קורות-גג, לפחות על-פי התוכנית שאנחנו רואים, תוכנית הבינוי. אנחנו רואים שבתים רבים מאוד נשארים ריקים, וניתן להכניס את העולים אליהם.

הדבר המרכזי שהעולה סובל ממנו הוא ניכור חברתי, או בדידות חברתית, ובזה אנחנו, עם ישראל, צריכים, לדעתי, לעזור לו בקליטה הראשונה. כפי שאמרתי, התרבות החדשה, הנורמות החדשות שהן בלתי מוכרות, סדרי השלטון והמשפט הם בעצם מהפכה מבחינת העולים.

אני גם רוצה לצטט מאותו דוח של מבקרת המועצה לשלום הילד שהתפרסם לפני שבוע וחבר הכנסת רפי אלול ציטט מתוכו. בדוח הזה חנה דשבסקי, נציגת קבילות ילדים, פשוט מציגה לנו נתונים מזעזעים על אותן נערות שבשביל 2-3 שקלים הולכות לזנות, אבל גם היא מפנה אותנו לתחום אחר, שבו נערים לוו כסף רב והם הולכים וגונבים ומבצעים פריצות כדי להשיג את הכסף ולהחזיר אותו למי שהם לוו ממנו. הדבר הזה הביא לנו נערים העוסקים בגנבות, בפריצות ובעבירות חמורות ביותר.

מהדוח הזה עולה זעקה גדולה ומזעזעת של העולים, שאולי מצאו בית ותעסוקה בישראל, אך עדיין לא מצאו את הצפון, שבנוי מדפוס התנהגות של החברה הישראלית.

עלינו להבין שהקליטה קשורה בכמה משרדי ממשלה, ולא רק במשרד הקליטה. לדעתי, הדבר הזה קשור במשרד לקליטת העלייה, בראש ובראשונה, אבל לאחר מכן – במשרד העבודה והרווחה, לאחר מכן – במשרד החינוך והתרבות, ואם הגענו למקרי פשע – במשרד המשטרה, וכן הלאה וכן הלאה.

אני רוצה לפנות מכאן לשר, שבאמת התחיל את תפקידו בתנופה, שיגייס את כל עם ישראל, ולא רק את משאבי עם ישראל, בהסבר שאנחנו זקוקים לו, כל אחד מאתנו. צריך לקחת בראש ובראשונה את הנוער שלנו, שעושה את הקליטה הראשונית, ולהסביר לו את חשיבות הקליטה, להסביר למורים, להסביר בבתי-הספר, להסביר מעל דפי העיתונות ובצינורות התקשורת השונים איך קולטים עולה, איך מפגינים חמימות, איך נותנים אהבה, איך פורסים לפניו שטיח אדום. נדמה לי שאת הדברים האלה עם ישראל לא יודע לעשות טוב, והיום יפה השעה לעשות זאת.

כמובן, אני מבקש דיון במליאה, ונשמע מה שהשר יאמר.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת אביגדור קהלני.

הצעה לסדר-היום

סכנה של הידרדרות ילדי העולים

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש מחבר הכנסת אפרים גור להעלות את ההצעה שלו לסדר-היום, מס' 188, בנושא: סכנה של הידרדרות ילדי העולים. אחר כך ישיב השר לקליטת העלייה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, עוד ועוד משפחות עולים מצטרפות למועדון המשפחות העניות ומעוטות היכולת. עשרות אלפי עולים בגיל העבודה משוועים לעבודה, לכל עבודה, לפרנסה בכבוד, וידם אינה משגת זאת.

לעשרות אלפי משפחות, ואני מכיר חלק מהן היכרות אישית, אין אוכל בבית, אין האמצעים הדרושים כדי להכין את ילדיהן לקראת שנת הלימודים הקרובה, הקרבה אלינו בשעה טובה. אין להם כסף לרכוש ספרים, תיקים, מחברות וציוד חיוני אחר, שכל ילד זקוק להם כדי לבוא בראש מורם ובמורל גבוה לבית-הספר, לשקוע ולהתרכז בלימודים, לא להיות טרוד בבעיות המשפחה, האוכל, העדר ספרים ואביזרים אחרים שהוא נזקק להם.

יש לזכור, ששיעור האוכלוסיות החלשות בקרב העולים, מבין כ-440,000 שהגיעו בשלוש השנים האחרונות, הוא כ-25%. גם מספר הילדים ובני הנוער מגיע לכ-25%, וזה אומר שמדובר ביותר מ-110,000 ילדים.

מספר המשפחות החד-הוריות בקרב העולים גבוה לאין שיעור לעומת הממדים שאנחנו מכירים בישראל. האמהות האלה, שלא יודעות כיצד להביא אוכל לילדיהן, עסוקות בהליכה ללשכת העבודה, בהליכה ממפעל למפעל בתקווה למצוא מקום עבודה, גם כאשר מנצלים אותן באופן מחפיר בתנאי השכר, וגם כאשר מעסיקים שונים מנסים לנצל את מצבן ודורשים מהן לקיים עמם יחסי מין, כי אם לא תעשינה זאת לא תתקבלנה לעבודה, ואם התקבלו – תפוטרנה מן העבודה.

שעה שהאמהות עסוקות בהתמודדות עם בעיות קיום, אין מי שיגיח על ילדיהן, אין מי שייתן להם חום, אין מי שיכניס אותם למשטר לימודים והכנת שיעורי בית. בעצם אין מי שיפקח אם הם באים בכלל לבית-הספר, אם יש להם בעיות הסתגלות, בעיות למידה וכו'. במצב עניינים זה אין זה פלא שכל יום אנחנו קוראים בעיתונים על תופעות מזעזעות, על תופעות מחרידות הזועקות לשמים; על ילדות בגילים 12, 13, 14 ו-15 שעוסקות בעבודות זנות במקומות שונים בארץ, בעבודות ליווי; על ילדים שנתפסו בהתפרצויות לרכב, לבתים; על ילדים שעוסקים בשימוש ובסחר בסמים – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אפרים גור, אולי אתה יכול להשמיט את המלה "עבודות". אני פשוט נחרד מהסמכת המלה "עבודה" למעשים האלה. זה ביזיון למלה "עבודה", שהיא מלה מכובדת.

אפרים גור (הליכוד):

מקובל עלי.

– – – על ילדים שעוסקים בשימוש ובסחר בסמים; על ילדים שמקבלים הלוואות ולאחר מכן נשלחים לגנוב בסופרמרקטים ובמרכזים מסחריים שונים. להבדיל אנו שומעים וקוראים על ילדים בגילים שבע, שמונה, תשע ועשר המנוצלים באופן מחפיר בעבודות שחורות, קשות, בלתי נסבלות, כמו הובלת משלוחים מן המרכולים ומן החנויות, שטיפת רצפות וחדרי מדרגות, שטיפת כלים במסעדות, באולמי שמחות ובאולמי אירועים ועוד.

קונפליקטים תרבותיים, חברתיים וכלכליים, אדוני השר, מהווים קרקע נוחה להתפתחות קבוצות שוליות. עבריינות הנוער והידרדרות לפשע, לסמים ולזנות בקרב בני עדות המזרח בישראל, המהווים כ-80% מכלל בני הנוער עוברי החוק, התפתחו במידה רבה על רקע משבר העלייה והקליטה של הוריהם בשנות ה-50, כאשר הגיעו ארצה גלי עלייה גדולים מארצות המזרח.

אותה תופעה מחרידה מתרחשת, לדאבונו, גם היום לגד עינינו. טרגדיות של ממש מתרחשות במשפחות רבות. יש לזכור שכמעט כל הילדים הנ"ל, במיוחד אלה שבאו ממדינות חבר העמים, קיבלו שם גם את החינוך וגם את חוגי ההעשרה והספורט, ככל שחפצו בכך, חנים אין כסף על-ידי הממשלה. פתאום הם מוצאים את עצמם במשבר תרבותי ומנטלי במדינה חדשה, במשבר הסתגלות ולימוד שפה חדשה, לימוד מקצועות וספיגת תרבויות שלא הכירו קודם לכן. ועל כל אלה אנחנו מוסיפים גם את המשבר הסוציו-כלכלי, הגורם לא רק לכך שהם לא ילכו לחוגי העשרה, למורים פרטיים ולחוגי מוסיקה וספורט, אלא גם לכך שאין להם בגדים, אין להם תיקים וספרים ואין להוריהם כסף כדי לשלם כל מיני אגרות חינוך, דמי טיולים, פעולות חברתיות, דמי ביטוח ועוד.

אדוני השר, אם לא נתעשת עכשיו, אם לא נתפנה רגע קט לחשיבה על מה עושים לגבי הבעיה החמורה הזאת, אם לא נקים צוותים מקצועיים, בהרכב של מחנכים, פסיכולוגים, יועצי חינוך, עובדי חבורות רחוב, עובדות עם נערות במצוקה, קציני מבחן, עובדים סוציאליים ועוד, ואם לא נקצה לבלימת התופעה הזאת את כל המשאבים הכספיים והארגוניים כאחד – זאת תהיה החמצה חברתית היסטורית, שתהפוך בכייה לדורות. אנחנו נגרום במו ידינו לכך שיקרה לילדים ולבני נוער אלה מה

שקרה לילדי העלייה בשנות ה-50. במו ידינו נגרום לגידול דור עתיד של אלמנטים שליליים בחברה הישראלית, של פושעים ושל עבריינים. חבל על הילדים האלה. יש להם בסיס חינוכי, אינטלקטואלי ותרבותי טוב. חבל להשמיט אותם מידינו.

למיטב שיפוט, אדוני השר, המקור העיקרי והמרכזי לפתרון הבעיה הוא פתרון בעיותיהם של הורי הילדים. אם להורי הילדים, לאמהותיהם, יהיה מקום עבודה, תהיה פרנסה מכובדת, אם תהיה להם קורת גג, יתפנו ההורים יותר לילדיהם ולצורכיהם השונים, ואין לי ספק כי מציאות כזאת תמנע הידרדרות של רבים מן הילדים האלה.

במסגרת סדר העדיפויות של הממשלה, טוב תעשה, כבוד השר, אם תילחם כדי להעביר בקבינט הקליטה, שאתה עומד בראשו, וגם בממשלה, דווקא עכשיו, לקראת התקציב החדש של הממשלה לשנת 1993, החלטה האומרת שהעולים שלא יכולים ליטול משכנתאות כדי לרכוש דירות בשוק הפרטי יקבלו בשכירות סוציאלית – כפי שהיה בעבר – דירות באמצעות "עמידר", "עמיגור" וחברות ממשלתיות משכנות אחרות. הדבר יוריד לחץ כספי אדיר מהעולים, החייבים לשלם שכר דירה בשיעור של 500-600 דולר לחודש, ואז יתפנה להם כסף כדי להשקיעו בחינוך ילדיהם.

אני חושב שאחד הדברים שיפתרו באופן משביע רצון את הבעיה הזאת תלוי בכך שממשלת ישראל, במסגרת סדר העדיפויות שלה – ואיני אומר זאת כניגוח או כביקורת, חלילה – תחליט שלנוכח האבטלה של עשרות אלפים מההורים האלה, וגם לנוכח ההודעה של שר האוצר, שהשנתיים-שלוש השנים הבאות עדיין תהיינה קשות ורק לאחר מכן ירווח במדינת ישראל, היא תכפיל את סל הקליטה.

אחרי שנגמר סל הקליטה הראשון שמקבלים העולים, אם הם לא השיגו עבודה, הרי אין להם ממה להתקיים. הבעיות שאנחנו מצביעים ומתריעים עליהן נגרמות, בין היתר, בשל אי-יכולתם של הורי הילדים לספק את הצרכים המינימליים שלהם.

חברי הכנסת שקדמו לי העלו כאן את הנושא של הביטוח הרפואי של העולים. אמרתי גם בוועדת הקליטה, ואני חוזר ופונה אליך כאן, אדוני השר, להכריע בשאלה זאת מוקדם ככל האפשר. אני יודע שאתה תומך בגישה האומרת שהעולים יקבלו ביטוח רפואי למשך תקופה ארוכה מזו שהם מקבלים היום, כי גם הביטוח הרפואי הוא לחץ לא קטן על העולים, משום שהתשלום החודשי הוא מ-100 שקל לחודש ועד 200 ו-300 שקלים לחודש למשפחה, וזה בהחלט סכום לא קטן בשביל משפחה שאין לה לפעמים אף לא שקל אחד כדי לנסוע בתחבורה ציבורית לחיפוש מקום עבודה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר לקליטת העלייה.

חברי הכנסת, אני מתנצל על כך שרק עכשיו הגעתי, ואני כבר מבקש להציע הצעה. אין דבר שאפשר לומר אותו בחמש דקות, וצריך חצי שעה כדי לומר אותו. גם שלוש דקות הן זמן רב מדי. אני מבקש מאוד, לכן, מחברי הכנסת שנשארו, וגם מן השרים, לתמצת את דבריהם, להתמקד בעיקר. כי אם הדברים מתגלגלים ממילא לוועדה, הכול חוזר שם על עצמו. כאן במליאה מוטב לתת את הכותרת, אולי גם כותרת משנה. תודה רבה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתשובה על שלוש ההצעות לסדר-היום – של חבר הכנסת רפי אלול, ואני מצטרף ומאשר בזאת את כל דברי השבח וההודיה שקשר לך חבר הכנסת אביגדור קהלני. זו גם הזדמנות לברך את חבר הכנסת אביגדור קהלני. לך אומנם זה לא נאום הבתולין, אבל לאוזני זה נאום הבתולין שלך. ויש גם ההצעה של חבר הכנסת אפרים גור, שהוא ותיק יותר בבית הזה.

לפי נתונים הנמצאים כיום ברשויות השונות, הסטטיסטיקה אומנם מצביעה על כך, ששיעורי הפשיעה בקרב העולים אינם גדולים יותר מאשר בממוצע הארצי. אבל, לדעתי, רק עיוור לא יבחין בכך, שהמשך האבטלה והעזובה יוליד גידול בעבריינות בקרב העולים בכלל ובקרב הנוער במיוחד. כבר בשנה זו מסתמן גידול של 15% בערך בשיעורי העבריינות והפשיעה בקרב העולים, לעומת השיעור בקרבם בשנה הקודמת.

אין לנו למעשה מידע מרוכז ומוסמך בתחום הזה. הנתונים שמסרתי הם אומנם נתונים רציניים שנאספו בכמה מוקדי איסוף, אבל אני רוצה לומר, שהשאלות שהחברים הצביעו כאן עליהן הן אכן שאלות שצריכות להעסיק אותנו, לא רק את משרד הקליטה, כפי שציננת בצדק, אלא משרדים רבים אחרים ואת הממשלה בכללה.

אנחנו יודעים שמצב של הגירה הוא רקע נוח לגידול של עבריינות. אנחנו יודעים שמצב של אבטלה הוא רקע נוח לגידול בעבריינות. כאשר נפגשות בצומת אחד גם הגירה וגם אבטלה המונית, הסכנה ממש אורבת בפתח.

יש לי הרבה מה לומר, אבל אני מקבל את המלצתו של היושב-ראש. אני רק רוצה להביא לכם, חברי הכנסת, תוצאות של סקר שנערך בקרב ילדים עולים בירושלים בשתי שאלות, כדי שהכתובת הזאת תהיה על קיר ביתנו הלאומי ונדע לאן אנחנו הולכים.

היו"ר ש' וייס:

תמצית התוצאות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה קצר מאוד. בבית-הספר נשאלו ילדים שאלה אחת: איך הם מרגישים, כיצד מסתדרים בארץ, ויותר נכון – איך הם מרגישים בחברה הישראלית. התשובות לא היו טובות, ולמעלה מ-60% מהילדים העולים אמרו שהם מרגישים שלא רוצים אותם בארץ. על שאלה אחרת, מה הן התוכניות שלהם לעתיד, התשובה שלהם היתה, שהם רוצים להמתין עד גיל 18, כאשר יוכלו להחליט באופן עצמאי ולחזור לרוסיה. זה הרקע שעליו צומחת עזובה, הידרדרות לעבריינות והתופעות הקשות שאתם ציינתם כאן, לרבות בתחום הזנות.

אני חושב שהשאלות האלו מורכבות מאוד, מסובכות מאוד, קשורות באמת בתעסוקה של ההורים, קשורות בשאלות הדיור, קשורות במסגרות החינוכיות והטיפוליות. הושמעו כאן כמה הצעות. השאלה רצינית כל כך. אני מציע לקיים עליה דיון בוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר. האם כל בעלי הצעה מוכנים לקבל את הצעתו של השר? מוכנים. מי בעד?

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ר' אלול, א' קהלני וא' גור לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, אני קובע בזאת שהנושאים שהועלו כאן על-ידי חברי הכנסת רפי אלול, אביגדור קהלני ואפרים גור עוברים שלושתם לטיפול בוועדת העלייה והקליטה. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום פעילות הממשלה וחברי הקואליציה בניגוד לקווי היסוד של הממשלה

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אברהם רביץ בנושא: פעילות הממשלה וחברי הקואליציה בניגוד לקווי היסוד של הממשלה – הצעה לסדר-היום מס' 150. חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני לא בטוח שאני יכול להיענות לבקשתך הפעם הזאת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש מפלגות שהן בקואליציה – וזה בסדר. יש מפלגות שהן באופוזיציה – גם זה בסדר. אבל הכנסת השלוש-עשרה – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

הוא ממתין עשר שעות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

עושה רושם שהוא ממתין כמה שנים לנאום הזה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

עשיתי משהו נוסף במשך עשר השעות הללו.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אנחנו שומעים. חברי הכנסת, אנחנו קהל קטן מאוד אבל מרוכז מאוד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אבל הכנסת השלוש-עשרה התברכה בתופעה משונה, שאפשר לברך עליה ברוך משנה הבריות: מין בעל חיים שרוצה להיות בפנים ולהרגיש גם בחוץ; ליהנות ממנעמי השלטון והכוח מבפנים ולפרוע פרעות בישראל בראש כל חוצות. בקיצור, משהו דו-רגלי, דו-ראשי, דו-לשוני.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

כך אתה מתקיף את האגודה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גם אותם.

חברי הכנסת, מה פירוש התופעה הזאת, שחבר כנסת חותם על קווי יסוד? אני מפנה את תשומת לבכם לסעיף 6.2 בקווי היסוד, אשר עניינו להגן על אלה אשר באמת עוסקים בתורה; או בהסכם קואליציוני בין מפלגת העבודה וש"ס, למשל בסעיף 3א ו-3ב; ובנספח להסכם שבין העבודה ומרצ –

ובהם נאמר כך: לא יבוטל חוק ולא יוחק חוק שיש להם השלכה בענייני דת ללא הסכמה של כל מרכיבי הקואליציה.

והנה אנחנו, חברי הכנסת, מוצפים בתשפוכות של חוקים על-ידי חברי הכנסת מהקואליציה, בחוקים אנטי-דתיים, ובהם חוקים של חברי כנסת אשר מכוח אותו הסכם קואליציוני שהם חתמו עליו קיבלו תפקידים רמים כמו תפקיד יושב-ראש ועדה – ועדת החינוך וועדת הכנסת.

אני דווקא הייתי רוצה לשאול את חבר הכנסת חגי מירום, היושב בזכות ההסכם הזה על כס יושב-ראש ועדת הכנסת, מה עולה בדעתך? האם אתה באמת חושב שתוכל לפגוע בקדושת הכותל המערבי על-ידי הפיכתו למוצג תיירותי? האם אתה באמת חושב שעם ישראל ירשה מופעים והתנהגות של פריצות מאיזה סוג שהוא במקום המקודש ביותר שיש בידינו? האם היית מציע הצעה כזאת לגבי מסגד אל-אקצה, למשל?

חברי הכנסת חגי מירום ואברהם בורג, האם אתם לא חושבים שהתפקיד שזכיתם בו, כיושבים-ראש של ועדות, בכוח אותו הסכם קואליציוני – האם אתם לא חושבים שהכיסאות שאתם יושבים עליהם הם כיסאות גזולים?

אדוני היושב-ראש, ראש ממשלת ישראל מר יצחק רבין כותב במכתבו לכבוד הראשון לציון הרב עובדיה יוסף שליט"א, שהונח לפנינו כחלק מההסכמים הקואליציוניים – והוא כותב לכבוד הרב כך: המורשת היהודית קיימה את עם ישראל דרך כל נדודיו וגלויותיו, ואני רואה חובה לשמור על הקשר והזיקה ההדדיים בין מדינת ישראל ומורשת ישראל. הוא ממשיך ואומר: לאור ערכי היהדות, אני מבטיחך מהימנה שהממשלה – אשר יושב בה כל שר, בכלל זה שר הקליטה ושר החינוך – שהממשלה ומשרד החינוך והתרבות יתמידו במגמה של הקניית ערכים אלו ללא כל פגיעה.

אני שואל אותך, אדוני שר הקליטה, האם הקמת ועדה במשרד הקליטה, שהיא כמעט כולה על טהרת האנטי-דתיות, אנטי מורשת ישראל ואנטי ערכי יהדות, לפחות כפי שמבין זאת כבוד הרב יוסף שליט"א וגם לפי אמת מידה אובייקטיבית לגבי לפחות חלק מחברי הוועדה? חבר הוועדה, שלא הוכחש שהוא חבר הוועדה, כפי שהתפרסם בעיתונות, פרופסור באואר, אומר בריאיון לעיתון, רבתי חברי הכנסת, אדוני כבוד הרב חבר הכנסת עזרן, שמע מה אומר חבר הוועדה, ואני מצטט: "אם יקימו בית-כנסת בקיבוץ שלי, אני אעזוב את הקיבוץ". הוא ילמד את העולים החדשים מה היא מורשת ישראל, או מסורת ישראל, כפי שהבטיח זאת כבוד ראש הממשלה לכבוד הראשון לציון שליט"א. אנשים המצהירים על עצמם שאינם רוצים להזדהות עם דבר ממורשת ישראל, הם יעשו סלקציה במורשת הזו, כל הדברים הנראים להם. הם ילמדו דעת יהודים יקרים אשר בכוח הזרוע של המשטר הקומוניסטי ומשרתיו היבסקצים נותקו ממורשת ישראל. צחוק ודמעה של הגורל. תלמידיהם או חלק מתלמידיהם של אותה שיטה, הם ילמדו אותם מורשת ישראל?

או יקום שר הקליטה של הממשלה, שהתחייבה על הקניית ערכים יהודיים ללא כל פגיעה, לגנוז חוברות הסברה על עניין מצוות ברית מילה? היעלה על הדעת דבר כזה? זאת הקניית ערכי ישראל? אני יודע שזה הודפס על נייר כרומו. אולי גם אני לא הייתי מדפיס זאת על נייר כה יקר, אבל זה כבר הודפס והוצאה הזאת נעשתה.

אני בכלל מציע שמשרדי הממשלה השונים יפסיקו לעסוק בעניין של הקניית מורשת או מסורת ישראל, ישאירו זאת למשרד הדתות.

היו"ר ש' וייס:

אולי, ברשותך, שגם יפסיקו להדפיס על נייר כרומו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מסכים בהחלט. אני גם מוחה על כך. אני מחיתי מעל במה זאת על דוחות של משרדים שונים שהופיעו כאן על נייר כרומו.

רבותי חברי הכנסת של אותה ממשלה, תפתח שרת החינוך חרצובות לשונה ותדבר בזלזול ובגאווה נגד קודשי ישראל, כמו קבר-רחל, שהוא מקום קדוש ויקר לרבבות בני ישראל, ובמיוחד לאמהות בישראל. בכל הדורות היו אמהות באות למקום הזה לשפוך שיח לבן ולהזיל דמעה של כאב ואהבה. את, שרת החינוך, כך מזלזלת ברגשות של אשה בישראל ומשווה את המקום הקדוש הזה לכיעור? איפה הלב הרגיש של אשה לאשה? האם את יכולה להיות סמל של שרת חינוך בישראל?

אני פונה אליכם, ובמיוחד אל ידידי וחברי הטוב הרב עזרן, ודרכך אל כל חברי הכנסת מש"ס. החלטתם להצטרף לקואליציה הזאת, ואיני רוצה בהזדמנות הזאת לעשות פה מעל הבמה את הוויכוח הקשה, העמוק, הכואב שיש בינינו, האם הייתם צריכים בכלל להצטרף לקואליציה. אבל אם אתם כבר בפנים, אל תרשו לשותפים שלכם להפר את ההסכמים עמכם. תדרשו שיקיימו את ההסכמים, גם השרים, ואם הם לא יכולים – יתפטרו; ותקראו לסדר את חברי הכנסת השותפים ותעמידו אותם במקומם. ואם לאו, תודיעו לשותפים שלכם שאתם חוזרים הביתה.

אני דורש דיון במליאה, כמובן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ.

הצעה לסדר-היום

הקניית ערכי ישראל והיהדות לעולים

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הקניית ערכי ישראל והיהדות לעולים – הצעה לסדר-היום מס' 213, של חבר הכנסת יוסף עזרן. בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הבית, במשך כל תקופת כהונתו טיפח והבליט שר הקליטה הקודם, הרב יצחק פרץ, את נושא הקליטה הרוחנית של העולים הרבים שהגיעו אל שערינו, וזאת בשילוב מאמץ אדיר וחסר תקדים, תוך אילוצים תקציביים, במבצע קליטתם הפיסית, מציאת פתרונות דיור, יצירת מקומות תעסוקה חדשים ושילובם בחברה הישראלית של אותם מאות אלפי העולים.

וגם זאת תוך עמידה בהתקפות שלוחות הרסן של כלי התקשורת מחד גיסא וחברי הבית מאידך גיסא. גם לא נמנע ממנו שבט הביקורת על הקדשת תקציבים גדולים מדי לקליטתה הרוחנית של יהדות רוסיה. לצערנו, היו גם שהרחיקו לכת בכנותם את ההיחלצות לקליטתם ולהשתרשותם הרוחנית בארצנו כ"פעולה מיסיונרית", ועל זה ראויים הם לכל מידת גינוי. לא נחסך ממנו שבט לשונם ולעגם בטענה, שבמקום לקלוט את העולים קליטה כלכלית, לדאוג לתעסוקתם, לדיוורם ולתרבותם, רוצים להפוך אותם לבחורי ישיבה מן המניין, ועוד גוזמאות והגזמות שאין הדעת סובלתן ונפש יפה סולדת מהן.

כעת נתמנה שר קליטה חדש, האמון על נושאי רווחה, בעיקר כלכלית. כולנו צפינו, ובצדק, שיקדיש את מיטב זמנו במרץ, ואת תקציב משרדו, שאני מסכים עמו לפחות בזאת שאינו עונה על הצרכים, לקליטתם ולרווחתם של העולים על-ידי ביסוסם הכלכלי במציאת תעסוקה ודיור. אבל לא כן הדבר. דווקא הוא מחליט, וזו זכותו, לתת עדיפות ראשונה במעלה לקליטתם הרוחנית של מטופלי משרדו.

הייתי מחריש לו תאמה הקליטה הרוחנית שהתכוון לה כבוד השר את ציפיותיה הכמוסות של עלייה נפלאה זו, ששום רוח רעה ועוצמה בולשביקית לא הצליחו להזיזה ממורשתה ומאמונתה בנצח ישראל ובארץ-ישראל, השואבות את חיוניותן מתורת ישראל וממקורות היהדות, שקמו לתחייה במודעותה המעורפלת והמטושטשת, אחרי ניתוק וניכור מצור מחצבתה במשך למעלה מ-70 שנה.

הרי החינוך השורשי ברוח מורשת היהדות יהווה עוגן שיעזור לעולים החדשים להסתגל לקשיי הקליטה, השפה, הפרנסה והאווירה התרבותית ולחשל אותם נגד הסביבה המתנכרת במקרים רבים וחוסר סבר-פנים לאחים שהגיעו מאחורי מסך הברזל, יהדות השתיקה, כפי שכונתה בעבר.

במקום זאת, מעדיף כבוד השר מורשת רפורמית שלא הפיחה בעבר, בהווה, ותקווה קלושה לעתיד, את פעמי הגאולה בלבם של ההולכים בדרכה ומעדיפים להשתרש בתרבות ובארצות נכר. והלוא תרומתה של תנועה זו להתבוללות ולטמיעה בגלות ובגויים כתובה וחרוטה על ספר דברי הימים וקורות העם היהודי.

על איזה סדר פסח חלם אותו יהודי ברוסיה, כשכבר זכה לחגוג אותו במחתרת והזכיר בסילודים ובהתרגשות "לשנה הבאה בירושלים"? האם בעריכת הסדר לא שאף להזדהות עם דמות סבו המעורפלת, המסמלת את רצף הדורות והאמונה? אם חפצים אנו לעזור לעלייה זאת למצוא את דרכה ולהחזיק מעמד בסבלנות ובאומץ של אמונה, כי ארץ-ישראל נקנית בייסורין, עלינו להפיח בהם רוח מקורית אמיתית, ולא מלאכותית, אלא של יהדות היונקת את אהבת ארץ-ישראל מתורת ישראל וממורשתו.

החיפוש אחרי תחליפים סינתטיים, טקסיים ומלאכותיים רפורמיים לסוגיהם, לאמונה יהודית טבעית של יהדות שבט מופלא זה, תהיה בבחינת בכייה לדורות וחזרה על הטעויות והמחדל הרוחני שבקליטת גלויות אחרות, שעד היום סובלים אנו מהשלכותיהם.

רבותי, המצב עגום. אותה עלייה ברוכה, שהגיעה אלינו בשיטפון, מגיעה אלינו כיום בקילוחין, טיפין טיפין. לנו אין הרבה מה להציע לעלייה המשכילה הזאת, היכולה לתרום רבות לכלכלה הישראלית לטווח הארוך.

הדאגה האמיתית לקשור אותם נפשית ולחסן אותם בפני קשיי ההסתגלות, הפרנסה והדיור, המנטליות החברתית והניכור הסביבתי, היא אחת ויחידה, להפיח בהם ולטפח בהם אותם ניצוצות של אמונה ואהבת הארץ, געגועים וכמיהות לארץ אבותיהם, ניצוצות שהתעוררו וקמו לתחייה, כמו רוח החיים שהופחה בעצמות היבשות, יבשות ומנוגבות מיהדות ומכל זיק לתורת ישראל ולמורשתו, למרות המאבק הקשה והאכזר של הבולשביקים ושיטותיהם האיומות – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אני שואל שאלה: האם כבוד שר הקליטה העכשווי לא עושה זאת?

יוסף עזרן (ש"ס):

אמרתי איך לפי דעתי הוא אמור לעשות זאת.

סליחה, אדוני, לא הבנתי את השאלה של כבודו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה אומר שצריך להפיח רוח יהדות וכו'.

יוסף עזרן (ש"ס):

לא רפורמית. מייד אגיע לסיכום דברי.

דב שילנסקי (הליכוד):

שאלתי היתה, האם כבוד שר הקליטה לא עושה זאת.

יוסף עזרן (ש"ס):

לצערי הוא עושה זאת בצורה שגויה. מייד אבהיר את דברי.

— — למהילת העם ולהטמעתו המוחלטת באידיאולוגיה ובדוגמתיות הכופרניות שהתנפצו לרסיסים. וכשזכינו לראות בתחייה רוחנית זאת, עלינו לטפח, לעודד ולהשריש את משאת נפשם והתקשרותם לארץ מולדתם, על-ידי תורת ישראל ומורשת היהדות.

אשר על כן פונה אני לכבוד השר לחזור בו מהחלטתו לגנוז אותן חוברות הסברה, שכל הפגם שלהן בכך שהן מסבירות ומקנות לעולה את הידע הבסיסי במצוות התורה – ברית מילה, שמירת השבת, כשרות וכדומה.

וכי על מה יצא הקצף? על הסברה? האם מישהו כופה על העולים את קיום המצוות? ואם אכן יקיימו אחת ממצוות היהדות שמסמלות את תחיית העם, גאולתו ופדות נפשו, מה האסון בכך?

יסוד אלמנטרי ביהדות הוא לדאוג לרווחתו הגשמית של הזולת ולרוחניותו של האדם עצמו. וכאן עולם הפוך ראיתי: דווקא שר חרוץ הנושא את דגל המאבק החברתי מעדיף לעסוק ברוחניותו של הזולת.

על כן אבקש מכבוד השר לחזור בו מוועדת ההיגוי שהקים, אולי מתוך רצון טוב, אך שגוי מאוד.

מכיוון שאינני רשאי לבקש העברת הנושא לוועדה אלא דיון במליאה, רשאי אני לפנות בבקשה לכבוד השר להעביר את הוועדה השגויה, שהקים, מן העולם, ויפה שעה אחת קודם.

רבותי, איני יכול לסיים את דברי בלי להתייחס להלם ולאלם שתקף אותי ורבים מיהדות התורה, היהדות המאמינה בכל העולם כולו. דווקא בתקופת האבל הלאומי של תשעת הימים, המושג והמוסד רחל אמנו מסמל את התקווה ואת העידוד והנחמה של העם היהודי, של שיבת ציון, של אהבת הארץ, של קשר ורצף הדורות. כאן שרת החינוך קמה ולגלגה ועשתה הקשר בין רחב הזונה, לפי פרשנותה ולא לפי דברי חז"ל, שהיתה מוכרת מזון, לרחל אמנו, דבר שזעזע את כל העולם היהודי. קיבלתי שיחות טלפון מכל העולם. איך אפשר לדרוס, לפגוע ברגשות הבסיסיים ביותר של העם היהודי בכל מקום, במושגים מקודשים מדור דור?

עלי לומר, גם אליבא דפרשנותה של הגברת שרת החינוך לעניין רחב הזונה, ורבותינו אומרים שלמעשה רחב הזונה התגיירה ונישאה ליהושע בן-נון – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היא לא התעמקה. היא רצתה לזלזל.

יוסף עזרן (ש"ס):

סליחה, בבקשה. – – – נישאה ליהושע בן-נון ויצאו ממנה נביאים, בכללם ירמיהו הנביא, ואני רואה שהיא חזרה גם כן בתשובה.

אני מקווה – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

שגם השרה תחזור בתשובה.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אבל מה נעשה עד אז, אדוני חבר הכנסת עזרן? מה עושים עם שרת החינוך הזאת? איך עוברים לסדר-היום?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפתח דברי אני רוצה לומר, שאני מתנצל מעומק הלב על השגגה שיצאה מפיה של שרת החינוך והתרבות בפרשת קבר-רחל והפגיעה – –

יוסף בא-גד (מולדת):

היא הצליחה, אדוני השר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

– – שנפגעו רבים מהתבטאותה בעניין זה.

חברי הכנסת, לשום זרם ביהדות, גם לא לחרדים, אין מונופול על המורשת היהודית, והם לא היחידים שיש להם יחס חיובי למורשת זאת. אין לי שום רגשי נחיתות בכל הנוגע לזהות היהודית שלי, לא כלפי הרב שך ולא כלפי חבר הכנסת רביץ.

אני רוצה להדגיש: כשמדברים על עולים מברית-המועצות, מדברים על עולים שהם שבעים אינדוקטרינציה עד להחליא. כל ניסיון להפעיל עליהם שיטות חינוך שיש בהן מרכיב של שטיפת מוח מגמתית, של זרם זה או אחר, ישיג רק תוצאה הפוכה וידחה אותם מכל זיקה למורשת שלנו.

הדרך היחידה שיש עמה סיכוי לעורר בהם סקרנות, עניין, רצון ללמוד ויכולת הזדהות עם המורשת היהודית שלנו היא בפריסה פלורליסטית של המורשת הזאת על כל גווניה, וזאת בדיוק בכוונתי לעשות.

אני רוצה להרגיע את חבר הכנסת, סגן השר עזרן, ידידי – –

יוסף עזרן (ש"ס):

סגן השר לשעבר.

היו"ר ש' וייס:

סגן היושב-ראש. הסגן נשאר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

סגן היושב-ראש. כבר אמרתי, אנחנו עוסקים בסגנון חברי כנסת, אלה מסגננים לסגן יושב-ראש ואלה מסגננים לסגן שר. לפעמים הסגנון הוא חסר סגנון, אבל זו פרשה בפני עצמה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אנחנו בסגנון חברי הכנסת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני רוצה להרגיע אותך, חבר הכנסת עזרן. שר הקליטה עוסק עכשיו במטלות שלפניו, בטיפול באתרים של הקרוונים של האתיופים, בבעיות קשות של העולים מברית-המועצות, אבל יש מי שתוקע בעצם העשייה הזאת יתד, לא כל כך נאמן לדעתי, ומרעיש רעשים ומסעיר עולמות, ולך נדמה שאני כל היום מדפדף בחוברות, לא כרומי, לא כרומי, לא כרומי, לא כרומי. לא כרומי. לא כרומי.

אני רוצה לומר בקיצור לגבי פרשת החוברת על ברית המילה: אני מעז לומר בכל הרצינות, שלא אתה, חבר הכנסת רביץ, ולא אתה, חבר הכנסת עזרן, אפילו לשיטתכם, שאיננה שיטתי, לא הייתם מוציאים חוברת כזאת. לא אומר שלא הייתם מוציאים חוברת על ברית מילה. לא הייתם מוציאים חוברת כזאת.

לעולה חדש מברית-המועצות – לא כפי שתיארת, חבר הכנסת עזרן; אתה תיארת כאן תיאורים של משהו בלתי רגיל, תיאור דרמטי, של שבט נידח שניתק מעמו ולפתע ניעורו בו כל הזיקות לעמו. איזה סיפור זה? באים לכאן עולים חדשים. אם תשאל אותם, אם תעשה סקר, כמה מהם ישבו פעם אחת בימי חייהם בסדר פסח? על מה אתה מדבר ב"לשנה הבאה בירושלים הבנויה"? ואני מדבר על העלייה האחרונה, לא על העלייה הקודמת, משנות ה-70. אחוז קטנטן מהם ישב בחייו פעם בסדר פסח. הניכור הוא נורא. רבים מהם הם טבולה רזה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לכן מה צריך לעשות?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

להם לתת חוברת של 64 עמודים על ברית מילה? תחשוב.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש אלפים שביקשו לעשות לעצמם ברית מילה כתוצאה מהחוברת הזאת.

היו"ר ש' וייס:

יכול להיות שלו היתה חוברת עם פחות עמודים היו עשרות אלפים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

כדי שלא לפגוע בכבודך, חבר הכנסת רביץ – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

תסתכל על מה שנעשה בבתי-החולים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת רביץ, תשמע היטב מה שאני אומר לך. כדי שלא לפגוע בכבודך, מי שאמר לך את זה, שיקר לך שקר גס. מדוע? אסביר לך, כי זה לא יכול להיות. החוברת הזאת התחילה להיות מחולקת רק לפני חודש.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

25,000.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

תשמע טוב. ובמשך החודש הזה לא ראיתי על-יד "שערי צדק" מאות, או אלפים, עומדים בתור לברית מילה, בעקבות החוברת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חוברות קודמות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

או, חבר הכנסת רביץ, הנח לזה, עשה לי טובה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני יודע. אתה לא עסקת בזה, אני עסקתי בזה.

יוסף עזרון (ש"ס):

— — — אני אישית — — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

רבותי, על מה אתם מתווכחים אתי? אתם מתווכחים אתי על הבריתות או על החוברת?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

על גניזת החוברת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

תפנו לברית ואל תפנו ליצר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אבל אתם כל הזמן ביצר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הפתגם יפה, אבל לא נוגע לעניין.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

נוגע מאוד לעניין. אני דנתי אתכם על הברית?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו דיברנו על גניזת החוברת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת רביץ, אני אומר בקיצור: קיבלתי תלונות על החוברת הזאת, אגב, גם מגורמים דתיים. בא אלי אדם דתי, רציני מאוד, ואמר לי: אני נפגע מהחוברת הזאת; איך העלו בכלל בדעתם להגיש חוברת כזאת לציבור הזה? זה רק יקומם נגדנו, האנשים הדתיים, חוברת כזאת. לכן אמרתי: אני אעצור את ההדפסה, אבדוק את התלונה. אם היא תימצא לא נכונה, אומר: תמשיכו; תימצא נכונה – נוציא חוברת אחרת. והחוברת שנוציא תהיה כשרה למהדרין, אני מבטיח לך.

לפרשת הקליטה הרוחנית – לא הקמתי ועדה, לא הקמתי צוות היגוי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כך התפרסם ב"הארץ".

השר לקליטת העלייה י' צבן:

מה שהתפרסם ב"הארץ" זה שום דבר, אבל המקור המוסמך זה "יתד נאמן". מה אתה משווה את "הארץ" ל"יתד נאמן", באמת?

כינסתי בלשכתי התייעצות; אגב, היא היתה יוצאת מן הכלל. היו בה כמה וכמה חובשי כיפות. הזמנתי, ואינני יודע מדוע לא הגיע, היתה איזו תקלה, מי שמשרד הקליטה הפקיד על עריכת חלק מהחוברות הקודמות. אם ירצה, אמרתי, ישמיע גם הוא את דברו בהתייעצות. היו בהם כמה מחברי שעיסוקם, כל חייהם קודש לעיסוק במורשת היהודית, כמו ידידי אריה בן-גוריון מבית-השיטה, שהוא

עובד במכון למורשת החגים בתנועה הקיבוצית, ואחרים, וכמה עולים מברית-המועצות שעניינם בזה. וקיימנו דיון פורה מאוד, איך לקרב את העולים האלה למורשת היהודית שלנו בכלל וגם כיצד להיערך לקראת חגי תשרי במיוחד, מתוך אותה גישה שציינתי בפתח דברי. ואני גאה על כך.

ואני אומר לך, חבר הכנסת רביץ, ואני אומר לך, חבר הכנסת עזרן, אני חושב שאני אצליח להוכיח לכם, שדווקא הגישה הזאת, שאני אימצתי, תישא פרי, לא הגישה הקודמת. יש לפני כאן שפע של דוגמאות כיצד נהגו בדברים האלה בעבר. אני לא חושב שהייתם מציגים את הדוגמאות האלה בגאווה. אני לא אלאה אתכם. יש כאן חוברת על פורים, שאני מניח שרוב האנשים הדתיים שיראו את החוברת הזאת יאמרו: בושה וחרפה, בושה וחרפה על חוברת כזאת, שכך מציגה את חג הפורים; פשוט, מעבר לכל חילוקי הדעות שבינינו.

לכן אני אלך בדרך הזאת, שאיננה סותרת כהוא זה את מה שנאמר במכתבו של ראש הממשלה לרב עובדיה יוסף, מפני שאני חושב שמה שאני עושה אינו פוגע, אלא דווקא מחזק את הסיכוי שעולים חדשים יעמיקו את הזהות היהודית שלהם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר. מה הצעתך, אדוני השר?

יוסף עזרן (ש"ס):

שאלה לשר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אבל אז תהיה תשובה גדולה.

יוסף עזרן (ש"ס):

בלי תשובה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני יכול להבין מדברי השר בתשובתו, שרשמנו לפנינו שמדובר בהתייעצות, ואין כאן לא ועדה ולא צוות היגוי.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בוודאי, לא. אבל תהיינה התייעצויות נוספות.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני יכול – – –

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בוודאי.

יוסף עזרן (ש"ס):

בסדר, רשמנו לפנינו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם לאור דבריו, אדוני השר, תסכים להראות את החוברת הבאה שאתה מתכונן להוציא לכבוד הרב עובדיה יוסף, כדי שהוא יאשר שהיא תואמת את האמור במכתבו של ראש הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

זה יהיה מסודר, כי בזמנו התנגד חבר הכנסת צבן לרעיון שרבנים עושים פוליטיקה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אתה יודע, שבזכותי הרב עובדיה יוסף פנוי היום לגמרי לעסוק בפוליטיקה. למה? כי אני רציתי שהרב עובדיה יוסף לא יסתבך בעירוב תחומים בין דיינות בבית-הדין הרבני הגדול מכאן ובין הנהגת תנועה פוליטית מכאן. ועתרתי לבג"ץ. אחרי שהצלתי אותו מהסתבכות אחת, אתה רוצה שאסבך אותו בהסתבכות אחרת?

היו"ר ש' וייס:

מה הצעתך, אדוני השר?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

להעביר את ההצעות לוועדה.

דב שילנסקי (הליכוד):

יושבים פה שלושה חברי הכנסת, טוב להיוועץ גם בחברי הכנסת. האם תזמין להתייעצות הבאה את שלושת חברי הכנסת?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש לו בעיה, הוא נגד פלורליזם.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זהו, זו הבעיה שלו.

היו"ר ש' וייס:

מה שמציע חבר הכנסת שילנסקי, שנוסף על הרב אריה בן-גוריון והרב באואר, יהיו שלושה אחרים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת שילנסקי, להנחת דעתך, הודעתי ואני מודיע: על דלת הכניסה להתייעצות הבאה לא תהיה שום פסילה לגבי שום אדם שמוכן ויכול לתרום לדיון הזה. ואם יימצא, זה לא עניין של חברי

הכנסת, אני אתחיל עם חברי הכנסת? אם יימצא – ואני אומר זאת לא מן השפה ולחוץ – אם יימצא איש מהזרם החרדי שרוצה לתרום, אדרבה.

היו"ר ש' וייס:

לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבין שיש הסכמה מפה לפה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מסכימים. יושבים פה חברי ועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ש' וייס:

אפשר היה לקיים את הישיבה עוד היום, כי לא דיברנו היום די, ולסיים את הטיפול בנושא עוד היום ולהניח את המסקנות על שולחן הכנסת עוד היום, ועד הפגרה הכול יסתדר.

בעלי ההצעה מסכימים שהנושא יועבר לוועדה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מסכימים.

יוסף עזרן (ש"ס):

מסכימים.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בהצעת השר להעביר את שני הנושאים האחרונים לטיפול של ועדת העלייה והקליטה? נא להצביע.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת א' רביץ וי' עזרן לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודיע, שזו הישיבה האחרונה במושב הזה. הייתי מציע איזה שם, מושב זוטא.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מושבון.

היו"ר ש' וייס:

זה חוזר על עצמו. זה היה ב-1977, ב-1981, ב-1984, בכל פעם שלא היו בחירות במועדן, למעשה נולד מין מושב כזה, מושב של קיץ, קיץ לוחט וחם. היה לנו מושב קצר, של חודש, אינטנסיבי מאוד. ואני רוצה להודיע לפרוטוקול ולכל אלה שיקראו בו בעוד כך וכך דורות, שבנוכחות השר צבן וחברי הכנסת קהלני, עזרן, אורי אור ודב שילנסקי, יושב-ראש הכנסת הקודם, חברי הכנסת בא-גד ורביץ – בנוכחות המסיבית הזאת, אנחנו סיימנו את המושב המבורך והאינטנסיבי.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

עכשיו יקרא מזכיר הכנסת הודעה ארוכה מאוד של הצעות החוק שהונחו על שולחן הכנסת – יש חידוש – בתוכן 33 הצעות של חבר הכנסת אברהם פורז. אני כבר מודיע, שאני הולך להוציא מכרז כדי לגרום לכך ש-900 עורכי-דין יבואו לעבוד בכנסת כדי שיקדישו את הזמן לבחון משפטית את האמירות הרעיוניות של חברי הכנסת, שקוראים להן הצעות חוק והן לא יותר מהצהרות חוק.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ההצעה שלך טובה, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

ושחבר הכנסת רביץ התייחס אליהן ברצינות גדולה כל כך, ברצינות גדולה הרבה יותר מכפי שהתייחסו אליהן בעלי ההצעות. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – אישור מינויו של סגן שר), מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקונים שונים), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (איסור מינויים בממשלה יוצאת), מאת חבר הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק הרשויות המקומיות (קביעת אמות מידה להשתתפות המדינה בהוצאות רשות מקומית), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מתן רשיון נהיגה לתקופה בלתי מוגבלת), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק להגבלת העברת פרסומת באמצעות פקסימיליה, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הגבלת דמי שכירות בדירות, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק קלינאי תקשורת, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המינהל העצמי לתושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור הגדלת ארנונה על מבנה ששופץ), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז.

היו"ר ש' וייס:

אדוני המזכיר, יש לי אליך שאלה. פעם דיבר חבר הכנסת יוחנן בדר, כשנכחו מעט מאוד חברי כנסת, והוא עלה על הדוכן ואמר: אדוני היושב-ראש, רבותי הפרוטוקול, ומסר את כל ההודעות לפרוטוקול. זה אפשרי מבחינת התקנון?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

רק לשר שמורה הזכות הזאת, למסור ישירות לפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, נמשיך.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון סעיף 79), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (תיקון – מחיר מרבי לאגרת רישוי לכלבים, בידוד, הובלה וחיסון נגד כלבים), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק להבטחת קניית גומלין בישראל, התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון סעיף 34 – פיקוח פרלמנטרי על גיוס מילואים), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק השיפוט הצבאי (הקמת מינהל בטיחות), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק להחשת ביצוע פרויקט "נתיבי איילון" (הוראת שעה), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה – התליית אגרות), התשנ"ב-1992, מאת חברי הכנסת ד' מגן ורע' כהן; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון – שיעור מרבי של תמלוגים ודמי זיכיון), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סייג לדין עם נציגי ציבור), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק עידוד התעסוקה של ימאים ישראלים, התשנ"ב-1992, מאת חברי הכנסת א' פורז וע' לנדאו; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – קביעת בסיס שווה לשכיר ולעצמאי), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור קבלת שכר וטובות הנאה מתאגיד עירוני), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – הקצבה לגופי חוץ), מאת חבר הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח אבטלה על עובד עצמאי), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הביטוח הלאומי (איחוד מנגנוני הגבייה של הביטוח הלאומי ומס הכנסה), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטול חובת תשלום דמי ביטוח על תגמולי שירות במילואים), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המקרקעין (תיקון – הצמדת רכוש משותף בתמורה), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לביטול חוק-יסוד: מקרקעי ישראל, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון – קווי פעולה של חברות ממשלתיות), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המקרקעין (תיקון – הצמדת מקומות חנייה), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק העונשין (תיקון – עבירות זנות), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת חיים אורון וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק איסור גביית ריבית נשך, התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק ביטוח פנסיה, התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק רשות הטלוויזיה החינוכית, התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – גביית דמי ביטוח לפי שיעור נוכחי), התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק

יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – שביתה על-פי הסכמת רוב העובדים), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – דמי קבורה), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים (הנחות בתחבורה ציבורית), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יוסף עזרן.

היו"ר ש' וייס:

פתאום שומעים שמות חדשים.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון – פטור מתשלום למשפחות ברוכות ילדים), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יוסף עזרן; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (החלפת סעיף 25), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (תיקון סעיף 4), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (חילוט רכוש), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (איסור קיום משא-ומתן מדיני עם ארגון טרור), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק פיצויים על הוצאות בגין סרבנות שירות, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק ביטוח בריאות, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן; הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (תיקון – מפגש עם ממלא תפקיד בארגון טרוריסטי), התשנ"ב–1992, מאת חברי הכנסת ע' דראושה וט' אלסאנע; הצעת חוק רשות השידור (תיקון – פטור מאגרה), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – דיווח לוועדה פרלמנטרית), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק הגבלת ייבוא בשר ודגים, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק יסודות המשפט (תיקון – פרשנות על-פי המשפט העברי), התשנ"ב–1992, מאת קבוצת חברי כנסת מסיעת המפד"ל; הצעת חוק החשמל (הגבלת צריכת חינום של עובדי חברת החשמל), התשנ"ב–1992, מאת חברי הכנסת י' לוי ונ' יהלום; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון – ברירה לעובדים במכירת חברה), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – הגשת קובלנה בעבירה של צער בעלי חיים), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – התפטרות של שר מחברותו בכנסת), מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – מניעת ניגוד עניינים של יושב-ראש ועדת הכספים), התשנ"ב–1992, מאת חבר הכנסת אברהם פורז. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

דברי יושב-ראש הכנסת בסיום המושב הראשון של הכנסת השלוש-עשרה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע לפרוטוקול, שבנוכחות שני יושבי-ראש הכנסת, הקודם והנוכחי, תם המושב הראשון של הכנסת השלוש-עשרה, נקרא לזה מושב אמצע הקיץ. אני רוצה לאחל לכל חברי הכנסת פגרה נעימה; אני מבין שהם התחילו בה כבר לפני כמה שעות.

אני רוצה להודות לעובדי הכנסת על עבודתם המסורה, ובעיקר לאותה חבורה שנשארה כאן אתנו – המזכיר, סגנית המזכיר, קצין הכנסת, הקצרניות, הסדרנים המסורים וכל הצוות שמחוץ לאולם – לאחל לכל עובדי הכנסת, בשם שני היושבי-ראש, פגרה נעימה, שייהנו קצת בחברת המשפחה שלהם. אנחנו בוודאי ניפגש כאן עוד בקיץ, אני מתאר לעצמי שיהיו קריאות חירום למיניהן.

לפי שעה אני רוצה לאחל לכולם כל טוב.

הכנסת תתכנס ב-26 באוקטובר 1992, ל' בתשרי התשנ"ג, בשעה 16:00, אלא אם כן היא תתכנס לפני כן.

דב שילנסקי (הליכוד):

פגרה נעימה, חג שמח ושנה טובה.

היו"ר ש' וייס:

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:27.